

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ÂŞIK FATMA TAŞKAYA’NIN HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ

TEZİ YAZAN

Dilhan YURDAGÜL

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sevin ARSLAN

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Belde AKA KIYAĞA

Jüri Üyesi: Doç Dr. Ayhan KARAKAŞ (Çukurova Üniversitesi)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / OCAK 2023

ONAY SAYFASI**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

2020012020 numaralı öğrencimiz olan **Dilhan YURDAGÜL** tarafından hazırlanan “**Âşık Fatma Taşkaya’nın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri**” başlıklı bu tez çalışması jürilerimiz tarafından **OY BİRLİĞİ** ile **Türk Dili ve Edebiyatı** Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.)

Üniv. İçi asıl üye - Tez Danışmanı - Jüri Başkanı: Prof. Dr. Sevin ARSLAN

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.)

Üniv. İçi – Jüri asıl Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Belde AKA KİYAĞA

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.)

Üniv. Dışı - Jüri asıl Üyesi: Doç. Dr. Ayhan KARAKAŞ
(Çukurova Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.)

16/01/2023

Prof. Dr. Murat Koç

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Sevgili Eşim'e...

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
  - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
  - Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
  - Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
  - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,
- bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

16/01/2023

Dilhan YURDAGÜL

TEŞEKKÜR

Adanalı kadın âşıklardan biri olan Âşık Fatma Taşkaya'nın şiirlerini ele aldığım bu çalışmamda bana destek olan, bilgileriyle yol gösteren sayın danışmanım Prof. Dr. SEVİN ARSLAN'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca yüksek lisans derslerimde bilgileriyle kendimi geliştirdiğim hocalarım Dr. Öğr. Üyesi BELDE AKA KİYAĞA'ya, Dr. Öğr. Üyesi BEGÜM KURT'a ve Doç. Dr. ŞİRVAN KALSIN'a teşekkürlerimi bir borç bilirim. Tez çalışma sürecimde her zaman yanımda olan ve bana desteğini esirgemeyen sevgili eşim MEHMET CAN YURDAGÜL'e sevgilerimi sunuyorum. Son olarak deneyimlerine ve samimiyetlerine hayran kaldığım usta Âşık FATMA TAŞKAYA'ya, eşi Âşık FEYMÂNÎ'ye ve Prof. Dr. SERDARHAN MUSA TAŞKAYA'ya teşekkür ederim.

ÖZ

ÂŞIK FATMA TAŞKAYA’NIN HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ

Dilhan YURDAGÜL

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışman: Prof. Dr. Sevin ARSLAN

Ocak 2023, 271 Sayfa

Türk kültürünün önemli bir parçası olan âşıklık geleneği köklü bir geçmişe sahiptir. Âşıklık geleneği, kendine özgü kuralları olan ve bu kurallar çerçevesinde nesilden nesile aktarılan bir gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Sözlü geleneğin ustaları âşıklar, yüzyıllarca toplumun sesi olmayı başarmışlardır. Şiirlerinde siyasi ya da sosyal olayları işleyerek toplumun aksayan yönlerine parmak basmışlardır. Ne yazık ki âşıklık geleneği zaman geçtikçe eski popülerliğini yitirmektedir. Bu geleneğin gelecek nesillere aktarılması için toplantılar ve şölenler düzenleyen illerimizin başında Adana gelmektedir. Adana âşıklık geleneğinin tarihi çok eskiye dayanmaktadır. Karacaoğlan ve Dadaloğlu gibi geleneğe derin izler bırakmış şairlerimiz Adana/Çukurova kültüründe yetişmişlerdir. Onlar da tıpkı günümüzdeki âşıklar gibi toplumun sözcüsü olmuşlardır. Adana âşıklık geleneği ve Adanalı âşıklar hakkında birtakım çalışmalar bulunmaktadır. Ancak genellikle erkek âşıkları konu alan çalışmalar yapılmıştır. Geleneğe var olan kadınlara yönelik araştırmaların çok az yapılması geleneğin aktarılması hususunda önemli bir sorun teşkil etmektedir. Oluşan bu soruna dikkat çekmek ve geleneğe katkı sağlayan Adanalı kadın âşıklar hakkında bilgi vermek amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Adana'nın önemli kadın âşıklarından biri olan Âşık Fatma Taşkaya'nın 111 şiiri üzerinde şekil ve içerik bakımından detaylı inceleme yapılarak bir kadın olarak gelenekteki varlığı ispatlanmaya çalışılmıştır. Bu araştırmada elde edilen bilgiler, yazılı ve sözlü kaynaklar ışığında bilimsel bir çalışma niteliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Adana, kadın âşıklar, Âşık Fatma Taşkaya, âşıklık geleneği

ABSTRACT**THE LIFE, ART AND POEMS OF MINSTREL FATMA TAŞKAYA****Dilhan YURDAGÜL****Master's Thesis, Department of Turkish Language and Literature****Thesis Advisor: Prof. Dr. Sevin ARSLAN****January 2023, 271 Pages**

An important part of Turkish culture, the tradition of minstrelsy, has a deep-rooted past. The tradition of minstrelsy appears to us as a tradition that has its own unique set of rules and within this set of rules is passed down from generation to generation. Minstrels, who are masters of oral tradition, have managed to be the voice of the people for centuries. By addressing social and political issues in their poems, they draw attention to the ills of society. Unfortunately, the tradition of minstrels is losing popularity with the passage of time. Among the provinces that organize meetings and festivals to continue this tradition and pass it on to the next generations, Adana is in the first place. The history of minstrel tradition of Adana dates back to a long past. Minstrels such as Karacaoğlan and Dadaoğlu, who have deeply influenced the tradition, were influenced by the Adana/Çukurova culture. They, just like the contemporary minstrels, were the voice of the people. There are a number of studies on the minstrel tradition of Adana and the minstrels of Adana. However, most of these studies deal with male minstrels. The lack of studies on women in this tradition is cause for problems in the transmission of the tradition. This study was made to draw attention to this problem and to provide information about female minstrels of Adana who contributed to this tradition. It was also created to trace the contributions of one of the important female minstrels from Adana, minstrel Fatma Taşkaya, by examining her 111 poems in detail in terms of form and content and to prove her existence as a woman in this tradition. The information gathered in this study qualifies as a scientific study in light of the written and oral sources.

Keywords: Adana, women minstrels, minstrel Fatma Taşkaya, minstrelsy tradition

ÖN SÖZ

Kültür, bir toplumda gelenek haline gelmiş, nesilden nesile aktarılan her türlü davranış ve düşünce şeklidir. Kültür var olduğu toplumu maddi ve manevi değerleriyle bir arada tutmayı sağlayan bir kavramdır. Âşıklık geleneği, Türk milletinin kültür varlıkları arasında vazgeçilmez bir konuma sahiptir. Bu gelenek çağlar boyu süren birikimi ile günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır. Türk tarihinin en eski zamanlarından bugüne kadar toplumu ilgilendiren sosyal, siyasal, tarihsel ve dinsel olayları eserlerine yansıtan sanatçılar bulunmaktadır. Geçmişte ozan, şaman, baksı gibi isimler ile anılan sanatçıların günümüz âşıkları ile ortak bir düşüncede buluştukları söylenebilir. Bu düşünce, toplumdaki olumlu, olumsuz her türlü olayda halkın sesi ve sözcüsü olmaktır.

Âşıklar şairlerine buldukları yerin kültürünü yansıtmış ve tarihe not düşmüşlerdir. 20. yüzyılda özellikle teknolojik alanda yaşanan gelişmeler ile âşıklar, yetiştikleri toplumun kültürünü yayma fırsatı bulmuşlardır. Değişen tüm koşullara uymaya çalışan âşıklar, geleneğin sürdürülmesi için mücadele vermektedirler. Bu nedenle gelenek ve gelenek içinde var olan âşıklar hakkında birçok çalışma yapılmaktadır.

Âşıklık geleneğinin gelecek nesillere aktarılması için sadece erkek âşıklara yönelmenin yanlış olduğu düşüncesindeyiz. “Kadın”ın olmadığı bir kültürün varlığı çok uzun sürmeyecektir. Kadın şairlerin asırlar boyunca varlıklarını kabul ettirme çabası günümüzde daha yoğun hâle gelmiştir. Kadın kimliği, her alanda erkek egemen kurallar ile geri planda bırakılmıştır. Bu kuralları yıkmaya çalışan kadın şairlerin geleneğin sürdürülmesi hususunda çok katkıları olduğunu göz ardı etmemek gerekir.

Bu çalışmada âşıklık geleneği içinde bir kadın olarak varlığını sürdürmeye çalışan Âşık Fatma Taşkaya'nın hayatı ve şiirleri derlenerek ele alınmıştır. Âşık Fatma'nın şiirleri âşıklık geleneğinin kuralları çerçevesinde incelenmiştir. Adana âşıklık geleneği hakkında genel bilgiler verilerek gelenek içinde önemli yere sahip Adanalı kadın âşıkların kısaca tanıtılması üzerinde durulmuştur.

Dilhan YURDAGÜL

16.01.2023

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY SAYFASI.....	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZ.....	vi
ABSTRACT	vii
ÖN SÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR	xiii
TABLolar LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
EKLER LİSTESİ.....	xvi
1. GİRİŞ.....	1
2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	3
3. BULGULAR	4
3.1. Adana'nın Tarihi	4
3.2. Adana'nın Coğrafyası	5
3.3. Adana'nın Nüfusu	7
3.4. Adana'nın Ekonomisi.....	8
3.5. Adana'nın Kültürel Yapısı	9
3.6. Kuramsal Çerçeve	10
3.6.1. Âşık Kavramı	10
3.6.2. Geçmişten Günümüze Âşıklık Geleneği	11
3.6.3. Adana Âşıklık Geleneği	14
3.6.4. Adanalı Kadın Âşıklar.....	16
3.6.4.1. Arzu Yiğit	16
3.6.4.2. Ayşe Çağlayan	17
3.6.4.3. Edibe Canpolat.....	18
3.6.4.4. Fatma Behice Batur	19
3.6.4.5. Nazife Tuncehan	19
3.6.4.6. Elif Giriş	21

3.6.4.7. Hasibe Türkmen.....	21
3.6.4.8. Nazlı Gelin Ayşe.....	22
3.6.4.9. Hasibe Ramazanoğlu	22
3.6.4.10. Sinem Kız	23
3.6.4.11. Esin Ayşe İnan	23
3.6.4.12. Durdu Kozalak.....	24
3.6.4.13. Perihan Doğan	24
3.7. Kadın Âşıkların Gelenekteki Yeri.....	25
3.8. ÂŞIK FATMA TAŞKAYA	29
3.8.1. Adı Soyadı ve Mahlası	29
3.8.2. Doğum Yeri ve Tarihi	30
3.8.3. Eğitimi	30
3.8.4. Annesi.....	30
3.8.5. Babası	31
3.8.6. Kardeşleri	32
3.8.7. Çocukları	32
3.8.8. Eşi Âşık Feymânî	32
3.9. Fatma Taşkaya'nın Âşıklığına Etki Eden Unsurlar.....	35
3.9.1. Şiir Yazmaya Başlaması.....	35
3.9.2. Aile ve Çevre Etkisi	36
3.9.3. Âşık Feymânî'nin etkisi	38
3.10. Âşık Fatma Taşkaya ve Âşıklık Olguları	38
3.10.1. Rüya Görme ve Bade İçme	38
3.10.2. Mahlas Alma	40
3.10.3. Doğaçlama (İrticalen).....	41
3.10.4. Saz Çalma.....	42
3.10.5. Usta Çırac İlişkisi.....	43
3.10.6. Tarih Bildirme	43
3.10.7. Nazire Söyleme	45
3.10.8. Atışma	46
3.10.9. Ayak	48
3.11. ÂŞIK FATMA TAŞKAYA'NIN ŞİİRLERİNİN İNCELENMESİ.....	52
3.11.1. Şiirlerinde Biçim	52
3.11.1.1. Nazım Birimi	52

3.11.1.2. Hece Ölçüsü.....	53
3.11.1.3. Durak	55
3.11.1.4. Redif	57
3.11.1.5. Nakarat (Kavuştak).....	59
3.11.1.6. Kafiye (Uyak) Türleri	60
3.11.1.6.1. Yarım Kafiye.....	60
3.11.1.6.2. Tam Kafiye.....	63
3.11.1.6.3. Zengin Kafiye.....	66
3.11.1.6.4. Tunç Kafiye	69
3.11.1.6.5. Cinas Kafiye	72
3.11.1.6.6. Çok Kafiyeli Şiirler	73
3.11.1.6.7. Kafiye Düzeni.....	73
3.11.1.7. Âşık Fatma'nın Şiirlerinde Nazım Biçimleri.....	76
3.11.1.7.1. Koşma.....	76
3.11.1.7.2. Türkü	77
3.11.1.7.3. Semai	77
3.11.1.7.4. Destan	78
3.11.2. Şiirlerinde İçerik.....	80
3.11.2.1. Âşık Fatma'nın Şiirlerinde Nazım Türleri.....	80
3.11.2.1.1. Varsağı.....	80
3.11.2.1.2. Güzelleme.....	81
3.11.2.1.3. Öğütleme	82
3.11.2.1.4. Taşlama	83
3.11.2.1.5. Koçaklama- Yiğitleme	86
3.11.2.1.6. Ağıt.....	87
3.11.2.2. Âşık Fatma'nın Şiirlerinde Görülen Diğer Nazım Türleri	88
3.11.2.2.1. İlâhi.....	88
3.11.2.2.2. Na't.....	89
3.11.2.3. Âşık Fatma'nın Şiirlerinde Başlıca Konu ve Temalar.....	90
3.11.2.3.1. Tasavvuf Konulu Şiirler	91
3.11.2.3.2. Aşk Temalı Şiirler	93
3.11.2.3.3. Hasret ve Gurbet Temalı Şiirler	94
3.11.2.3.4. Ölüm ve Mezar Temalı Şiirler.....	95
3.11.2.3.5. Adana ve Çevresi İle İlgili Şiirler.....	97

3.11.2.3.6. Doğa Temalı Şiirler	97
3.11.2.3.7. Milli Temalı Şiirler.....	99
3.11.3. Şiirlerinde Dil ve Üslup Özellikleri	100
3.11.3.1. Edebi Sanatlar	102
3.11.3.1.1. Teşbih	103
3.11.3.1.2. Tezat	105
3.11.3.1.3. Telmih	106
3.11.3.1.4. Tekrir	108
3.11.3.1.5. Tenasüp	109
3.11.3.1.6. Tecahül-i Ârif.....	110
3.11.3.1.7. Teşhis.....	110
3.11.3.1.8. Tevriye.....	111
3.11.3.1.9. İstiare	111
3.11.3.1.10. Kinaye	113
3.11.3.1.11. İstifham.....	113
3.11.3.1.12. Mübalağa	114
3.11.3.1.13. Nida	114
3.11.3.1.14. Tariz (İğneleme)	115
3.11.3.1.15. İştikâk	115
3.11.3.1.16. Leff-ü Neşr	116
3.11.3.1.17. Mecaz-ı Mürsel.....	117
3.11.3.1.18. Hüsn-i Talil.....	117
3.11.3.2. Âşık Fatma'nın Şiirlerinde Alkış ve Kargış	118
3.11.3.3. Âşık Fatma'nın Şiirlerinde Ağız ve Mahalli Unsurlar	120
3.11.3.4. Şiirlerinde Atasözleri ve Deyimler	122
3.11.3.4.1. Deyimler	122
3.11.3.4.2. Atasözleri.....	123
3.11.3.5. Kullandığı Yabancı Kökenli Kelimeler	124
3.11.3.6. Âşık Fatma'nın Diğer Âşıklara Yazdığı Şiirleri.....	126
4. SONUÇ.....	130
ÇALIŞMAYA KONU OLAN DİĞER ÂŞIKLARIN ŞİİRLERİ	224
SÖZLÜK	230
KAYNAKÇA	234
EKLER	239

KISALTMALAR

ÇÜ	: Çukurova Üniversitesi
H.z.	: Hazreti
KK	: Kaynak Kişi
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
s.	: Sayfa
S	: Sayı
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
t.y.	: Tarih yok
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve Benzeri
vd.	: Ve Diğerleri
Yay.	: Yayınlar
yy.	: yüzyıl

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Dörtlükler Halinde Yazılan 110 Şiirin Dağılımı	52
Tablo 2. Âşık Fatma Taşkaya'nın Şiirlerinde Hece Ölçüsü Dağılımı	55
Tablo 3. Âşık Fatma Taşkaya'nın Şiirlerinin Kafiye Düzeni	75

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1.** Adana İlinin İlçelerine Göre Nüfus Dağılımı 7
- Şekil 2.** Adana İlinin Kadın ve Erkek Nüfus Dağılımı 8

EKLER LİSTESİ

EK-1. Etik Kurul Onayı	239
EK-2. Gönüllülük Formu	241
EK-3. Röportaj Soruları	242
EK-4. Şiirlerin İndeksi	243
EK-5. Şiirlerin Biçimsel Özellikleri	247
EK-6. Fotoğraflar	251
EK-7. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Tez Etik İzin İstek Yazısı	254
EK-8. Çağ Üniversitesi Tez Etik İzin Yazısı	255

1. GİRİŞ

Sözlü kültür ortamında doğan ve kendine özgü kurallar çerçevesinde gelişen âşıklık geleneğinin kökeni, İslamiyet öncesine kadar dayanmaktadır. Yüzyıllar boyu kendini geliştiren bu geleneğin asıl kaynağı her zaman halk olmuştur. Halkın sorunlarını acılarını ya da sevinçlerini şiirlerinde işleyen şairler, o dönemlerde çeşitli müzik aletleri ile ayinlerde (sığır, toy, yağ) sanatlarını icra etmişlerdir. Eski etkileri yavaş yavaş ortadan kalksa da bu şairler, İslamiyet'in etkisi ile halk şairi olarak görevlerine devam etmişlerdir. Zaman geçtikçe şairlere verilen şaman, ozan gibi terimler yerini âşık terimine bırakmıştır. Şiirlerde ele alınan konular İslamiyet ile birlikte şekil değiştirmeye başlamıştır. Âşıklar eserlerinde tabiat, hasret, aşk, gurbet, toplumsal sorunlar, ölüm vb. gibi konulara ağırlık vermeye başlamıştır.

Âşıklar, geçmişten günümüze yaşadıkları döneme uygun eserler vererek geleneği sürdürmeye devam etmektedirler. Teknolojinin gelişmesiyle âşıklar, yetiştikleri köylerden çok kent ortamına ayak uydurmak zorunda kalmışlardır.

Teknolojik gelişmelerden payını alan yöreler arasında, Anadolu'da âşıklık geleneğinin canlı olarak yaşadığı ve yaşatıldığı birkaç bölge de vardır. Şurası muhakkak ki, günümüzde artık elinde sazı, dilinde sözü köy köy dolaşıp kendisine rakip arayan, şiirleriyle toplumu peşinden sürükleyen, sevgilisi uğruna dağ bayır dolaşıp vuslat ateşiyle yanan, dizinin dibine istidatlı bir genci alıp yetiştiren âşık sayısı artık yok denecek kadar azdır (Kaya, 2001, s.87).

Türkiye'nin bazı yörelerinde âşıklar icralarına devam ederken kadın âşıklar geri planda bırakılmıştır. Âşıklık geleneğinin icra edildiği nadir illerden biri Adana'dır. Bu geleneğin sürdürülmesine katkı sağlayan Adana ilinde oldukça değerli kadın âşıklar yetişmiştir. Metin Özarslan tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye'de kadın âşıkların fazlalığı bakımından Adana ili 2. sırada yer almaktadır (2016 s.173). Ancak geçmişten günümüze kadar var olan diğer kadın âşıklar gibi bu yöredeki kadın âşıklar da erkek âşıklar kadar değer görmemiştir.

Geleneğe en az erkek âşıklar kadar katkı sağlayan kadın âşıkların eserleri, göz ardı edilmeyecek kadar fazladır. Bu eserleri veren kadın şairlerden biri de Âşık Fatma Taşkaya'dır. Çeşitli araştırmalarda hakkında kısa bilgiler verilmiş olsa da henüz Âşık Fatma Taşkaya adına yayınlanmış müstakil bir çalışma yoktur. Âşık Fatma Taşkaya'ya değinilen bazı çalışmalar tespit edilmiştir. Bu çalışmalar:

- Erman Artun “Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği (1966-1996) ve Âşık Feymânî” adlı çalışmasında Âşık Fatma Hanım’ın doğum yeri, tarihi ve evliliği hakkında kısa bilgiler vermiştir (Artun, 1996, s.124-125).
- Serdarhan Musa Taşakaya, “Çukurovalı Âşık Fatma’nın Hayatı ve Şiirleri” adlı çalışmasında şiirlerine ve kısaca hayatı hakkında bilgilere yer vermiştir (Taşakaya, 2003).
- Saim Sakaoglu ve Zekeriya Karadavut “Âşıkların Diliyle Cumhuriyet” adlı ortak hazırladıkları kitapta Âşık Fatma Taşkaya’nın Cumhuriyet temalı bir şiirine yer vermektedirler (Sakaoglu & Karadavut, 1998, s.63-64).
- İlkin Manya “Halk Şiirinde Ana Sesi” adlı kitabında Âşık Fatma Taşkaya’nın iki şiirine yer vermiştir. Ayrıca doğum yeri, tarihi, babası ve eşi hakkında kısa bilgiler vermiştir (Manya, 1983).
- Pınar Şahin “Âşık Fatma Taşkaya’nın Şiirleri ve Hayatı” başlıklı lisans bitirme tezinde Âşık Fatma’nın hayatı hakkında kısa bilgi vererek şiirlerini genel bir şekilde ele almıştır (Şahin, 1997).
- Sevilay Çınar, “Yirminci Yüzyılın İkinci Yarısında Türkiye’de Kadın Âşıklar” adlı çalışmasında Âşık Fatma hakkında kısa bilgi vererek bir şiirine yer vermiştir (Çınar, 2008, s.54).
- Nilgün Çıblak, “Âşık Şiirinde Taşlamalar” adlı çalışmasında Âşık Fatma Taşkaya hakkında sadece doğum yeri ve tarihi, şiirlerinde işlediği konu başlıklarına değinmiştir (Çıblak, 2008, s.156-157).

Âşıklık geleneği içinde var olan kadın âşıkların sayısının 20. yy’da arttığı görülmektedir. Gelenek içinde kendilerini ispatlama fırsatı bulmaya çalışan kadın âşıkların çoğu maalesef bu amaçlarına ulaşmadan vefat etmektedirler. Bu kadınlar, tanınmadan yitip giden gizli hazineler olarak nitelendirilebilir. Bu çalışmanın amacı; Âşık Fatma Taşkaya’nın hayatı, âşıklığa başlama nedenleri ve şiirleri ele alınarak gelenek içindeki varlığını ispatlamaktır.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan âşıklık geleneği var olduğu toplumun kültürünü aktarılmasını sağlamaktadır. Âşıklar asırlar boyu halka hitap ederek onları bilinçlendirmek için çaba sarf etmişlerdir.

Âşık edebiyatı hakkında bilgi sahibi olmadan âşıkların şiirlerini incelemek imkânsızdır. Bu çalışmada aşık edebiyatı ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Araştırma sonunda kadın âşıkların erkek âşıklara göre daha az tanındığı tespit edilmiştir. Kadın ve erkeğin her alanda hak eşitliğine sahip olması gerekmektedir. Kadın âşıkların erkek âşıklar gibi daha çok tanıtılması düşüncesi ile Adanalı kadın âşıklara değinilmiş ve Âşık Fatma Taşkaya'nın hayatı, sanatı ve şiirleri hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra Âşık Fatma Taşkaya'nın şiirleri metin merkezli inceleme yöntemleri ile incelenmiştir. "Metin analizinde tema, üslup, still, yapı, motif, epizot temel araştırma birimleridir... Bu metne yönelik ölçütlerin yanı sıra sözel doku (texture) yapı, işlev, yorumcul çerçeve, bağlam (context) veya icraya (performance) yönelik ölçütler de temel araştırma birimlerinden bazılarıdır" (Çobanoğlu, 2004, s.162).

Etik kurallara uygun bir biçimde araştırması yapılan Âşık Fatma Taşkaya'nın izni olmadan hiçbir bilgi bu tezde yer almamaktadır. Âşık Fatma ve eşi Âşık Feymani ile yapılan ikili görüşmelerimizde kişilere daha önceden hazırlanmış sorular yöneltilmiştir. Verilen cevaplar bu araştırmada ses kayıt cihazı ve kamera gibi teknolojik aletler kullanılarak kayıt edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada âşıklık geleneği, Adana âşıklık geleneği ve Adanalı kadın âşıklar hakkında verilen bilgiler, yazılı kaynaklarda detaylı literatür taraması yapılarak belirtilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Adana'nın Tarihi

Türkiye'nin bereketli toprakları diye anılan illerimizin başında gelen Adana'nın geçmişi çok eskilere dayanmaktadır. İçinde birçok medeniyet barındırmış olan Adana, gerek havasıyla gerek insanıyla çok sıcak bir memleketir. Bu sıcak memleketin tarihi neredeyse 3000 yıl öncesine dayandığı söylenilmektedir.

Adana Çukurova bölgesinde bulunan bir ildir. Çukurova yani Toros dağları ile çevrili olan bölge önceleri Klikya adıyla anılmaktaydı. Heredot, Çukurova'ya Klikya isminin verilmesini bir efsaneye bağlamaktadır. Bu efsane şu şekildedir; Fenikeliler Yunanistan'a mal satmaya gittiklerinde alışveriş yapan kadınlardan bazılarını kaçıırarak kendi ülkelerinde alıkoyarlar. Bu duruma öfkelenen Zeus, Fenike'nin Sur kentinde yaşayan Kral Agenor'un kızı Europe'u, Girit Adası'na hapseder. Agenor oğulları Kadmos, Feniks ve Kliks'i Europe'u arayıp bulmaları için Girit'e gönderir. Fakat Agenor'un oğulları kız kardeşlerini bulamazlar ve geri dönmeye cesaret edemezler. Anadolu'nun değişik yerlerine yerleşirler. Agenor'un oğlu Kliks, Sarus (Seyhan) ve Pyramus (Ceyhan) nehirlerinin bereket sunduğu bölgeye yerleşir. Bu olay üzerine bu yöreye "Kliks'in Ülkesi" anlamına gelen Klikya denir (Uygur, 2003, s.13).

Adana, M.Ö 1650 yıllarında, Boğazköy metinlerinde, "Uru Adania" olarak muhtelif ferman ve yazmalarda ise Erdene, Edene, Ezene, Azana ve Batana gibi farklı isimlerle adlandırılmıştır... Adana'nın çok eski çağlarına ait sağlıklı bilgiye ulaşmak oldukça zordur. Fakat geçmişi bazı mitolojik olaylarla anılmıştır. En yaygın olanı; Bizanslı Etienn'nin kaydına göre, Uranus'un oğulları "Adanus ve Sarus"un Tarsus halkı ile yaptıkları savaşların sonucu olarak kurulduğu ve Adanus'un adına "Adania" denildiğidir (Halaçoğlu, 2000, s.11).

Adana bölgesi tarih boyunca çeşitli medeniyetlerin egemenliği altına girmiştir:

- Luvi Krallığı (M.Ö.1900),
- Arzava Krallığı (M.Ö.1500),
- Hitit Krallığı (M.Ö.1900-1200),
- Kue Krallığı (1190-713),
- Asur Krallığı (M.Ö.713-663),
- Kilikya Krallığı (M.Ö.663-612),

- Pers Satraplığı (M.Ö.612-333),
- Helenistik Dönem(M.Ö.333-323),
- Selökidler (M.Ö.312-133),
- Korsanlar Dönemi (M.Ö.178-112),
- Romalılar Dönemi (M.Ö.112-M.S.395) (<http://egitim.tarimorman.gov.tr/adana/belgeler> erişim tarihi: 08.10. 2022).

Roma imparatorluğu Doğu ve Batı Roma olarak ikiye bölünmüştür. Çukurova Doğu Roma (Bizans) tarafına ait olmuştur. Bir dönem Çukurova, Ermenilerin eline geçmiştir. Konya Selçukluları Ermenilerin elinden Çukurova'yı almıştır. Daha sonra 1867'de Adana il haline gelmiştir. 1. Dünya savaşında imzalanan Mondros Ateşkes Anlaşmasına göre Adana İngilizlerin eline geçmiştir. İngilizler ise Fransızlarla Suriye Anlaşmasını imzalayarak Adana'yı Fransızlara vermiştir.

İstanbul'da kurulmuş olan Kilikyalılar Cemiyeti her ne kadar Fransız işgallerinin haksızlığını beyan edip halkı direnişe çağırsa da halkı asıl harekete geçirecek olan güç Sivas Kongresi olmuştur. Yine Pozantı Kongresi de başta Adana olmak üzere güney bölgelerinin kurtuluş mücadelesinde önemli görevler üstlenmiştir. Adana'nın savunması sırasında gerek Adana halkının gerek Kuva-yı Milliye kuvvetlerinin gayretleri olumlu sonuçlar vermiştir. Fransızlar, Türkiye ile 20 Ekim 1921'de imzaladıkları Ankara Anlaşması gereğince askerlerini 5 Ocak 1922'de Adana'dan tahliye etmişlerdi. Dolayısıyla Fransızların Adana'yı tamamen boşalttıkları 5 Ocak günü her yıl Adana'nın kurtuluş günü olarak kutlanmıştır (Şavklı, 2022, s.350).

Görüldüğü gibi Adana ilinin tarihi çok köklü bir geçmişe sahiptir. Adana birçok medeniyete, savaşlara tanık olarak bugünkü haline gelmiştir. Günümüzde tarihi mekânlara, yapıtlara sahip olan ve bu tarihe sahip çıkan bir ilimizdir. Birikimi ve tecrübesi ile Adana ili büyümeye, gelişmeye devam etmektedir.

3.2. Adana'nın Coğrafyası

Çukurova'nın merkezi olan Adana, Anadolu'nun güneyinde yani Akdeniz Bölgesinde yer alan bir ildir. Adana'nın yüzölçümü 17.253 km'dir. Denizden yüksekliği ise 23 m'dir. Adana coğrafi konumundan dolayı önemli bir ticaret merkezi haline gelmiştir.

Jeopolitik bakımdan Doğu Akdeniz’de önemli bir coğrafyada kurulmuş olan Adana şehri köklü bir geçmişe sahiptir. Adana, Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine kavuştuğu önemli bir güzergâh üzerinde bulunmaktadır. Dünya üzerinde birçok farklı kültürün birbiriyle etkileşim halinde bulunduğu bir bölgede bulunan Adana şehri, Çukurova’ya hâkim olan Ramazanoğulları’na başkentlik yapmıştır. Osmanlı döneminde de önemini korumuş, idarî bakımdan kimi zaman sancak merkezi kimi zamanda eyalet merkezi olmuştur (Yörük, 2012, s.287-288).

Adana’nın dağlarla çevrili bir coğrafyası vardır. Kuzeyinde Toros Dağları doğuda ise Amanos Dağları bulunmaktadır. Toros dağları Türkiye’de en büyük sıradağları arasında yer almaktadır. Neredeyse 2000 km sıradağlarından oluşmaktadır. Toros Dağları; Doğu Toroslar, Güneydoğu Toroslar, Orta Toroslar ve Batı Toroslar şeklinde dört bölümden oluşmaktadır. Adana ili Orta Toroslar bölümü ile çevrilidir.

Dağlar, bazı kesimlerde ova etrafını çevirse de çoğu yerde araya vadiler ile yarılmış yaylalar girer. Ovaları sözü edilen dağ ve sırtlar arasında bulunur. Adana Ovası gerçekte iki kısma ayrılmaktadır. İlki Adana ile Seyhan Ceyhan nehirleri ile sınırlanan Çukurova, ikincisi ise Ceyhan vadisi etrafında bulunan ve denizden Misis tepeleri ile ayrılmış bulunan Yukarıova’dır (Arı, 2009, s. 12).

Adana Çukurova’nın bereketi olan Seyhan ve Ceyhan nehirleriyle daha da önemli bir şehir haline gelmektedir. Akdeniz’e dökülen Seyhan nehri 560 km Ceyhan nehri ise 509 km uzunluğundadır. Her iki nehir de Türkiye’nin en büyük nehirleri arasında yer almaktadır. İki nehir üzerinde önemli hidroelektrik santralleri bulunmaktadır. Bir de Seyhan nehri üzerinde bulunan Çatalan Barajı ile önemli ölçüde elektrik enerjisi üretilmektedir.

Adana ilinde Akdeniz iklimi görülmektedir. Yaz ayları oldukça sıcak ve kurak geçmektedir. Bunun yanında sıcak aylarda nem miktarının arttığı görülmektedir. Kış aylarında ise hava ılık ve yağışlı geçmektedir. İlin dağlık kesimlerinde ise kışın kar yağışı görülmektedir.

Araştırmanın yapıldığı Adana’da kısa ağaçlardan oluşan maki bitki örtüsü görülmektedir. “Daha önce sığağa dayanıklı olana kızılçam ve meşe türlerinden oluşan ormanlar bulunmaktaydı. Ancak bu ormanlar insan eliyle ortadan kaldırılmıştır. Bunun sonucunda maki topluluğu ortaya çıkmıştır. Kıyı gerisinden başlayan ve 800 metreye kadar uzanan küçük kızılçam ormanları bu durumun ispatıdır” (Arı, 2009, s.13). Adana’da bulunan ormanlarda genellikle meşe, sedir ve karaçam ağaçları

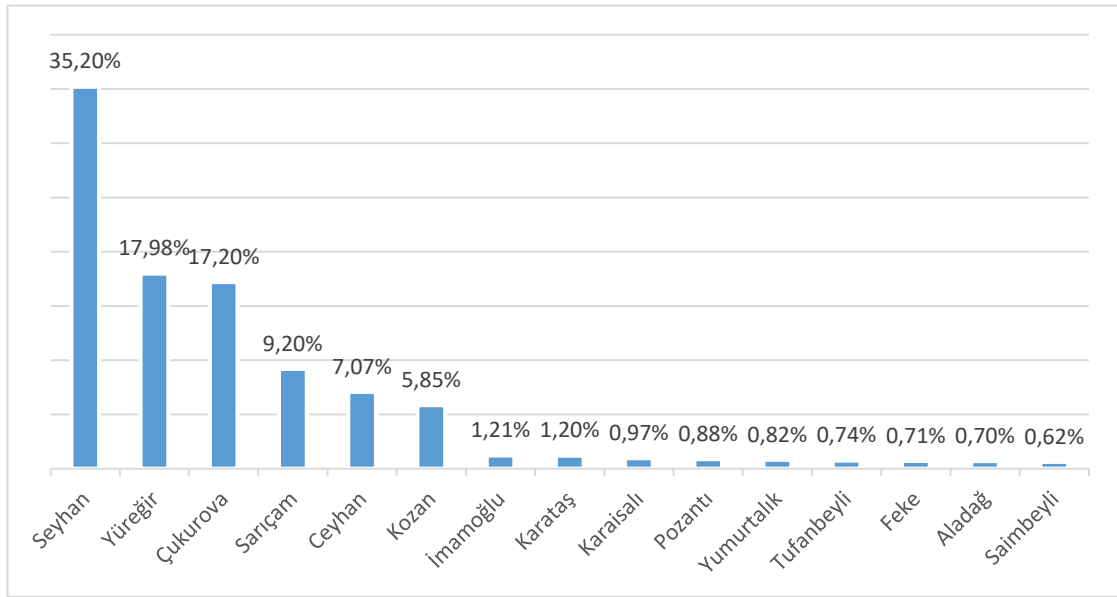
görülmektedir. Coğrafyası, iklimi ve zengin toprakları ile Adana ili Türkiye için önemli bir konuma sahiptir.

3.3. Adana'nın Nüfusu

Adana oldukça kalabalık bir ilimizdir. Türkiye'nin en kalabalık illeri arasında 7. sırada yer almaktadır. Adana'nın 15 ilçesi bulunmaktadır. Nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu yer Seyhan ilçesidir. Yoğunluğu daha sonra Yüreğir ve Çukurova ilçeleri takip etmektedir.

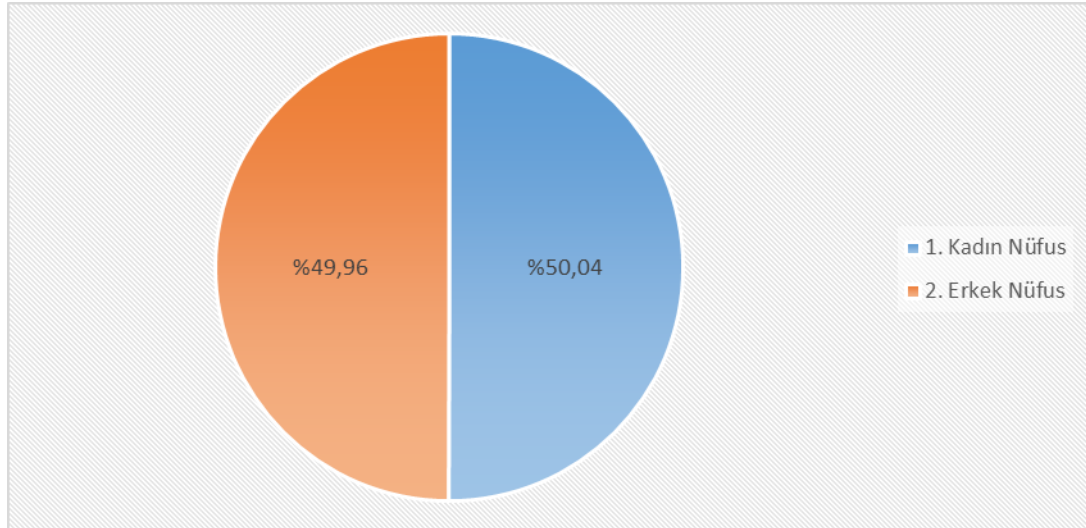
Osmanlı İmparatorluğu tarafından 1893 yılında yapılan nüfus sayımı sonucuna göre Adana merkezin nüfusu 70.702 kişidir. Bunun %82'sini Türkler, %14'ünü Ermeniler, %2'sini Rumlar ve %2'sini Katolik oluşturmaktaydı. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından gelen yardımlar ve başlayan endüstriyel yatırımlar ile büyüme sürecine giren Adana'nın merkez nüfusu, 2016 yılı TÜİK verilerine göre 2.201.670 kişiye ulaşmıştır. Adana'nın güncel nüfusu, 2.263.373'dir (2021 sonu). İlin yüzölçümü 13.844 km²'dir. İlde km²'ye 163 kişi düşmektedir. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Adana>, erişim tarihi: 25.10.2022).

Aşağıda Adana ilinin güncel nüfus dağılımı verilmektedir:

Şekil 1. Adana İlinin İlçelerine Göre Nüfus Dağılımı

Adana ilindeki kadın ve erkek sayılarının yüzdeleri ise aşağıdaki şekilde verilmektedir:

Şekil 2. Adana İlinin Kadın ve Erkek Nüfus Dağılımı

3.4. Adana'nın Ekonomisi

Adana ili Türkiye'nin tarım sektöründe önemli bir yere sahiptir. Çukurova'nın merkezi olan Adana'nın toprakları oldukça bereketlidir. Bu nedenle Adana'da birçok arazide ekim yapılabilmektedir. Ancak Adana'nın ekonomisini sadece tarım sektörü oluşturmamaktadır. Bunun yanında hayvancılık, ormancılık, maden kaynakları, enerji kaynakları, sanayi ve turizm yer almaktadır.

1. Tarım: Türkiye'nin en gelişmiş tarım bölgesi olduğu gibi, modern tarım ağaçlarının en çok kullanıldığı ildir. Yüzölçümünün % 39'u tarıma elverişli ve çok bereketlidir. 250 bin tona yaklaşan saf pamuk ile Türkiye'nin pamuk üretiminin dörtte biri buradan sağlanır. Pamuğun Akala ve Cocker türleri yetişir. Adana, pamuk ambarı olduğu gibi; tahıl, susam, kavun, karpuz, turfanda, sebze, arpa, yulaf, baklagiller, şeker kamışı, üzüm, incir, tütün, pirinç, yer fıstığı ve turunçgiller bakımından da önemli bir yer tutar (<https://www.cografya.gen.tr/tr/adana/ekonomi.html>, erişim tarihi: 25.10.2022).
2. Hayvancılık: Adana'da büyükbaş ve küçükbaş hayvanlarının yetiştirildiği görülmektedir. Ayrıca yayla bölgelerinde arıcılıkta oldukça sık görülmektedir.
3. Ormancılık: Özellikle yamaç bölgelerinde bulunan ormanlardan yakılmak üzere odun üretilmektedir. Ayrıca çok sayıda tomruk elde edilmektedir.
4. Madencilik: Adana çinko, demir, krom, altın, gümüş, fosfat gibi birçok doğal kaynağa sahiptir.

5. Enerji kaynakları: Adana’da hidroelektrik ve termik santralleri bulunmaktadır. Bu santrallerden bölgenin elektrik ihtiyacı karşılanmaktadır.
6. Sanayi: Bu bölgede sanayi oldukça gelişmiştir. Tekstil, tütün, makine, yağ vb. maddeleri üreten fabrikalar bulunmaktadır.
7. Turizm: Yumurtalık ve Karataş plajları bölgenin turizm sektöründe gelişmeye devam etmektedir.

Şehrin ticarî konumu ve sağladığı iş imkânlarına bağlı olarak geçimlerini sağlamak için tarım, ticaret, ilim veya daha başka amaçlarla yakın ve uzak yerlerden sürekli kalmak üzere birçok kişi Adana’ya gelerek yerleşmiştir. Bu kişilerden başka Adana’da mevsimlik olarak kalan, işleri bitince memleketlerine dönen kişiler de bulunmaktadır (Yörük, 2012, 298).

3.5. Adana’nın Kültürel Yapısı

Kültür, toplumun yıllarca biriktirdiği maddi ve manevi değerler bütünüdür. Toplum içinde var olan yaşam şekli, inançlar, mutfak kültürü ve giyim tarzı belli birikimler sonrasında meydana gelmektedir. Şüphesiz Yörük ve Türkmen oymakları Adana kültürüne en büyük katkıyı sağlamışlardır. Çeşit çeşit dokuma halı ve kilimleri, nakışları Adana kültüründe önemli bir yere sahiptir.

En az dört bin yıldır, bazı araştırmacılara göreyse sekiz bin yıldır insanların yerleştiği, geçit yeri olarak kullandığı ve ele geçirmek için birbiriyle kıyasıya mücadele ettiği Çukurova ve onun merkezi Adana; doğal olarak birçok önemli tarihi kalıntıyı ve eski yapıyı günümüze taşımıştır. Bu yüzden Çukurova ve onun merkezi Adana, hem zamansal çeşitlilik açısından, hem de sayısal açıdan Anadolu’nun en zengin kalıntılarına sahiptir (Uygur, 2010, s.25).

Adana’nın köklü tarihi kültürel yapısıyla birleşince bizleri geçmişe götürmektedir. Seyhan nehri üzerine inşa edilmiş olan ve tarihi 1700 yıl öncesine dayanan “Taş Köprü” dünyada halâ kullanılabilen en eski köprülerden biridir. Ayrıca Ceyhan nehri üzerinde inşa edilmiş olan Misis Köprüsü de önemli konumdadır. “Hatta ölümsüzlüğe çare bulan Lokman Hekim’in ölümsüzlüğün çaresini içeren notlarını bu köprü üzerinde kaybettiğini anlatan bir efsane vardır” (Uygur, 2003, s.23). Türkiye’nin en büyük camilerinden biri olan Sabancı Merkez Camii, 1682 yılında yapılan Mestanzade Camii,

1501 yılında inşaatı yapılan Yağ Camii, 1541 de yapılan Ulu Camii, Büyük Saat Kulesi gibi tarihi yapıtlar Adana ilinin kültürel mirasları arasında yer almaktadır.

Kültürel değerlerden biri olan mutfak kültürü Adana için çok önemli bir yere sahiptir. Adana çeşit çeşit yemekleriyle, şalgam suyu ve dünyaca ünlü Adana kebabıyla hafızalara kazınmış bir ildir. Bu eşsiz lezzetler her yıl düzenlenen “Adana Lezzet Festivali” ile binlerce kişiye ulaşmaktadır. Bu festival ve bir başka kültürel etkinlik olan “Portakal Çiçeği Festivali” Adana’nın ne kadar kültürüne bağlı bir şehir olduğunun göstergesidir. Ayrıca çalışmanın konusu olan Âşık Fatma Taşkaya’nın şuan ikamet ettiği Osmaniye’de durum farksızdır. Karacaoğlan Türkü Festivali, Âşık Feymânî Şenlikleri, Uluslararası Osmaniye Çukurova Âşıklar Bayramı, gibi organizasyonlarla âşıklık geleneğine katkılar sağlanmaktadır.

3.6. Kuramsal Çerçeve

3.6.1. Âşık Kavramı

Şiir asırlar boyu duyguları yansıtan bir iletişim aracı olmuştur. Bu durum Türklerde de geçerlidir. Türklerde halk şiiri oldukça önemli bir konuma sahiptir. Türk toplumunda şairler geçmişte ve günümüzde seslerini şiirleriyle duyurmaktadır. Sadece kendi seslerini değil toplumun da sesini şiirlerinde duyurmaya çalışmaktadır. Bunları yaparken geleneğin kuralları dışına çıkmazlar. Bu şairlere günümüzde, halk şairi, halk ozanı, saz şairi, hak aşığı, kalem şairi ve âşık gibi ifadelerle hitap edilmektedir.

Âşıklar halkın üzüntüsünü, sevincini en derinden hissederek şiirlerine yansıtır. Âşık barıştan, hoşgörüden yana olup birleştirici olarak karşımıza çıkar. Âşıkların şiirleri geçmişe ışık tutmaktadır.

Bazı araştırmacılara göre âşıklık kavramı;

Halkı derinden etkileyen Türk şairlerine geçmişte Köprülü’nün de “Türk Edebiyatı Tarihi” adlı çalışmasında belirttiği gibi “-Tonguz’ların *Şaman*, Altay Türklerinin *Kam*, Yakutların *Oyun*, Kırgızların *Bahşı*, Oğuzların *Ozan* dedikleri” görülmektedir (Köprülü, 1960, s.67).

Fatma Ahsen Turan’a göre halk şairleri, geniş bir coğrafyada, asırlarca devlet olmuş halkımızın geçmişten günümüze “söz elçileri” olmuşlardır (Turan, 2008, s.4).

Erman Artun’a göre âşık kavramı “sazlı (telden), sazsız (dilden), doğaçlama yoluyla kaleme (yazarak) veya bu özelliklerin birkaçını birden taşıyan ve âşıklık geleneğine bağlı olarak şiir söyleyen halk sanatçısı” şeklindedir (Artun, 2019, s.1).

Behiye Köksel'e göre âşık "sazın ve sözün usulünü usta çırak geleneği içinde yetiştirerek öğrenmiş, şiirlerini saz eşliğinde söyleyen, doğaçlama şiir söyleme yeteneğine sahip bir sanatkârdır" (Köksel, 2012, s.55).

Prof. Dr. İsmail Parlatır 'ın Osmanlı Türkçesi sözlüğünde âşık kavramı; "Saz eşliğinde doğmaca şiir söyleyen kahve şairi" şeklinde yer almaktadır (Parlatır, 2009, s. 111).

Mehmet Yardımcı 'ya göre âşık; "Ozan yaratıcı, doğaçtan söyleyen, yetenekli, kıvrak zekâlı kişidir" (Yardımcı, 2014, s.27).

Saim Sakaoğlu'na göre âşıklık "İrticalen şiir söyleyebilen, saz çalabilen kişidir" (Sakaoğlu, 1986, s.249)

Haluk Uygur'a göre âşıklık; "Saz denilen geleneksel, telli bir müzik aletiyle veya sadece dilden doğaçlama yoluyla (bazen kalemle yazılarak) şiir söylenmesidir" (Uygur, 2010, s.152).

Bülent Arı'ya göre âşık; "Usta çırak ilişkisi içinde yetişen, irticali yeteneği olan, bade içtiği düşünülen, atışma yapabilen ya da bunların bir kısmını bünyesinde bulunduran şairlere âşık diyebiliriz" (Arı, 2009, s.27).

Umay Günay'a göre âşık; "İrticalen şiir söyleyebilenler âşık olma imtiyazına sahiptirler" (Günay, 1990, s.32).

Yukarıda belirtilen tanımlardan yola çıkarak, irticalen şiir yazma yeteneği olan, bireysel ve toplumsal duyguları içten samimi bir dille yansıtabilen, belli bir birikime sahip kişilere âşık diyebiliriz.

3.6.2. Geçmişten Günümüze Âşıklık Geleneği

Tarih boyunca insanlar yaşadıkları deneyimleri, duyguları, düşünceleri ve gelenekleri sözlü olarak geleceğe taşımışlardır. Bir toplumun kültür aktarımı sözlü gelenekten geçmektedir. Yazının icadından önce her şeyin hatırdaki kalması gerekiyordu. Böylece formüller kullanılmış ve şiirler, destanlar, hikâyeler gibi hatırdaki kalacak sözlü geleneğin araçları meydana gelmiştir.

Sözlü gelenek, orada burada insanların ağızlarında dolaşan, herkesin, köylülerin, kasaba halkının, yaşlı adamların, kadınların hatta çocukların tekrar tekrar anlattığı, bir akşam köy kahvesine girdiğinizde duyabileceğiniz, yoldan geçen biriyle, yağmur, mevsim. Sonra yiyeceklerin pahalılığı, sonra imparatorun zamanları ve sonra devrim

günleri üzerine sohbet ederken öğrenebileceğiniz ulusal gelenektir (Thompson, 1999, s. 19).

Sözlü geleneğin geliştirilmesinde ve yayılmasında en büyük etken âşık edebiyatının gelişmesidir. Âşık edebiyatı kendinden önceki edebiyatlardan beslenerek oluşmuş bir gelenektir. Türk edebiyatının hemen her döneminde şairler, sanatçılar toplumu ilgilendiren konulara yönelme yaşamışlardır. Ancak âşıkların toplumun sesi olması mahalli unsurlara daha çok yer vermesi halka yönelişin en belirgin olduğu bir gelenek diyebiliriz.

Sözlü kültürden meydana gelen âşıklık geleneği, kendine özgü kuralları olan bir edebiyat olma özelliği taşımaktadır. Türklerde İslamiyet öncesi var olan âşıklık geleneği İslamiyet sonrası yeni düzen ve İslami kurallara uygun olarak devam etmiştir. Özellikle Bektaşî tarikatı tarafından geliştirilip yayılmıştır. Âşıkların şiirleri dil ve üslup açısından şehir âşıkları ve köy âşıkları olarak iki şekilde farklılıklar görülmüştür. Ancak gerçek şu ki her iki üslupta da asıl yapılmak istenen bireysel veya toplumsal konulara değinerek gelecek nesillere aktarım sağlamaktır.

Âşıklık geleneğinin asırlar boyu devam etmesinin ve bilinmesinin önemli noktaların biri âşıkların eserlerini müzikle birleştirmesidir. Toplum önünde eserlerini icra ederken Türk sazı olarak bilinen kopuz adında bir çalgı aleti ile şiirlerini zenginleştirmişlerdir. Zamanla çöğür, tambura vb. gibi sazlar ile âşıklar eserlerini icra etmişlerdir. Bu çalgı aletleri eşliğinde söylenen şiirler sonraları yerini saza bırakmıştır.

Şiir her insanın duygularına aracı olabilmektedir. Öyle ki edebiyatın her döneminde farklı tarzda ve farklı konularda icra edilmektedir. Ancak dönemler arasındaki etkileşim şiirin biçim ve içerik yönünden gelişmesine sebep olmuştur. Âşık şiirinde de divan şiirinin etkileri görülebilmektedir. Bunlardan bazıları:

- Divan şiirinde sıkça kullanılan mazmunlar âşık şiirinde de kendini göstermektedir.
- Tasavvufi konular divan şiirinde görülmekteydi. Âşık şiirinde de tasavvufi konuların işlenmesi divan etkisinde olduğunu göstermektedir.
- Divan edebiyatında sıkça görülen nazire âşık şiirine de tesir etmiştir.

Bilindiği gibi önceki yüzyıllarda bir âşık, kendi yerini tutması, izinden gitmesi, eserlerini ve adını yaşatması için istidatlı bir genci yanına çırak alır, ona âşıklığın vecibelerini öğretir, onun da âşık olmasını sağlar. Çırak, yıllar boyu ustasına hizmet eder ve bu arada âşıklığın vecibelerini öğrenir; zamanı geldiğinde ustasının

izniyle söylemeye başladılar. Öyle ki, şiiirlerinde, ustasının tekniği, kùltürü ve söz dağarcığı açıkça kendini hissettirirdi. Bu yüzdendir ki, söylediğimiz hususlar, kendisinin yetiştirdiği çırağına sirayet ettiği gibi, onun ıracıklarında da görùlebilmekteydi (Kaya, 2001, s.89).

Gelenek içinde ıracıklar her zaman yaratma yeteneğine sahip olmamaktadır. Bu durumda ıracık, usta malı şiiirleri aktarmakla görevlendirilmektedir. Böylece gelenekte canlılık kaybolmamakta ve sonraki nesillere aktarım yapılmaktadır. Günümüzde ise usta âşıkların ve belediyelerin öncülüğünde âşıklığın gelecek nesillere aktarımını sağlayabilmek için âşık şölenleri, bayramları ve âşık toplantıları gibi etkinlikler gerçekleşmektedir.

Âşık olabilmenin kolay olmadığı âşikârdır. Bu yüzden gelenekte âşık olabilmek için kabul görmüş belli başlı maddeler bulunmaktadır. Doğan Kaya, bu maddeleri şu şekilde ifade etmektedir:

1. İrsiyet ve şairlik istidatı,
2. Çevre,
3. ıracıklık,
4. Usta malı şiiir söyleme ve çevredeki âşıklardan etkilenme,
5. Türkùlü hikâye dinleyerek ve okuyarak yetişme,
6. Sazlı-sözlü ortamda yetişme,
7. Rüya sonrası âşık olma,
8. Manevî etki,
9. Dert,
10. Sevda,
11. Ruhî depresyon,
12. Millî duyguların galebe almasıyla âşık olma,
13. Diğer sebepler.
  - a. Sosyal hareketler ve bunun ruhi, fikri ve inanç bakımından kişiye etkileri,
  - b. İklim ve jeolojik yapının iktisadi yönden halkı güçsüz düşürmesinin doğurduğu olumsuz sonuçlar,
  - c. İnsanların fizikî yapısı (Kaya, 2001, s.87-88).

Bu sebeplerden bazılarını taşıyan kişiler gelenek içinde kabul görmektedir. Araştırmanın konusu olan Âşık Fatma Taşkaya, irsiyet ve şairlik istidatı, çevrenin etkisi, sazlı sözlü ortamda yetişme, çevredeki âşıklardan etkilenme, türkùlü hikâyeler okuyarak ve rüya sonrası âşık olma maddelerine uyduğu tespit edilmektedir. Bu

maddeler “Âşık Fatma Taşkaya ve Âşıklık Olguları” başlığı altında detaylı bir biçimde ele alınmaktadır.

3.6.3. Adana Âşıklık Geleneği

Âşıklık geleneği yüzyıllardır devam eden ve kendine has kuralları olan bir kültür olarak karşımıza çıkmaktadır. Halka hitap eden âşıklar sazlarıyla, sözleriyle toplumun sesi olmayı başarmışlardır. Âşıklar bazen toplumun olumlu veya olumsuz gelişmelerini bazen ise bireysel sevinçlerini, hüznelerini şiirlerine konu etmektedirler.

Günümüzde âşıklık geleneğinin eskisi gibi canlı olmadığı aşikârdır. “Gençler artık âşıklığa pek fazla yönelme göstermiyorlar” (KK-2). Bu durumun giderek geleneğin kaybolmasına neden olabileceği düşüncesi içerisindeyiz. Ancak âşıklık geleneğinin devam ettiği bazı illerimiz bulunmaktadır. Adana, geleneğin sürdürüldüğü, şölenlerin ve toplantıların sık sık yapıldığı illerimizden biridir. Adana ilinde gelenek canlılığını korumaktadır. Fakat yörede usta-çırak ilişkisine çok sık rastlanmamaktadır. “Ancak yakın çevredeki âşıklardan âşıklığa hevesli gençler belli ölçüde geleneği öğrenirler. Usta âşıklar, çeşitli toplantılarda hevesli gençlere rehber olarak geleneğin yaşatılması için çaba harcarlar” (Artun, 1996, s.38). Bu yörede âşıklığa ilk adım Çukurova’nın en ünlü aşığı olan Karacaoğlan geleneğinin etkisi çok büyüktür. Adana’da neredeyse Karacaoğlan şiirlerini bilmeyen âşık yoktur. Karacaoğlan’dan sonra bir diğer ünlü Çukurovalı âşık olan Dadaloğlu’nun şiirlerinin de Adana âşıkları üzerinde etkisi vardır.

Âşıklık geleneğinin vazgeçilmez unsurlarından biri olan saz, Adana âşıklık geleneğinde çok sık rastlanmamaktadır. “Karacaoğlan, Dadaloğlu, Deli Boran gibi geleneğe yön veren âşıkların saz çalabildikleri bilinmektedir. Çünkü gelenek içinde saz ve söz birbirinin tamamlayıcısıdır. Fakat günümüzde saz çalamayan âşıklar da vardır. Adana’da özellikler 20. yy.’ın başından 1950’lere kadar âşıkların pek çok saz çalamadığını görmekteyiz” (Arı, 2009, s.45). Adana’da önceleri sazın yaygın olmamasının sebebi; “Yöre genelinde saz çalanlara kâfir denilmekte ve kötü gözle bakılmaktaydı” (KK-2). Adana âşıkları arasında saz çalmaya öncülük eden âşıklar bulunmaktadır. Bu âşıkların başında çalışmanın konusu olan Âşık Fatma Taşkaya’nın eşi Âşık Feymânî bulunmaktadır. Yöredeki âşıkların saza yönelmesinde Âşık Feymânî’nin etkisi büyüktür.

Âşık edebiyatında rüyada bade içme motifi geleneğin en belirgin özelliklerindedir. Kişi rüyasında pir elinden bade içtiğini görür ve uyanır. Uyanma sonrasında şiir

yeteneği kazanarak âşık olur. “Sözlü geleneğe irticalen şiir söyleyebilen ve hikâye anlatan, saz çalabilen ve atışma yapabilen âşıkların dikkat çekici bir diğer özelliği de kamalık kodlarından süregelen ve dinî-ritüelistik arka plânı olan bade içme unsurudur” (Sevindik, 2019, s.131). Adana âşıklık geleneğine bakıldığında âşıklığa başlama sebeplerinden en yaygın olanı rüya görme motifidir. Adana âşıklarının daha çok rüyalarında pir elinden bade içerek ya da saz çaldıklarını görerek âşık olma yolunda ilerledikleri görülmektedir.

Âşıklık geleneğinde aşığın hünerlerini sergilemesi için karşılaşmaların büyük önemi vardır. Bu yüzden âşıklar arasında atışmalar yapılmaktadır. Âşıklardan biri atışmayı başlatır ve diğer âşık aynı ayak ve ölçüyle cevap vermesi gerekir. Atışmalar, soru-cevap şeklinde yapılarak eğlenceli bir durum haline gelmektedir. Yapılan atışmalar saygı çerçevesi içinde yapılır. Amaç bir yandan hünerler sergilenirken diğer yandan seyirci eğlendirilir. Atışmalar, âşıklığın en zor ve eğlenceli yanıdır. Adana ve çevresinde âşıklık geleneğinin sürdürülmesine katkı sağlamak amacıyla yerel yönetimler şölenler düzenlemektedir. Bu şölenlerde âşıklar bir araya gelerek sazları eşliğinde şiirlerini, türkülerini seslendirmekte ve diğer âşıklar ile atışmalar yapmaktadırlar.

Artun, Çukurova ve Adana âşıklık geleneğinin günümüzdeki haline gelmesinde iki büyük etken olduğunu söylemektedir:

1. Âşık Veysel ve diğer Sivaslı âşıkların Çukurova’ya gelmesi
2. 1966 yılından sonra yapılmaya başlayan Konya Âşıklar Bayramı (Artun, 2013, s.77)

Konya’da yapılan Âşıklar Bayramı ile Adana âşıkları farklı yörelerdeki âşıklar ile bir araya gelmiş ve yöre geleneğini diğer âşıklar ile paylaşma fırsatı bulmuşlardır. Bu bayramdan sonra Adana âşıklık geleneği gelişim göstermiş ve şiirlerin yurdun dört bir yanına yayılmasını sağlamıştır.

Adana âşıklarının şiirlerine bakıldığında yöresel ağızlara çok sık rastlanmaktadır. Âşıklar şiirlerinde, samimi bir üslupla yöre ağızındaki kelimeleri işlemektedirler. Adana âşıkları geleneği bozmadan yetismekte ve yöreye özgü deyimleri, sözleri kullanmaya dikkat etmektedirler. Ayrıca bu kelimeleri halkın anlayacağı şekilde kullanmaya özen göstermektedirler.

Adana âşıkları şiirlerinde hemen hemen her konuyu işlemişlerdir. Ancak genel anlamda bakıldığında en çok işlenen temanın aşk ve gurbet olduğu görülmektedir.

Âşıklar sıladaki sevgili için yanıp tutuşurken hissettikleri duyguları şiirleri ile dile getirirler. Bu durum âşıkların en çok kullandığı tema haline gelmektedir.

3.6.4. Adanalı Kadın Âşıklar

Adana âşıklık geleneğinde kadın âşıkların varlığı maalesef çok azdır. Bunun en büyük sebebi toplumda kadının özgürlük alanının kısıtlanmasıdır. Bu durum çoğu kadının şiir yazmak istemesine rağmen şiire yönelmesini engellemiştir. Kadın âşık olmak, ataerkil toplumda birçok zorluğu sırtında taşımak demektir. Bu zorluklarla birlikte hem kadın olmanın gerektirdiği sorumlulukları hem de sanatçı kimliklerini beraber yürütmek zorunda kalmışlardır.

Adanalı âşıkların çoğu saz çalmasını yörede usta-çırak ilişkisi yaygın olmadığı için kendi çabaları ile öğrenmişlerdir. Kimileri çok iyi saz çalarken kimileri de hiç öğrenmemeyi tercih etmiştir. Tabi ki bu tercihler çoğu kadın âşıklarda ataerkil toplumun yarattığı baskı nedeni doğrultusunda gelişmiştir. Adanalı kadın âşıklarda bu baskılar nedeniyle saz çalmayı tercih etmemişlerdir. Ancak ailesinin desteğini alarak saz çalmayı öğrenen Adanalı kadın âşıklar bulunmaktadır. Onlar saz çalmaya ve şiir yazmaya cesaret edemeyen kadınlara örnek niteliği taşımaktadır. Bu araştırmaya konu olan Âşık Fatma Taşkaya da saz çalmayan kadın âşıklar arasındadır.

3.6.4.1. Arzu Yiğit

Arzu Hanım, Adana'nın Feka ilçesinde doğmuştur. Babasının adı Abdülkadir annesinin adı ise Hayriye'dir. Çok küçük yaşta evlendirilen Arzu Hanım'ın iki çocuğu vardır. Ailesi maddi sıkıntılarından dolayı arzu hanıma sadece ilkokulu okutabilmişler. Ancak kendisi evlendikten sonra ortaokulu dışarıdan bitirmeyi başarmıştır. Arzu Yiğit, Varsak soyundan gelen Karacaoğlan'ın torunlarından. Daha çok küçük iken şiir yazmaya yönelmiştir. Şiirlerinde "Arzu Bacı" mahlasını kullanmayı tercih etmiştir. Küçük yaşlardan beri heves ettiği saz çalma isteği evlendikten sonra gerçekleşmiştir. "Saz çalmayı öğrenmek için kimseden yardım almamıştır. Kendi çabası ile saz çalmayı öğrenerek eserlerini müzik eşliğinde çalarak söylemeye başlamıştır. Eşinin kendisine çok desteği olduğunu söyleyen Arzu Bacı, zaman içinde çevresinin ve Âşık İmamî'nin desteği ile 1991 senesinde ilk kasetini çıkarmıştır" (Çınar, 2008, s.101). Arzu Bacı'nın birçok kaset çıkarması ve atışmalar yapması âşıklık geleneğine büyük katkı

sağlamaktadır. Toplam 19 kaset ve cd çıkartarak gelenekte en çok kayıt yapan kadın âşık olmuştur. Arzu Bacı Adana’da ikamet etmektedir.

Ataerkil toplumun cinsiyet algısı âşıklık geleneğinde yapılan atışmalarda görülmektedir. Arzu Bacı’nın, Gül Ahmet ile yaptığı atışma gelenek içindeki kadın-erkek çatışmasına örnek verilebilir:

Arzu Bacı:

Dinle sözlerimi, Sayın Gül Ahmet

Sen kadın ozana çatabildin mi?

Ömür boyu sana yaparım hürmet

Dostluğu ucuza satabildin mi?

Gül Ahmet:

Dinledim sözünü ben Arzu Bacı

Ben büyük lokmayım yutabildin mi?

Yirmi beş senelik ozanlığım var

Sen benim yerimi tutabildin mi? (Köksel, 2012, s.110)

3.6.4.2. Ayşe Çağlayan

Ayşe Hanım, 1939 yılında Adana’da doğmuştur. Kadirli’nin Harkaçtığı (Dikirli) köyünde dünyaya gelen Ayşe Hanım’ın annesinin adı Şerife babasının adı ise Ömer’dir. Ayşe Çağlayan’ın altı kardeşi vardır. Annesi Şerife Hanım yörede bilinen bir ağıtçıdır. Babası Ömer Güngören ise yine yörede Eşki Ömer ve Ömer Hacı lakaplarıyla tanınmış bir şiir ustasıdır. Küçük yaşlarda şiir söylemeye başlayan Ayşe Hanım “O vakitler kısa bir iki hanelik ağıtlar söylemiştir. Daha kafiyenin ne demek olduğunu dahi bilmediği halde mısralardaki ses benzerliğine dikkat eden âşık ilk şiirini 6-7 yaşlarındayken erkek kardeşi için söylemiş” (Şimşek, 1988, s.25). Okula gidemeyen âşık Ayşe Çağlayan okuma yazma bilmediği için genç yaşlarında iken hikâyeli bir türkü söylemiştir. “On altı yaşında ayaklı şiirini yazdı” (Taşkaya, 2003, s.18).

Ayşe Hanım kendisine okumayı öğreten öğretmeni ve yörenin tanınan âşıklarından olan Muzaffer Çağlayan ile evlenmiştir. Üç çocukları olmuştur. Ayşe Çağlayan eşiyle evlendikten sonra şiir yazmasını geliştirmiştir. Eşiyle birlikte karşılıklı atışmalar yaparak bu konudaki hünerlerini sergilemiştir. Şiirlerinde “Ayşe, Ayşe Çağlayan ve

Çağlayan” mahlaslarını kullanmayı tercih etmiştir. Âşık Fatma Taşkaya’nın Ayşe Çağlayan hakkındaki düşünceleri şu şekildedir:

Ayşe Çağlayan komşumuz olurdu. Onu eşi çok destekledi ama ailesi çocukları istemedi. Hatta çocukları yanımıza gelip Feymânî amca annemize destek vermeyin sahneye çıkmasını kadın haliyle böyle şeyler yapmasını istemiyoruz diye söylenirlerdi. Biz Ayşe Hanım’ı çok severdik ve destek olmaya çalışırdık. Şiirlerini çok beğenirim. Hatta kendisi ile yanlış anlaşılmadan dolayı küçük bir atışmamız olmuştur. Daha sonra yanlış anlaşıldığını söyleyerek özür diledi ve yakınlığımız devam etti (KK-1).

Ayşe Hanım, saz çalmayı çok istemiştir ve saz kursusuna gitmiştir. Saz çalmayı öğrenmiştir. Fakat icra ortamlarında saz çalmayı tercih etmemiştir. Ayşe Hanım’ın bir ustası olmamıştır. “Ancak çalışmanın konusu olan Fatma Taşkaya’nın babası Âşık Hâzım Demirci Ayşe Çağlayan’a atışma konusunda dersler vermiştir” (KK-1). “Ayşe Çağlayan, 1981 yılına kadar olan 91 şiirini Çağlayan Âşıklar adlı kitabında yayınladı” (Şimşek, 1988, s.26).

3.6.4.3. Edibe Canpolat

Âşık Edibe, Adana'nın İmamoğlu ilçesinde 1973 yılında doğmuştur. Daha çok küçük yaşlarda âşıklara olan merakı şiir yazmaya başlamasına vesile olmuştur. Daha sonra kısa zaman içinde saz çalmayı öğrenmiştir. Lise yıllarında ise yörede tanınan âşıkları ile birlikte sahneye çıkma şansını yakalar. Âşık Edibe’nin ustası Âşık Abbas Güneylidir. Âşık Edibe Hanım evlidir. Bir çocuk annesi olan Âşık, Konya’da yaşamaktadır. Evlendikten sonra sahneyi bırakan âşık, artık evinde kendi kendine çalışmalarına devam etmektedir. Usta malı söyleyip, saz çalabilen âşığın kendi yazdığı şiir sayısı azdır (Taşkaya, 2004, 209-210).

3.6.4.4. Fatma Behice Batur

Âşık Fatma Behice, Adana'nın Kadirli ilçesinin Bahadırlı köyünde doğmuştur. Babası Mehmet Çoban Kahya'nın Bahadırlı aşiretinde ağa olduğu bilinmektedir. 1911 senesinde dünyaya gelen âşık, annesini henüz beş yaşında iken kaybetmiştir. Annesi Ayşe Hanım şairdi. Fatma Behice Batur'un şairlik yeteneğinin annesinden geldiği söylenebilir. Dört kız, dört erkek toplamda sekiz çocuğu olmuştur.

Osmanlı Türkçesini bilen âşık, yeni Türkçeyi kendi gayreti ile öğrenmeyi başarmıştır. Annesiz büyümesi onu âşıklığa iten en büyük etken olmuştur. Fatma Behice, saz çalmayan badesiz âşıklardandır. Usta- çırak ilişkisi ile yetişmemiştir. Şiirlerinde "Fatma Behice" "Behice" ya da "Batur" mahlaslarını kullanmayı tercih etmiştir (Arı, 2009, s.229). Adana Kadirli ilçesinde bulunan âşık ortamlarında eserlerini icra etme fırsatı bulmuştur. Bu âşığın hayatı ve şiirleri ile ilgili derin bir çalışma maalesef bulunmamaktadır.

3.6.4.5. Nazife Tuncehan

1959 senesinde Tarsus'ta doğan Nazife Tuncehan 9 yaşında iken annesi vefat etmiştir. Daha sonra Almanya'ya teyzesinin yanına gitmiştir. Toplamda dört yıl Almanya'da yaşayan Nazife Hanım çok az Almanca bilgisine sahiptir. Daha sonra tekrar Adana'ya dönmek zorunda kalmıştır. On yedi yaşında görücü usulüyle evlendirilmiştir. Bir kız bir erkek çocuğu dünyaya getirmiştir. Nazife Tuncehan evlenmeyi hiç istememiştir. 1981 yılında şiir yazmaya başlamıştır. Eşini başlarda sevemediğini söyleyen Nazife Hanım, üzüntüden şiir yazmaya yöneldiğini dile getirmektedir. Derdini anlatacak kimsesi olmadığı için duygularını kaleme dökmeye karar vermiştir. O dönemlerde yazacak defter bulamadığı için gazete köşelerine ve kese kâğıtlarına şiirlerini yazmaya başlamıştır. Zor zamanlar geçiren Nazife Tuncehan, banyodaki sobadan oğlu kendisi ve karnındaki bebeği ile zehirlenmiştir. Zehirlenme sonucu bebeğini kaybetmiş ve oğlu sara hastalığına yakalanmıştır. Yaşadığı her duygunun kendisini şiir yazmaya yönelttiğini dile getirmektedir.

Şiirlerini serbest ölçüyle yazan Nazife Hanım'ın ustası yoktur. Badesiz âşıklardandır. Allah vergisi yeteneği olduğunu söyleyen Nazife Tuncehan, eşinin şiir yazarken kendisini fark ettiğini belirtmektedir. Eşi ve komşusu kendisindeki bu yeteneği görüyor ve halk ozanları derneğine üye yapmaya karar veriyorlar. Derneğe üye olduktan sonra oradaki ustalar şiirlerini çok beğeniyor ve sahne alması için ikna

ediyorlar. Ders alması için eşi Nazife Hanımı konservatuara göndermiştir. Derneğe ve konservatuara giderek kendini daha çok geliştirme fırsatı bulmuştur. Kendini geliştirdikten sonra konserlere ve radyo programlarına katılmaya başlamıştır.

Şiirlerinde Gülcihan, Nazo Kız ve Nazlıcan mahlaslarını kullanmaktadır. Gülcihan mahlasını, bir radyocunun Tuncehan yerine yanlışlıkla Gülcihan demesi üzerine kullanmaya başlamıştır. Eşini kaybettikten sonra Âşık Ali Anbarcı'nın ısrarı ile bir deneğe üye olmuş ve derneğin verdiği konserlere çıkmaya başlamıştır. Saz çalmayı öğrenmiştir. Ancak eşinin ölümünden bir yıl sonra oğlunu trafik kazasında kaybetmiştir. Bu olaylar üzerine saz çalmayı bırakmıştır. Şimdilerde çevredekilerin ısrarı ile tekrar çalmaya çalıştığını söylemektedir.

Şiir yazdığını ve sahneye çıktığını duyan herkes Nazife Hanım'a olumlu tepkiler vermiştir. Böyle bir yeteneğe sahip olduğu için gurur verici tepkilerle karşılaşmıştır. Bir kadın olarak eşinden tam destek almış ve eşi sayesinde kendini geliştirerek tanıtma fırsatı bulmuştur. Eşinin kendisinin bu yolda ilerlemesinde en büyük destekçisi olduğunu bu konuda çok şanslı olduğunu belirtmektedir. Birçok yerde sahneye çıkma fırsatı yakalamıştır. Adanalı Âşık Arzu Bacı ile iki kere sahne aldığını ve kendisini çok beğendiğini söylemektedir. Kendisini olumsuz tepkilerle karşılamadığını ancak karşılaşan kadınların haksızlığa uğradığını belirtmektedir. Herkesin eşit olması ve özgürce sanatlarını icra etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Nazife Tuncehan'ın şiir sayısı oldukça fazladır. Şimdilerde üyesi olduğu bir dernekte şiirlerini seslendirmektedir. (KK-3)

Nazife Tuncehan'ın "8 Mart Kadınlar Günü" için yazdığı bir şiiri:

Biz kadınlar fedakâriz

Hanemize renk katarız

Gece çocuğa bakarız

Beylere hizmet sunarız

Aynı eşit olmalıyız

Saygı sevgi sunmalıyız

Biz Türk'üz Türk kadınlarız

Anadolu kadınıyız (KK-3)

3.6.4.6. Elif Giriş

Elif Hanım Kadirli ilçesinde doğmuştur. Köseli köyünde 1956 senesinde dünyaya gelmiştir. Elif Giriş, doğaçlama şiir yazma yeteneğine sahiptir. Saz çalmayan şairlerden biridir. Nazife Tuncehan ile yapılan sohbet esnasında Elif Hanım ile güzel bir geçmişleri olduğunu ancak üye olduğu dernekten ayrıldığı söylemektedir. Elif Giriş'in çok yetenekli bir şair olduğunu ve kendisine ulaşamadıklarını dile getirmektedir (KK-3). Hakkında detaylı bilgi bulunmayan Elif Hanım'ın Adana'nın merkezinde yaşadığı bilinmektedir.

3.6.4.7. Hasibe Türkmen

Hasibe Hanım, Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesinde dünyaya gelmiştir. Ancak Adana ve çevresinde "Hasibe Hatun" olarak ün kazanmış ve yörenin önde gelen kadın şairlerinden biri olmayı başarmıştır. Afşar soyuna mensup olan Hasibe Hanımın doğum tarihi ve ölümü hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak Adem Koç yaptığı bir çalışmada elde ettiği bilgilerden yola çıkarak bazı tespitlerde bulunmuştur. "Taha Toros'un Yedigün dergisinde yayınlamak için kendisiyle 1937 yılında yaptığı röportajdaki ifadelerinden hareketle doğum tarihini 1882 olarak tespit edebilmekteyiz ve Hasibe Hatun, 63 yaşında vefat etmiştir" (Koç, 2022, s.165).

Babasının şair olmasından dolayı şiirle hep iç içe olan Hasibe Hatun, çok küçük yaşlarda Mustafa Ağa ile evlendirilmiş ve Çukurova'nın Kadirli ilçesine yerleşmiştir. On beş çocukları olmuştur. Eşinin ve çocuklarının ölümü üzerine söylediği ağıtlar Çukurova'da meşhur olur. Daha sonra milli mücadeleye katkıları ile ününe ün katar. Bir kadın olarak yaşadığı birçok olaya rağmen şiirlerinden bazıları günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır. Bunlardan biri milli mücadele döneminde Hatay'ın Fransız işgalinden kurtulması üzerine âşıklar meydanında söylediği şiiirdir:

Candarmalar gelir martini yağlar
Topçular gelmiş de topunu tağlar
Atarsam topları ananız ağlar
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız

Babandan mı kaldı şer misin bana
Niçin vatanımı vereyim sana

Canımı hayatımı koydum ben buna

Teslim et Hatay'ı çekil Fransız (Çınar, 2008, s.35).

3.6.4.8. Nazlı Gelin Ayşe

Ayşe Hanım hakkında maalesef pek bilgi bulunmamaktadır. 1860 yılında Toros Dağlarında doğduğu bilinmektedir. Hayvancılık yaparak hayatını idame etmiştir. Göçebe bir hayat sürdürmüştür. On beş yaşında evlenen Ayşe Hanım, evlendikten sonra yüzünü kimseye göstermediği için “Nazlı Gelin” olarak tanınmıştır. Genç yaşında dul kalan Ayşe Hanım'ın iki çocuğu olmuştur. Biri şehit olurken diğeri Yemen'de kaybolmuştur. Bunun üzerine “Oğul Destanı” adlı eserini kaleme almıştır (Cunbur, 2011, s. 304-305).

Oğul oğul seni arar gözlerim

Ceylanlara yuva oldu dizlerim

Oğul sana acı gelir sözlerim

Tez gel anan hasta gurbet ellerde

3.6.4.9. Hasibe Ramazanoğlu

Hasibe Hanım, 1860 senesinde Adana ilinde dünyaya gelmiştir. Ramazanoğluları soyundan gelmektedir. Osmanlı Devleti'nin son yılları ile Cumhuriyetin ilk yıllarına şahit olmuş bir kadın şairdir. Küçük yaşlarda Hazım Efendi ile evlendirilmiş ve yedi çocukları olmuştur. Hasibe Ramazanoğlu hakkında bir bildiri yayımlayan Çukurova Üniversitesi öğretim üyesi Muzaffer Sümbül'ün tespit ettiği bilgiler şu şekildedir:

Doğaçlama şiir söyleme yeteneğine sahip olduğu bilhassa vurgulanmış olup, halk edebiyatı kapsamında yer alan özelliklerde şiir söylediği görülmüştür. Bazı şiirleri bilenmekte fakat hayatı yaşamı konusunda pek bilgi bulunmamaktadır. Bu bağlamda Adana'ya ait birçok tarihsel, sosyal ve kültürel olayın Hasibe Ramazanoğlu'nun şiirlerinde yer aldığı görülmüştür... Hasibe Hanım, ailesi, kurtuluş savaşı, Adana ve Atatürk ile ilgili konularda şiirler yazmıştır. Özet olarak, Ramazanoğlu ailesinin yönetici, asker, din adamı gibi alanlarda geliştirip yetiştirdiği kişilerin yanı sıra, Âşık Hasibe Ramazanoğlu'nu yetiştirmiş olması son derece önemli bir konudur. (Sümbül, 2012, s.562). Hasibe Ramazanoğlu'nun Adana ile ilgili şiirlerinden biri aşağıda verilmektedir:

Hasibe:

Dalga dalga nakışını
 Engin yüksek yokuşunu
 Gözyaşları sanıyorum
 Seyhan senin akışını

Seyhan Nehri:

Akan sular yorulur mu?
 Bu da benden sorulur mu?
 Düşman üstümden geçiyor
 Ağlanmaz da durulur mu (Çınar, 2008, s.29).

3.6.4.10. Sinem Kız

Adana'nın Karaisalı ilçesinde doğduğu bilinmektedir. 1780 yılında doğduğu 1847 yılında öldüğü söylenmektedir. Ancak hakkında pek bir bilgi bulunmamaktadır. 67 yıllık hayatında yörenin halk şiirine önemli katkıları olduğu bilinmektedir. Mısırlı İbrahim ve Mehmet Paşa için yazdığı 110 dörtlükten oluşan destanı halk arasında sürekli söylenmiştir. Taha Ay, yaptığı bir araştırmada yüz elli yüz altmış yıl önceki cönklerde bu destana ve Sinem Kız'ın başka şiirlerine rastlanmaktadır (Cunbur, 2011, s.294).

3.6.4.11. Esin Ayşe İnan

Esin Hanım, Adana'nın Kozan ilçesine bağlı İmamoğlu beldesinde dünyaya gelmiştir. 1974 doğumlu olan Esin Hanım, sadece ilkokulu okuyabilmiştir. Esin Ayşe İnan şiirlerinde "Esin" ve "Esinî" mahlaslarını kullanmayı tercih etmiştir. Birçok âşık ve edebiyatçılar derneğine üye olmuştur.

Ben benden içeri bir ben taşırım
 Gâh yarenim olur gâhi el olur
 Bir hayal uğruna ömrü yaşarım
 Gâh gerçeğim olur gâhi fal olur
 ...

Esinî canından bezdirir nefsi
 Çölü cennet diye gezdirir nefsi
 Ateşi gül diye süzdürür nefsi
 Gâh mafraza olur gâhi gül olur (Turan vd., 2014, s.162)

3.6.4.12. Durdu Kozalak

Durdu Hanım, Adana Karaisalı ilçesinde dünyaya gelmiştir. Şiirlerinde “Durdu” mahlasını kullanmaktadır. Durdu Kadın olarak ün kazanmıştır. Milli mücadele yıllarında öldüğü bilinmektedir. Hece vezni ile şiirler yazmayı tercih etmiştir. Ölüm, vatan sevgisi ve tasavvuf konularında eserleri bulunmaktadır. Eserlerinde sade bir dil kullanmıştır. Çukurova ağzının özellikleri de şiirlerinde görülmektedir.

...

Çeşmelerin suyu gibi gözlerim yaş
 Biliyorsan yürü gidek arkadaşı
 Durdu üstüne diksinler beyaz bir taş
 Senin ölümün herkese haktır (Cunbur, 2011, s.311)

3.6.4.13. Perihan Doğan

Perihan Hanım, Adana'nın Tufanbeyli ilçesinde doğmuştur. Pınarlar köyünde doğan Perihan Hanım'ın annesinin adı Esmâ babasının adı ise H. Ali Bayhan'dır. İlköğretimini pınarlar köyünde bitirmiştir. Daha sonra Adana Kozan'da bulunan Bucak köyüne gelmiştir. Burada evliliğini İmdat Doğan ile gerçekleştirmiştir. Çocukluk zamanlarında öğrendiği türküleri söylemiştir. Daha sonra ağıtlar ve maniler ile çevresinde ün kazanmıştır. Perihan Hanım, Avşar soyundan gelmektedir. Adanalı Âşık İmamî'nin desteği ile saz çalmayı öğrenmiştir. Bucak köyünden Ali Kemal Yiğit sayesinde şiirde yeteneğini geliştirmeyi başarmıştır (Çınar, 2008, s.63).

Perihan Doğan, iki albüm çalışması yapmıştır. Bunlardan ilki 2001 yılında “Bizim Elin Ağıtları” çalışmasıdır. Diğeri ise 2005 yılında gerçekleştirdiği “Bir Teselli Görmedim” adlı çalışmasıdır. Şiirlerinde “Avşar Kızı” ve “Perihan” mahlaslarını tercih etmiştir.

3.7. Kadın Âşıkların Gelenekteki Yeri

Sözlü geleneğin temsilcileri olarak saygınlık kazanan âşıklar, yaşadıkları toplumun kültüründen beslenerek âşık kahveleri, âşık bayramları, köy düğünleri ve şenlikler gibi ortamlarda icralarını sergilerler. Ancak gelenek içinde var olmalarına rağmen kadın âşıklar, bu icra ortamlarında yer almamaktadırlar. Bunun sebebi ise erkek egemen toplumun baskıcı kurallarıdır. Ataerkil toplumda kadının en büyük sorunu kadına biçilen rollerdir. Kadın âşıkların çoğu “Sen kadınsın otur evinde” veya “Evinle ilgilen, çocuğuna bak, çalışamazsın” gibi baskılara maruz kalarak gelenek içinde keşfedilmemiş hazineler olarak yitip gitmektedir. Fakat birbirlerine cesaret örneği sergileyen ve bu düzene başkaldıran kadın âşıklar da bulunmaktadır:

- Tarikatlarda üretimini geliştirmiş Fatma Kâmile, Cevheriye Bânu Hanım,
- Köyünden hiç uzaklaşmayarak yaşamını eserlerinde işlemiş Şerife Soykan,
- Aile büyüklerinden etkilenecek sanatını icrâ etmiş Ayşe Berk, Dudu Karabıyık,
- Bâde içerek bu sanatı benimsemiş Nevruza Oylum, Telli Gölpek,
- Yarı göçebe çevrede halk şiiri okuma alışkanlığını kazanarak üretkenliğini kanıtlamış Vasfiye T. Hanım,
- Âşık kahvelerinde atışma fırsatı yakalayıp yeteneğini sergilemiş Döne Sultan, Güllühan Hanım,
- Yeteneği Âşıklar Bayramı’nda keşfedilmiş Derdimend Ana,
- Âşık olan eşlerinden etkilenecek sanatını geliştirmiş Yeter Yüzbaşıoğlu, Fatma Taşkaya,
- Siyasi nitelikli şiirleriyle dinleyici kitleye ulaşmış Şahturna Ağdaşan, Şahsenem Akkaş, Filiz Yurdakul,
- Kaset çalışması yapmış Arzu Yiğit, Kevser Ezgili, Sürmelican Kaya, müzik kurslarına giderek, değişimle yerleşen gelişim fikrini hayata geçirmeye çalışmış İlkin Manya, Durşen Mert gibi kadın temsilcileri tarafından da, temsilini sürdürmüş ve sürdürmektedir (Çınar vd., 2008, s.47)

Özellikle Âşık Şahsenem Bacı (Şahsenem Akkaş) birçok olumsuz tepkilerle karşılaşmıştır. Çevresinden deli bu kız şeklinde onur kırıcı sözlerle karşılaşmıştır. Hatta eşi sazını kırmış şiirlerini yakmış bir de üstüne şiddet göstermiştir. Ancak Şahsenem Bacı yılmamış duygularını kaleme dökmeye devam etmiştir. Birçok kez sahneye çıkma

fırsatı bulan Şahsenem Bacı, “1975 Hacı Bektaşî Anma Gecesinde, 1976 Antalya Âşıklar Gecesinde ve Kars, Ardahan, Sivas gibi illerde düzenlenen âşıklar yarışmasında”, birincilik alarak çoğu kadına örnek olmayı başarmaktadır (Yanlıç, 2015, s.10).

Âşıklık geleneği, halk kültürünü temsil etmektedir. Âşıklar kimi zaman sadece yaşadıkları toplumun kültürünü değil, gezdikleri yörelere ait ezgileri sözlerine yansıtmaktadırlar. Bu özellikleri ile halk edebiyatı içerisinde çok önemli konumdadırlar. Ülkemizde âşık, halk ozanı, şair gibi terimler söylendiğinde ilk akla gelen erkek sanatçılardır. Bunun en büyük sebebi kadına dayatılan rollerin arasında “sanatçı” kimliğinin olmamasıdır. Bu nedenle kadının bilgisi ve yeteneği zamanla ortaya çıkmaktadır. Kadınlar, annelik veya eş gibi sorumluluklardan vakit buldukça sanata yönelmek zorunda kalmaktadırlar. Âşık Fatma Taşkaya da bu kadın âşıklardan sadece bir tanesidir. O da diğer kadın âşıklar gibi evin sorumluluklarından vakit buldukça sanatını icra etme fırsatı yakalamaktadır. Fatma Hanım, diğer kadın âşıklardan farklı olarak eşinin desteği ile âşıkların icra ortamlarına rahatça girebilmektedir. Âşık Fatma çevresinde yetenekli ama kendini gösterme fırsatı bulamayan kadın âşıkların varlığından şu şekilde söz etmektedir:

Bizim buralarda şairlik yeteneği olan kadınlar çok olur. Mesela benim bildiğim Zekiye Kocaoğlu, Habibe Topçu adında iki kadın şiir yazıp sahneye çıkıyorlar. Bildiğimiz kadarıyla Habibe Topçu Kadirli Karakütük köyünde, Zekiye Kocaoğlu ise köyde yaşıyor. Tabi kadın oldukları için çevreden tepki alıyorlar. Sahneye çıkan kötü gözle bakıyorlar. Habibe Hanım'ın ailesi bu duruma çok tepkili ama kendisi yazmaktan vazgeçmiyor. Hatta bizi arayıp “Bakın bunu yazdım nasıl olmuş?” diye fikir alır. Eşim Feymânî ile ben elimizden geldiğince ona destek olmaya çalışıyoruz (KK-1).

Âşık Fatma'nın eşi usta Âşık Feymânî kadınların bu gelenekte olması gerektiğini kendisinden destek isteyen kadın âşıklara şiir yazmada yardım ettiğini dile getirmektedir. Bazen âşıklar arasında kıskançlık olduğunu vurgulayan Âşık Feymânî, genelde erkek âşıkların kadın âşıklara kendisinden başarılı olmasını diye yardım etmediklerini ifade etmektedir. Ancak sanatta kıskançlık olmaması gerektiğini ve bu yüzden kendisinden yardım isteyenlere yardımlarını esirgemediğini söylemektedir (KK-2).

Kadın âşıkların erkek âşıklar tarafından icra ortamlarına pek fazla çağırılmadığı görülmektedir. Kadınların bu işi yapamayacağını düşünen erkek âşıklar, zamanla kendini gelenek içinde kabul ettirmiş, ödül almış kadın âşıkların varlığına saygı duymaya başlamışlardır. Hatta âşık bayramları ve şölenlerinde kadın âşıkların yer almadığına kişisel olarak şahit olunduğunu belirtmek isteriz. Kadın âşıklar atışma, toplantı veya herhangi bir âşık ortamına çağırılmamaktadırlar. Çağırılan kadın âşıkların ise ortamlarda rahatça hareket edemedikleri görülmektedir. Bazı durumlarda ise kadın âşık erkek âşık tarafından kırıcı sözlere maruz kalabilmektedir.

Kadın âşıkları ele alan bir çalışmada İlkin Manya (Sarıcakız) bir kadın olarak gelenek içinde varlığını kabul ettirmek için âşıklar ile evlilik yaptığını dile getirdiği görülmüştür. “Sarıcakız üç evlilik yaşamıştır. Âşık Reyhanî, Âşık İhsanî ve Âşık Emircan ile gerçekleştirdiği evliliklerinin başlıca nedenleri arasında; “âşıklık geleneğini tanımak, bu geleneğin içinde yaşayabilmek, birlikte çalıp söylemek, bir kadın olarak halk şiirine katkıda bulunmak” şeklinde dikkat çekici bir açıklama yapmıştır” (Çınar, 2008, s.209). Âşık Sarıcakız’ın bu fikirde olmasının tek sebebi toplumsal eşitsizliğin varlığıdır.

Kadın ve erkek âşıkların karşılıklı atışmalarından bazı bölümler aşağıda verilmektedir. Bunlardan biri Sarıcakız (İlkin Manya), eski eşi Emircan ile yaptığı kaset çalışmasında geçen bir atışma:

Emircan:

Deliler her zaman olurlar veli
Velinin açıktır bütün ehvali
Hanımsın nazik ol gönlüm sultanı
Her ne diyer isten hoşlarım seni

Sarıcakız:

Sarıcakız düzen ettim telleri
Bülbül oldum hep gözettim gülleri
Dikkatli ol fazla gittin ileri
Uslu dur yoksa tıpışlarım seni

Adanalı Arzu Bacı ve Gül Ahmet’in “Çukurova Karpuzu” adlı kaset çalışmasında geçen bir atışmaları:

Arzu Bacı:

Arzum derin anan Allaha tapar
 Benlik duygusunu gönlünden kopar
 Bilirsin yuvayı dişi kuş yapar
 Sen yalnız bir ev tutabildin mi?

Gül Ahmet:

Gül Ahmet'im der ki defterim dürek
 Gara Fatma gibi var sende yürek
 Bütün dişilere bir erkek gerek
 Sen de horoz gibi ötebildin mi?

Âşıklık geleneğinde de toplumsal cinsiyet eşitsizliği açıkça görülmektedir. Kadın âşıkların “kadın” kimliğini belirterek kaleme aldıkları şiirlerden bazı bölümleri aşağıda verilmektedir:

Ayşe Çağlayan:

Kadın diye hakir görmen
 Er doğuran dişiyim ben
 Sizlerdenim uzak durman
 Hakkı gören kişiyim ben

Ayşe Çağlayan:

Zalimlerin zulmü masumu yener
 Bir bayan aşığı yermek mi hüner?
 Gör o konserlerde ne dolap döner
 Yönetenler taraf tutar yılmasın

Âşık Nurşah:

Onun için çöl ettim bağrımdaki sıcağı,
 Kanadımın göğsünde gece gündüz kucağı
 Babadan anayadır yetişme ocağı
 Anayım, ben anayım, ben bir anayım ana

Âşık Gülçınar:

Eksik etek derler adam saymazlar
 Hakk'ı savunanlar hakka uymazlar
 Feryadımız arşa çıkar duymazlar
 Çok ağıtlar yakar kadınlarımız

Saçımız uzunmuş aklımız kısa
 Kadın el kiriymiş erkek el yusa
 Cahiller yargılar korumaz yasa
 Ölür teker teker kadınlarımız (Köksel, 2012, s.97)

Sadece halk edebiyatında kadın şairlerin varlığından söz etmek yanlış olur. Divan edebiyatında önemli şiiirleri olan kadın şairler de oldukça fazladır. Bunlardan bazıları; Mihrî Hatun, Zeynep Hatun, Adile Sultan, Fitnat Hanım'dır. Hatta günümüzde Mihrî Hatun adına şiir yarışmaları düzenlenerek adının yaşatılması sağlanmaktadır. Bünyesinde daha birçok kadın şairi bulunduran Türk edebiyatında bu şairlerin tanıtılması için çalışmaların artması gerekmektedir.

Divan ve halk edebiyatında önemli yere sahip kadın şairlerden bazıları mahlas seçimlerinde "Ana, Bacı, Hatun" gibi ifadeleri kullanmayı tercih etmiştir. Bunun sebepleri arasında kadın olarak gelenek içinde kabul görmek ve olumsuz tepkiler almamak olduğunu söyleyebiliriz. Bir kadın olarak şiir yazmasına çevresinden olumsuz tepkiler almadığını söyleyen Âşık Fatma, bu süreçte eşinin desteğinin çok olduğunu vurgulamaktadır. Fatma Hanım'ın arkadaşları arasında şiir yazmaya heveslenen kadınlar olmuştur. Ancak onların bu konuda yetenekleri ve imkânları olmadığı için bu konuda ilerleyememişlerdir. Âşık Fatma'nın bir kadın olarak çevredeki kadınlara örnek olduğu görülmektedir.

3.8. ÂŞIK FATMA TAŞKAYA**3.8.1. Adı Soyadı ve Mahlası**

Adana'nın usta kadın âşıklarından olan Fatma Hanım'a babası "Seçimay" ismini koymak ister. Bunun sebebi ise .... seçimlerinin olduğu ayda doğmuş olmasıdır. Ancak aile büyüklerinin ismini koyması gerektiğini düşünen babası, ninesinin adı olan "Fatma" ismini koymaya karar verir. Nüfusa da bu şekilde kayıt edilir. Fatma Hanım'ın

genç kızlık soyadı .....’dir. Evlendikten sonra Taşkaya soyadını alır. Fatma Taşkaya’ya doğduğu köyde halâ “Seçimay” ismiyle hitap edilmektedir. Hatta ..... köyünde neredeyse kimse kimlikteki ismi olan Fatma’yı bilmemektedir. Yaşadığı ..... köyünde Fatma Hanım’a Feymâni’nin ahu gözlüsü veya Fatma Kele¹ şeklinde hitap edenler bulunmaktadır. Durum böyle olunca Seçimay ismi Fatma Taşkaya’nın göbek adı olarak kalır. Fatma Hanım, şiirlerinde “Fatma” mahlasını kullanmaktadır. Ancak bir dönem “Mahremî” mahlasını kullanmıştır. Daha sonra Fatma mahlasıyla şiir yazmaya devam etmiştir.

3.8.2. Doğum Yeri ve Tarihi

Fatma Taşkaya Adana’nın Kozan ilçesine bağlı ..... köyünde doğmuştur. Kozan ilçesi, Adana’nın merkezine 69 km mesafede bir düz arazinin tepe kısmında kurulmuştur. Kozan, Adana’nın en büyük yüzölçümüne sahip ilçesidir. ....’ta doğan Fatma Taşkaya, ... yılında dünyaya gelmiştir. Ancak kimlikte .... doğumlu olduğu görülmektedir. Bunun sebebi ise ailesinin mahkeme kararıyla yaşının büyütmüş olmasıdır. Fatma Hanım, eşi Âşık Feymânî ile evlendikten sonra .... yılında Adana’dan ayrılarak il olan Osmaniye’nin ..... ilçesinde bulunan ..... köyüne yerleşir. Şu an halâ eşi ile ..... köyünde ikamet etmektedir.

3.8.3. Eğitimi

Fatma Hanım, ilköğretimini doğduğu köy olan .....’ta tamamlamıştır. Fatma Hanım okumayı çok istemiştir. Ancak çeşitli sebeplerden dolayı ortaokulun 2. sınıfında eğitim hayatına son vermek zorunda kalmıştır. Âşık Fatma şiir yazmayı çok sevdiği için sürekli okumaya ve bu konuda kendini geliştirmeye devam etmiştir.

3.8.4. Annesi

Âşık Fatma Taşkaya’nın annesinin adı Fikriye’dir. Fikriye Hanım’ın babasının adı Mehmet, annesinin adı ise Güllü’dür. Mehmet Bey’in ailesi Kayseri’den .....’a gelmiştir. Fikriye Hanım’ın ailesi “.....” lakabıyla tanınan sülaleye mensuptur. Fikriye Hanım’ın bir kızı ve bir oğlu olur. Ancak Âşık Fatma Taşkaya henüz 3 yaşında iken annesi Fikriye Hanım 1960 yılında vefat eder. Daha sonra babası ikinci evliliğini

¹ Çukurova bölgesinde kadınlara bir hitap şeklidir.

Fatma isminde bir kişiyle yapar. Üvey annesi olan Fatma Hanım Hazım Bey'in iki çocuğunu öz anneleri gibi şefkatle büyütür.

3.8.5. Babası

Âşık Fatma Taşkaya'nın babasının adı Hâzım'dır. 1925 senesinde Adana'nın Kozan İlçesinde yer alan ..... köyünde dünyaya gelmiştir. Hâzım Bey'in soyadı Demirci'dir. Hâzım Demirci'nin babası “.....” boyundan annesi ise “.....” soyundan gelmektedir. Babasının adı Mehmet'tir. Mehmet Bey oğluna yörenin ileri gelen isimlerinden biri olan Karamüftüoğlu Hâzım Efendi'ye² olan sevgisinden dolayı Hâzım ismini koymaya karar vermiştir. Mehmet Bey'in ailesi Kayseri'den Çukurova'ya göçmüş ve Mehmet Bey yaşadığı köy olan .....’ta muhtarlık yapmıştır. Burada kendisine “kâhya” anlamına gelen “Mehmet Kâ” lakabı verilmiştir. Mehmet Bey'in babası demircilik yapmaktaydı ve bu yüzden demirci soyadını almıştır. Hâzım Demirci'nin annesinin adı Fadime'dir. ....lı olan Fadime Hanım “.....” sülalesinden Hacı Ağa'nın kızıdır. Hâzım Demirci'nin annesi ve babası genç yaşta vefat etmişler. Bu yüzden Hâzım Bey ve kardeşleri (Ayşe, Hacı, Sultan) yakın akrabaları ile büyümüşlerdir.

Hâzım Bey, şiir yazmaya daha ilkokul yıllarında başlamıştır. Ancak yaşadığı talihsiz olaylardan dolayı ilkokulu bitirmemiştir. Yaşadığı bu sıkıntılı günler Hâzım Bey'in şiir yazmasına engel olmamıştır. Karacaoğlan ve Dadaloğlu gibi ünlülerden etkilenmiştir. Böylece şiirde kendini geliştirerek âşıklık geleneğine önemli katkılarda bulunan Çukurovalı âşıklardan biri olmuştur. İlk eşi Fikriye Hanım vefat edince ikinci evliliğini Bulduklü köyünden Fatma Hanım ile yapmıştır. Hâzım Bey'in altı çocuğu olmuştur. Âşık Fatma Taşkaya ise ilk çocuğudur. Âşık Hâzım Demirci şiirlerinde “Deli Hâzım, Deli Dolu, Hâzım” gibi kendisinin seçtiği mahlasları kullanmıştır.

Âşık Deli Hâzım'ın ünü sadece Adana'da olmamıştır. Katıldığı Konya Âşıklar Bayramında ödül alarak gelenek içindeki saygınlığını arttırmayı başarmıştır. Atışma konusunda çok başarılı olduğu bilinmektedir. İrticalen şiir söyleyebilen usta âşık birçok çırak yetiştirerek bilgilerini kendinden sonraki nesillere aktarmayı başarmıştır. Bunlardan biri de damadı Âşık Feymânî'dir. Ömrünün çoğunu diyar diyar gezerek şiirlerini icra etmek için harcamıştır. Usta âşık 1996 yılında vefat etmiştir.

² Karamüftüzade Hazım Agâh Efendi: Kadırlı'nın Harkaçtı (dikirli) köyünde dünyaya gelmiştir. Müftüzadeler soyuna mensup hem ağa hem de âlim biri olduğu söylenir (KK-2).

Çukurova'nın değerli âşıklarından biri olan Deli Hâzım adına anma törenleri gerçekleştirilmektedir.

3.8.6. Kardeşleri

Fatma Taşkaya'nın 5 kardeşi bulunmaktadır. Bunlardan 1'i Fikriye Hanım'dan, 4 tanesi babası Hâzım Bey'in ikinci eşi olan Fatma Hanım'dan dünyaya gelmiştir. Fikriye Hanım'dan olan kardeşinin adı Mehmet'tir. Mehmet Bey, 1959 yılında doğmuştur. Yılbaşında dünyaya geldiği için Hâzım Bey "Yılbaş" adını vermek ister ancak büyüklerin adını koyma geleneğinden vazgeçmeyerek babasının adı olan "Mehmet" ismini verir. "Yılbaş" ismi ise göbek adı olarak kalır. Âşık Fatma Taşkaya'nın Fatma Hanım'dan olan kardeşlerinin isimleri ise; Ayfer, Arif, Ayten ve Adil'dir. Kardeşler arasında en büyükleri bu çalışmaya konu olan Âşık Fatma Taşkaya'dır. Âşık Fatma'nın kardeşlerinin hepsi Adana ilinde yaşamaktadır. Sadece kendisi ..... köyünde ikamet etmektedir. Ancak kardeşleri ile sık sık görüşmektedir.

3.8.7. Çocukları

Âşık Fatma küçük yaşlarda evlenmiştir. Bu evliliğini kendisi gibi âşık olan Feymânî ile yapmıştır. Evliliklerinden 4 çocukları dünyaya gelmiştir. Fatma Hanım'ın 3 erkek ve 1 kız çocuğu vardır. İsimleri; Serdarhan Musa Taşkaya, Oğuzhan Ömer Taşkaya, Sultan Bingili ve Bünyamin Taşkaya'dır. Bütün çocukları evlidir ve Âşık Fatma 7 toruna sahiptir. Oğlu Serdarhan Musa Taşkaya'nın 1 kız ve 1 erkek çocuğu vardır. Oğuzhan Ömer Taşkaya'nın 1 erkek çocuğu vardır. Sultan Bingili'nin 2 erkek çocuğu vardır. Bünyamin Taşkaya'nın ise 2 kız çocuğu vardır. Çocuklarının hepsi Adana ilinde ikamet etmektedir.

3.8.9. Eşi Âşık Feymânî

Gerçek adı Osman Taşkaya'dır. Osmaniye Kadirli ilçesinde 2 Mayıs 1942 tarihinde dünyaya gelmiştir. Annesi Hüsne Hanım "Afşar" soyundan babası Mehmet Bey ise Bitlis "Hallaç" aşiretinden gelmektedir.

"Âşık Feymânî ilkokuldan önce âşıklığa ilgi duymaya başlamıştır. Küçük yaşlarda "Çoban Osman" mahlasıyla pek çok türkü söylemiştir. Yeteneği doğuştandır. Feymânî'nin ifadesine göre "kendisini bildi bile âşıktır." İlk söylediği şiirler aşk

üzerinedir (Karınlı, 2022, s.13). Tıpkı diğer Çukurovalı âşıklar gibi Âşık Feymânî de Karacaoğlan türküleri çığırılmaktadır. Âşık Feymânî âşıklık geleneğine çok fazla katkısı olan badeli âşıklardandır. Pek çok alanda ödül almıştır. Bunlardan bazıları;

1989 yılında Halk Şiiri Eserleri Yarışması'nda Ahu Gözlüm kitabıyla Kültür Bakanlığından mansiyon ödülü almıştır. 2007'de Orhan Şaik Gökyay Şiir Kitabı Yarışması'nda Gönül Sarayı kitabı birinci olmuştur. 2017'de Mersin Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği Karacaoğlan Şiir Kitabı Yarışması'nda Zamanı Geldi kitabı birinci olmuştur. Atışma, muamma, türkü ve şiir dallarında pek çok ödülü bulunmaktadır (Artun, 1996, s. 138-141).

Âşık Feymânî gelenekteki diğer âşıklar arasında yaşından ve tecrübelerinden dolayı büyük bir saygınlığa sahiptir. 80 yaşında olan usta âşık günümüzde hala âşık toplantılara ve düzenlenen âşık bayramlarına katılarak geleneğe katkı sağlamaya devam etmektedir. Ayrıca Osmaniye Kadirli'de 2022 yılında adına 13.'sü düzenlenen "Geleneksel Âşık Feymânî Şenlikleri" yapılmıştır. Etkinlikte farklı yörelerden gelen âşıklar şiirlerini, türkülerini seslendirmiş ve atışmalar yapılarak eğlenceli dakikalar yaşanmıştır.

Âşık Fatma Taşkaya hakkındaki görüşlerini öğrenmek için eşi Âşık Feymânî ile yapılan sohbet esnasında çok değerli bilgiler elde edildi. Çukurovalı usta yazar Yaşar Kemal hakkında hiçbir yerde bulunmayan eşsiz ve kıymetli bilgilere ulaştık. Âşık Feymânî, Yaşar Kemal ile ilgili bilgilerini şu şekilde aktarmaktadır:

Yaşar Kemal'in babası Sadık Bey Van'dan Çukurova'ya babam Mehmet Taşkaya ile göçmüşler. İkisi çok samimi arkadaşlardı. Sadık Bey "Hemite" denilen köye yerleşmiş. Babam ise Kadirli "....." köyüne yerleşmiş. Ancak sürekli görüşmeye devam etmişler aralarındaki dostluk bağıni koparmamışlar. O dönemlerde Sadık Bey'in besleyip büyüüttüğü biri vardı. Çevrelerinde Sadık Bey'i sevmeyen ve çekemeyen kişiler bulunuyordu. Bu kişiler Sadık Bey'in büyüüttüğü kişiye Sadık Bey'i öldürmesi için para verip kandırmışlar. Sadık Bey namaz kılariken secdeye eğildiği sırada besleyip büyüüttüğü kişi yılanın başını ezer gibi taşla kafasına vurmuş ve öldürmüş. Hatta Yaşar Kemal'in "Yılanı Öldürseler" romanını bu olay üzerine yazdığı söylenirdi. Babam Mehmet Taşkaya olayları bize bu şekilde anlatırdı. Yaşar Kemal'in çok fakirlikle dolu geçmişi vardır. Babasının ölümünden sonra annesi başkası ile evlenir ve Yaşar Kemal arada kalır. Yaşar Kemal'in halası .....da "Yüceoğul" soyadlı aileye mensuptur. Yaşar Kemal sık sık halasını ziyarete gelirdi. Yaşar Kemal fakir ama çok gezen biriydi. Hatta

o kadar fakirmiş ki yoldan bulduğu üstü olmayan ayakkabıyı ayağına iple bağlayıp giyermiş. Kendisini araştırmaya vererek sürekli köyleri gezmiş ve bilgiler toplamış. Eskiden köylere gidildiğinde köy insanları gelen misafiri baş tacı ederek ihtiyaçlarını karşılardı. Yaşar Kemal de her gittiği köyde kalarak değerli bilgiler toplarmış. Eskiden insanlar kütüphane gibiydi. Bilgilerle dolu zihinleri vardı. Bu ziyaretleri yaparken sık sık ..... 'ya gelirdi. Bizim buralarda çok bilgili insanlar vardı. Onlardan da çokça bilgiler alırdı. Ben küçük bir çocuktum bu nedenle hatırımda kaldığı kadarıyla anlatıyorum. Yaşar Kemal ..... 'ya geldiğinde halasının evi çok kalabalık olduğu için kalacak yer yoktu. Bize gelirdi bizim evde kalırdı. Sabah uyanınca kahvaltısını yapar evden çıkardı. O dönemler komşumuz Ali Taş vardı. Ayağı aksıyordu diye herkes ..... 'da “Topal Ali” lakabıyla seslenirlerdi. Hatta bu lakabı çok severdi ve övünerek söylerdi. Topal Ali ve Yaşar Kemal ile çok samimi arkadaşlardı. Yaşar Kemal'in bir gözü görmezdi. Yaşar Kemal “Topal Ali” diye seslenirken Topal Ali de “Kör Yaşar” dermiş. Birbirlerine güler geçerlermiş. Topal Ali çok sevecen ve sıcakkanlı biriydi. Yaşar Kemal'e de böyle bir karakter lazımdı. Topal Ali, Yaşar Kemal'in bizde kaldığı dönemlerde yaşadıkları bir diyalogu şu şekilde anlatırdı:

Yaşar Kemal sabah uyanınca dışarı çıkıp;

Yaşar Kemal: *“Topal topal uyandın mı?” diye seslenmiş.*

Topal Ali: *“Uyandım kör” diye cevap vermiş.*

Yaşar Kemal: *“Av tüfeğini al da gel bende Muho amcanın (Mehmet Taşkaya) tüfeğini alıyorum tavşan avına gidelim” demiş.*

Yaşar Kemal ceylan, kuş gibi hayvanları avlamazdı. Sadece tavşan avlamayı çok severdi. Daha sonra avlanmaya gittiklerinde Yaşar Kemal tavşan gübresi görür “Topal koş gübre gördüm” der. Topal Ali de bakmış ki gübre kuru, kör Yaşar görmüyor musun bu eski gübre burada tavşan yok” demiş. Yola devam etmişler ve Topal Ali bir yaş gübre görmüş burada tavşan var diye Yaşar Kemal'e seslenmiş. Çukurova ağızıyla; “Burada tosmuk (ot yığını) var kesin tavşan burada saklanıyordur” demiş. Yaşar Kemal Topal Ali'ye “Aferin Topal iyi iz sürüyorsun” demiş. Yaşar kemal tavşan avlamayı sevdiği için Topal Ali tavşanı hiç ellememiş Yaşar Kemal'e bırakmış ve bir el ateş ederek tavşanı avlamış. Sonra sevine sevine eve gelmiş. Eve geldikten sonra Topal Ali ile Yaşar Kemal sohbet etmeye başlamış. Topal Ali Yaşar Kemal'e “Ya yaşar sen ne yapıyorsun böyle sürekli geziyorsun” demiş. Yaşar Kemal de “Ben bir roman

yazacağım Topal göreceksin ileride bu roman çok meşhur olacak ve senin ismini de yazacağım” demiş. Tabi sonra Yaşar Kemal İnce Memed romanını yazmış ve Topal Ali’yi romanında ana karakterlerden biri olarak kaleme almıştır. Hatta romanda Topal Ali iz sürmesiyle anılmaktadır. Romandaki iz sürme meselesi bu avcılık hikâyesinden geliyormuş (KK-2).

Türk edebiyatında derin izler bırakmış bir yazar hakkında böyle anıları duymak duygu dolu anların yaşanmasına sebep olmaktadır. Adına her yıl anma törenleri düzenlenen ve sadece Türk edebiyatına değil eserleri farklı dillere çevrildiği için dünya edebiyatına da katkıları olan bir yazardır. Araştırma esnasında Yaşar Kemal’in ..... Köyüne gittiği zamanlarda kaldığı evin fotoğraflarını çekme fırsatı elde edildi. Fotoğraflar çalışmanın ekler kısmında yer almaktadır (EK-3). Elde edilen bu bilgiler Türk edebiyatı açısından büyük değer taşımaktadır.

3.9. Fatma Taşkaya’nın Âşıklığına Etki Eden Unsurlar

3.9.1. Şiir Yazmaya Başlaması

Âşıklığa başlamanın birçok sebebi bulunmaktadır. Bazıları ustalarından feyz alarak bazıları ise başka âşıkları dinleyerek, kimileri herhangi bir dert veya sevda nedeniyle, kimileri de rüyada, pir elinden, bir güzelin aşkına bâde içerek âşıklık yeteneğine sahip olurlar (Şimsek, 2016, s.122-123).

Fatma Taşkaya, küçük yaşlarda şiir yazmaya başlar. Şiir yazmayı bir ustadan değil kendi kendine öğrenmiştir. Âşık Fatma, küçük yaşlarda şiirle tanışmasını şu şekilde aktarmaktadır: “Babam çok güzel şiirler yazardı. Bende ilkokuldayken 23 Nisan, 29 Ekim gibi ulusal bayramlarda okulda sahneye çıkıp babamın şiirlerini okurdum. O yaşta herkes beni şiir okumamla tanırdı” (KK-1). Küçük yaşlarda kendisindeki bu yeteneği keşfeden Âşık Fatma, o yaşlarda türkü söyleyenleri ve hikâye anlatanları dinlemekten mutlu olduğunu dile getirmektedir. İlk başlarda okuduğu ve duyduğu şiirleri, türküleri örnek alarak yazmaya başlamıştır. Bu bilgiler Fatma Hanım’a âşık olma yolunda zemin hazırlamıştır. Şiir yazmayı bir tutku haline getiren Âşık Fatma, özündeki şairlik yeteneğini geliştirmiştir. Daha sonra gençlik dönemlerine geldiğinde şiir yazma konusunda hatalarının azaldığını ve daha ustaca yazabildiğini ifade etmektedir.

3.9.2. Aile ve Çevre Etkisi

Âşık Fatma Taşkaya, halk kültüründe oldukça zengin olan Çukurova’da büyümüştür. Âşık olmasını etkileyen en büyük etki bu denilebilir. “Çukurova âşıklık geleneğinde Karacaoğlan geleneğinin, âşıkların âşıklığa başlaması için önemli bir konumda olduğu söylenebilir. Çukurova’da hemen hemen herkes Karacaoğlan’ın şiirlerini bilir ve söyler. Bu duruma yörede “Karacaoğlan çığırmaq” adı verilir” (Artun, 1996).

Bu yörenin her köyünde Karacaoğlan çığırmaq birine ya da ağıtçı bir kadına denk gelmek mümkündür. Hatta Fatma Taşkaya’nın babaannesi Fadime Hanım’ın ve kız kardeşi Hatice Hanım’ın ağıtlar yaktığı bilinmektedir. Fadime Hanım “.....” köyünde, Hatice Hanım ise gelin gittiği Kadirli’nin “Kafarlı” köyünde ağıt geleneğini sürdürmüştür. Yörede tanınmış olan bu ağıtçı kadınlar yakınları vefat eden kişiler tarafından cenaze törenlerine ağıt yakmaları için çağırılmaktaydı. Ağıt yakan kadına vefat eden kişinin bir kıyafeti verilerek doğaçlama ağıt yakması istenirmiş. Cenazelerde bu şekilde ağıt yakmak yörede gelenek haline gelmiştir. Fatma Taşkaya da babaannesi gibi “Varsak” soyundan gelen Karacaoğlan’dan etkilenen âşıklardan biridir.

Bucak köyünün büyük bir çoğunluğu Afşar’dır. Fatma Taşkaya’nın ailesi de Afşar boyundan gelmektedir. Afşar boyundan gelen Çukurova’nın en önemli isimlerinden biri de Dadaloğlu’dur. Fatma Hanım Dadaloğlu’nun şiirlerinden etkilendiğini belirtmektedir.

Âşık Fatma’nın şiir yazmasında etkili olan isimlerden biri de babası Âşık Deli Hâzım’dır. Âşık olma sebeplerinden biri olan irsiyet Fatma Hanım’da da görülmektedir.

Genetik yolla bir kuşaktan diğer bir kuşağa geçen özelliklere irsî nitelikler denir. İrsî nitelikler her ne kadar kişiyle doğrudan ilgili ise de aynı aileye mensup çocukların birinde baba veya annesinin karakteristik özellikleri görülür. Eğer ailede anne ya da baba âşıkta, çocuklardan biri de onlar gibi âşık olur (Kaya, 2003, s.9).

Yörede birçok âşığa ustalık yapan Âşık Deli Hâzım’ın şiirleri, sohbetleri kızına ilham kaynağı olmuştur. Fatma Hanım’ın bu genetik yapısı, şair ruhlu olmasına ve erken yaşlarda şiir yazmasına sebep olmuştur. Ancak Fatma Taşkaya küçük yaşlarda şiir yazdığını babasına söylememeyi tercih etmiştir. Daha sonra ailevi sebeplerden dolayı dargın olan babasına mektup yazarak bu durumunu açıklamaya karar verir. Fatma Hanım, Âşık Feymânî ile evliliğinin ardından babasına aşağıdaki şiiri yazar:

Mektup attım cevabınız gelmedi
 Ayrı düştüm sizden yüzüm gülmedi
 Gurbet elde kimse hâlim bilmedi
 Anam-babam hâlleriniz nasıldır? (74/1)

Mektubu alan Deli Hâzım çok şaşırır ve kızına cevap olarak bu şiiri gönderir:

Seçimay, şiirli mektup salmışsın
 Daha benim yeni geçti elime
 Sen ne zaman böyle âşık olmuşsun?
 Kimle gittin hududu yok ilime
 Bir muamma düğümü var açamam
 O sebepten ağ karayı seçemem
 Sizin semtten bundan böyle geçemem
 Düşmanlarım diken döktü yoluma (Taşkaya, 2003, s.104).

Fatma Hanım, şiir yazma, atışma konularında usta olan Âşık Kul Mustafa ile akrabadır. Teyzesi Zeliha Hanım'ın kocası olan Âşık Kul Mustafa ile sık sık sohbet etmesi Âşık Fatma için adeta bir ders niteliğinde olmuştur. Sonuç olarak Âşık Fatma şiir yazmakta örnek aldığı ve etkilendiği kişileri şu şekilde sıralamaktadır:

- Âşık Sümmânî³
- Âşık Deli Hazım
- Âşık Feymânî
- Âşık Reyhânî
- Âşık Sefer Tuna⁴
- Âşık Kul Mustafa⁵

³ Sümmânî: Gerçek adı Hüseyin olan âşık Erzurum Samikale köyünde doğmuştur. Rüyasında gördüğü sevgiliyi bulabilmek için diyar diyar dolaşmıştır (Özarslan, 2001, s. 365). Etkisi günümüze kadar ulaşmıştır. Sümmânî kolu adı altında aşığın sanatı devam etmektedir.

⁴ Âşık Sefer Tuna: Adana Kadirli ilçesinde yaşayan âşıklardandır. Âşık Fatma Taşkaya'nın ortanca oğlunun kirvesidir.

⁵ Âşık Kul Mustafa: Gerçek adı Mustafa Duzağadışmezdir. 1930 yılında Adana Yüreğir'de doğmuştur. Birçok şiiri bulunan Âşık Kul Mustafa badeli âşıklardandır.

3.9.3. Âşık Feymânî'nin etkisi

Fatma Hanım'ın âşıklığında ustaca şiir yazmasına katkı sağlayan en önemli kişi şüphesiz eşi Âşık Feymânî olmuştur. Âşık Fatma, şiir yazarken kimseden destek almamaktadır. Sadece yazdığı şiirleri bitirdikten sonra Âşık Feymânî ufak düzeltmeler yaparak kendisine destek sağlamaktadır. Çoğu kadın âşıklar eşlerinden bu konuda destek alamamıştır. Ancak Âşık Fatma onların aksine eşinin tam desteğini alarak şiirlerini geliştirmiştir. Âşık Feymânî'nin eşine gösterdiği destek diğer erkeklere örnek niteliğindedir. Âşıklık geleneğine tutkuyla bağlı olan Âşık Feymânî eşine bu konuda her zaman destek olacağını belirtmektedir.

3.10. Âşık Fatma Taşkaya ve Âşıklık Olguları

3.10.1. Rüya Görme ve Bade İçme

Âşıklık geleneğinin en önemli olgularından biri bade içmedir. Âşık genellikle şiir söyleme yetisini rüyasında bade içerek kazanır. Bunun yanı sıra âşıklar, yaşadıkları maddi ve manevi sıkıntılar, usta bir âşığın yanında yetişme, sevdalanma gibi sebeplerden şiir yazmaya yönelmektedirler. “Rüya motifi âşıklık geleneğinde sık karşılaştığımız bir motiftir... Bir kadeh şarap içip vecde⁶ düşmek halk hikâyelerinin rüya motifi kompleksinin minyatür bir şeklidir” (Artun, 2008, s.119-120). “Âşık edebiyatında âşıkların sanatçı kişiliğine geçiş evrelerinde dervişlerin hikâyesinde olduğu gibi rüya görme, rüyada bir pir, derviş yâda kutsal kişi ile karşılaşma ve rüyada bade içme motifi önemli yer tutar” (Köksel, 2012, s.69).

Alırıza Koçak'a göre âşıklık geleneğinde bir âşığın rüya görmesinin belli aşamaları bulunmaktadır:

1. Hazırlık Devresi:

- Çocukluk ve gençlik çağının şartları.
- Karşılaşılan maddi veya manevi bir sıkıntı.
- Bir sıkıntı veya bir dilekle uykuya dalış. Uyunan yerler, kutsal sayılan mevkiler olabildiği gibi, ıssız ve uzak, kahramanın korku ve yalnızlık duyduğu herhangi bir yer de olabilir.

2. Rüya:

⁶ Vecde: Coşmak, kendinden geçmek (TDK, Erişim Tarihi: 22.08.2022)

- Kutsal kişilerle kutsal sayılan bir yerde karşılaşma.
- Pir elinden bade içme.
- Sevgilinin kendisi ile veya resmi ile karşılaşma.
- Kahramana pirlar, bilmesi gereken bilgileri öğretirler.
- Kahramana bir mahlâs verilerek deyiş söylenmesi istenir.

3. Uyanış:

- Kahraman kendi kendine uyanır; ilk fırsatta eline geçen bir saz ile başından geçenleri anlatır.
- Kahraman bir süre (3, 6, 7, 20, 40 gün) baygın yatar ve ağzından burnundan kanlı köpükler gelir. Ehl-i dil bir kişinin sazının tellerine dokunması ile uyanır.
- Ya da kendi kendine uyanır ama bakışları, hali, tavrı bir acayıptir. Dünya ile ilgisi kalmamış gibidir. Herkes deli olduğunu kabul ederken, halden anlayan bir kişi sazının tellerine dokunarak âşık adayının çözülmesini (bu halden kurtulmasını) sağlar.

4. İlk Deyiş:

Rüyasında âşıklığa ulaşan kişilerin uyandıkları zaman söyledikleri ilk deyişleri gördükleri rüyanın tasviridir. Bu ilk deyişlerde âşık, başından geçenleri naklettiği gibi ilk tapşırmasını da bu ilk deyişinin sonunda yapar (Koçak, 2017, s.31-32)

Adana âşıklık geleneğinde bade içme ayrı bir özelliğe sahiptir. Çoğu âşıkta rüya sonrası şiir yazma yeteneği ortaya çıkar. Bazı âşiklar gördüğü rüyayı anlatmak istememektedir bazıları ise tam olarak hatırlamamaktadır. Âşiklar badeli ve badesiz olarak iki şekilde anılmaktadır. Âşık Fatma badeli kadın âşiklar arasındadır.

Âşık Fatma Taşkaya'nın da şiir yazma serüveni gördüğü bir rüyanın etkisinde kalmasıyla başlar. Âşık Fatma, Kozan Bulduklu köyünde yaşayan yakın akrabalarına gittikleri bir gün uykuya dalar ve rüyasında bir küçük akarsuyun yanında olduğunu görür. Orada bir kişinin kendisine bir tasa su doldurduğunu ve onun bade olduğunu öğrenir. Tam içerken annesi Fatma Hanımı uyandırır. Rüyasından çok etkilenen Âşık Fatma, şiir yazmaya başlar. Daha sonra "Uyandım" adlı ilk şiirini yazar. Bu şiirini 11'li hece kalıbıyla ve 6+5 duraklı yazmıştır. İlk şiiri olmasına rağmen hem biçim hem de içerik bakımından hatalar görülmemektedir.

Gader çelmesini taktı peşime,

Nere gitsem hep karıştı işime
 Acımadı gözden akan yaşıma
 Feleğin işine şaşım uyandım (27/2)

3.10.2. Mahlas Alma

Âşıklık geleneğinde yazılan şiirin kime ait olduğunu belirtmek amacıyla şairler mahlas kullanmışlardır. “Mahlas kelimesi Arapça isim olup anlamı “saflik, halislik, gönül temizliği” olan halas kelimesinden gelir. Mahlasın sözlük anlamı kurtulacak yer” şeklinde tarif edilebilir (Kaya, 1984, s.88). Âşıklık geleneğinde “mahlas” terimine “tapşırma” da denilmektedir. Bu terim kendini tanıtmaya anlamına gelmektedir. “Mahlaslar genellikle usta âşıklar tarafından verilmektedir. Günümüzde çıraklık geleneği zayıfladığı için âşıklar mahlaslarını kendileri seçmişlerdir. Bazı âşıklar mahlas alışlarını rüyaya bağlamaktadır” (Artun, 2016, s.65).

Bülent Arı'nın araştırmasına göre Adanalı âşıkların mahlaslarını dört şekilde aldığı görülmektedir:

1. Mahlasını usta âşıktan alanlar
2. Kendi seçtiği herhangi bir mahlası kullananlar
3. Çevre etkisiyle bir ismi mahlas olarak kullananlar
4. Rüyaya bağlı olarak mahlas alanlar (Arı, 2009, s.42)

Gelenekte kimi kadın âşıklar mahlas olarak bacı ya da ana kelimesini seçerken kimileri ise kendi isim ve soy isimlerini kullanmayı tercih etmektedir. Âşık Fatma Taşkaya da kendi mahlasını seçen âşıklardan biridir. Önceleri Erzurumlu usta Âşık Reyhanî⁷ Çukurova'ya her geldiğinde aile dostu oldukları için sık sık evlerine ziyarete gidermiş. Bir gün Fatma kirve senin ismini bundan sonra “Mahremî” olarak değiştiriyorum. Mahlasını bu şekilde kullan demiş ve Fatma Hanım bir süre bu mahlası kullanmış. Bazı şiirlerinde “Mahremi” ve “Fatma Mahremi” şeklinde kullanmıştır. Ancak daha sonra Fatma ve Fatma Taşkaya mahlaslarını kullanmayı tercih etmiştir. Fatma Hanım, neredeyse bütün şiirlerinde mahlasını tapşırmıştır. Sadece “ Deli Gönül”, “Sitem II” ve

⁷ Âşık Reyhanî: Asıl adı Yaşar Yılmaz'dır. Ancak Reyhanî mahlasını kullandığı için soyadını bu şekilde değiştirmiştir. Usta âşık âşıklık geleneğine çok önemli katkılarda bulunmuştur. Birçok çırağı bulunmaktadır. “Âşık Reyhanî Âşık Fatma Taşkaya'nın büyük oğlunun kirvesidir” (Taşkaya, 2003, s.124).

“Askere Mektup” adlı şiirlerinde mahlas kullanmamıştır. Şiirlerinde mahlaslarını kullandığı bazı dörtlükler aşağıda verilmektedir:

Karamsar fikire kin güt
Gölgesiyle hoştur söğüt
Fatma Mahremi, der öğüt
İsraf etme tasarruf et (25/9)

Hakkın emri tamam oldu
Saat geldi mühlet doldu
Fatma, ayrılığın bildi
Haber verdim dostlarına (76/6)

Kimdir bu nameyi yazan diyerek
Kınama bağımı hazan diyerek
Azaplılı kadın ozan diyerek
Fatma Taşkaya’yı an Nurşah Bacı (96/4)

Kısacası şair şiir yazma dünyasına mahlas seçerek girmektedir. “Mahlas, şairin bir nevi sembolik adıdır. Mahlas, şairin itibarı, seçkinliği, ayrıcalığı ve şiirdeki açılımıdır (Yıldırım, 2006, s.105). İyi veya kötü seçilmiş bir mahlas, âşığın gelenekteki itibarını etkilemektedir. Kötü bir mahlas seçimi diğer âşıklar tarafından eleştirilerin hedefi olmaktadır. Âşık Fatma Taşkaya bu konuda bir sıkıntı yaşamamıştır. Kullandığı mahlaslar diğer âşıklar tarafından beğenilmiştir.

3.10.3. Doğaçlama (İrticalen)

Doğaçlama şiir söylemek oldukça zor bir husustur. Doğaçlama şiir söylemek halk şiirine has bir özellik diyebiliriz. Âşıklar genellikle atışma yaptıkları sırada sazları eşliğinde irticalen şiir söyleyerek hünerlerini sergilerler. Atışma sırasında doğaçlama yaparken âşıklar mizaha başvurarak bu durumu eğlenceli bir hale getirirler. Köprülü, doğaçlama şiir söylemenin yetenek olduğunu şu sözleriyle dile getirmektedir: “Hakikaten, klasik şairler arasında, irtical denilen bu kudret, çok nadirdir” (Köprülü, 1999, s.171). Âşık Fatma Taşkaya da irticalen şiir söyleme yeteneğine sahip değerli bir

kadın âşıktır. Hissettiği bütün duyguları kaleme dökerken vezin, kafiye gibi hususlara uyarak doğaçlama yazmaktadır.

3.10.4. Saz Çalma

Âşıklık geleneğinin en önemli unsurlarından biri de saz çalmaktır. “Âşıklar, düz konuşmayla şiir söylemeyi “dilden söylemek”, saz eşliğinde şiir söylemeyi de “telden söylemek” şeklinde ifade etmişlerdir (Artun, 2016, s. 68).

Çukurova âşıklık geleneğinde saz çalmanın önceleri çok yaygın olmadığı görülmektedir. Bunun sebebini Bülent Arı yaptığı bir araştırma sonucunda maddeler halinde açıklamaktadır:

- Saz çalmanın günah olduğuna yönelik görüşün etkisiyle ve saz çalan kişiye pek iyi bakılmadığından bu dönemde saz çalabilen âşık sayısı sınırlı kalmıştır.
- Önceleri saz çalan kişiler toplumda hor görüldüğü için, saz çalmaya fazla rağbet edilmemiş.
- Son yıllarda yörede toplumun saza bakışı değişmiş ve saz çalabilen kişiye sanatçı gözüyle bakıldığı için, saz çalmaya ilgi de artmıştır (Arı, 2009, s.45).

Gelenekte âşıklar saz çalmayı çoğunlukla ustalarından öğrenmektedir. Ancak saz çalanlar kadar çalmayanlarda oldukça çoktur. Genellikle kadın âşıkların saz çalmadıkları görülmektedir. Bunun en büyük sebebi ise ataerkil toplumun kadına dayattığı baskıdır. Bu nedenle kadın âşıkların, saz çalan kadınlara kötü gözle bakıldığı düşüncesiyle saza yönelemedikleri ve engellendikleri görülmektedir.

Bir kadın olarak, usta-çırak ilişkisinin şekillendirdiği bir eğitim süzgecinden geçmek, diyar diyar dolaşmak, saz çalarak şiir söylemek oldukça zordur. Bu sebeple bu özellikleri taşımadan gelenek çerçevesinde halk şiiri söyleyen kadın sanatçılar vardır ki bu kimselere de âşık ya da ozan denmektedir (Kurt, 2017, s.333).

Âşık Fatma Taşkaya saz çalmayan kadın âşıklardan biridir. Fatma Hanım saz çalmama sebeplerini şu şekilde özetlemektedir:

- Saz çalan kadınların toplum içinde hoş görülmemesi
- Yöredeki kadın âşıkların saz çalmaması
- Anne rolünün verdiği sorumluluklardan saz çalmaya yönelememesi

- Yöre genelindeki erkek âşıklarda da saz çalmanın pek rastlanan bir durum olmaması (KK-1)

Âşık Fatma Taşkaya saz çalmayı çok istemiştir. Ancak belirtilen sebeplerden ötürü saz çalmayı öğrenemediğini ve sadece birkaç deneme ile sınırlı kaldığını dile getirmektedir. Saz çalmanın içinde bir ukte olarak kaldığını söylemektedir.

3.10.5. Usta Çırak İlişkisi

Âşıklık olgularından biri olan usta- çırak ilişkisi, yüzyıllarca usta âşık tarafından çırak yetiştirilmesi ile gelenekte varlığını sürdürmüştür. Genç âşık ustasının yanında meclislere gider ve ustasının izin vermesiyle şiirlerini söyler.

Eskiden ustası yanında senelerce çalışarak içinde ustalaşınca “Peştamal Kuşanmak”⁸ esnaf ve sanatkârlar için nasıl önemli bir ahilik geleneği ise, genç âşık için güngörmüş devran sürmüş usta bir âşık yanında çıraklık ettikten sonra saza çıkmak asıl amaç olup önemli bir gelenektir (Yardımcı, 2014, s.29).

Adana âşıklık geleneğinde usta-çırak ilişkisi pek yaygın olmayan bir durumdur. “Adana’da doğulu âşıklarda olduğu gibi bir usta-çırak geleneği yoktur. Bir ustanın yanına kapılanıp yıllarca yanında kalan, ayak almayı, saz çalmayı öğrenen, mahlasını alan, ustasıyla diyar diyar dolaşan ve icazet aldıktan sonra Adana’yı terk ederek şiir söyleyen âşık yoktur (Artun, 1996, s.38).

Âşık Fatma’nın bir ustası ve çırağı olmamıştır. Kendisinin küçük yaşta şiire olan merakı ile duyduğu şiirlere, türkülere benzeterek bir şeyler yazmaya çalışmıştır. En sevdiği âşıklardan biri Âşık Sümmânî’dir. Şiir yazarken onun şiirlerinden etkilenmiştir. Âşık hikâyeleri ve okuduğu şiirler Fatma Hanım’ın şiir yeteneğini geliştirmiştir.

3.10.6. Tarih Bildirme

Türk edebiyatında yüzyıllardır devam eden tarih düşürme, araştırmacıların işini kolaylaştırmakta ve geçmişe ışık tutmaktadır. Âşıklık geleneğinde de durum aynıdır. Âşık, toplumu derinden etkileyen salgınların, savaşların ve sosyal hayat ile ilgili herhangi bir olayın tarihini şiirlerinde dile getirerek sanatına adeta birer belge niteliği kazandırmaktadır. Âşık bazen kendi doğumu ya da âşıklığıyla ilgili tarihleri de şiirlerine yansıtmaktadır.

⁸ Peştamal Kuşanmak: Bir sanatta usta tarafından eğitilip ustalaşmak

Âşıklık geleneğinde tarih bildirme durumu divan edebiyatından geçmiştir. Daha sonra bu gelenek içinde benimsenmiş ve âşıkların vazgeçilmez kuralı haline gelmiştir. Âşıkların tarih bildirmesi yönünden şiirleri bizlere birer tarihi kaynak olabilmektedir. Araştırmada Âşık Fatma'nın tarih bildiren şiirleri tespit edilerek ve aşağıda verilmiştir.

- Âşık Fatma Taşkaya, Tansu Çiller'in başbakan olduğu zamanlarda Türkiye Cumhuriyeti'nde ilk kez bir kadının devletin başına geçmesiyle büyük bir sevinç duyar. Tansu Çiller'in başka bir kadın başbakan olan Benazir Butto⁹ ile Bosna ziyaretinden etkilenir ve Kadirli'yi ziyareti esnasında şu tarih bildiren şiiri yazar:

Yirmi yedi mart gününde

Bütün dünyanın önünde
Taht kurdun halkın gönlünde
Başbakanım Tansu Çiller (83/6)

- Fatma Hanım, rüya sonrası âşık olan badeli âşıklardandır. Ne zaman âşık olduğunu aşağıdaki tarih bildiren şiirinde belirtmektedir:

Tam 14 yaşında gençlik çağında

Pir elinden kadre içtim uyandım
Bir fırtına koptu gönül bağımnda
Bir hayret içine düştüm uyandım (27/1)

- Âşık Fatma yaşadığı Kadirli'nin Ermeni ve Fransızların işgalinden kurtuluş gününü şiirinde belirterek tarih bildirmektedir:

Çetelerin göğsündeki din iman
Düşman işgaline vermemiş aman
Yedi Mart'ta zulme karşı kahraman
Tarihe mührünü vurmuş Kadirli (103/2)

- Ülkemizde yaşanan hain darbe girişimini şiirine konu eden Âşık Fatma "On Beş Temmuz" adlı şiirinde tarih bildirmektedir:

⁹ Benazir Butto: 1993-1996 yılları arası Pakistan başbakanı.

Hainler dört yandan yurdu sarmıştı
 Hemen karşı çıktık **On Beş Temmuzda**
 Asker sivil birlik olup el ele
 Kalesini yıktık **On Beş Temmuzda** (107/1)

3.10.7. Nazire Söyleme

Nazire kelimesi, Arapça “eş ve benzer” anlamına gelen “nazir” kelimesinden gelmektedir. “Bir şairin şiirine başka bir şairce aynı ölçü, uyak ve redifte yazılan benzerine denir” (Dilçin, 2009, s.269). “Bir esere karşılık olarak başkası tarafından yazar eser, birincinin naziresi olarak anılır” (İlaydın, 1997, s.151).

Araştırmacıların nazire için yapılan tanımlarında özellikle üç unsur üzerinde hemfikir olduğunu dile getiren Mehmet Fatih Köksal özellikleri şu şekilde belirtmiştir:

- Örnek alınan şiirle, yani zemin şiirle veya model şiirle vezin birliği,
- Zemin/model şiirle kafiye, varsa redif birliği,
- Zemin/model şiirle söyleyiş (edâ), anlam ve hayal benzerliği (Köksal, 2018, s.37).

Âşık edebiyatına nazire divan edebiyatından geçmiştir. Âşıklar da tıpkı divan edebiyatı şairleri gibi belli kurallar çerçevesinde ele aldıkları bir şiiri ustaca taklit etmiş ve başarılı örneklere imza atmışlardır. Âşık Fatma da bu geleneğe uyarak nazire örneği vermiştir.

Âşık Fatma Taşkaya, Yunus Emre'nin 8'li hece vezni ile yazdığı “Gel Gidelim Dosta Gönül” redifli şiirine nazire yazmıştır. Fatma Hanım, naziresinde yine aynı şekilde 8'li hece vezni, aynı redif ve benzer söyleyiş ile kullanmıştır:

Bir karardan durmayalım
 Gel gidelim dosta gönül
 Hasretinden yanmayalım
 Gel gidelim dosta gönül
 Kılavuz ol gönül bana
 Gel gidelim yârdan yana

Canım kurbandır canana
Gel gidelim dosta gönül

Kara haberin almadan
Can bedenden ayrılmadan
Azrail bizi bulmadan
Gel gidelim dosta gönül
Gerçek murada varalım
Yârin hatırım soralım
Yunus Emre'yi alalım
Gel gidelim dosta gönül (Yunus Emre)

Âşık Fatma Taşkaya Yunus Emre'nin "Gel Gidelim Dosta Gönül" şiirine nazire olarak "Gönül III" şiirini kaleme almıştır:

Kalmayalım bu dünyada
Gel varalım dosta gönül
Eğlenmiyek şurda burda
Gel varalım dosta gönül (55/1)

Fatma'yım geldim cihana
Yalvarırım gönül sana
Sen rehbersin ben pervane
Gel varalım dosta gönül (55/4)

3.10.8. Atışma

Âşıklık geleneğinde âşıklar yüzyıllarca karşılıklı şiir yarışına girmiştir. Topluluk önünde bir yandan hünerlerini sergilerken diğer yandan da izleyicileri eğlendirme çabasına girmişlerdir. Âşıklardan biri ilk olarak diğer âşığı kızdıracak bir şekilde laf atar ve atışma başlar. Âşıklardan bazıları doğaçlama bazıları ise daha önceden hazırladıkları dörtlüklerle atışma yapmaktadır.

Kadın âşıkların karşılıklı olarak söyledikleri şiir örnekleri atışma-deyişme niteliği taşımaktadır. Bunlarda bilhassa mizah unsurunun ön planda olduğu, şiir tekniği açısından bakıldığında ise estetik çabasının bulunmadığı anlaşılmaktadır. Kaldı ki

atışma yapabilen âşık sayısı da oldukça sınırlıdır. Zira bu doğaçlama yeteneği ile sıkı bir ilişki içindedir (Köksel, 2012, s.103).

Âşıklık geleneğinde atışmalarda eski geleneğin izleri tam görülme de devam etmektedir. Eskiden âşıklar atışmalarını soru-cevap şeklinde yaparken günümüzde ise atışmalarda genellikle nazire veya taşlama özelliği görülmektedir. Âşık Fatma'nın da diğer âşıklarla atışmaları bulunmaktadır. Bunlardan biri evlerine misafirlğe gittikleri sırada Âşık Vuslati'nin eline sazını alıp dinle Fatma anne bu sözler sana demesiyle başlar. O sırada Vuslati'nin eşi eline kalemi alır ve irticalen söylenen bu atışmayı yazmaya başlar:

Vuslati:

Çukurova'nın özünden
Bir Feymânî geldi-geçti
Muhabbetin çeşmesinden
Yudum yudum doldu geçti (110/1)

Âşık Fatma Taşkaya:

Tez değdi sevda şimşeği
İçten içe deldi geçti
Feymânî'yi felek oku
Değmedi ya sildi geçti (110/2)

Vuslati:

Adına yapılır şenlik
Kimseye gütmezdi kemlik
Gönlünde yok idi benlik
Hakikâti buldu geçti (110/5)

Âşık Fatma Taşkaya:

El-aman etti pirine
Manada daldı derine
Dertleri çekti serine
Sabreyleyip güldü geçti (110/6)

Vuslati:

Vuslatî'yi tutuşturdu
 Öze ilham katıştırdı
 Nice hamlar yetiştirdi
 Yola rehber oldu geçti (110/9)

Âşık Fatma Taşkaya:

Fatma'nın sevdalı eşi
 Akar daim durmaz yaşı
 Gayet çetin hayat kışı
 Esen bir sam yeldi geçti (110/10)

Âşık Fatma'nın irticalen atışma yeteneğinin olduğu görülmektedir. Âşık Fatma, başka âşıklar ile atışmalarının olduğu ancak bu atışmaların derlenmeden kaybolduğunu belirtmektedir. Elde edilen atışmalar şiirler bölümünde verilmektedir.

3.10.9. Ayak

Ayak terimi, âşıklık geleneğinde dörtlüklerin son dizelerindeki kafiyeyi ifade etmektedir. “Âşık şiirinde “ayak/kafiyeler şiirin çekirdeğini oluşturmaktadır. Âşıklar, ayaklar vasıtasıyla birbirlerine çok yakın şiirler söyleyebilir veya birbirlerini zorlayabilirler. Âşık şiirinde işletilen ayakların işletim oranı, âşıkların tercihlerine göre ortaya çıkmaktadır” (Özarlan, 2001, s.97).

Gelenekte ayak, aşığın şiirin temelini ve ahengini oluşturmaktadır. Ayakların şiirdeki etkilerini Doğan Kaya şöyle ifade etmektedir:

1. Şiirin şekillenmesinde belirleyicilik vasfı vardır.
2. Bünyesinde ortak sesler bulundurmalarından dolayı şiirde ahenk sağlarlar.
3. Gerek ait olduğu dörtlükteki mısralar arasında gerekse şiirin tamamında dörtlükler arasında ilişki sergileyerek konu ve anlam bütünlüğünün oluşmasına yardımcı olurlar.
4. Karşılaşmalarda âşıkların sanat güçlerini sergilemesinde etkin rol oynarlar.
5. Şiirin sazla söylendiğinde, işlenen konuyla bağlantılı olarak yeni ezgilerin ve tavırların oluşmasını sağlarlar (Kaya, 2000, s.114).

Gelenek temsilcileri âşıklar, şiirlerini sadece irticalen söylemiyorlar hafızlarında da tutuyorlar. Yani şiirlerini yazıya dökmeseler bile ezberlerinde tutarak ustalıklarını göstermektedirler. “Âşıklar kendi şiirlerini ve usta malı şiirleri ezberlerken şiirin aslı ve atamamı yerine ayağı, şiirin konusunu ve nazım türünü ezberlemekte, gerektiği zaman şiirleri bu bilgilerle yeniden inşa edebilmektedir. Sözlü gelenekte sahibi belli şiirlerde varyantlaşma bu yolla meydana gelmektedir” (Günay, 1990, s.33).

Tek ayak: Âşık şiirinde nakarat diye anılan bir ayak çeşididir. “Bütün dörtlüklerin sonunda aynen kullanılan ayak” (Kaya, 1999, s.348).

- Âşık Fatma'nın “Turnalar II” adlı şiiri tek ayak kullanımına örnek verilebilir:

Ötüşüp giden turnalar

Deyin Feymânim tez gelsin

Hasret sinemi yaralar

Deyin Feymânim tez gelsin (72/1)

Kar yağar yollar örtülür

Gelen gurbetten kurtulur

Belki mektubum yırtılır

Deyin Feymânim tez gelsin (72/2)

Döner Ayak: “Günümüz âşıkları arasında genel olarak şiirde kıtaların dördüncü mısraının nakarat olarak tekrar edilmesi esasına bağlı olarak yapılan ayaklara verilen isimdir” (Özarıslan, 2001, s.107-108).

- Âşık Fatma'nın “Çile” adlı şiiri döner ayak kullanımına örnek verilebilir:

Gönülden gönüle aşkın yolları

Karlı dağ olsa da **aşar ağlarım**

Çekilmiyor gurbet elin halleri

Çekerim bu derdi **yaşar ağlarım** (32/1)

Gönülden gönüle girmek isterim

Açan gonca gülün dermek isterim

Arzuya, murada ermek isterim

Leylayım, Mecnun'a **koşar ağlarım** (32/2)

Bir zaman aşkınla yaşadım deli
 Bana aşk gösterdi hakikat yolu
 Açılmadan soldu ömrümün gülü
 Aşkınla ah eder **taşar ağlarım** (32/3)

Geniş Ayak: “Bir döner ayak çeşidi olup kökünde aynı sesi taşıyan ve sayısı çok olan kelimelerle yapılan ayaktır. Bilhassa, l, r, z, ç-ş seslerini ihtiva eden kelimeler geniş ayak için uygun sözlerdir” (Kaya, 1999, s.347).

- Âşık Fatma'nın “Kolay Değil” adlı şiiri geniş ayak kullanımına örnek verilebilir:

Hakk'ın rıza kapısından
Girmek kolay değil imiş
 Çalışmadan o makama
Ermek kolay değil imiş (88/1)

Binmeyince dert atına
 Düşmeyince firkatına
 Kâmil insanlar katına
Varmak kolay değil imiş (88/2)

- Yine Âşık Fatma'nın “Bahar Şenliği” adlı şiiri geniş ayak kullanımına örnek verilebilir:

İnsan huzur bulur tabiat coşar
Ellere gelince bahar şenliği
 Koyun, kuzu, kuşlar yuvaya koşar
Dallara gelince bahar şenliği (104/1)

Gün vurup dağlarda eriyince kar
 Aslını bulmaya bir hayâli var
 Çiçekten çiçeğe sevgi mayalar
Yellere gelince bahar şenliği (104/2)

İkili Ayak: “Âşık tarzı şiir geleneği içinde serbest ve sistemli deyişlerde sıkça kullanılan ikili ayak, her hanede işlenecek ayağı oluşturan mısradaki bir birbiriyle tenasüplü iki kelime veya kelime grubunun kullanılması esasına dayanır. Serbest ve sistemli deyişmelerde yaygın olarak kullanılmaktadır” (Özarslan, 2001, s.101) .

- Âşık Fatma, Âşık Ayşe Çağlayan’ın şiirine cevap olarak gönderdiği “Gerekir” adlı şiirinde ikili ayak kullanmıştır:

Çağlayan şiirin duydum okudum
Sualine cevap **hemen** gerekir
Aşkın tezgâhında ilim dokudum
Ermek için sazla **keman** gerekir (102/1)

Devri âlem “kün” emriyle var oldu
Gerçek âşıkların işi zor oldu
Aşk uğruna yanan âşık nur oldu
Sormak için hemen **iman** gerekir (102/2)

Arayıp soruyon çok memnun olduk
Yayınlanan şiirini dün aldık
Aşkın ummanına çok defa daldık
Görmek için vakti **zaman** gerekir (102/3)

Tekrarlı Ayak: Âşıklar arasında pek fazla tercih edilmeyen bir ayak çeşididir. Sözcüğün dize boyunca tekrar edilmesiyle oluşmaktadır.

- Âşık Fatma’nın “Aşk Elinden” adlı şiiri tekrarlı ayak kullanımına örnek verilebilir:

Deli gönül yaralandı
Aşk elinden aşk elinden
Param parça paralandı
Aşk elinden aşk elinden (30/1)

Bilinmez muamma çözdü

Nice gurbet elde gezdi

Bazı derde düştü bezdi

Aşk elinden aşk elinden (30/2)

3.11. ÂŞIK FATMA TAŞKAYA’NIN ŞİİRLERİNİN İNCELENMESİ

3.11.1. Şiirlerinde Biçim

3.11.1.1. Nazım Birimi

Şiiri oluşmasını sağlayan dizeler bütünü nazım birimi olarak adlandırılmaktadır. Halk şiirlerinde tercih edilen nazım birimi dörtlüktür. Dörtlükler dört dize halinde yazılmaktadır. Âşıkların şiirlerini dörtlükler halinde yazması gelenekte en yaygın olanıdır. Âşıklar gelenekte dörtlük yerine “hane” terimini de kullanmaktadır. Âşık Fatma Taşkaya’da şiirlerini dörtlük nazım birimini kullanarak yazmıştır. Âşık Fatma’nın incelenen 111 şiirinden 110 tanesi dörtlükler halinde yazılmıştır. Sadece 1 şiiri beş dizelik nazım birimi ile yazılmıştır.

Aşağıdaki tabloda Âşık Fatma Taşkaya’nın şiirlerindeki dörtlük sayıları verilmektedir:

Tablo 1. *Dörtlükler Halinde Yazılan 110 Şiirin Dağılımı*

ŞİİR SAYISI	DÖRTLÜK (KIT’A) SAYISI
32 şiir	3
36 şiir	4
13 şiir	5
9 şiir	6
10 şiir	7
4 şiir	8
1 şiir	9
2 şiir	10
1 şiir	11
1 şiir	15
1 şiir	24

Âşık Fatma Taşkaya'nın beş dizelik nazım birimi ile yazılan "Kader I" adlı şiiri;

Issız koydu hanemizi
Zalim gader neler eder
Dert sinemde dizi dizi
Zalim kader neler eder
Hep beni ardından yeder (48/1)

3.11.1.2. Hece Ölçüsü

Şiirde her dizede hece sayılarının eşit olmasıyla oluşan bir ölçü birimidir. Özellikle İslamiyet sonra yaygınlaşan hece vezni Türk Halk edebiyatında kendini göstermiştir. Halk edebiyatının temellerinden biri şiirdir. Şiir âşıklık geleneğinde "biçim kurma sanatıdır. Âşık şiirinin biçimini âşık şiiri geleneği belirler. Her milletin dil yapısına uygun şiir ölçüsü oluşmuştur. Hece ölçüsü Türk diline en uygun ölçüdür. Âşıklar çağlar boyu hece ölçüsünü en güzel şekliyle kullanarak ahenk ve anlatım yönünden gelişmesini sağlamışlardır" (Artun, 2007, s.35-40). "Hece ölçüsü Türkçülük akımının etkisiyle Türk edebiyatının her sınıf şairince de kullanılmıştır" (Dilçin, 2009, s.40)

Âşık Fatma Taşkaya şiirlerinde hece ölçüsünü en güzel şekilde kullanarak şiirde ahenk ve estetiği sağlamaktadır. Hece ölçüsü 5'li, 7'li, 8'li, 11'li vb. kalıplar halinde olabilmektedir.

- 5'li Hece Kalıbıyla Yazılan Şiirler

Âşıklık geleneğinde çok nadir 5'li hece ölçüsü kullanılmaktadır. 5 heceli kalıplar 2+3 ya da 3+2 şeklinde duraklarla oluşturulabilir. Âşık Fatma sadece bir şiirinde 5'li hece kalıbını kullanmıştır. Âşık Fatma'nın "Yunus II" isimli şiiri örnek verilebilir;

Nef-se uy-ma-yan =5 hece
Ca-na kıy-ma-yan =5 hece
Hak-tan cay-ma-yan =5 hece
Kul ol-muş Yu-nus =5 hece (69/1)

- 7'li Hece Kalıbıyla Yazılan Şiirler

Halk şiirlerinde çok eski zamanlardan beri görülen bir hece kalıbıdır. 7 heceli kalıplar 3+4 ya da 4+3 şeklinde duraklarla oluşturulabilir. Âşık Fatma Taşkaya sadece bir şiirinde 7'li hece kalıbını kullanmıştır. Âşık Fatma'nın "Hâyal" isimli şiiri örnek verilebilir;

Var-sam Rav-za'-ya gir-sem =7 hece

E-şi-ği-ne yüz sür-sem =7 hece

Vus-lat ça-dı-rın kur-sam =7 hece

Çö-lü-ne Mu-ham-med (SAV)' -in =7 hece (65/2)

- 8'li Hece Kalıbıyla Yazılan Şiirler

Halk şiirlerinin koşma, semai gibi nazım biçimlerinde ve varsağı nazım türünde sıkça kullanılan bir hece kalıbıdır. 8 heceli kalıplar (5+3),(3+5), (2+6), (6+2), (4+4) ve (3+3+2) şeklinde oluşturulabilir. Âşık Fatma'nın 41 şiirinde 8'li hece ölçüsü görülmektedir. Âşık Fatma'nın "Seher Yeli" isimli şiiri örnek verilebilir;

Yâ-rim gi-tmiş gur-bet e-le =8 hece

Se-lâm ol-sun gon-ca gü-le =8 hece

So-nun-da-ki sa-rı te-le =8 hece

Hay-ra-nım ben se-her ye-li =8 hece (8/1)

- 11'li Hece Kalıbıyla Yazılan Şiirler

Edebiyatımızın hemen hemen her döneminde kullanılan bir hece kalıbıdır. Destanlar ve halk şiiri nazım biçimlerinin hepsinde görülebilen bir hece kalıbıdır. 11 heceli kalıplar (7+4), (4+7), (5+6), (6+5) ve (4+4+3) şeklinde oluşturulabilir. Âşık Fatma Taşkaya en çok 11'li hece ölçüsünü kullanmıştır. Toplam 67 şiirini 11 hece kalıbıyla yazmıştır. Âşık Fatma'nın "Elveda" isimli şiiri örnek verilebilir;

İh-ti-ya-cım yok di-yor-san bu el-den =11 hece

Gi-di-yo-rum ben sev-di-ğim el-ve-da =11 hece

Hâl eh-li ol-ma-yan ne bi-lir hâl-den =11 hece

Gi-di-yo-rum ben sev-di-ğim el-ve-da =11 hece (61/1)

- **14'lü Hece Kalıbıyla Yazılan Şiirler**

Âşıklık geleneğinde 14'lü hece kalıbı fazla tercih edilmemektedir. Bu nedenle 14'lü hece kalıbına çok sık rastlanmamaktadır. Ancak Âşık Fatma Taşkaya, Âşık Feymânî ile yaptığı bir atışmada bu kalıbı kullanmıştır:

Be-nim-ki de az de-ğil yüz-den o-tuz beş çık-tım =14 hece

Hic-ra-nın sık-le-ti-ni tart-mı-şım ha-be-rim yok =14 hece

As-lı kim-dir Şi-rin kim Ley-la'la-ra eş çık-tım =14 hece

Zevk se-fa ka-pı-sı-nı ört-mü-şüm ha-be-rim yok =14 hece (111/2)

Âşık Fatma'nın incelenen 111 şiirde kullandığı hece ölçüsü sayıları aşağıda tablo halinde gösterilmektedir.

Tablo 2. *Âşık Fatma Taşkaya'nın Şiirlerinde Hece Ölçüsü Dağılımı*

ŞİİR SAYISI	HECE VEZNİ
67 şiir	11'li hece ölçüsü
41 şiir	8'li hece ölçüsü
1 şiir	7'li hece ölçüsü
1 şiir	5'li hece ölçüsü
1 şiir	14'lü hece ölçüsü

3.11.1.3. Durak

Şiirlerde akışın bozulmadan ve okuyan kişiye nefes alınması için verilen durma yerine verilen isimdir. Hece ölçüsüyle yazılan şiirlerde durak bulurken kelime ortadan bölünmez aksine durak yeri kelimelin bitişi olmalıdır. Ancak her hece ölçüsü ile yazılan şiirde durak bulunmayabilir. Yani duraksız hece ölçüsüyle yazılmış şiirler de mevcuttur. Duraklar geliş güzel şekilde yapılmaz. Belli kurallar içinde durak yerleri olmalıdır.

Halk şiirinde aynı hece ölçüsünde ve yine bu ölçünün kullanıldığı şiirlerde birden fazla durak sistemi kullanılmış olabilir. Örneğin 11 heceli bir şiirde 6+5, 4+4+3 ve 7+4 şeklinde duraklar kullanılabilir. 7 heceli şiirlerde yaygın durak 4+3 olmakla birlikte 3+4 şeklinde düzenlenmiş şiirler de bulunmaktadır. Bu, bir kuralsızlık veya eksiklik değil, aksine şiirin ritmik yapısına ve ahenk boyutuna katkı yapmaktır. Aynı ölçüde ve farklı duraklarla söylenen şiirler, ahenkteki tekdüzeliği ortadan kaldırır (Şahin, 2011, s.16).

- Âşık Fatma'nın 5'li hece ölçüsüyle yazdığı "Yunus II" şiirindeki durak yerleri;

Bu dün-ya / dol-maz (3+2)

1 2 3 4 5

Ge-len-ler / kal-maz (3+2)

1 2 3 4 5

Ey **Fat-ma** / sol-maz (3+2)

1 2 3 4 5

Gül ol-muş / Yu-nus (3+2) (69/5)

1 2 3 4 5

- Âşık Fatma'nın 7'li hece ölçüsüyle yazdığı "Hâyal" şiirindeki durak yerleri;

Ce-mâ-liy-le / gö-rüş-sem (4+3)

1 2 3 4 5 6 7

Soh-be-ti-ne / e-riş-sem (4+3)

1 2 3 4 5 6 7

Kat-re ol-sam / ka-rış-sam (4+3)

1 2 3 4 5 6 7

Se-li-ne / Mu-ham-med (SAV)' in (3+4) (65/4)

1 2 3 4 5 6 7

- Âşık Fatma'nın 8'li hece ölçüsüyle yazdığı "Askere Mektup I" şiirindeki durak yerleri;

Git-miş gur-bet / el-de kal-mış (4+4)

1 2 3 4 5 6 7 8

Ab-la-sı-na / mek-tup sal-mış (4+4)

1 2 3 4 5 6 7 8

Be-nim gi-bi / ga-rip ol-muş (4+4)

1 2 3 4 5 6 7 8

Ya-ra-lan-dı / ga-rip gön-lüm (4+4) (78/2)

1 2 3 4 5 6 7 8

- Âşık Fatma'nın 11'li hece ölçüsüyle yazdığı "Garip Garip" adlı şiirindeki durak yerleri;

Bül-bü-lüm baş-la-dı / ah i-le za-ra (6+5)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Gü-lüm uğ-ra-ma-dı / ne-den ba-ha-ra (6+5)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Yo-lun dü-şer i-se / bi-zim di-ya-ra (6+5)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Uğ-ra me-za-rı-ma / gel ga-rip ga-rip (6+5) (57/2)

3.11.1.4. Redif

Kökene Arapça olan redif kelimesi ardından gelen ve takip eden anlamlarına gelmektedir. "Redif halk şiirinin en eski ve en önemli öğelerinden biridir. Halk şairleri redife uyaktan daha çok önem vermişlerdir. Bütün duygu, düşünce ve benzetmeleri rediften doğar" (Dilçin, 2009, s.80). Rediflerdeki seslerin görevi aynı olmak zorundadır. Kafiye den sonra gelen ek ya da sözcükte redif aranır. Ek halinde olan rediflerde ünlü uyumu sebebiyle küçük farklılıklar olabilmektedir. Önemli olan eklerin görevinin aynı olmasıdır. Bazen dizinin hepsi redif şeklinde olabilmektedir. Rediflerin, nakarat (kavuştak) şeklinde tekrar edildiği de görülmektedir. Âşık Fatma Taşkaya'nın şiirlerinde ahenk unsurlarından biri olan redif hem ek hem de dize halinde kullanılmaktadır. Fatma Taşkaya, bazı şiirlerinde dize halindeki redifleri nakarat

şeklinde kullanılmaktadır. Bu kullanım Fatma Hanım'ın şiirlerinde estetik bir görüntü oluşturmaktadır.

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan **“gün”** kelimeleri ile redif yapılmıştır. Öncesinde bulunan **“-r”** sesi yarım kafiyeyi oluşturmaktadır.

Felek etmiş seni elinden süR**gün**
 Gelir diye yola bakarız heR **gün**
 Fatma'yım sılaya dönersin biR **gün**
 Sağlıktır her işin başı sevdiğim (39/3)

- Aşağıdaki dörtlükte birinci ve üçüncü dizelerde bulunan **“-inden, -ından ”** ekleri kelimeleri ile redif yapılmıştır. Öncesinde bulunan **“-r”** sesi ile yarım kafiye oluşturulmuştur. Yine ikinci ve dördüncü dizelerde bulunan **“-ar iniler, -er iniler”** kelimeleri ile redif yapılmıştır. Öncesinde bulunan **“-n”** sesi yarım kafiyeyi oluşturmaktadır.

Bir âşık ayrılınca yeR**inden**
 Firkati aşk ile yaN**ar iniler**
 Yüce dağlar erir akar zaR**ından**
 Hasretlik uğruna döN**er iniler** (29/1)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan **“-elim ve -alım”** kelimeleri ile redif yapılmıştır. Öncesinde bulunan **“-l”** sesi yarım kafiyeyi oluşturmaktadır.

Fatma der ki derdimizi böL**elim**
 Bazı ağlıyalım bazı güL**elim**
 Gel birazda aşk sazını çaL**alım**
 İçtin aşk dolusun kandın bu sabah (6/3)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan **“-en olmamış”** kelimeleri ile redif yapılmıştır. Öncesinde bulunan **“-l”** sesi yarım kafiyeyi oluşturmaktadır.

Bu dünya yalandır, güL**en olmamış**
 Ondan gitmiş geri geL**en olmamış**

Fatma'nın derdini biLen olmamış

Aklımı yitirdim bende del oldum (45/3)

3.11.1.5. Nakarat (Kavuştak)

Şarkılarda, türkülerde ve şiirlerde bentlerden sonra tekrarlanan dizelere nakarat adı verilmektedir. Halk şiirlerinde nakarat terimi yerine bağlama ya da kavuştak denilmektedir. Kavuştaklar bir, iki veya üç mısralıktır. Fakat en çok bir ve iki mısralık kavuştaklara rastlanılmaktadır. Üç mısralılar daha seyreklerdir. Bazı örneklerde kavuştaklar rediflere kadar kısalmıştır. Kavuştakların yazılışında da belli bir düzen yoktur (Albayrak, 2009, s.144).

Nakaratlar şiirde ana duyguyu belirtmektedir. Yani şair yazdığı eserinde hissettirmek istediği duyguyu nakarat kısmında vurgulamaktadır. Âşık Fatma Taşkaya şiirlerinde çok sık nakarat (kavuştak) bölümü kullanmıştır.

- Âşık Fatma'nın "Ne Zaman" isimli şiirindeki nakarat;

Ömrüm geçti ağlamakla

Ben ne zaman güleceğim

Ciğerimi dağlamakla

Ben ne zaman güleceğim (44/1)

Yalvarırım ulu Allah'ım

Yükseldi feryadım ahım

Himmet eyle yüce şahım

Ben ne zaman güleceğim (44/2)

- Âşık Fatma'nın "Elveda" isimli şiirindeki nakarat;

İhtiyacım yok diyorsan, bu elden

Gidiyorum ben sevdiğim elveda

Hâl ehli olmayan ne bilir hâlden

Gidiyorum ben sevdiğim elveda (61/1)

Sıladan gurbete döndü yolumuz

Genç yaşta büküldü bizim belimiz

Ne olursa olsun varsın hâlimiz

Gidiyorum ben sevdiğim elveda (61/2)

3.11.1.6. Kafiye (Uyak) Türleri

Kafiye, genellikle dizenin sonunda bulunan, okunuşu, yazılışı aynı olan seslerin tekrarı ile oluşmaktadır. Bu seslerin her ne kadar yazılışı aynı olsa da görevleri farklıdır. Kafiye diğer adıyla uyak, bulmak için dize sonlarına bakılmalıdır. Kafiye şiirin estetik bir yapıya sahip olmasını sağlamaktadır. Şiirde ahengi sağlayan en önemli unsurlardan biri kafiyedir. “Kafiye, şiirde yer alan diğer kelimelerin ses ve anlam değerleri ile uyum içinde olduğu zaman etkileyici ve bütünlük taşıyan bir nitelik kazanır. Şiirle mısraların ritmik düzenlemesine izin veren ve onu teşvik eden kafiyedir” (Asna, 2014, s.153). Fatma Hanım’ın şiirlerinde de bu ahenk düzenli bir şekilde görülmektedir. Bazı şairler, şiirlerinde dörtlükler arasında birden fazla kafiye kullanmaktadır. Âşıklar çok kafiyeli şiirler yazarak hünerlerini sergilemektedirler. Ancak “Halk şairi uyaklı sözcükleri ararken, onların ad, sıfat, eylem gibi söz bölükleri yönünden birbirlerine uygun olmalarını aramaz. Yapıları ve yazılışları başka da olsa kullanır” (Dilcin, 2009, s.73). Kafiyede aynı olan ses sayısına göre çeşitleri bulunmaktadır. Bunlar; yarım, tam, zengin, tunç ve cinas olmak üzere 5 çeşittir. Âşık Fatma Taşkaya’nın şiirlerinin hepsinde kafiye bulunmaktadır.

3.11.1.6.1. Yarım Kafiye

Sadece bir harfin uyumuyla yapılan kafiye çeşidine yarım uyak denilmektedir. Yarım kafiyeye yeni bir tanım ekleyen Mehmet Yardımcı, düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Çıkakları yakın olan sessiz harfler de uyak olarak kullanılır. Bu da yarım uyak oluşturur. Bu sesler: c-ç; ç-ş; l-r; l-n; ğ-y-v; z-s; m-n’dir. Bunlar sedalı-sedasız çiftler ya da çıkış yerleri yakın olan seslerdir. C sesinin sedalısı Ç’dir. N ve L sesi dış sesidir. R ise dış etinde oluşur. Uyak oluşturabilen bu üç ses de sedalıdır. Bunlar yanlarına bir ünlü harf alırsa tam uyak olur. İki den fazla ses olursa bu durumda zengin uyak sayılır” (Yardımcı, 2002, aktaran Bekki, 2008, s.60)

Yarım kafiye, âşıklar arasında en sık kullanılan ve onlara göre kolay bir kafiye çeşididir. Âşık Fatma Taşkaya’nın şiirlerinde en çok kullanılan kafiye çeşidi yarım uyaktır.

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan **“aç ve göç”** kelimelerinde ortak olan **“-ç”** sesi yarım kafiye yapılmıştır. Sonra gelen **“-ıldı, -üldü”** ekleri ile redif yapılmıştır.

Yine bahar, geldi karlar eridi
Lâle, sümbül, nergis, reyhan açıldı
Türkmen kızı göçün çekti, yürüdü
Yaylalara kervan ile göçüldü (17/1)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan **“yol ve çöl”** kelimelerinde ortak olan **“-l”** sesi yarım kafiye yapılmıştır. Sonra gelen **“güzel olur”** kelimeleri ise rediftir.

Gurbetten sılaya dönüyor ise
Yolcunun gözüne, yol güzel olur
Leyla'sını aramaya gitmişse
Mecnun'un gözüne, çöl güzel olur (18/1)

- Daha önce yukarıda belirtildiği gibi çıkakları yakın olan sessiz harfler ile yarım uyak yapılabilmektedir. Aşağıdaki dörtlükte bulunan **“kuş, yamaç ve baş”** kelimelerindeki **“-ç ve -ş”** sesleri yarım kafiye yapılmıştır. Sonra gelen **“-lar”** ekleri ile redif yapılmıştır.

Baharı müjdeler ötüşen kuşlar
Türlü renge girdi karşı yamaçlar
Çiftçi mahsulünü ekmeye başlar
Tohum topraklara yeni saçıldı (17/3)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan **“dön, kan ve yan”** kelimelerinde ortak olan **“-n”** sesi yarım kafiye yapılmıştır. Sonra gelen **“-meyendeniz, -mayandanız”** ekleri ile redif yapılmıştır.

Davasından geri dönmeyendeniz
Mantıksız laflara kanmayandanız

Ateşsiz yakarız, yanmayandanız
Fedadır bu yola canımız bizim (22/2)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**kur, ver ve gir**” kelimelerinde ortak olan “-r” sesi yarım kafiyeyi oluşturmaktadır. Sonra gelen “-ulur, -ilir” ekleri ile redif yapılmıştır.

Terazi mizan kurulur
Haklıya hakkı verilir
Cennete suçsuz girilir
Sor, bakalım neler olur (24/2)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**duygu, uyku ve su**” kelimelerinde ortak olan “-u” sesi yarım kafiyeyi oluşturmaktadır. Sonra gelen “-dan” ekleri ile redif yapılmıştır.

Fikirden, ince duygudan
İstirahat, iş, uykudan
Yanan lamba, akan sudan
İsraf etme, tasarruf et (25/7)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**dök, bük ve çek**” kelimelerinde ortak olan “-k” sesi yarım kafiyeyi oluşturmaktadır. Sonra gelen “-er” ekleri ile redif yapılmıştır.

Şemsi anan ağlar, gözyaşı döker
Baban bir köşede boynunu büker
Habba sizden ayrı, hasretlik çeker
Size güle güle bize elveda (81/2)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**gül, del ve kal**” kelimelerinde ortak olan “-l” sesi yarım kafiyeyi oluşturmaktadır. Sonra gelen “-memiş, -mamış” ekleri ile redif yapılmıştır.

Ağlamış dünyada; Fatma gülmemiş
Ferhat gibi aşk dağını delmemiş
Yalan dünya şahlara da kalmamış
Âleme nazar et, elden sor öğren (37/4)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**kuş, eş ve taş**” kelimelerinde ortak olan “-ş” sesi yarım kafiye yapılmıştır. Sonra gelen “**olsam**” kelimeleri ise rediftir.

Sen bir garip avcı bende kuş olsam

Sen bir bülbül bende sana eş olsam

Sen bir sarraf ben kıymetli taş olsam

Fatma’yım kırarsın amma ne fayda (42/3)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**yaz, iz ve köz**” kelimelerinde ortak olan “-z” sesi yarım kafiye yapılmıştır. Sonra gelen “-a yanarım, -e yanarım” ekleri ile redif yapılmıştır.

Bakarım bahara yaza yanarım

Mecnun'un gittiği ize yanarım

Âşığın maşuğa köze yanarım

Dert üstüne derdi ekler gözlerim (50/2)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**bit, git ve öt**” kelimelerinde ortak olan “-t” sesi yarım kafiye yapılmıştır. Sonra gelen “-mez” ekleri ile redif yapılmıştır.

Gurbet elin gamı, çilesi bitmez

Yüce dağ başından efkâr gam gitmez

Bağbansız bağların bülbülü ötmez

Gurbet elde tutan var mı salını (95/2)

3.11.1.6.2. Tam Kafiye

İki sesin aynı olmasıyla oluşan kafiye çeşididir. Tam uyak bir sessiz ve bir sesli harften oluşmaktadır. Ayrıca aynı olan uzun ünlüler de (û, â, î) şiirlerde tam uyak bulunmasını sağlamaktadır. Âşık Fatma Taşkaya da şiirlerinde sıkça tam uyak kullanmıştır.

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**ova, hava ve yuva**” kelimelerinde ortak olan “-va” sesi tam kafiye yapılmıştır. Sonra gelen “-yı” ekleri ile redif yapılmıştır.

Çiçekler açılır süsler **ovay**
 Buhar kalkar, seyran eder **havay**
 Çer-çöp ile donatırken **yuvay**
 Kuşların gözüne dal güzel olur (18/4)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**sine, hane ve çene**” kelimelerinde ortak olan “-**ne**” sesi tam kafiyeyi oluşturmaktadır. Sonra gelen “-**m**” ekleri ile redif yapılmıştır.

Anamdan doğalı yaralı **sinem**
 Yıkıldı sarayım, virandır **hanem**
 Sarıldı kefenim, çatıldı **çenem**
 Kimse duymaz oldu zarımı, felek (35/3)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**gözyaş ve taş**” kelimelerinde ortak olan “-**aş**” sesi tam kafiyeyi oluşturmaktadır. Sonra gelen “-**ımı**” ekleri ile redif yapılmaktadır. Diğer dizelerde bulunan “**sil ve bil**” kelimelerinde ise “**il**” sesi tam kafiyeyi oluşturmaktadır. “-**en olmadı**” ekleri ile redif yapılmıştır.

Şu gurbette gözyaşımı
Silen olmadı olmadı
 Ölünce hece **taşımı**
Bilen olmadı olmadı (46/1)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**vay ve say**” kelimelerinde ortak olan “-**ay**” sesi tam kafiyeyi oluşturmaktadır. Sonra gelen “**dünya**” kelimeleri ile redif yapılmıştır.

Dünya gel seninle derdi bölelim
 Hangimizin yükü ağır, **vay** dünya
 Fanidir sonumuz, onu bilelim
 Müşkülâtın birem birem **say** dünya (58/1)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**bağ, çağ ve dağ**” kelimelerinde ortak olan “-**ağ**” sesi tam kafiyeyi oluşturmaktadır. Sonra gelen “-**lar**” ekleri ile redif yapılmıştır.

Fatma, gönlün Hakk'a **bağlar**
 Gözüm yaşı gizli **çağlar**
 Yıkılacak yüce **dağlar**
 Kazacaklar, gör bakalım (60/4)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**sümbül, gül ve gönül**” kelimelerinde ortak olan “**-ül**” sesi tam kafiye yapılmıştır. Sonra gelen “**-ler**” ekleri ile redif yapılmıştır.

Çiğdem, çiçek, sümbüller
 Kokusun almış **güller**
 Hasret kalmış **gönüller**
 Dinine Muhammed (SAV)' in (65/6)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**kal, çal ve sal**” kelimelerinde ortak olan “**-al**” sesi tam kafiye yapılmıştır. Sonra gelen “**-dı**” ekleri ile redif yapılmıştır.

Fatma da eğlendi **kaldı**
 Attı tasta tasa **çaldı**
 Ahû zara derde **saldı**
 Çileye kandı ağladı (7/3)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**sahip, garip ve nasip**” kelimelerinde ortak olan “**-ip**” sesi tam kafiye yapılmıştır. Bu dörtlükte redif bulunmamaktadır.

Halimize çıkın **sahip**
 Biz bir Azaplı da **garip**
 Sizi görmek olsa **nasip**
 Başbakanım Tansu Çiller (83/11)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**gel ve del**” kelimelerinde ortak olan “**-el**” sesi tam kafiye yapılmıştır. Sonra gelen “**-di**” ekleri ile redif yapılmıştır.

Nazlı yârdan haber geldi
 Aldım okudum elime
 Hasreti ciğerimi deldi
 Ne gelse derim dilime (73/1)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**yüce, hece ve nice**” kelimelerinde ortak olan “-**ce**” sesi tam kafiyeyi oluşturmaktadır. Sonra gelen “-**dir**” ekleri ile redif yapılmıştır.

Ayrılığın dağı gayet yücedir
 İsminiz ağzımdan düşmez hecedir
 Anam, babam, bacılarım nicedir
 Dilleriniz iyi midir gardaşım? (77/3)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**acı, sancı ve bacı**” kelimelerinde ortak olan “-**cı**” sesi tam kafiyeyi oluşturmaktadır. Sonra gelen “-**sı**” ekleri ile redif yapılmıştır.

Garibe gurbet acısı
 Teselli bulmaz sancısı
 Özlemiş Sultan bacısı
 Yolumuzu bekler şimdi (79/6)

3.11.1.6.3. Zengin Kafiye

İkiden fazla sesin uyumuyla ortaya çıkan kafiye çeşididir. “Bir uzun ünlü ile oluşan kafiye çeşidi “tam” olarak adlandırıldığına göre bir ünsüz bir uzun ünlü ile oluşturulan kafiye çeşidine de “zengin” denmeli ve ünsüzün, ünlüye göre öncelik ve sonralık sırasına bakılmamalıdır” (Bekki, 2008, s.60). Âşık Fatma Taşkaya’nın şiirlerinde tespit edilen zengin kafiyelerden bazıları aşağıda verilmiştir.

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**selâm ve kelâm**” kelimelerinde ortak olan “-**elâm**” sesi zengin kafiyeyi oluşturmaktadır. Sonra gelen “-**ın**” ekleri ile redif yapılmıştır.

Yârim turna ile hakkın **selâmın**
 Yollamışsın aldım canım sevdiğim
 Cahillerim değil tanrı **kelâmın**
 Olduğunu bildim benim sevdiğim (86/1)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**galan ve salan**” kelimelerinde ortak olan “**-alan**” sesi zengin kafiyeyi oluşturmaktadır. Bu dörtlükte redif bulunmamaktadır.

Fatma'nın dilleri ötmüyor **galan**
 Ne Mecnuna benzer sahrada ölen
 Seher vakti yâre nameler **salan**
 Aydınlığım nurum günüm sevdiğim (86/3)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**gider, peder ve gader**” kelimelerinde ortak olan “**-der**” sesi zengin kafiyeyi oluşturmaktadır. Sonra gelen “**-im**” ekleri ile redif yapılmıştır.

Bayram gelirse **giderim**
 Kıymetli benim **pederim**
 Emanet ettim “**Gaderim**”
 Haber verdim dostlarına (76/4)

- Daha önce yukarıda belirtildiği gibi sessiz harfin yanına uzun ünlünün gelmesiyle oluşan ses uyumu zengin kafiyeyi meydana getirmektedir. Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**âla, cilâ ve müptelâ**” kelimelerinde ortak olan “**-lâ**” sesi zengin kafiyeyi oluşturmaktadır. Sonra gelen “**-dır**” ekleri ile redif yapılmıştır.

Yeri arş-ı **âlâdır**
 Aşkî kalbi **cilâdır**
 Bülbüller müptelâdır
 Gülüne Muhammed (SAV)' in (65/7)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**anar, pınar ve sınar**” kelimelerinde ortak olan “-**nar**” sesi zengin kafiye yapıyı oluşturmaktadır. Bu dörtlükte redif bulunmamaktadır.

Fatma, daim Hakk’ı **anar**
 Gözyaşlarım oldu **pınar**
 Hakk dostunu böyle **sınar**
 Netti ağlarım, ağlarım (85/4)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**baba ve merhaba**” kelimelerinde ortak olan “-**aba**” sesi zengin kafiye yapıyı oluşturmaktadır. Bu dörtlükte redif bulunmamaktadır.

Himmat eyle Bilâl **baba**
 Çağır da yanına gelem
 Bütün gardaşlar **merhaba**
 Çağır da yanına gelem (89/1)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**yâre, zâre ve çâre**” kelimelerinde ortak olan “-**âre**” sesi zengin kafiye yapıyı oluşturmaktadır. Bu dörtlükte redif bulunmamaktadır.

Âşıkların gönlü sızlayan **yâre**
 Himmet eyle nolur düşmüşüm **zâre**
 Sende bulur hasta, derdine **çâre**
 Yetiş imdadıma pir Cabbar dede (66/2)

- Daha önce yarım kafiye bölümünde çıkakları yakın olan seslerin yanına iki ve ikiden fazla ses gelirse zengin kafiye olduğunu belirtmiştik. Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**peçe, gece ve hece**” kelimelerinde ortak olan “-**eçe ve- ece**” sesleri zengin kafiye yapıyı oluşturmaktadır. Burada “**c ve ç**” sesi çıkakları yakın olan seslerdir. Sonra gelen “-**yi**” ekleri ile redif yapılmaktadır.

Hemi yüzden hemî sözden **peçeyi**
 Kaldırdı ruhlardan kara **geceyi**
 Kolayca belletti, yazı, **heceyi**

Demokrasi, Cumhuriyet, Atatürk (23/4)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**himaye, sermaye ve gaye**” kelimelerinde ortak olan “**-aye**” sesi zengin kafiyeyi oluşturmaktadır. Bu dörtlükte redif bulunmamaktadır.

Düşkünleri et **himaye**

Kanattır kuşa **sermaye**

Tutumluluk hoş bir **gaye**

İsraf etme, tasarruf et (25/4)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**direk, gerek ve istemiyerek**” kelimelerinde ortak olan “**-ara**” sesi zengin kafiyeyi oluşturmaktadır. Bu dörtlükte redif bulunmamaktadır.

Binayı taşımaz yalnız **direk**

Hanemiz perişan gitmemiz **gerek**

Elveda eyledik **istemiyerek**

Sizler sağ selamet kalın Çağlar Bey (84/4)

3.11.1.6.4. Tunç Kafiye

Dörtlüklerde dize sonunda yer alan bir kelime diğer mısra sonunda bulunan kelimenin içinde tamamen yer almışsa burada tunç kafiye oluşmuş olur. Âşık Fatma Taşkaya yapılması zor olan bu kafiye çeşidini ustalıkla şiirlerinde kullanmıştır.

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**aradı**” kelimesi “**karadı ve yaradı**” kelimelerinde kelimelerinin içinde tamamen yer aldığı için tunç kafiyeyi oluşturmaktadır.

Fatma, ozanları övdü **karadı**

Selâmınız bazısına **yaradı**

Feymânî gelince sizi **aradı**

Sazının perdesi teli perişan (105/10)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**okudum**” kelimesi “**dokudum**” kelimesinin içinde tamamen yer aldığı için tunç kafiyeyi oluşturmaktadır.

Çağlayan şiirin duydum, **okudum**

Sualine cevap hemen gerekir

Aşkın tezgâhında ilim **dokudum**

Ermek için sazla keman gerekir (102/1)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**ağlıyor**” kelimesi “**dağlıyor ve bağlıyor**” kelimelerinin içinde tamamen yer aldığı için tunç kafiyeyi oluşturmaktadır.

Fatma bacın, ta yürekten **ağlıyor**

Elif, Hatın ciğerlerin **dağlıyor**

Dostların ardından kara **bağlıyor**

Çok çileli başın vardı Hüdâî (97/4)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**aranmamış**” kelimesi “**yanmamış ve karanmamış**” kelimelerinin içinde tamamen yer aldığı için tunç kafiyeyi oluşturmaktadır.

Sevdiğine **yanmamış**

Garip kalmış **aranmamış**

Kaderinden **karanmamış**

Dili güzel, Ferrahî'nin (91/2)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**atına**” kelimesi “**firkatına ve katına**” kelimelerinin içinde tamamen yer aldığı için tunç kafiyeyi oluşturmaktadır.

Binmeyince dert **atına**

Düşmeyince firka**atına**

Kâmil insanlar **katına**

Varmak kolay değil imiş (88/2)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**ana**” kelimesi “**sana ve cana**” kelimelerinin içinde tamamen yer aldığı için tunç kafiyei oluşturmaktadır.

Öğrenci emanet **sana**
Sakın kıyma, tatlı **cana**
Kavuş böyle mutlu **ana**
Günün kutlu olsun oğlum (80/2)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**aman**” kelimesi “**yaman ve zaman**” kelimelerinin içinde tamamen yer aldığı için tunç kafiyei oluşturmaktadır.

Hastayım hâllerim **yaman**
Yol gözlerim hayli **zaman**
Unutman aman ha **aman**
Deyin Feymânım tez gelsin (72/3)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**aralı**” kelimesi “**karalı ve yaralı**” kelimelerinin içinde tamamen yer aldığı için tunç kafiyei oluşturmaktadır. Sonra gelen “**olur**” kelimesi ise rediftir.

Âşıkların hâli **yaralı** olur
Tarihi doğuştan **karalı** olur
Hakk’ın emri böyle **aralı** olur
Gaderine boyun büküp ağlıyor (70/2)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**oldu**” kelimesi “**doldu ve soldu**” kelimelerinin içinde tamamen yer aldığı için tunç kafiyei oluşturmaktadır.

Nuru âleme **doldu**
Şeytanın rengi **soldu**
Düşmanlar hayran **oldu**
Halına Muhammed (SAV)’ in (65/3)

- Aşağıdaki dörtlükte bulunan “**ağlatma**” kelimesi “**bağlatma**” kelimesinin içinde tamamen yer aldığı için tunç kafiyei oluşturmaktadır.

Felek her an için beni **ağlatma**
 Ne olur yüzümü güldür Allah’ım
 Engeller çıkartıp yolum **bağlatma**
 Aradan perdeyi kaldır Allah’ım (59/1)

3.11.1.6.5.Cinas Kafiye

Aynı şekilde yazılan ancak farklı anlamlara sahip olan kelimelerden oluşan kafiye çeşididir.

- Âşıkların söz oyunları yaparak ele aldığı bu kafiye çeşidini Âşık Fatma Taşkaya “Bahar I” adlı şiirinde “**dağlar**” kelimesiyle ele almıştır. İlk dizede neşenin artması anlamında kullanılmıştır. İkinci dizede gerçek anlamıyla yani yeryüzü şeklindeki yükseklik anlamında kullanılmıştır. Üçüncü dizede ise dağlamak yani acı çekmek şeklinde kullanılmıştır.

Baharda Fatma'nın neşesi **dağlar**
 Vatanın en güzel köşesi **dağlar**
 Sevdiğim başından aşası **dağlar**
 Yolcуда, kervanda, yolda sır vardır (15/5)

Âşık Fatma “Dağlar II” adlı şiirinde “**açmak**” sözcüğünü ilk dizede sarılmak anlamına gelen kucak ve kol açmak şeklinde kullanmış. İkinci dizede hal açmak yani sorun, dert ile yaratmak anlamında kullanılmış. Üçüncü dizede ise yolun açık olması anlamında kullanılmış.

Gariplere kucak **açmış** kol **açmış**
 Âşıklar başına türlü hâl **açmış**
 Fatma’ya da ara sıra yol **açmış**
 Bugünler murada eriyor dağlar (20/3)

3.11.1.6.6. Çok Kafiye Şiirler

Âşıklık geleneğinde kafiye, âşığın biçimdeki ustalığını sergilediği kısımlardan biridir. Öyle ki âşıklar bazen bu ustalıklarını göstermek için birden fazla kafiye ile şiir yazmaktadır. “Şiirde çok kafiyeler, mısra içlerinde ve şiirin ayağında olmak üzere iki cephede kendilerini gösterirler. Kendi aralarında da iki, üç ve dört kafiye olarak çeşitlenirler” (Kaya, 2000, s.139-182).

- Âşık Fatma, “**Kahr II**” adlı şiirinde iki dörtlüğün son dizelerinde çift kafiye kullanmıştır. “**kal ve kul**” kelimelerindeki “**l**” sesi ile yarım kafiye yapılmıştır.

Gelme mezarım başına
Garip yazsınlar taşına
Karışmam felek işine
Kalan oldu, kalan oldu (47/2)

Fatma, gonca bir gül gibi
Uzaklaştın bir el gibi
Ezip geçtin bir yol gibi
Kulun oldu, kulun oldu (47/3)

3.11.1.6.7. Kafiye Düzeni

Her mısra sonunda birbiriyle aynı olan sesler a, b, c... gibi harflerle bir düzen içine girer. Bu düzene kafiye örgüsü ya da kafiye düzeni adı verilmektedir. Herhangi bir uyak uyumu söz konusu değilse o dize “x” işareti ile gösterilmektedir.

Halk şiirinde mani ve koşma tipi kafiye düzeni kullanıldığı görülmektedir. Âşıklık geleneğinde ise en yaygın kullanılan “koşma tipi” kafiye düzenidir. Koşma tipi kafiye düzeni semai, koşma, destan ve varsağı nazım biçimlerinde kullanılmaktadır. Bu kafiye düzeni “aaab / cccb / dddb”, “abab / cccb / dddb”, şeklinde gösterilmektedir. Bununla birlikte “xaxa / bbba / ccca”, “aaaa / bbba / ccca” şeklinde de kullanıldığı görülmektedir. Âşık Fatma Taşkaya’da şiirlerinde koşma tipi kafiye düzenini kullanmayı tercih etmektedir. Şiirlerinde en çok “abab / cccb / dddb” kafiye şeklini kullanmıştır. Aşağıda Âşık Fatma’nın kullandığı kafiye düzenine örnekler verilmektedir:

- **Âşık Fatma Taşkaya'nın "Çile" isimli şiirinin kafiye düzeni "abab / cccb / dddb" şeklindedir.**

Gönülden gönüle aşkın yolları	a	
Karlı dağ olsa da aşar ağlarım	b	
Çekilmiyor gurbet elin halleri	a	
Çekerim bu derdi, yaşar ağlarım	b	(32/1)

Gönülden gönüle girmek isterim	c	
Açan gonca gülün dermek isterim	c	
Arzuya, murada ermek isterim	c	
Leylayım Mecnun'a koşar ağlarım	b	(32/2)

Bir zaman aşkınla yaşadım deli	d	
Bana aşk gösterdi, hakikat yolu	d	
Açılmadan soldu ömrümün gülü	d	
Aşkınla ah eder, taşar ağlarım	b	(32/3)

- **Âşık Fatma Taşkaya'nın "Ümit" isimli şiirinin kafiye düzeni "xaxa /bbba /ccca" şeklindedir.**

Rahmeti büyük Hüdâ'nın	x	
Âleme bol verir Allah (cc)	a	
Medet uman bir bedene	x	
Söyletir dil verir Allah (cc)	a	(62/1)

Dağlar, taşlar; kurtlar, kuşlar	b	
Hakk'ı zikretmeye başlar	b	
Dallar, yapraklar, ağaçlar	b	
Emreder gül verir Allah (cc)	a	(62/2)

Ben de sensiz nasıl edem	c	
Günahım çok, bilmem nidem	c	
Senden başka kime gidem	c	
Tutacak dal verir Allah (cc)	a	(62/3)

- **Âşık Fatma Taşkaya'nın "Seher Yeli" isimli şiirinin kafiye düzeni "aaab /cccb / dddb" şeklindedir.**

Yârim gitmiş gurbet ele	a	
Selâm olsun gonca güle	a	
Sonundaki sarı tele	a	
Hayranım ben seher yeli	b	(8/1)
Gurbet elde yar nederse	c	
Cânânını arz ederse	c	
Ferhat olup Şirin derse	c	
Kurbanım ben seher yeli	b	(8/2)
Fatma 'nın canı cânânı	d	
Var mı yürekten yanarı	d	
Mısır'ın Yusuf Kenân'ı	d	
Seyranım ben seher yeli	b	(8/3)

Âşık Fatma Taşkaya'nın incelediğimiz 111 şiirin kafiye düzeni aşağıdaki gibidir;

Tablo 3. *Âşık Fatma Taşkaya'nın Şiirlerinde Kafiye Düzeni*

ŞİİR SAYISI	KAFİYE DÜZENİ
89 şiir	abab / cccb / dddb
13 şiir	xaxa / bbba / ccca
6 şiir	aaab / cccb / dddb
2 şiir	aaaa / bbba / ccca
1 şiir	ababb / cccb / dddb

3.11.1.7. Âşık Fatma'nın Şiirlerinde Nazım Biçimleri

Âşıklık geleneğinde kullanılan nazım biçimleri, ölçüsü, nazım birimi ve kafiye örgüsü gibi dış özellikleriyle de kendine has kurallar çerçevesinde meydana gelmektedir. Günümüzde âşıklar bu nazım biçimlerini korumaya devam ederek geleneği sürdürmektedir. Âşık Fatma Taşkaya'nın şiirlerini incelendiğinde tespit edilen nazım biçimleri aşağıda başlıklar altında verilmektedir:

3.11.1.7.1. Koşma

Koşma, âşıkların en sevdiği ve sık kullandığı nazım biçimidir. Koşmalar, dörtlüklerle yazılır ve şair en son dörtlükte mahlasını söylemektedir. Hece vezniyle yazılır ve genellikle 11'li hece kalıbı kullanılır.

Koşmalar genellikle lirik konularda yazılır. Aşk duyguları üzüntüleri, acıları, sevgiliye kavuşma isteği, ayrılıktan yakınma, doğayla ilgili her türlü duygu ve düşünceler hep koşma ile anlatılmıştır (Dilçin, 2009, s. 306). Dolayısıyla, koşma yazan bir şair tabiat, aşk, kahramanlık, hasret gibi konularda şiir yazmayı tercih eder.

Birinci dörtlüğünün uyak düzeni abab, abcb veya aaab biçiminde olan koşmanın diğer dörtlüklerinin uyak düzeni birbirine benzer ve mutlaka her dörtlüğün dördüncü dizesinde ana uyak olan birinci dörtlüğün dördüncü dizesinin uyağı (b) kullanılır. Yani koşmanın uyak düzeni şöyledir: abab (abcb veya aaab) cccb - dddb - eeeb – fftb' dir (Albayrak, 2009, s.134).

Koşma nazım biçimi; düz koşma, musammat koşma, zincirleme, yedekli koşma, ayaklı koşma, zincirbent ayaklı koşma şeklinde türlere ayrılmaktadır. Âşık Fatma şiirlerinde “Düz Koşma” denilen nazım biçimini kullanmıştır. Düz koşma, klasik koşma özelliklerini içermektedir.

Âşık Fatma'nın 11'li hece kalıbıyla yazılmış “Dağlar I” şiiri koşmaya örnek verilebilir:

Yârim sen gidince gurbet ellere
 Büründü bahara yaza bu dağlar
 Yücesinden geçit vermez bellere
 Benim gibi âşık öze bu dağlar (19/1)

Bahar gelir her tarafı şenlenir
 Sinesinde garip âşık dinlenir
 Kulaktan kulağa sanı ünlenir
 Yaslanır beyaza güze bu dağlar (19/2)

Garip **Fatma** yol üstüne çıkıyor
 Yârin geleceği yöne bakıyor
 İçindeki derya coştı akıyor
 Hayrandır turnaya kaza bu dağlar (19/3)

3.11.1.7.2. Türkü

Türkü aslında anonim halk şiiri nazım biçimlerinden biridir. Ancak “ Söyleyeni belli, kişisel halk şiiri biçimleri arasına giren türküler de vardır. Türkü, her iki bölüme de girebildiğinden halk edebiyatının en zengin alanıdır” (Dilcin, 2009, s. 289). Türkülerin konuları oldukça geniş kapsamlıdır. Sevgi, kahramanlık, kader, tabiat gibi birçok konu üzerine türkü yazılmaktadır. Hece vezninin genellikle 7’li, 8’li ve 11’li kalıplarıyla yazılmıştır. Türkülerde, her bent sonundaki mısra nakarat şeklinde tekrar edilir. Âşık Fatma da bir halk şairi olarak hissettiği duyguları mısralarına dökmüştür.

Âşık Fatma Taşkaya’nın “Kader II” isimli şiiri türkü nazım biçimine örnek verilebilir:

Şu dünyada benim yüzüm gülmedi
Biliyorum gader denen zalimden
 Bu garip halimi kimse bilmedi
Biliyorum gader denen zalimden (49/1)

...

Fatma'nın talihi gamlı, karalı
 Gönlü can evinden derin yaralı
 Dertlerim düzüldü sıra sıralı
Biliyorum gader denen zalimden (49/3)

3.11.1.7.3. Semai

Âşık şiirlerinde sıkça kullanılan bir nazım biçimidir. Semailer aruz ve hece vezni ile yazılabilmektedir. Hece vezninde 8’li hece kalıbıyla yazılmaktadır. Ayrıca genellikle

4+4 duraklı yazılmaktadır. Fakat duraksız semailerde bulunmaktadır. Kafiye yapısı abab / cccb / dddb şeklindedir. Aşk, sevgi, tabiat gibi konularda yazılabilmektedir. Semai nazım biçimini koşmadan ayıran özellik ise şiirin ezgisidir.

- Âşık Fatma'nın "Deli Gönül" şiiri semai biçimine örnek verilebilir;

Yazın ağlar seller gibi (4+4)

Gazel olmuş dallar gibi (4+4)

Dosta giden yollar gibi (4+4)

Ermek ister deli gönül (4+4) (56/1)

Yâr yâr diye ağlayarak (4+4)

Dosta gönül bağlayarak (4+4)

Hem taşarak çağlayarak (4+4)

Varmak ister deli gönül (4+4) (56/2)

Nasıl diye bugün halin (4+4)

Dosttan yana dönsün yolu (4+4)

Seher vakti gonca gülü (4+4)

Dermek ister deli gönül (4+4) (56/3)

3.11.1.7.4. Destan

Halk şiirlerinde destan yazılması toplumu etkileyen olaylara kaynaklık etmektedir. Savaşlar, afetler, hastalıklar vb. olaylar destanın konusunu oluşturmaktadır. "Destanlar, sanat kaygısı ön planda olmadığı için âşıkların yazdıkları şiirler içerisinde, tarihi ve sosyal gerçekleri yansıtmada önemli bilgiler içermektedir. Âşık, daha ilk dörtlüğünde çevresine toplanan kalabalığa destan söyleyeceğini ifade etmektedir" (Özdemir, 2011, s. 136-137). Destanlar, Erman Artun'un da dediği gibi "4-120 dörtlük arasında yazılırlar. Diğer türlerde dörtlük sayısı sınırlıdır." (Artun, 2016, s. 142).

Destanların en yaygın ve eski olarak yaratıldıkları şekil koşma şeklindedir. Belki de bu sebeple bazı araştırmacılar destanları sadece koşma şeklinde yaratılmış eserler olarak tanımlamaktan çekinmemişlerdir. Dahası sözlü kültür ortamında şekilden hareketle âşıklar tarafından da meydana getirilen şiirlerin tamamını koşma olarak nitelendirildiği ve türlerin ayrımı söz konusu olduğunda biçin(hacim) ve ezgi gibi ölçütlerin kullanıldığı görülür (Çobanoğlu, 2000, s.18).

Âşık Fatma Taşkaya 11 Temmuz 1995 yılında Bosna'da yaşanan soykırımdan çok etkilenmiştir. Sırpların 8 bin Bosnalı Müslümanları katletmesi bir insanlık trajedisi olmuştur. Bu olay 2. Dünya savaşından sonra görülen en büyük katliam olarak anılmaktadır. Âşık Fatma yaşanan bu olayı radyodan öğrenir. Çok üzüldüğü bu olaya tepkisiz kalamaz ve 8 dörtlükten oluşan bu destanı kaleme alır:

NASIL BAYRAM EDELİM

Bosna Hersek kan ağlarken
Nasıl bayram edelim biz
Bu işe cihan ağlarken
Nasıl bayram edelim biz

Anadan ayrı kuzular
Yüreğim yanar sızılar
Gönül ateşkes arzular
Nasıl bayram edelim biz

Bosna'ya yardım edelim
Gideceksek tez gidelim
Böyle bayramı nidelim
Nasıl bayram edelim biz

Yanıyorum ta özümden
Bir ibret alın sözümden
Dünyayı sildim gözümden
Nasıl bayram edelim biz

Aman din kardeşim susma
Yaradan'dan ümit kesme
Ar, namus, rezil-i rüsva
Nasıl bayram edelim biz

Birleşmiş milletler utan
 Bu soykırım senin hatan
 İnlere iken şehit yatan
 Nasıl bayram edelim biz

Amerika bak pür neşe
 Bu zulme eyler temaşa
 Savaşırken Zeynep-Ayşe
 Nasıl bayram edelim biz

Fatma, uyarıyom sizi
 Silinsin bu zulmün izi
 Bütün dünya kınar bizi
 Nasıl bayram edelim biz

3.11.2. Şiirlerinde İçerik

3.11.2.1. Âşık Fatma'nın Şiirlerinde Nazım Türleri

Âşık edebiyatında nazım türleri tıpkı divan edebiyatında olduğu gibi konularına göre isimlendirilmektedir. Bir şiirin nazım türünü belirlemek için o şiirin konusuna odaklanmak gerekir. Cem Dilçin'e göre nazım türü "Biçimi ne olursa olsun konu bakımından benzerlerinden ayrılanlar da tür adı altında toplanmıştır" (2009, s. 279).

3.11.2.1.1. Varsağı

Halk şiiri nazım türlerinden biri olan varsağı, sert bir üslupla söylenmektedir. "Koşma tipi" kafiye düzeni kullanılmaktadır. Hayattan, kaderden yakınma gibi konular üzerine yazılır. "Semâiye benzer. Uyak düzeni aynıdır. Dörtlük sayısı 3 ile beş arasında değişir. Kimi zaman daha artık olabilir. Hece ölçüsünün sekizli kalıbıyla yazılır. On bir heceli varsağılar da vardır. Semaiden daha değişik bir ezgiyle okunur" (Dilçin, 2009, s.336).

İlk kez Çukurova Toroslarda yaşayan Varsak (farsak) boyundan gelen Türkler tarafından kullanılmıştır. Varsağının kendine özgü ünlemleri bulunmaktadır. Bunlar

Köprülü'nün dediği gibi yiğitçe bir tarzda söylenen “**be hey, bire, hey gidi** nidalarıyla dolu haşin varsağılar” şeklinde bilinmektedir (Köprülü, 1999, s.230).

- Âşık Fatma Taşkaya'nın “Felek I” isimli şiiri varsağı özelliği göstermektedir:

Sana nettim **bire** felek
 Güldürmedin yüzüm neden?
 Çok yükledin bana şelek
 Köze döndü özüm neden? (34/1)
 ...
 Fatma, bilmem nasıl nider
 Öz canını helâk eder
 Kötü yazılmış bu kader
 Kara imiş yazım neden? (34/5)

3.11.2.1.2. Güzelleme

Güzellemeler, âşıkların sıkça kullandığı bir nazım türü olmuştur. Âşıklar sevgiliyi, doğayı ya da herhangi bir kişiyi övmek için güzelleme yoluna başvurmuşlardır.

Erman Artun güzelleme hakkındaki düşüncelerini şöyle dile getirmiştir “ Bir kişiyi, bir güzeli, bir atı, bir yeri herhangi bir doğa parçasını övmek amacıyla söylenen koşmalardır. Aşk ve güzellik üstüne yazılan şiirleridir. Bir güzele âşık olmak geleneğin gereğidir. Saz çalıp şiir söylemek bir güzelin sevdasına düştükten, aşk badesini içtikten sonradır... Âşıklık geleneğinde güzelin anlatımında kalıp söyleyişler ortaya çıkmıştır. Güzellemelerde yer alan diğer konular; sevinç, acı, ayrılık ve aşktır” (Artun, 2016, s.139).

Âşık Fatma Taşkaya'nın güzelleme yazması ile ilgili Sevilay Çınar doktora tezinde şu şekilde bahsetmiştir: “Âşık şiirlerini hem irticâlen hem de yazıp-ezberleyerek söylemektedir. Şiirlerini genellikle güzelleme şeklinde yazmakta bunun yanında destan, semaî, koçaklama, ilahi türünde eserleri bulunmaktadır” (Taşkaya, 2006, aktaran Çınar, 2008, s.54).

- Âşık Fatma'nın, ülkemizin güzelliklerinden bahsederek yazdığı “Turizm” adlı şiiri güzelleme türüne örnek verilebilir:

Bölücülük vatanımdan yırasın
 Acizlik duymasın konuklarımız
 Huzur arayanlar burda arasın
 Cennettir yöremiz oymaklarımız (26/1)

Tembellik vermese arzu hevesler
 Tercümanlık eder hislere sesler
 Maşallah dünyayı rahatça besler
 Bunca bereketli kaynaklarımız (26/2)

Cehalet ilme etmeye gölge
 Her köşemiz olsun turistik bölge
 Sanat, uygarlığa sanki bir belge
 İşlesin elimiz, parmaklarımız (26/3)

3.11.2.1.3. Öğütleme

Şiirde öğüt verilmesi durumuna öğütleme denilmektedir. Âşıkların bir sanatçı olarak topluma örnek olması gerekmektedir. Bu yüzden şiirleri nasihat niteliği taşımalıdır.

Âşık edebiyatı, öğüt türü şiirler yönünden çok zengindir. Nasihat hayatın bir parçasıdır. Öğütlerin içeriği Türk kültürünün tarihsel sürecindeki değişimiyle ve gelişimiyle günümüzdeki şeklini almıştır. Öğüt hayatın her ögesinde vardır; ancak başkalarına aktarıldığında bir forma girerek edebiyata yansır. Öğütleme türü şiirler her biçimde söylenebilir (Artun, 2016, s.187).

Öğüt vermek zaman içerisinde kişisel ve toplumsal alanda yaşanan zorlukların ve sıkıntıların bir daha yaşanmaması için elde edilen birikimin dinamik bir şekilde geleceğe taşınmasına destek olur. İşte bu noktada şairler de ortaya koydukları eserlerle topluma örnek olmuş, neleri yapıp neleri yapmamaları noktasında onlara örnek olmayı amaçlamışlardır (Karakaş, 2021, s.522).

Âşık Fatma Taşkaya şiirlerinde deneyimlerini aktarmak, insanlara doğru yolu göstermek maksadıyla öğütleme türünde şiirler yazmıştır. Âşık Fatma'nın öğütleme şiirleri insanları yargılamak için değil birleştirmek için yazılmıştır. İnsanın pişman olmaması ve üzülmemesi için yapması gerekenleri içten bir dille kaleme almıştır.

- Âşık Fatma'nın "Öğüt" adlı şiiri öğütleme özelliği taşımaktadır:

Gönül kuşum fazla yüksekte uçma
İndirirler sonra pişman olursun
Dost dururken düşmanına kol açma
Dönderirler sonra pişman olursun (41/1)

Seyireyle yücesinde dağlara
Yad kuşlara dadandırma bağlara
Düşürürler, tuzaklara, ağlara
Kandırırılar sonra pişman olursun (41/2)

- Âşıklar toplumda yaşanan olumsuz konuları şiirlerinde işlemektedir. Olumsuz olan durumlar karşısında olması gerekenleri yaşadığı topluma aykırı olamayacak bir üslupla kaleme alır. Günümüzde israf etmenin olumsuzluklarına değinen Âşık Fatma'nın "Tutumlu Ol" adlı şiiri öğütleme özelliği taşımaktadır:

Ey Arkadaş tut sözümü
İsraf etme tasarruf et
Saklarsan olur lüzumu
İsraf etme tasarruf et (25/1)

Servetini hep harcama
Güven olmaz her adama
Nekes olma ye iç ama
İsraf etme tasarruf et (25/2)

3.11.2.1.4. Taşlama

Halk şairlerinin bir kişiyi veya toplumu ilgilendiren bir sorunu eleştirmek amacıyla yazdığı halk şiiri nazım türüdür. "Âşık edebiyatı geleneğinde taşlama çoğunlukla toplumdan, felekten, zamandan, yoksulluktan... yakınma şeklinde karşımıza çıkar" (Arı, 2009, s.115)

“Bireysel taşlamaların bir kısmında âşıklar, bazen aralarında geçen özel nedenlerden dolayı bazen âşık karşılaşmalarında karşı tarafı küçük düşürmek, alaya almak, hırpalamak amacıyla diğer âşıkları yermişlerdir” (Çıblak, 2008, s.125). Âşık Fatma, hiç beklemediği kişilerden gördüğü yanlış davranışlar sebebiyle taşlama yazdığını belirtmektedir. Yani taşlamaları genellikle kişisel eleştiri niteliğindedir.

- Âşık Fatma Taşkaya, babası Âşık Hazım Demirci hakkında taşlama yazan Âşık Firganî¹⁰'ye sinirlenir ve ona “Değilmiş” adlı taşlama türünde şiirini yazar:

Ey Firganî, sakla sen bu sözümü
Dışın ile özün bir değil imiş
Kara ettin ak etmedin yüzümü
Sana bade sunan pir değil imiş (98/1)

İyiliğin kötülüğün bildirdin
Şikâyet nameni yazıp saldırdın
Ölmemiştim Beni yeni öldürdün
Sırrını saklamayan er değil imiş (98/2)

Şeytana tabisin iç ile dıştan
Aforoz edildin kovuldun haçtan
Rahmandan bahseden anlaman beşten
Ahın, vahın sahte, zâr değil imiş (98/3)

- Âşık Fatma Taşkaya, yakından tanıdığı Âşık Ayşe Çağlayan hakkında taşlama türünde bir şiir yazmıştır. “1992 yılında ceylanda yapılan âşıklar gecesinde Âşık Ayşe Çağlayan’ın Âşık Feymanî ile yaptıkları atışmada Fatma Hanımı kastederek söylediği sözlere içerleyen Fatma Hanım Kadirli’nin yerel gazetesi olan Serhat Gazetesine şöyle bir şiir gönderir” (Taşkaya, 2003, s.131).

Ayşe Hanım suç etmişsin
Pozlarına dikkat eyle
Biraz ileri gitmişsin
Sözlerine dikkat eyle (101/1)

¹⁰ Âşık Firganî, 1942 yılında Ağrı’nın Donbat köyünde doğmuştur. Asıl adı Sefer Taşkırandır (Arı, 2016, s.471).

Ben hastayım, gönlüm diri
 Bulmuşum hakikat piri
 Üzdüremem nazlı yâri
 Sözlerine dikkat eyle (101/2)

...

Sözün kaba dilin yanlış
 Ceyhan'daki hâlin yanlış
 Bu gidişle yolun yanlış
 İzlerine dikkat eyle (101/4)

...

Âşık Ayşe Çağlayan, Âşık Fatma'nın bu taşlamasına üzülür ve cevap olarak şu şiiri yazar:

Fatma Hanım hatalıysam
 Senden özür diliyorum
 Kaset yok idi ortada
 Dilim porttu biliyorum

Elbette ki gönlün diri
 Tükenmez âşığın ferî
 Feymânî'nin nazlı yâri
 Sizden ilham alıyorum
 ...
 Ceyhan'daki yolum düzgün
 Hakikâtte yolum düzgün
 Hata ettim, gönlümüz üzgün
 İnan ki üzülüyorum

...

- Âşık Fatma, zamanında yakından tanıdığı Ali Kıvrak'a çok kızmıştır. Ali Bey'in, Kadırlı belediye başkanı seçilmesinin ardından tavırlarında değişiklikler olduğunu ve yaptığı bazı işlere üzüldüğünü söyleyen Fatma Hanım Ali Kıvrak'a bir taşlama yazar:

Sayın başkanımız Ali gardaşım
 Şikâyet eyledim sizi Allah'a
 Temeliniz sağlam hey ülküdaşım
 Şikâyet eyledim sizi Allah'a (99/1)

Kapınızı çalmam sizin bir daha
 Kaç gönülü kırdın, yıktın vallaha
 Boynumu bükerek düşmüştüm aha
 Şikâyet eyledim sizi Allah'a (99/4)

3.11.2.1.5. Koçaklama- Yiğitleme

Halk şiirinin önemli türlerinden biri koçaklama'dır. "Âşık tarzı şiir geleneğinde yiğitleri ve yiğitliği öven şiirlere koçaklama adı verilir. Koçaklamalar, genel olarak yiğitlik temasını işlerler. Yiğitleri kutsamak, onları yüceltmek Orta Asya'dan beri kültürümüzde var olan (Alp Er Tunga...) bir gelenektir (Arı, 2009, s.119). Türk edebiyatında koçaklamalarıyla bilinen meşhur şairler şüphesiz Dadaloğlu ve Köroğlu'dur.

Tarihe kaynaklık eden yiğitleme şiirlerini Erman Artun şu şekilde sıralamaktadır:

1. Yiğitlik kahramanlık: Yiğitlik, kahramanlık üzerine söylenmiş şiirlerdir.
2. Vatan: Vatanın kutsallığı, uğruna ölünecek bir değer olması üzerine söylenmiş şiirlerdir.
3. Türklük: Türk kültürünün bayrak, millet, vatan, dil, din, tarih, örf, âdet, gelenek vb. gibi milli boyutu âşıkların yiğitlemelerine konu olmuştur.
4. Savaş: Savaşın en kutsalı yurt savunması için yapılanıdır düşüncesi işlenir.
5. Özgürlük: Özgürlük kavramının konu edildiği şiirlerdir.
6. Kurtuluş Savaşı: Kurtuluş savaşındaki yiğitlikler övülür.
7. Atalar: Türk tarihine şanlı sayfalar açan kahramanlar övülür (Artun, 2016, s.196).

Âşık Fatma Taşkaya toplumun Türklük ve vatan duygularını güçlendirmek için koçaklama türünde şiirler yazmıştır. Coşkulu ve yiğitçe bir tarzda yazdığı şiirleri ile milliyetçi hislerini ön plana çıkarmaktadır.

- Âşık Fatma'nın "Türkün Mazisi" adlı şiiri koçaklama türüne örnek verilebilir:

Davasından geri dönmeyendeniz
 Mantıksız laflara kanmayandanız
 Ateşsiz yakarız yanmayandanız
 Fedadır bu yola canımız bizim (22/2)

Fatma, Türkoğlu'nun deşinir derdi
 Dünya Turan'ımın olacak yurdu
 Tanrım önder etti ulu bozkurdu
 Kızıl elmayadır yönümüz bizim (22/5)

- Âşık Fatma'nın "Vatan Sevgisi" adlı şiiri koçaklama türüne örnek verilebilir:

Vatan diye millet diye din diye
 Ölüsem şehidim, kalırsam gazi
 Şeref diye namus diye şan diye
 Ölüsem şehidim kalırsam gazi (21/1)

Nice canlarını verdi yiğitler
 Yıktı insanlığı şu arsız itler
 Bildirdi düşmana haddin bozkurtlar
 Ölüsem şehidim kalırsam gazi (/)

3.11.2.1.6. Ağıt

Ağıtlar, çok eski dönemlerden bu zamana kadar var olan bir tür olarak ortaya çıkmaktadır. Ölenlerin ardından yakınları ya da o yörede bilinen ağıtçılar tarafından okunan şiirlerdir. Cem Dilçin "ağıt" tanımını şu şekilde yapmaktadır: "Bir kimsenin ölümü üzerine duyulan acıları anlatmak amacıyla söylenen şiirlerdir. Ölümden duyulan üzüntüyle birlikte ölenin iyilikleri de anlatılır... Ayrıca gelin olup anasının evinden ayrılan kızlar için de ağıtlar yakılır" (Dilçin, 2009, s.342). Çukurova yöresinin bazı bölgelerinde ölenlerin ardından ağıt yakılması günümüzde de devam etmektedir. Âşıkların ölen yakınları için ağıt temalı şiirler yazması gelenek içinde varlığını sürdürmektedir. Babaannesini yörede bilinen eski bir ağıtçı olan Âşık Fatma da vefat

eden yakınları için ağıt temalı şiirler yazmıştır. Fatma Hanım bu şiirlerinde duyduğu derin üzüntüyü ele almaktadır.

- Âşık Fatma'nın ölen babası Âşık Hazım Demirci'nin ardından yazdığı “Garip Yolcu” adlı şiiri ağıt özelliği taşımaktadır:

Garip yolcun ne tez göçtü gurbete
Yalancı dünyadan bıktı mı babam
Can dayanmaz bu hasrete zulmete
Acısı özünü yıktı mı babam (75/1)

- Yine babasının ölümü üzerine yazdığı ve Haber Verin Dostlarına” şiiri ağıt özelliği göstermektedir:

Ben babamı yolcu ettim
Haber verdim dostlarına
Ayrılık acısın tattım
Haber verdim dostlarına (76/1)

- Âşık Fatma Taşkaya vefat eden Âşık Hüdâi'nin ardından yazdığı şiiri ağıt türüne örnek verilebilir:

Hakkın emri geldi zamanı doldu
Vuslat-ı Baki'ye erdi Hüdâi
Sevenler yokluğun anlayıp bildi
Nice gönüllere girdi Hüdâi (97/1)

Havva ile Ali boynunu bükür
Gönüller kan ağlar gözler yaş döker
Ayrılığı bütün dostları yakar
Serini yerlere serdi Hüdâi (97/2)

3.11.2.2. Âşık Fatma'nın Şiirlerinde Görülen Diğer Nazım Türleri

3.11.2.2.1. İlâhi

İlâhi “Tanrıyı övmek, ona yalvarmak için yazılan şiirlere denir. Özel bir ezgiyle okunur. İlâhiler tarikatlara göre türlü adlar alır: Mevleviler ilâhiye âyin, Bektaşiler

nefes, Gülşeniler tapuğ, Halvetiler durak öteki tarikatlar da cumhur ya da ilâhi der” (Dilçin, 2009, s.343-344). Alevilerde ise “deme” şeklinde ifade edilmektedir. İlahiler, Allah sevgisinin işlenmesinden ötürü divan edebiyatındaki Tevhid nazım türünün tekke edebiyatındaki karşılığıdır. İlahiler, genel olarak hece vezninin 7’li, 8’li ve 11’li kalıbıyla yazılmaktadır. Daha çok dörtlükler şeklinde hece ölçüsüyle yazılsa da aruz ölçüsü ve beyit şeklinde yazılan ilahiler de bulunmaktadır.

Âşıklar şiirlerinde Allah sevgisini yani ilahi aşkı sıkça işlemişlerdir. Âşık Fatma Taşkaya’nın Ümit isimli şiiri ilahi türüne örnek verilebilir:

Rahmeti büyük Hüdâ’nın,
Âleme bol verir Allah (cc)
Medet uman bir bedene
Söyletir dil verir Allah (cc) (62/1)

Dağlar, taşlar; kurtlar, kuşlar
Hakk’ı zikretmeye başlar
Dallar, yapraklar ağaçlar
Emreder gül verir Allah (cc) (62/2)

3.11.2.2.2. Na’t

Kelime anlamı nitelemek olan na’t türünde Hz. Muhammed’e duyulan sevgi ele alınmaktadır. Na’tlar, peygamberin yüce vasıflarını dile getirmek ve onun bireyde uyandırdığı manevi duyguları tasvir etmek için yazılmaktadır.

Na’tlar dil ve üslup yönünden incelendiği zaman, bütünüyle dini bir tür olması hasebiyle İslami kültürde yer alan birçok Arapça ve Farsça kelime ve bu dillerdeki terkiplerin yer alması tabîî karşılanmalıdır. Ancak samimi bir sevginin ürünü olan, şefaath arzusunun ön plana çıktığı ve lirizmin hâkim olduğu bu şiirlerde şairlerin sanatkârlık gösterme iddiasına girmediği; na’tların genellikle sade bir dille kaleme alındıkları müşahede edilir (Yeniterzi, 2002, s.762-767).

- Âşık Fatma’nın peygambere olan sevgisini ve saygısını içten duygularla ifade ettiği “Hayâl” şiiri na’t özelliği taşımaktadır:

Hak nasip etse gitsem
 Eline Muhammed (SAV)' in
 Canım kurban etsem
 Yoluna Muhammed (SAV)' in (65/1)

Varsam Ravza'ya girsem
 Eşiğine yüz sürsem
 Vuslat çadırın kursam
 Çölüne Muhammed (SAV)' in (65/2)

Yeri arş-ı âlâdır
 Aşkî kalbi cilâdır
 Bülbüller müptelâdır
 Gülüne Muhammed (SAV)' in (65/7)

- Yine Âşık Fatma'nın "Selam" şiiri na't türüne örnek verilebilir:

Çevirdim resule yönüm
 Kurban olsun tatlı canım
 Rehberim güneşim günüm
 Selam size ya Muhammed (SAV) (64/4)

Ben **Fatma**'yım yanar özüm
 Nasip olsa görse gözüm
 Ayağına sürsem yüzüm
 Selam size ya Muhammed (SAV) (64/5)

3.11.2.3. Âşık Fatma'nın Şiirlerinde Başlıca Konu ve Temalar

Âşıklar tarih boyunca şiirlerinde hemen hemen konuya yer vermişlerdir. Halkı etkileyen olayları ele alarak toplumun sözcüsü olmuşlardır. Konularını bilinçli ve samimi bir şekilde ele alan âşıklar, toplumsal ve bireysel olayları ustalıkla aktarmışlardır.

Âşıklar şiirlerinde, yaşadıkları döneme ait sosyal olayları, duyduklarını ve gördüklerini kendi yorumları içerisinde bize anlatırlar. Şiirlerinde konu olarak, yaşadıkları yörenin geleneklerini, göreneklerini; fiziki ve coğrafi özellikleri; toplumun düşünce sistemini; değer yargılarını; dönemin giyim ve kuşam tarzını; halkın kabullerini sanat ve estetik anlayışını; tarihi ve sosyal olayları; doğal afetleri kısaca sosyal, kültürel ve tarihi birçok unsuru işlerler (Cerrahoğlu, 2011, s.144).

3.11.2.3.1. Tasavvuf Konulu Şiirler

Türk şiiri İslamiyet'in kabulünden sonra bir takım değişiklikler göstermiştir. Şairler yaşanan değişimleri şiirlerine yansıtmış ve şiirlerde manevi duygular ağırlık kazanmaya başlamıştır. Manevi duyguların ön plana çıkmasıyla birlikte âşıklar da dini olguları şiirlerine yansıtmışlardır. "Manevileşme temayülünün etkisiyle gerek rüyâ, bâde gibi gelenek unsurları içerisinde gerekse şiirlerin muhtevasında dinî ve tasavvufi motifler yer alması, zamanla bu motiflerin Âşık Tarzı Şiir Geleneğinin vazgeçilmez birer unsuru olmasını sağlamıştır" (Karadayı, 2017, s.46).

Âşıklar dini-tasavvufi şiirlerinde genel olarak peygamberleri, din büyüklerini ve Allah sevgisini işlemişlerdir. Âşık Fatma'nın şiirlerine bakıldığında dini konuların sıkça yer aldığı görülmektedir. Fatma Hanım, manevi duygularını şiirlerine yansıtırken akıllarda yer edinmiş dini olaylara değinmeyi ihmal etmemiştir.

- Âşık Fatma'nın "Geldik" adlı şiiri tasavvuf konusuna örnek verilebilir:

Çağırılmış Mevlâna bizi huzura
El açıp divana durmaya geldik
Nasip olur ise geliriz bura
Bu ulu sultanı görmeye geldik (67/1)

Açtı yollarımız ol bari hüda
Bu yolda canımız adadık feda
Farz ile sünneti eyledik eda
Arzuya murada ermeğe geldik (67/2)

- Âşık Fatma'nın "Eshabı Kehf" adlı şiiri tasavvuf konusuna örnek verilebilir:

Sendedir üçler yediler

Eshab-1 kehf eshab-1 kehf

Üç yüz sene uyudular

Eshab-1 kehf eshab-1 kehf (63/1)

Ziyaretin yarım hacı

Sizdedir gönlüm ilacı

Âşıkların başı tacı

Eshab-1 kehf, eshab-1 kehf (63/2)

Adana âşıklık geleneğinde âşıklar dini terimleri işlerken Allah'a şükür etmek, dünya geçiciliğini belirtmek, insanları doğruya yönlendirme ve değerlere saygı gibi unsurları göz önünde bulundurmuşlardır. Bunları belirtirken gelenekteki diğer âşıklar gibi Âşık Fatma da tasavvuf konulu şiirlerinde İslami terimler kullanmıştır.

Bunlardan bazıları;

- **Allah** aşkı ile sema dönerim (67/3:2)
- **Allah**'ı hak bildik **Kuran**'ı azim (22/1:1)
- **Resul-ü Muhammed** dinimiz bizim (22/1:2)
- Fatma'yım eyledim **tövbe** (4/5:1)
- O mübarek diyar **Mekke** şehrine (10/1:1)
- Ordadır **Uhud**'un **Bedr**'in erleri (10/5:1)
- Boş durur **dergâhta** yeri (85/3:1)
- Yeri **arş-ı âlâdır** (65/7:1)
- **Nuru** âleme doldu (65/3:1)
- Bu **Leyle-i Kadir** ne güzel gündü (66/3:1)
- **Makam-ı Mahmud**'a selâm (87/2:3)
- **Hacer-ül Esvet**'e yüzün (87/3:3)

3.11.2.3.2. Aşk Temalı Şiirler

Âşıklar şiirlerini bir aracı olarak görmektedir. Yaşadıkları her duyguyu mısralara dökerken samimi ve içten bir dille ele almaktadır. Acısını, mutluluğunu, sevgisini öfkelerini, yani kısacası insanî tüm duyguları şiirlerine yansıtmaktadır. Âşıklar, aşkın yüceliğini anlatmak için tarihte yer edinmiş aşklara gönderme yapmaktadır. Kerem ile Aslı, Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin gibi âşıkları şiirlerinde kullanarak aşk yolunda ne cefalar çektiklerini onlara gönderme yaparak ele almaktadırlar.

Âşıklık geleneğinde şüphesiz en çok üzerine şiir yazılan konu aşktır. Şair bazen maddi aşkını bazen de manevî aşkını mısralarına döker. “Âşık, maşukun yolunda türlü cefalar çektiğinde belki de gerçek bir aşk şiiri yazabilir” (Sevindik, 2019, s.136).

- Âşık Fatma'nın “Hasret” adlı şiiri aşk temalı şiire örnek verilebilir:

Geceleri uyku girmez gözüme
Seher vakti yâri bekler gözlerim
Aşk ateşi düşmüş yanar özüme
Yârin hayalini yoklar gözlerim (50/1)

Bakarım bahara yaza yanarım
Mecnun'un gittiği ize yanarım
Âşığın maşuğa köze yanarım
Dert üstüne derdi ekler gözlerim (50/2)

- Âşık Fatma'nın aşk temalı “Sor Öğren” adlı şiiri örnek verilebilir. Fatma Hanım, bu şiirinde Aslı ile Kerem aşkına gönderme yapmaktadır:

Bu aşkın sırrına ermek istersen
Gir onca bağlara, gülden sor öğren
Arz edip hakikat görmek istersen
Dertli dertli öten telden sor öğren (37/1)

Getir âşıkların yenebilirim
 Aşkınla ney çalıp dönebilirim
 Aslı'yım Kerem'e yanabilirim
 Gönlümdeki gizli hâlden sor öğren (37/2)

3.11.2.3.3. Hasret ve Gurbet Temalı Şiirler

Âşıklar şiirlerinde sık sık özlem içeren konulara değinmişlerdir. Gelenek içinde âşık sılayı ter eder ve hasret içeren sözleri mısralarına döker. Bunun sebebini Erman Artun şu şekilde dile getirmektedir:

Özlem teması âşık şiirinde önemli bir yer tutar. Âşık ilini terk eder, gurbet ellerde, sılada bıraktığı güzellere özlem duyar. Gurbet sılaya kavuşma arzusuyla yanan aşığa katlanılmaz acılar verdiği için dayanılmaz bir yerdir. Gurbet ile sıla arasındaki uzaklığa, erişilmezliğe engel motifleriyle bezediği dağları, kışı, karı neden olarak görür. Çaresiz âşık özlem yüklü şiirlerinde dağlardan yakınıır (Artun, 1996, s. 178).

Âşık Fatma Taşkaya kendi gibi âşık olan eşi Feymânî'nin sık sık konserler için şehir dışına çıkması nedeniyle en çok özlem, hasret ve gurbet temalı şiirler yazmıştır. Fatma Hanım hasretin ne denli acı verdiğini içten ve derin duygularla kaleme almıştır.

- Âşık Fatma'nın "Kül Oldum" adlı şiiri hasret-gurbet temalı şiire örnek verilebilir:

Gözlerim bakıyor senin yoluna
 Hasretin bağrımı yaktı kül oldum
 Haberini yeni aldım sevdiğim
 Söyleyemiyor dilim artık lâl oldum (45/1)

Bu hasretlik bana ölüm getirir
 Genç ömrümü yiye yiye bitirir
 Aşkın deryasında gemim yitirir
 Giderim gurbete bende el oldum (45/2)

- Yine Âşık Fatma'nın "Halimiz" adlı şiiri hasret-gurbet temalı şiire örnek verilebilir:

Soruyorsan çoluk çocuk halımı
 Yoksulluk kapıma çöktü bu günler
 Özlüyorsan sen gonca gülünü
 Hasretin bağrımı yaktı bu günler (52/1)

Sen gurbette ben sılada ağlarım
 Bazı durgun akar bazı çağlarım
 Ah çektikçe erir bütün yağlarım
 Felek çelmesini taktı bu günler (52/2)

- Âşık Fatma Taşkaya torunu Batuhan'ın eğitim için Polonya'ya gitmesi üzerine çok duygulanır ve ağlayarak ona aşağıdaki gurbet temalı şiirini kaleme alır. Bu sırada eşini ağlarken gören Âşık Feymânî eşine teselli verir:

Katlanmak zor gurbet elin kahrına
 Kim ölür kim kalır bilmem yarına
 Bakıp Polonya'nın ufuklarına
 Yolun açık olsun git Batuhan'ım (106/5)

Fatma nenen üzülererek ağladı
 Aktı gitti gözyaşları çağladı
 Şu korona yolumuzu bağladı
 Yolun açık olsun git Batuhan'ım (106/6)

3.11.2.3.4. Ölüm ve Mezar Temalı Şiirler

Âşıklık geleneğinde ölüm ve mezar konulu şiirler çoğu âşık tarafından işlenmektedir. Bunun sebebi ise Türk kültüründeki mezar ziyaretiyle ilgili inançlar ve adetlerdir. Âşıklar yaşadıkları kültürü yansıtmak zorundadırlar. Böylece toplum tarafından benimsenerek şiirleri daha çok kitleye ulaşmış olacaktır. Türk toplumu hassas duygulara sahip bir toplum olduğu için ölüm teması bulunan şiirler beğeni kazanmaktadır. Belli bir kültür içinde yoğurulmuş âşık şiirlerinde o kültürün inancını esas alarak şiirler yazmaktadır.

Adana âşıklık geleneğinde ölüm teması geleneğin düşünce ve sanat anlayışı doğrultusunda konu edilmiştir. Âşıklar ölümü yaşamın kaçınılmaz sonucu olarak değerlendirmişlerdir. Adana âşıklık geleneğinde âşık sevgiliye kavuşmak için ölümü göze alır, sevgili zalimliğiyle âşıkları öldürür, rakip ise aşığın sevgiliye kavuşmasını engellediği için daima ölüme layık görülür. Geleneğin çizdiği bu çerçeve dışında ölüm mezar temaları âşıklık geleneğinin ortak benzetmeleri ve kelime kadrosuyla işlenir. Bu temalar nasihatçi edasıyla din ve tasavvuf kültürüyle ilgili inançları yansıtır (Artun, 2008, s.287).

Âşık Fatma'nın şiirlerine bakıldığında ölüm ve mezar temalarına sıkça rastlanmıştır. Bu ifadeleri kullanırken yaşadığı duygunun derinliğini belirtmektedir. Fani dünyanın geçiciliğini ve ölümün vazgeçilmez bir son olduğunu dile getiren Âşık Fatma gelenek kuralları içinde ölüm ve mezar temalarını ustalıkla işlemiştir.

- Senin Fatma'n tatlı candan yılmadan
Hazırla **mezara** salını bülbül (31/4:3,4)
- Sinen döve döve saçın yolupta
Mezarım sorarsın ama ne fayda (42/1:3,4)
- Gelme **mezarım** başına
Garip yazsınlar taşına (47/25:1,2)
- Gemimi gölde batırır
Mezarımda ot bitirir (48/2:2,3)
- Ölünce **mezara** girsem
Yol uğradıp gelir misin? (51/1:3,4)
- **Mezarımda** yeşil otlar bitirir
Dostlarda geriden baktı bu günler (52/3:3,4)
- Yolun düşer ise bizim diyara
Uğra **mezarıma** gel garip garip (57/2:3,4)
- Haktan ilham alıp aşka dalınca
Ayrılığın sonu **ölüm** olunca (14/3:1,2)
- Genç yaşında reva gördü **ölümü**

Yaptığın bu işin yeri mi felek (35/2:3,4)

- Bu hasretlik bana **ölüm** getirir
Genç ömrümü yiye yiye bitirir (45/2:1,2)
- Fatma, savdı sırasını
Ölüm alır kirasını (88/7:1,2)
- **Ölünce** hece taşımı
Bilen olmadı olmadı (46/1:3,4)

3.11.2.3.5. Adana ve Çevresi İle İlgili Şiirler

Âşıklık geleneğinin önemli bir parçası olan Adana âşıklık geleneğinde âşıklar yaşadıkları bölgeleri şiirlerinde tasvir etmektedir. Bu şekilde âşıklar bölgelerini tanıtmakta ve oranın güzel yönlerini şiirlerine yansıtmaktadırlar. Çukurova'nın coğrafi konumu nedeniyle deniz ve dağ iç içedir. Torosların güzelliği Çukurovalı âşıkların en çok kullandığı unsur olmuştur.

Âşık Fatma Taşkaya, yaşadığı Kadirli ilçesindeki güzellikleri, doğanın verdiği huzuru mısralarına dökerken “Kadirli” adlı şiirinde Çukurova’da yetişmiş ünlü âşıklardan Karacaoğlan ve Dadaloğlu’na da değinmektedir.

Dağları, yaylalık yeşil yamaçlı
Gürger, kamaklı, çamlı, ardıçlı
Dağ keçisi, geyik, keklik, turaçlı
Enteresan güzel yermiş Kadirli (103/3)

Karacaoğlan Dadaloğlu bozlağı
Yaylaların aşiretler yazlağı
Akçasaz'ın Yeşilyurt'un sazlığı
Âşıklar şairler görmüş Kadirli (103/6)

3.11.2.3.6. Doğa Temalı Şiirler

Âşıklık geleneğinde doğa önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü doğada var olan bir şey aşığın hisselerine tercüman olabilmektedir. Tabiat aşığın şiirini tamamlayan bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. “Âşıklar şiirlerinde yaşadıkları çevrenin toplumsal

yaşayışına, o dönem insanlarına, çevre ve tabiatın gerçek yönlerine halk şiirinin estetik kuralları içinde canlı tablolar hâlinde yer vermişlerdir. Sanatlarını icra etmek istedikleri zaman bunu en doğal biçimde sözün akışını, anlamın bütünlüğünü bozmadan yapmışlardır” (Artun, 2013, s.31-48).

Adana âşıklık geleneğinde de durum farksızdır. Âşıklar, doğada bulunan dağ, gül, bülbül, nergis, dere vb. gibi unsurları farklı duyguları hissettirecek şekilde şiirlerini donatmıştır. Bu durumu Bülent Arı şu şekilde ifade etmektedir: “ Örneğin dağ, kimi zaman yaslanacak, destek alınacak, bir unsurken, kimi zaman, onun sevgiliye kavuşmasına engeldir. Dağ hem kışın simgesi, hem baharın müjdecisidir. Umut dağların ardındır. Adana âşıklık geleneğinde de doğa bu anlattığımız nitelikleri gösterir” (Arı, 2009, s.108).

Çukurova'nın yemyeşil doğasında yetişen Âşık Fatma Taşkaya'nın şiirlerinde bahar, dağlar, çiçek gibi unsurlar sık sık yer almaktadır. Baharın gelişini müjdeleyen, insanda uyandırdığı sevinç duygusunu içten ve samimi bir üslupla kaleme alan Âşık Fatma, adeta bir tablo çizercesine doğayı tasvir etmektedir.

- Âşık Fatma'nın “Bahar IV” adlı şiirinde arı, kuş gibi hayvanları bir motif olarak kullanır:

Karşiki görünen dağın eteği
Çiğdem, nergis, mor menekşe biteği
Kovanına yerleştirir peteği
Arının gözüne bal güzel olur (18/2)

Çiçekler açılır süsler ovayı
Buhar kalkar seyran eder havayı
Çer-çöp ile donatırken yuvayı
Kuşların gözüne dal güzel olur (18/4)

- Âşık Fatma'nın “Bahar II” adlı şiiri baharın gelişini müjdelemektedir:

Düzülsün Türkmen elleri
Yollara bahar eriştii
Söylesin şeyda dilleri
Güllere bahar eriştii (16/1)

Dağlarda karlar eridi
 Sular çağlardı yürüdü
 Gönül'ü neşe bürüdü
 Hallere bahar erişti (16/2)

- Adana sıcağında yazı yaylada geçiren Âşık Fatma oradaki unsurları tasvir eder ve yaşadığı huzuru şiirine yansıtır:

Güzeller yaylada güler oynaşır
 Koyun kuzu su ile meler kaynaşır
 Akarken dağlardan yâre gül taşır
 Pınarda derede selde sır vardır (15/3)

3.11.2.3.7. Milli Temalı Şiirler

Âşıklar insanlarda birlik ve beraberliği arttırmak için milli duygular uyandıran şiirler kaleme almaktadır. “Âşık vatan konulu şiirlerinde birlik ve beraberlik kavramlarını lirik ve heyecan yüklü anlatımla topluma mal etmeye çalışır. Savaşın en kutsalı yurt savunması için yapılandır. Âşık vatan uğruna ölen isimsiz kahramanları şehitleri yâd eder” (Artun, 1996, s.209). Bu tür şiirlerin asıl amacı topluma cesaret vererek yiğitlere övgüler yağdırmaktır. Geçmişten günümüze gelenekte birçok âşık milli duyguları yansıtan şiirler yazmıştır. Âşık Fatma da bu geleneği sürdüren kadın âşıklardan biridir.

Âşık Fatma “Türk'ün Mazisi” adlı şiirinde bir yandan vatan uğruna verilen şehitleri yâd ederken bir yandan da Türk olmanın verdiği gururu yansıtmaktadır:

Nice şehit verdik nice yaralı
 Nice günler gördük ağı karalı
 Nice esir aldık şahı kralı
 Dünyaya örnektir şanımız bizim (22/4)

Fatma, Türkoğlu'nun deşinir derdi
 Dünya Turan'ımın olacak yurdu
 Tanrım önder etti ulu bozkurdu
 Kızıl elmayadır yönümüz bizim (22/5)

3.11.3. Şiirlerinde Dil ve Üslup Özellikleri

Âşıklık geleneğinde âşıkların halka hitap etmeleri geleneğin başta gelen özelliklerindedir. Bu yüzden âşıklar halkın anlayabileceği bir dille sanatlarını icra ederler. Anlatım şekilleri yaşadıkları toplumun kurallarına uygun biçimdedir. Âşıklar şiirlerinde yöresel kelimeleri, mecazları, atasözlerini, deyimleri hatta yeri geldiğinde de mizah içeren sözcükleri kullanarak halkın ilgisini çekmeyi başarmaktadırlar.

Âşıklar yaşadığı her duyguyu şiirlerine yansıttıkları için doğaçlama kelime bulmakta bazen zorlanmaktadırlar. Bu durumda gelenek içinde kalıplaşmış sözcükleri kullanırlar ya da tekrar (yineleme) yoluna başvururlar. Böylece aşığın düşüncesi ve aktarmak istediği duygu pekişerek gelenek kuralları içinde şiire yansır.

Gelenek içinde âşıklar nasihat- öğüt içeren konularda emir kipini, dini konularda ise doğrudan anlatımı tercih ederler. Âşık Fatma Taşkaya tıpkı diğer âşıklar gibi nasihat içeren şiirlerinde emir kipini dini- tasavvufi şiirlerinde doğrudan anlatımı seçmiştir.

Bir aşığın üslubunu belirlemede Erman Artun belli sorular doğrultusunda ortaya konabileceğini söylemektedir. Bizde Âşık Fatma Taşkaya'nın üslubu belirlemek için bu sorulardan yola çıkarak bulmaya çalışacağız:

1. Âşık şiirlerinde kime sesleniyor?
2. Dış dünyaya bakışı nasıl?
3. Bunları şiirlerine aktarırken gelenek ne ölçüde etkili?
4. Tespitlerdeki dikkati ve ayrıntılara eğilişi nasıl?
5. Anlatımlardaki dil aşığın dil özelliği mi yoksa bir başka aşığın üslubunu taklit mi ediyor?
6. Kelime seçiminde geleneğin payı nedir?
7. Dilin hangi fonksiyonlarını kullanıyor?
8. Bakış açısı nedir? (Artun, 2016, s.161)

1. Bir aşığın ruhsal durumu, şiiri söyleme sebebi, seslendiği kişi, üslubunda etkili olmaktadır. Âşık Fatma nasihat temalı şiirlerinde topluma, aşk şiirlerinde eşi Feymânî'ye, taşlamalarında üzüntü duyduğu kişilere, dini-tasavvufi şiirlerinde ise din büyüklerine seslenmektedir.

2. Âşıkların kendine ait bir dünyası vardır. Bu dünyasını şiirlerinde görmek mümkündür. Âşık Fatma'nın dini şiirlerinde daha çok dünya hayatının geçiciliğinden

bahsettiğini görmekteyiz. Bu dünya hayatının geçici olduğunun ölümden sonraki hayatın baki olduğunu dile getirmektedir. Ayrıca ona göre kalıcı olan tek şey aşktır. Bu bazen maddi aşk bazen de manevi aşktır.

- Yalan dünya şahlara da kalmamış (37/4:3)
- Bu dünya bomboş kalacak (60/3:3)
- Ben göçersem şu faniden bakiye (57/1:3)

3. Âşık Fatma Taşkaya şiirlerini geleneksel kuralların dışına çıkmadan kaleme almıştır. Âşık Fatma, âşıklık geleneğinin kuralları doğrultusunda heceyle şiirlerini yazar, dörtlükler şeklinde birleştirir ve kafiyelerle şiirlerinde ahengi sağlar.

4. Âşıkların yaşadıkları dönemin aynası olduğunu söyleyebiliriz. Buldukları dönemin sosyal, tarihi ve dini konularına eğilim göstermektedirler. Böylece toplumun önemli bir sorunu olarak gördükleri konular hakkında araştırma yaparak şiirlerinde işlemeye özen gösterirler. Âşık Fatma da şiirlerinde toplumun sorunu olarak gördüğü müsrifliği ve savaşın verdiği zararları şiirlerine ayrıntılarıyla yansıtmıştır. Ayrıca Âşık Fatma'nın şiirlerine bakıldığında doğayı tasvir ederken ince detaylara dikkat ettiği görülmektedir.

5. Âşık edebiyatında âşıkların dili, divan edebiyatı ve diğer edebiyat alanlarından farklıdır. Bunun sebebi ise halka hitap ettikleri için âşıklar yetiştikleri çevrenin etkisiyle halkın konuşma diliyle şiirlerini kaleme alırlar. Âşık Fatma'nın şiirlerinde kullandığı dil sadedir. Çukurova bölgesinde yetiştiği için yöreye ait ağız özellikleri şiirlerinde görülmektedir.

6. Âşıklar şiirlerinde dile getirdikleri konuları genellikle bireysel ifadelerle kaleme alırlar. Ancak işlenen konuya gelenekte var olan kalıplaşmış ifadeler eklenince şiir daha çok anlam kazanmaktadır. Âşık Fatma şiirlerini kendine özgü ifadelerin yanında geleneksel kelimelerle de zenginleştirmektedir. Maddi aşkı şiirlerinde işlerken ahu göz, gonca gül gibi ifadelerinin yanında Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin ve Gül ile Bülbül gibi gelenek içinde kalıplaşmış ifadelere yer vermiştir. Bunların dışında Turaç, keklik gibi Adana âşıklık geleneğinde sıkça kullanılan hayvan isimlerini de kullanmıştır.

- Suna boylun ahu gözlü burada (39/ 2: 1)
- Bülbül güle bağlı gül de bülbüle (17/ 2: 1)
- Dağ keçisi, geyik, keklik, turaçlı (103/ 3: 3)
- Gülmez oldu ahu gözüm (101/3:2)

7. Âşıklık geleneğinde şiir, dilin fonksiyonlarını iletmede bir araç olarak görev almaktadır. Âşık iletmek istediği duyguyu dilin işlevlerini kullanarak şiirine aktarır. Âşık Fatma Taşkaya şiirlerinde dilin hemen hemen her işlevini kullanmıştır. Dilin heyecana bağlı işlevi, şiirsel işlevi, göndergesel işlevi, alıcıyı harekete geçirme işlevini şiirlerinde görmekteyiz.

8. Âşık Fatma Taşkaya şiirlerini kahraman bakış açısıyla ele almıştır. Kendi hislerine tercüman olan şiirlerinde yaşadıklarına sıkça yer vermiştir. Üzüntüsünü, sevincini ve öfkesini içten bir dille şiirlerine aktarmıştır.

Bunlardan yola çıkarak Âşık Fatma Taşkaya'nın üslubuna ulaşılmaktadır. Âşık Fatma geleneğe bağlı bir şekilde şiirlerini icra etmektedir. Âşıkların en önemli özelliklerinden bir olan samimi ifadeler Âşık Fatma'nın şiirlerinde sıkça rastlanmaktadır. Duygularını ve düşüncelerini içten ve samimi bir dille şiirlerine yansıtmaktadır. Dini ve folklorik terimleri kullanırken şiire kattığı anlama dikkat ederek ustalığını sergilemektedir. Âşık Fatma'nın kullandığı dini ve folklorik terimleri genellikle yaşadığı yörede bilinen kelimelerdir. Bu durum aşığın şiirlerini anlaşılır bir dille yazdığını göstermektedir. Ayrıca dilin birçok fonksiyonunu kullanarak seslendiği kitleye veya kişiye iletme istediklerini net bir şekilde ifade etmektedir. Âşıklık geleneğinde yer alan geleneksel ifadeleri yöre ağzıyla harmanlayarak ele almaktadır. Âşık Fatma'nın yansıttığı bakış açısıyla şiirleri derin anlamlar kazanmaktadır.

3.11.3.1. Edebi Sanatlar

Şiiri şiir yapan iki temel unsur vardır: Dil (üslup) ve estetik. Bunları doğru ve bilinçli bir şekilde bir araya getiren şairler, ustalıklarını sergileyerek seslenmek istedikleri kitlenin dikkatini çekmeyi başarmışlardır. Âşıklık geleneğinde de durum farkısızdır. Âşıklar dili estetik bir hale getirmek için edebi sanatları kullanmışlardır. Edebi sanatlar zekânın bir ürünü diyebiliriz. Bu nedenle şairler şiirlerini kaleme alırken

ince zekâ ile duygu ve düşüncelerini birleştirmeye dikkat etmişlerdir. Edebi sanatlar, şairlere bir yandan renk katarken bir yandan da anlamı derinleştirmektedir. Âşık Fatma Taşkaya gelenek bilgisi ve yeteneğini birleştirerek edebi sanatları ustalıkla kullanmıştır.

3.11.3.1.1. Teşbih

Şairler arasında en çok kullanılan edebi sanat teşbih sanatıdır. Bu sanatın temelini benzetme oluşturmaktadır. Bu sanatta kelime gerçek anlamıyla ifade edilir. Cem Dilçin'e göre teşbih sanatını meydana getiren dört öge bulunmaktadır:

1. Benzetilen: Birbirine benzetilen şeylerden nitelik bakımından daha güçsüz olan.
2. Benzeyen: Birbirine benzetilen şeylerden nitelik bakımından daha üstün, daha güçlü olan, kendisine benzetilen.
3. Benzetme Yönü: Birbirine benzetilen şeyler arasındaki ortak ilgi ve benzeyiş. Bu ilgi nitelik bakımından dört türdür.
  - Ussal (aklî): Akıl ve mantık ölçüleriyle anlaşılabilen benzerlik.
  - Duyusal (hissî): Beş duyu ile yani, tad alma, koklama, dokunma, duyma ve görme duyularıyla anlaşılabilen benzerlik.
  - İmgesel (hayalî): Ancak hayal gücüyle kavranabilen benzerlik.
  - Düşsel (vehmî): Gerçekte olmayan benzerlik.
4. Benzetme Edatı: Sözcükler ve kavramlar arasında benzetme ilgisi kuran edat ya da edat görevinde olan sözcükler. Benzetmelerde şu edatlar kullanılır: gibi, bigi, kimi, sanki meğerki gûyâ, tıpkı, gûne, gûna, misl, misillü, nitelî, nitelîkim misâl... (Dilçin, 2009, s.406)

Ayrıca teşbihin ögelerinin kullanım sayısına göre dört türlü benzetme bulunmaktadır:

1. Mufassal Teşbih: Dört ögenin kullanıldığı benzetme türü.
2. Müekked Teşbih: Benzetme edatı kullanılmayan benzetme türü.
3. Muhtasar Teşbih: Benzetme yönü kullanılmayan benzetme türü.
4. Teşbih-i Belîğ: Sadece benzetilen ve benzeyen ile yapılan benzetme türü.

Âşık Fatma Taşkaya'nın şiirlerinde görülen teşbih sanatlarından bazıları aşağıda verilmektedir:

- Suna boylun ahu gözlü burada (39/2:1)

Yukarıdaki dizelerde sadece benzeyen ve benzetilen kullanıldığı için “Teşbih-i Belîğ” yapılmıştır.

Benzeyen: boy   Benzeyen: göz
Benzetilen: suna   Benzetilen: ahu

- Ulu çınar önümüzde dağ gibi (21/3:2)

Benzeyen: çınar
Benzetilen: dağ
Benzetme yönü: ulu
Benzetme edatı: gibi

Yukarıdaki dizelerde teşbihin dört unsuru kullanıldığı için “Mufassal Teşbih” yapılmıştır.

- Gereceğim kollarımı ağ gibi (21/3:3)

Benzeyen: kollar
Benzetilen: ağ
Benzetme yönü: gerilmesi
Benzetme edatı: gibi

Yukarıdaki dizelerde teşbihin dört unsuru kullanıldığı için “Mufassal Teşbih” yapılmıştır.

- Aşkın ateşiyle sinem dağladım (27/3:2)

Benzeyen: aşk
Benzetilen: ateş
Benzetme yönü: dağlamak (yakmak)

Yukarıdaki dizelerde benzetmenin üç ögesi kullanılmıştır. Benzetme edatı kullanılmadığı için “Müekked Teşbih” yapılmıştır.

- Sevda ocağında piştirm uyandım (27/3:4)

Benzetilen: ocağında
Benzeyen: sevda
Benzetme yönü: piştirm

Yukarıdaki dizede benzetmenin üç ögesi kullanılmıştır. Benzetme edatı bulunmadığı için “Müekked Teşbih” yapılmıştır.

- Senin Fatman tatlı candan yılmadan (31/4:3)

Yukarıdaki dizede sadece benzeyen ve benzetilen kullanıldığı için “Teşbih-i Belîğ” yapılmıştır.

Benzeyen: can

Benzetilen: tatlı

- Açılmadan soldu ömrümün gülü (32/3:3)

Benzeyen: ömür

Benzetilen: gül

Benzetme yönü: soldu

Yukarıdaki dizede benzetmenin üç ögesi kullanılmıştır. Benzetme edatı kullanılmadığı için “Müekked Teşbih” yapılmıştır.

- Çetin geçer hayat kışı sevdiğim (39/2:4)

Benzeyen: hayat

Benzetilen: kış

Benzetme yönü: çetin geçer

Yukarıdaki dizede benzetmenin üç ögesi kullanılmıştır. Benzetme edatı bulunmadığı için “Müekked Teşbih” yapılmıştır.

- Fatma, gonca bir gül gibi (47/3:1)

Benzeyen: Fatma

Benzetilen: gül

Benzetme yönü: gonca

Benzetme edatı: gibi

Yukarıdaki dizede teşbihin dört ögesi kullanıldığı için “Mufassal Teşbih” yapılmıştır.

3.11.3.1.2. Tezat

Birbirine karşıt olan ifadelerin birlikte kullanılmasıdır. Zıt ifadeler şiirde dikkat çekmekte ve şiire hareketlilik kazandırmaktadır. Âşık Fatma Taşkaya şiirlerinde tezat

sanatına sıklıkla yer vermiştir. Âşığın şiirlerinde tespit edilen tezat sanatından bazıları aşağıda verilmektedir:

- **Dostlar ağlar** bana **düşman** da **güler** (14/2:2)
- **Helal** kazanılsın **haram** yenmesin (26/8:1)
- **Kaybettim kazancım** kârımı felek (35/1:4)
- **Dost** dururken **düşmanına** kol açma (41/1:3)
- Her zaman **zararda kâr** olmaz işim (43/4:3)
- Ondan **gitmiş** geri **gelen** olmamış (45/3:2)
- Benle **gelmiş** benle **gider** (48/4:5)

3.11.3.1.3. Telmih

Telmih kelime olarak ima etme anlamına gelmektedir. “Söz arasında, herkesçe bilinen geçmişteki bir olaya, ünlü bir kişiye bir inanca ya da yaygın bir atasözüne işaret etmek, onu anımsatmaktır. Telmih edilen şey uzun uzadıya açıklanmaz, bir iki sözcükle anımsatılır” (Dilçin, 2009, s.461). Şair, telmih sanatını kullanırken duyguları ile anımsatılan olay arasında gizli bir çağrışım bulundurur. Böylece şair şiirinde telmih yaparak anlatımını güçlendirmektedir.

Âşık Fatma'nın şiirlerinde telmih sanatı genel olarak eşi Âşık Feymânî için yazdığı hasret ve özlem içeren şiirlerinde kullanılmıştır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmektedir.

Âşık Fatma bazı şiirlerinde aşkından çöllere düşen Leyla ile Mecnun hikâyesine telmih yapmaktadır:

- **Leyla**'sını aramaya gitmişse
Mecnun'un gözüne çöl güzel olur (18/1:3,4)
- **Mecnun Leyla**'ya koşmuştu
Aşılmaz engel açmıştı(16/3:1,2)
- **Mecnun** ile **Leyla** gibi
Çöle düşüp çöl olasın (38/1:1,2)

- Fatma'nın da aklın aldı
Mecnun edip çöle saldı (48/4:1,2)
- Yâri **Mecnun** edip **Leyla**'sı oldum
Dolanır sahrayı çöl garip garip /57/4:3,4)

Âşık Fatma bazı şiirlerinde Kerem ile Aslı hikâyesine değinmektedir. Aslı'nın babası şah oğlu olan Kerem'e kızını vermemek için kızını da alıp kaçar. Aslı'yı aramaya giden Kerem aşkı için diyar diyar dolaştığı dağları aşar. Sonunda Aslı'nın babası hak âşığı olduğunu ispatlayan Kerem'e kızını verir ve çekilen cefaların sonunda mutlu bir son yaşanır. Âşık Fatma da Kerem'in yaşadığı bu aşk ateşi ile duygularını birleştirerek telmih yapmaktadır:

- Yücesine çıkıp bakasım gelir
Aslıyım Kerem'i yakasım gelir (20/2:1,2)
- Aşkınla ney çalıp dönebilirim
Aslı'yım **Kerem**'e yanabilirim (37/2:2,3)
- **Kerem** ile **Aslı** gibi
Aşka düşüp kül olasın (38/1:3,4)

Âşık Fatma bazı şiirlerinde aşkına kavuşmak dağları delen Ferhat ile Şirin aşkına telmih yapmaktadır:

- **Ferhat** gibi aşk dağını delmemiş (37/4:2)
- Cananını arz ederse
Ferhat olup **Şirin** derse (8/2:2,3)

Çukurova ve çevresinde şifalı bitkilerin yetiştiğine inanan Lokman Hekim'in her derde deva olduğu bilinmektedir. Âşık Fatma Lokman Hekim'in bu yönüne telmih yapmaktadır:

- **Lokman tabip** çare olmaz yaraya (43/3:3)
- **Lokman hekim** geldi yine bilmedi (50/3:3)
- İnsan: **Lokman Hekim**; İnsan: Çaredir (68/3:1)
- **Tabibi Lokman**'ı olun Çağlar Bey (84/1:4)

Divan edebiyatında ve halk şiirlerinde sıkça anımsanan Gül ile Bülbül hikâyesine Âşık Fatma'nın da sıklıkla değindiğini görmekteyiz. Bülbülün güle olan aşkı bir mazmun haline gelmiştir. Bülbül âşık gül ise maşuktur. Bülbülün güle olan aşkından ölmesi şairlere ilham kaynağı olurken diğer yandan şairler şiirlerinde sevgi ve aşklarının büyüklüğünü nitelemek için kullanmaktadır.

- **Gülün** bahtı neden kara
Bülbül düşer ah-u zara (38/3:1,2)
- **Bülbüller** o zaman severler **gülü**
Yârdan ayrılanın yamandır halı (15/2:2,3)
- **Bülbül gülü**, gül baharı unutmaz (15/4:2)
- Bahçıvan da iyi bakmışsa bağa
Bülbülün gözüne **gül** güzel olur (18/3:3,4)
- **Bülbülüm** başladı ah ile zara
Gülüm uğramadı neden bahara (57/2:1,2)
- **Bülbüller** müptelâdır
Gülüne Muhammed (SAV)' in (65/7:3,4)

Âşık Fatma, aşağıdaki dizede Yunus Emre'nin mürşidi olarak bilinen ve Alevi-Bektaşî dervişi olan Tapduk Emre'ye telmih yapmıştır.

- Özün Taptuk denen pire bağlanmış (68/2:1)

Türk şiirinin öncüsü olan halk şairi Yunus Emre âşıkların şiirlerinde sıkça anılmaktadır. Âşık Fatma da şiirlerinde Yunus Emre'ye telmih yapmaktadır.

- Yunus olmadysak bir **Fatma** olduk (68/5:1)
- Haktan caymayan
Kul olmuş Yunus (69/1:3,4)

3.11.3.1.4. Tekrir

“Bir şiirde anlatımı güçlendirmek amacıyla bazı kelime veya kelime öbeklerinin tekrarlanmasına denir. Tekrir sanatı Divan şiirinde olduğu gibi Cumhuriyet şiirinde de sevilerek ve çokça kullanılmıştır” (Aktaş, 2002, s.112). Âşık Fatma şiirlerinde

tekrarlarla ahengi sağlamaktadır. Şiire hareketlilik katan bu edebi sanatı sıkça kullanmıştır. Âşık Fatma tekrar sanatıyla sözün etkisini arttırarak anlamı vurgulamıştır.

- Çekerler cefayı yâr **bile bile** (17/2:2)
- Vatan **diye** millet **diye** din **diye** (21/1:1)
- **Çokça** israf **çokça** günah (25/5:1)
- Sinen **döve döve** saçın yolupta (42/1:3)
- Gülen **olmadı olmadı** (46/3:4)
- Seviyorum dediklerim
Yalan oldu yalan oldu (47/1:1,2)
- Dert sinemde **dizi dizi** (48/1:3)
- **Bazı** durgun akar, **bazı** çağlarım (52/2:2)
- **Yâr yâr** diye ağlayarak (56/2:1)

3.11.3.1.5. Tenasüp

“Bir konu üzerinde aralarında türlü ilgiler bulunan en az iki sözcük, terim ve deyim bir dize ya da beyit içinde rastgele sıralama amacı gütmeyen kullanılmaktadır” (Dilçin, 2009, s.431). Şairler çiçek isimleri, ilim terimleri ve hayvan isimleri gibi birbiri ile tezat olmayacak şekilde aralarında anlamca uygunluk olan kelimeleri sıklıkla kullanmışlardır. Âşık Fatma şiirlerinde birbiri ile uygunluk gösteren sözcükleri akıcı bir şekilde kullanmaktadır.

- **Bahar** gelip tüm **çiçekler** açınca
Arıda petekte balda sır vardır (15/1:1,2)
- **Vakiti** daralır **yıl** olur **günler** (29/2:2)
- Sen bir garip **avcı** bende **kuş** olsam
Sen bir **bülbül** bende sana eş olsam (42/3:1,2)
- Yine **bahar** geldi karlar eridi
Lâle sümbül nergis reyhan açıldı (17/1:1,2)

- **Çiğdem, çiçek, sümbüller**
Kokusun almış güller (65/6:1,2)
- **Yanmış kavrulmuş**
Kül olmuş Yunus (69/3:3,4)

3.11.3.1.6. Tecahül-i Ârif

Söyleyişte bir anlam inceliği ve zarafeti yaratmak için bir konuyu bilip de bilmezlikten gelme sanatı. Gerek Divan şiirinde gerekse Cumhuriyet şiirinde çok sevilerek kullanılmış bir sanattır (Aktaş, 2002, s.66). Âşık Fatma da şiirlerinde aslında cevabını bildiği şeyleri bilmiyormuş gibi yaparak anlamı kuvvetlendirmektedir.

- Genç yaşında reva gördü ölümü
Yaptığın bu işin yeri mi felek (35/2:3,4)
- Ömrüm geçti ağlamakla
Ben ne zaman güleceğim
Ciğerimi dağlamakla
Ben ne zaman güleceğim (44/1)
- Kökten mi kırıldı dalların senin
İçten yaralısın öze küsmüşsün (54/1:1,2)
- Fatma, yaşın sanki vardı yüz ona
Darılıp da kızmak olur mu sana (54/5:2,3)
- Fatma bu dünyada neden gülmemiş (61/4:1)
- Fatma bu âleme can mı dayanır (104/5:1)
- Bünyamin acep ne hâlde (79/5:2)
- Ölmeden evveli sorun öldü mü (95/4:1)

3.11.3.1.7. Teşhis

“Teşhîs/kişileştirme, hemen tüm edebiyat kaynaklarında varlığı kabul edilen bir söz sanatıdır. Hayvanlar, bitkiler, cansız cisimler, duygu ve kavramlar hatta şehirler hakkında bir kişilik varsayarak onları insanileştirmek anlamına gelen bu söz sanatının, tüm dünya dillerinin edebiyatlarında var olduğu söylenebilir” (Arslan, 2021, s.505).

Âşık Fatma teşhis sanatını kullanarak duyguları farklı bir şekilde ifade etmekte ve şiiri çekici hale getirmektedir.

- **Sular** çağlardı **yürüdü** (16/2:2)
- **Dağlar sırlar saklar** kendi halince (18/6:2)
- Perişan halimi **görüyor dağlar** (20/2:3,4)
- Zalim kader **bağdaş kurdu** saraya (43/3:2)
- Fatma'ya da **kara talih gülmedi** (50/3:1)
- **Felek çelmesini taktı** bu günler (52/2:4)
- Aşkın dile getir **dertli tel** ile (36/3:3)

3.11.3.1.8. Tevriye

Bir sözcüğün yakın anlamını söyleyerek uzak olan anlamı kastederek yapılan bir edebi sanattır. Âşık Fatma'nın şiirlerinde kullandığı Tevriyeli kelimelerden bazıları aşağıda verilmektedir:

- Eliyle kefenim **biçti** (1.kesmek, 2. Makasla ölçülü kesmek) (30/4:3)
- **Eller güler** Fatma ağlar (1.Tutma organı, 2.Yakınları dışında kalan yabancı) (78/4:1)
- İnsan huzur bulur tabiat coşar
Ellere gelince bahar şenliği (1.Tutma organı, 2.Yurt) (104/1:1,2)

3.11.3.1.9. İstiare

“Bir sözün benzetme amacıyla başka bir sözün yerine kullanılmasıdır. İstiare hem bir mecaz hem de bir benzetme sanatıdır” (Aktaş, 2002, s.16). İstiare ödünç alma anlamına gelmektedir. İstiarede bulunması gereken özellikleri Cem Dilçin şu şekilde ifade etmektedir:

- a) Sözcüğün gerçek anlamının dışında herhangi bir kavrama ya da nesneye ad olması.

b) Engelleyici ipucu bulunması yani sözcüğün kendi anlamında kullanılmasının olanaksız olması.

c) Benzetme amacının bulunması (Dilçin, 2009, s.412).

İstiare sanatında benzeyen ile benzetilenden herhangi birisinin söylenmesi ile yapılmaktadır:

Açık istiare: Sadece benzetilen ile yapılan istiaresidir.

Kapalı istiare: Sadece benzeyen ile yapılan istiaresidir.

Âşık Fatma Taşkaya'nın şiirlerinde istiare sanatına rastlamaktayız. İstiare sanatı bulunan şiirlerinden bazı dizeleri aşağıda verilmektedir:

- Yanar Fatma'nın yüreği (24/4:1)

Burada yürek yanması yönüyle ateşe benzetilmiş ancak kendisine benzetilen ateş sözcüğü kullanılmamış. Benzetilen öge kullanılmadığı için kapalı istiare yapılmıştır.

Benzeyen: Yürek

Benzetilen: Ateş

- Anadan ayrı kuzular (28/2:1)

Burada kuzular sözüyle çocuk ifade edilmektedir. Sadece benzetilen kullanılarak açık istiare yapılmıştır.

Benzeyen: Çocuk

Benzetilen: Kuzu

- Gönlünden çıkarma gülünü bülbül (31/1:4)

Yukarıdaki dizede Âşık Fatma gül ile kendisini (âşık) kastetmektedir. Bülbül ile eşi Âşık Feymânî'yi (sevgili) nitelemektedir. Bir dizede iki ayrı yerde sadece benzetilen kullanıldığı için açık istiare yapılmaktadır.

Benzeyen: Âşık

Benzeyen: Sevgili

Benzetilen: Gül

Benzetilen: Bülbül

- Kalbin temiz saf su gibi durusun (106/2:1)

Âşık Fatma Torunu Batuhan için yazdığı şiirinde sadece benzetilen ögeyi kullanmıştır. Benzeyen ögenin kullanılmamasından dolayı bu dizede kapalı istiare yapılmaktadır.

Benzeyen: Batuhan

Benzetilen: Saf su

3.11.3.1.10. Kinaye

Bir kelimenin gerçek ve mecaz anlamını düşündürerek söylenmesi biçimine kinaye sanatı denilmektedir. Ancak kinaye yaparken benzetme amacı bulunmaz. Kinayenin en belirgin özelliği cümlede gerçek anlamından daha çok mecaz anlamı üstün durumdadır. Âşık Fatma'nın şiirlerinde bulunan bazı kinayeli sözler aşağıda verilmektedir:

- Nice gurbet **elde** gezdi (30/2:2)
- Benazir ile gittiniz
Bosna'ya **el uzattınız** (83/8:1,2)
- Bu ayrılık **kırdı** benim belimi (35/2:1)
- Anamdan doğal **yaralı** sinem
Yıkıldı sarayım, virandır hanem (35/3:1,2)

3.11.3.1.11. İstifham

İstifham sanatı, seslenilen kişinin veya kitlenin dikkatini çekmek için duygu ve düşünceleri soru yolu ile aktarmaktır. Şair bu sanatı kullanırken cevap beklemez sadece anlamı güçlendirir. Âşık Fatma'nın şiirlerinde istifham sanatı bulunan dizelerden bazıları aşağıda verilmektedir:

- Saçlarımdan bir tel versem
Kabul edip alır mısın? (51/1:1,2)
- Kırıldı mı ta kökünden dalların
Felek çelmesini taktı mı babam (75/3:3,4)
- Bilmiyorum sen feleğe neyledin (96/1:3)
- Bilmem cehennemde narı ne olur (105/10:3)

3.11.3.1.12. Mübalağa

Kelime anlamı abartma olan mübalağa sanatı geçmişten günümüze şiirlerde sıkça rastlanan bir edebi sanattır. Anlatılan sözün etkisini arttırmak için o sözü olağanüstü bir ifade ile belirtmektir. Âşık Fatma da bazı şiirlerinde mübalağa sanatını kullanarak ifadelerini güçlendirmektedir.

- Bir fırtına koptu gönül bağında (27/1:3)
- Yüce dağlar erir akar zarından (29/1:3)
- Akıyor gözümde kan ile yaşım (43/4:1)
- Hasretin bağrımı yaktı, kül oldum (45/1:2)
- Bu hasretlik bana ölüm getirir
Genç ömrümü yiye yiye bitirir (45/2:1,2)
- Kanlı yaş, gözünden aktı mı, babam (75/4:4)
-

3.11.3.1.13. Nida

Şiirde heyecan bildiren duyguları “hey, ey” gibi ünlem bildiren sözcüklerle seslenme sanatıdır. Âşık Fatma’nın şiirlerinde nida sanatının kullanıldığı yerler aşağıda verilmektedir:

- **Ey** Arkadaş tut sözümü (25/1:1)
- Bu Fatma sana da kanmaz **hey** dünya (58/3:4)
- **Ey** Fatma solmaz (69/5:3)
- **Hey** benim aslanım kurdum (83/10:2)
- **Ey** Firganî, sakla sen bu sözümü (98/1:1)
- Temeliniz sağlam **hey** ülküdaşım (99/1:3)
- Mektubunu aldım **ey** Ozan Arif (105/1:1)

3.11.3.1.14. Tariz (İğneleme)

Bir durumu veya kişiyi alaya almak, iğnelemek maksadıyla yapılan edebi sanattır. Âşık Fatma Taşkaya'nın şiirlerinde tariz sanatının yapıldığı yerler aşağıda verilmektedir:

- Ne haddine örnek olmak sağlara (105/5:3)
- Boyu uzun fakat aklı kıt gibi
Bozulmuş inancı olmuş ot gibi (105/6:1,2)
- Rüşvetsiz almıyor gayrı selâmı (105/8:1)
- Sözü'n kaba dilin yanlış
Ceyhan'daki hâlin yanlış
Bu gidişle yolun yanlış (101/4:1,2,3)
- Başkanlığın beş kuruş'a değmedi (99/7:3)
- Herhal sizi mevki böyle eyledi (99/8:2)
- Dışın ile özün bir değil imiş (98/1:2)
- Şeytana tabisin iç ile dıştan
Aforoz edildin kovuldun haçtan
Rahmandan bahseden anlaman beşten
Ahın vahın sahte zâr değil imiş (98/3)

3.11.3.1.15. İştikâk

İştikâk, iki kelimenin mana ve kök harflerindeki uygunluk durumudur. İştikâka benzeyen demek olan şibh-i iştikâk ise, iki sözün harflerinin tümünde veya çoğunda birlik bulunmasına rağmen aynı kökten bulunmaması durumudur (Eliaçık, 2018, s.288). Âşık Fatma'nın şiirlerinde bulunan iştikâk ve şibh-i iştikâk sanatından bazıları aşağıda verilmektedir:

- **Seven sevdiğini** elbet arzular (31/2:3) (İştikâk)
- Daima yolları **gözler gözlerim** (33/3:2) (İştikâk)

- **Düzlenir** ovalar yıkılır dağlar
Deryaya darılıp **düze** küsmüşsün (54/3:3,4) (İştikâk)
- **Âşıklar aşk** ile çağlar (16/4:3) (İştikâk)
- **Yolcuda**, kervanda, **yolda** sır vardır (15/5:4) (İştikâk)
- **İsraf** etme **tasarruf** et (25/1:2) (İştikâk)
- **Âşığın maşuğa** köze yanarım (50/2:3) (İştikâk)
- **Bağbansız bağların** bülbülü ötmez (95/2:3) (İştikâk)
- **Yükletti** gam **yükün** belâlar sardı (96/3:2)
- **Serini** yerlere **serdi** Hüdâî (97/2:4)
- Bir **zamanda umman**lara dalmışım (32/4:2) (Şibh-i iştikâk)
- Türk milleti **mutlu** olsun
Yarının **umutlu** olsun (83/14:1,2) (Şibh-i iştikâk)
- Tarihler yazdık bir **rumuz** gibi
Kalbimiz beynimiz **ruhumuz** gibi (23/2:2,3)

3.11.3.1.16. Leff-ü Neşr

“Bir beyit içinde iki veya ikiden fazla sözcüğü kullandıktan sonra o sözcüklerle ilgili sözcükleri sıralama sanatıdır” (Aktaş, 2002, s.162). Leff-ü neşr sanatında ilk mısradaki söylenen sözlerin ikinci mısradaki açıklanma sırasına göre ikiye ayrılmaktadır:

1. Leff-ü Neşr-i Mürettep: Birinci dizide söylenenlerin karşılıkları ikinci dizide aynı sırayı izleyen düzenli leff-ü neşr’dir.

2. Leff-ü Neşr-i Gayri Mürettep: Birinci dizide söylenenlerin karşılıkları, ikinci dizide ya ters yönden sırayı izler ya da karışık olarak bulunur yani düzensiz leff-ü neşr’dir (Dilçin, 2009, s.438,439).

Âşık Fatma Taşkaya’nın şiirlerinde görülen Leff-ü neşr sanatından bazıları aşağıda verilmektedir:

- **Gurbetten** silaya **dönüyor** ise
Yolcunun gözüne **yol** güzel olur (18/1:1,2) (Leff ü neşr-i mürettep)

- Çiftçi **mahsulünü ekme**ye başlar
Tohum topraklara yeni saçıldı (17/3:3,4) (Leff ü neşr-i mürettep)
- **Kovanına** yerleştirir **peteği**
Arının gözüne **bal** güzel olur (18/2:3,4) (Leff ü neşr-i mürettep)
- **Şahin'i görmeden** kavuşmuş ise
Turna'nın gözüne göl güzel olur (18/7:3,4) (Leff ü neşr-i mürettep)
- **Cehalete uygar** mührü vur diyen
Esarete yobazlığa dur diyen (23/3:1,2) (Leff ü neşr-i mürettep)
- Yavrusun **yitirmiş** bir **kuş** olupta
Uçarsam ararsın ama ne fayda (42/1:1,2) (Gayr-i mürettep leff ü neşr)

3.11.3.1.17. Mecaz-ı Mürsel

Benzetme amacı olmadan bir sözü gerçek anlamından farklı bir biçimde kullanılmasına “Mecaz-ı Mürsel” denilmektedir. Bu sanatta iç-dış, parça-bütün, neden-sonuç, sanatçı-eser, soyut-somut gibi ilgiler bulunmaktadır. Âşık Fatma'nın şiirlerinde bulunan Mecaz- Mürsel sanatından bazıları aşağıda verilmektedir:

- Yaslanır beyaza güze bu dağlar (19/2:4)
- Bosna Hersek kan ağlarken (28/1:1)
- Bu işe cihan ağlarken (28/1:3)
- Amerika bak pür neşe (28/7:1)

3.11.3.1.18. Hüsn-i Talil

Herhangi gerçek bir olayın meydana gelişini, hayali ve güzel bir sebebe bağlama sanatıdır (Aktaş, 2002, s.79). Şairler yaşanan bir olayı güzel bir nedene bağlayarak ifadelerini güçlendirmektedirler. Hüsn-i talil sanatını Âşık Fatma Taşkaya bazı dizelerinde kullanarak şiire incelik katmaktadır. Söz güzellik ve estetik kazanarak ön plana çıkmaktadır.

- Hakk sevdiği kulu belâyla sınar (75/6:3)

- Aşk uğruna yanan âşık nur oldu (102/2:3)
- Baharı müjdelere ötüşen kuşlar (17/3:1)

3.11.3.2. Âşık Fatma'nın Şiirlerinde Alkış ve Kargış

Âşıkların en büyük özelliklerinden biri yaşadıkları yoğun duyguları kısa ve özlü bir biçimde kaleme aktarmalarıdır. Âşıklar bir kişinin iyiliğini istediğinde alkış, kötülüğü istediğinde kargış kalıplarını şiirlerinde kullanırlar. “Daha önceleri Türkçe ‘de dua sözcüğünün eş anlamlısı olarak “alkış” kelimesi kullanılıyordu. Bu sözcük “alkamak” yani hayır duası etmek, övmek eyleminden türetilmiştir (Çobanoğlu, 2015, s.1).

Keskin'e göre kargış, karga-, “lanet etmek, beddua etmek” fiil kökünden türemiştir. Türk tarihinin en eski zamanlarında, bir şahısın veya herhangi bir şeyin insanların, Tanrı'nın sevgisinden mahrum kalması ve kötülükle karşılaşması için söylenen sözler olduğu görülmektedir (Keskin, 2019, s.209).

Âşık tarzının tekke edebiyatından aldığı öğeler en çok, tasavvuf felsefesine ve ahlakına ait bir takım genel görüşlerle Hallac-ı Mansur¹¹ ve Nesimî¹² gibi öldürülmüş ve düşüncelerde derin izler bırakmış kimselere ait menkabelerdir. Ne var ki bütün bunlara karşın, tasavvufi etki âşık tarzı üzerinde çok dışta kalmış, onun ruhuna fazla etki edememiş, âşık tarzı özelliğini bozmamış; hayata, günlük olaylara karşı olan ilgisini kesmemiştir (Köprülü, 1999, s.186-187).

- Âşık Fatma Taşkaya eşi Âşık Feymânî'ye yazdığı “Sevdiğim II” adlı şiirinde iyi dileklerini belirtmektedir:

Suna boylun ahu gözlü burada
 İnşallah erersin bir gün murada
 Hani anan-baban elin nerede
 Çetin geçer hayat kışını sevdiğim (39/2)

¹¹ Hallac-ı Mansur: çoğu kaynağa göre söylediği bir kelime (Ene'l-Hak) yüzünden idam edilerek çarmıha gerilen bir şahsiyet. “Beşinci yüzyıldan itibaren yazılan sûfi kaynaklarının çoğunluğunda ölüm sebebi olarak “ene'l-hak” demesi gösterilmiş, daha sonra bu söz üzerine bir edebiyat oluşmuştur” (Dursun, 2020, s.65).

¹² İmadeddin Nesimî: Hurûfilik düşüncesini savunduğu için Allah'a şirk koştuğu ileri sürülerek feci bir şekilde derisi yüzülerek öldürülen 14. Yy şairi.

- Âşık Fatma Hanım'ın eşi Âşık Feymânî konser vermek için 1990 yılında Çorum'a gitmiştir. Orada hastalanan Âşık Feymânî acil olarak Çorum Devlet Hastanesine kaldırılır ve ameliyat olur. Âşık Fatma bu durumu öğrenince çok üzülür. Ancak Başhekim Mehmet Çağlar'ın eşiyle yakından ilgilendiğini duyan Fatma Hanım, iyi dileklerini sunduğu "Çağlar Bey" adlı şiirini kaleme alır:

Size yardım etsin ulu yaradan
Engeller dağılsın çıksın aradan
Çok beğendik memnun olduk oradan
Olgun meyve versin dalın Çağlar Bey (84/3)

Mevlâm sizi hanenizde var etsin
Dilerim daima bahtiyar etsin
İçinizi dışınızı nur etsin
Fatma'nın duasını alın Çağlar Bey (84/5)

- Âşık Fatma'nın "Beddua" adlı şiiri kargışlamaya örnek verilebilir. Fatma Hanım, bu şiirde yukarıda belirtildiği gibi Nesimî'nin ölüm şeklini bir beddua ögesi olarak kullanmıştır.

Azrail alsın canını
Kurtlar oysun her yanını
Nesimî gibi tenini
Yüzecekler gör bakalım (60/1)

Yakup gibi Yusuf'unu
Ele bıraktın yavrunu
Şu dünyada yap hayrını
Yazacaklar gör bakalım (60/2)

3.11.3.3. Âşık Fatma'nın Şiirlerinde Ağız ve Mahalli Unsurlar

Şiirde dilin işlevi çok önemlidir. Âşık şiirini icra ederken hitap ettiği kitlede etki bırakabilmesi için dil ve anlamı birlikte kullanılır. Yani âşık şiirinde yetiştiği yörenin ağzını kullanırken bir yandan da dinleyende etki bırakması için anlamlı olmasına dikkat eder.

Âşığın şiiri, bir estetik anlayışın, bir geleneğin, uymak zorunda olduğu kuralların bütünüdür. Âşığın bağlı olduğu gelenek ve çevre şiirin oluşmasında belirleyicidir. Âşığın üslubu bireyseldir, kaynağını geleneğin belirleyici çerçevesi içinde âşığın deneyimlerinden alır. Bir âşığın üslubu, dil malzemesini şiirde doğru, güzel, kendine özgü bir şekilde kullanmasıdır (Artun, 2016, s.159).

Âşıkların şiirlerinde doğdukları, büyüdükları ve âşıklığını icra ettikleri yörenin ağız özellikleri görülebilir. Âşık Fatma Taşkaya da şiirlerine yetiştiği yöre olan Adana Çukurova ağzına özgü özellikleri yansıtmıştır. Şiirlerinde bahsi geçen kelimeler yörede sıkça kullanılan ve herkesin anlayabildiği kelimelerdir.

Âşık Fatma'nın kullandığı ağız özelliği taşıyan kelimeler ve mahalli unsurlar:

- Hülya, Rustem nasıl küçükler **heyle** (12/2:3)
- **Gaderim** çok beter talihim zalim (14/4:2)
- Yüce Başbuğ önümüzde **beğ** gibi (21/3:1)
- Fatma Türkoğlu'nun **deşinir** derdi (22/5:1)
- **Hemi** yüzden **hemi** sözden peçeyi (23/4:1)
- Fatma bunu töresinden **belledi** (23/6:2)
- Bölücülük vatanımdan **yırasın** (26/1:1)
- **Nere** gitsem hep karıştı işime (27/2:2)
- Fatma **uyarıyom** sizi (28/8:1)
- **Ezrail** de kapınızı çalmadan (31/4:2)
- Sana **nettım** bire felek (34/1:1)
- Fatma bilmem nasıl **nider** (34/5:1)
- Tartılarım aşk yükünü **teğlerim** (36/2:2)

- Bunu böyle herkes bildi **ne deyim** (40/1:3)
- Aklımı yitirdim bende **del oldum** (45/3:4)
- **Eğlenmiyek** şurda burda (55/1:3)
- Müşkülâtın **birem birem** say dünya (58/1:4)
- Ben de sensiz nasıl **edem** (62/3:1)
- Senden başka kime **gidem** (62/3:3)
- Arzulardım ben **varmağa** (63/3:1)
- Dünya gözüyle **görmeğe** (63/3:2)
- Muradım vardı **ermeğe** (63/3:3)
- Himmet eyle **nolur** düşmüşüm zâre (66/2:2)
- Nasip olur ise geliriz **bura** (67/1:3)
- **Unutman** aman ha aman (72/3:3)
- Bacı **gardaş** ablam diye sorar mı? (74/4:2)
- Anam babam gelir **deyi** (79/2:3)
- Fatma'nın dilleri ötmüyor **galan** (86/3:1)
- Bir gönül yıkarsan **olaman** hacı (99/2:1)
- **Herhal** sizi mevki böyle eyledi (99/8:2)
- Yüreğinin gitti gamı **gaygısı** (103/8:2)
- İçime **söğünmez** ateş bırakıp (106/1:3)

Âşıkların yerel dille aktardıkları düşünceleri, seslendiği kitleyle bütünleştiği söylenebilir. Kullandıkları kelime kadroları yerel anlatımla renk kazanarak özgün bir anlatım sağlanmış olur. Görüldüğü üzere Âşık Fatma'nın şiirlerinde kullandığı bu üslup şiire doğallık ve samimiyet katmaktadır. Bu durum aşığın halktan her kesime hitap ettiğinin göstergesidir.

3.11.3.4. Şiirlerinde Atasözleri ve Deyimler

Türkçe'nin en büyük zenginliklerinden biri atasözleri ve deyimlerin varlığıdır. Kültürel birikimin sonucunda deyimlerin ve atasözlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte dilin işlevi artmıştır. Deyim sözcüğünün anlamını TDK şu şekilde tanımlamaktadır: “Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir” (TDK, erişim tarihi:16.09.2022).

Deyimler en az iki kelimeden meydana gelmektedir. Birey anlatmak istediğini deyimler veya atasözleri ile vurgulayarak ifade eder ise anlam daha çok zenginleşmiş olur.

Türkçede, deyimler için çok sayıda terim kullanılmıştır. Deyim karşılığında; önceleri darbimesel, ta'bir, ıstılah sözcükleri kullanılmıştır. Ancak, darbimesel daha çok atasözlerini karşılayan bir terimdir. Tanzimat'tan sonra avama ait hikmetli sözlerin toplanması sürecinde ta'bir sözcüğü kullanılmıştır... Cumhuriyetten sonra uzun bir süre ta'bir sözcüğü kullanılmış ve Türk Dili Araştırma Kurumu tarafından 1935 yılında İstanbul'da bastırılarak dağıtılan Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu'nda tabir = terme, expression karşılığı olarak “deyim” sözcüğü önerilmiş ve bu zamanla tutmuştur (Sinan, 2008, s.92).

3.11.3.4.1. Deyimler

Âşıklar şiirlerinde deyimleri sıkça kullanmışlardır. Bu şekilde şiirlerindeki anlam zenginleşerek dinleyicide derin etki bırakmaktadır. Âşık Fatma Taşkaya da şiirlerinde deyimleri kullanarak bir yandan şiirini süslerken bir yandan da şiire anlam derinliği katmayı başarmıştır.

Konuşurken genellikle bir düşünceyi anlatmak için gayriihtiyari deyimlere başvururuz. Bu durum, deyimlerin dilimizdeki yaygınlığını gösterdiği gibi, aynı zamanda anlatılmak, açıklamak istenen düşünceyi dinleyicinin kafasına net olarak yansıtma amacı da gütmektedir. Bu bakımdan deyimler dilimizin her zaman başvurduğu, ona her biri birer nadide inci değerinde nice nice üstünlükler katmış olduğu söz kalıpları durumundadır (Korkmaz, 2018, s.21).

Âşık Fatma'nın şiirlerinde kullandığı deyimlerden bazıları aşağıda verilmektedir:

- **Dillere destansın** Memili Dayı (100/1:2)
- Karamsar fikire **kin güüt** (25/9:1)
- Gader **çelmesini taktı** peşime (27/2:1)
- Bir **ibret alın** sözümünden (28/4:2)
- **Ah ettikçe** yürek bağım sızılar (31/2:2)
- Pirimden **ilham alırım** (34/2:2)
- Genç yaşımda **reva gördü** ölümü (35/2:3)
- Aşkımızı **dile getir** çal söyle (36/1:2)
- **Divaneye döner** kara bağlarım (36/2:3)
- **Buyun büktü** bu kadere kuzular (40/4:2)
- **Can atardım** varmak için oraya (43/3:1)
- **Ciğerimi dağlamakla** (44/1:3)
- Hasretin **bağrımı yaktı** bu günler (52/1:4)

Âşık Fatma kullandığı deyimlerle anlatımı güçlendirmektedir. Kullandığı kalıp sözler ile şiirin muhtevasına dikkat çekmeyi başarmıştır. Az sözle çok şey anlatarak Türkçe'nin ne kadar zengin bir dil olduğunu göstermektedir.

3.11.3.4.2. Atasözleri

Atasözleri, belli bir zaman süzgecinden geçerek oluşmuş anonim söz kalıplarıdır. Türk şiirinde yıllarca atasözleri kullanılmıştır. Âşıklık geleneğinde de bu durum değişmemiş ve âşıklar atasözlerini şiirleriyle birleşerek söz üstadı olduklarını göstermişleridir. Âşıklar atasözlerini genellikle olduğu gibi kullanır. Ancak bazı durumlarda kelime değişiklikleri yapılabilmektedir.

Atasözlerinin dile yansımış değerler olarak hangi atalardan ve kimlerden kaldığı, aradan yüzlerce ve binlerce yılların geçmiş olması dolayısıyla, bilinmemekte ise de, şaşmaz yaşam tecrübelerinin imbiikten süzölmüş birer değerler sistemi niteliği

taşımaları dolayısıyla, bunlardan her biri kural niteliğindeki birer söz kalıbı durumundadır. Bu söz kalıpları bizler için hem dilimizi süsleyen, ona berraklık kazandıran birer öğüt, birer hayat gerçeği hem de günlük yaşamımızda her zaman yararlanabileceğimiz birer düstur niteliğindedir (Korkmaz, 2018, s.17).

Âşık Fatma'nın şiirlerine bakıldığında iletmek istediği düşünceleri, atasözlerini kullanarak daha dikkat çekici hale getirmektedir:

- Her misafir dokuz rızıkla gelir

Birinin yer de sekizi kalır (26/4:1,2)

(Misafir ev sahibine fazla yük olmaz ve Allah'ın misafirin yediğinden fazlasını ev sahibine verdiği inandır.)

- Sağlıktır her işin başı sevdiğim (39/3:4)

(Bir işin başlanıp bitirilmesi için en önemli şey sağlıktır.)

- El ile dil yarasını

Sarmak kolay değil imiş (88/7:3,4)

(El yarası geçer, dil yarası geçmez)

Gelenek içinde âşıkların bu kalıpları şiirlerinde kullanmaları kültürümüzün bir sonraki nesile aktarılmasında önemli rol oynamaktadır. Yaşam tecrübelerinden ortaya çıkmış bu söz kalıpları Âşık Fatma'nın şiirlerinde başarılı bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.

3.11.3.5. Kullandığı Yabancı Kökenli Kelimeler

Âşıklık geleneğinde âşıklar Türkçe kelimelerin yanı sıra yabancı kökenli kelimeleri kullanarak dili bir araç olarak kullanmayı başarmışlardır. Âşıklar, öz Türkçeyi kusursuz bir şekilde kullanmışlardır. Ancak özellikler dini konuların işlendiği şiirlerde yabancı kelimeleri sıklıkla kullandıkları görülmektedir.

Âşık Fatma Taşkaya'nın şiirlerinde yabancı kökenli kelimeler sıkça görülmektedir. Daha çok tasavvufun etkisiyle yazdığı şiirlerde Arapça ve Farsça kelimelerin sıklığı dikkat çekmektedir. Kullandığı bu kelimelerin çoğu halk tarafından bilinen ve artık Türkçeleştiği düşünülen kelimelerdir. Şiirlerinde tespit edilen yabancı kelimelerin bazıları aşağıda verilmektedir:

- Çözülmez **muamma** benim **ahvalim** (14/4:1)
- **Mürşidin** den **destur** aldın (4/2:1)
- **İlim irfan** asaletin senedi (23/6:1)
- **Terazi mizan** kurulur (24/2:1)
- **Nekes** olma ye iç ama (25/2:3)
- Her **dem** rezildir **ziyankâr** (25/8:3)
- **Firkati** aşk ile yanar iniler (29/1:2)
- **Viranda** bülbül olasın (38/4:4)
- **Muhannetlik** etme varan **sakiye** (57/1:1)
- Söyleyemiyor dilim artık **lâl** oldum (45/1:4)
- **Âşığın maşuğa** köze yanarım (50/2:3)
- Gönül **cuş** edince her taraf dardır (53/2:2)
- **Müşkülâtın** birem birem say dünya (58/1:4)
- **Vuslat** çadırın kursam (65/2:3)
- **Cemâliyle** görüşsem (65/4:1)
- **Katre** olsam karışsam (65/4:3)
- Konmuş **mührü nübüvvet** (65/8:3)
- **Kâmillerle** sohbet kurmuştur Yunus (68/4:4)
- **Feyiz** ırmağının gözünden doğduk (68/5:2)
- Yoksulluk **kervanı** çıktı yoluma (74/3:3)
- **Tabip** çare etmez böyle yaraya (75/5:1)

3.11.3.6. Âşık Fatma'nın Diğer Âşıklara Yazdığı Şiirleri

Âşık Fatma Taşkaya'nın en çok şiir yazdığı âşık kendisi gibi âşık olan eşi Feymânî'dir. Fatma Hanım'ın eşi Feymânî dışında meslektaşlarına yazdığı birçok şiiri bulunmaktadır.

- 1954 yılında Eskişehir'de dünyaya gelen âşık Nurşah Bacı¹³ badeli âşıklardandır. Âşık Fatma, Adana'ya konsere gelen Nurşah Bacı'yı görmeyi çok ister ve konserine gider. Kadın olarak âşıklıkta belli bir konuma gelmek zor olduğundan Fatma Hanım Âşık Nurşah Bacı'ya bir şiir yazar:

Muradım arzumdu sizleri görmek
İlime hoş geldin sen Nurşah bacı
İsterdim gönülden halini sormak
Muhabbet severim ben Nurşah bacı (93/1)

Aşk dağının yokuşunu aştın mı?
Sevda ocağında yanıp piştin mi?
Kader tuzacağına söyle düştün mü?
Düşmediysen geri dön Nurşah bacı (93/2)

...

- Âşık Fatma Âşık Nuri Çırağı¹⁴'nin şiirine cevap olarak aşağıdaki şiiri yazmıştır:

Haberimiz vardır aktan karadan
Hikmeti hüdâyı piri biliriz
Yardımcınız olsun ulu yaradan
İnancımız sonsuz biri biliriz (92/1)

Reyhanî kirveyle saldı selamı
Dostun sefa mıdır yoksa bela mı?
Âşıkların kârı hüzün elemi
Gönülden anlarınız zarı biliriz (92/2)

¹³ Nurşah Bacı: Asıl adı Durşen Mert olan aşığın beş kaseti bulunmaktadır. Daha önceleri saz çalmasına rağmen Hacca gidip geldikten sonra saz çalmayı bırakmıştır.

¹⁴ Âşık Nuri Çırağı: Gerçek adı Nuri Cihan Karataş olan âşık 1948 yılında Erzurum'da doğmuştur. Âşıkların canlı performans sergiledikleri Gülhane Parkı Âşıklar Çadırı (1993- 1999), Gebze Âşıklar Kahvesi (2000-2004), İzmit Çenesuyu Parkı Âşıklar Otağı (2001-2005), Ümraniye Âşıklar Divanı (2001-2005) gibi mekânların işletmeciliğini yaparak geleneğe önemli katkılar sağlamıştır (Ekinci, 2019).

- Âşık Fatma'nın büyük oğlunun kirvesi olan Âşık Reyhani 'ye şiirleri vardır:

Bizi deyip hanemize
Hoş geldin Reyhanî kirve
Neşe kattın müjdemize
Hoş geldin Reyhanî kirve (94/1)

Özlemiştik biz de sizi
Çok memnun ettiniz bizi
Bu yıl burda geçir yazı
Hoş geldin Reyhanî kirve (94/2)

...

- Âşık Fatma'nın ortanca oğlunun kirvesi olan Âşık Sefer Tuna'ya yazdığı şiir:

Sefer Kivra sana sözüm söyledim
Kahpe felek neden attı taşını
Bilmiyorum sen feleğe neyledir
Taktı çelmesini kırdı başını (96/1)
Neden kırdı kanadını, kolunu
Bak şaşırдың düz ovada yolunu
Dostların da anlamadı halımı
Sildirmedi didendeki yaşını (96/2)

...

- 1980 darbesinde milli duygularını dile getirdiği için saldırılara maruz kalan Ozan Arif¹⁵, Almanya'ya gider. Orada ailesine ve vatanına olan hasretini sık sık dile getirmiştir. Ancak geride bıraktığı sadece ailesi değil kendisi gibi âşık olan meslektaşlarını da merak ve özlemle anmaktaydı. Bunun için Âşık Feymânî'ye bir mektup yazar ve diğer âşıkların nasıl olduklarını sorar. Âşık Feymânî o sırada konser vermek amacıyla başka şehirde olduğu için o mektuba eşi Âşık Fatma Taşkaya cevap verir. Âşık Fatma Taşkaya, Ozan Arif'in "Haber Yaz" adlı mektubuna "Perişan" adlı mektupla cevap verir. Mektuba Âşık Fatma'nın cevap verdiğini öğrenen Ozan Arif çok

¹⁵ Ozan Arif: 1949 yılında Giresun'da doğmuştur. Konya Âşıklar Bayramında altın madalyalar kazanmış âşıklardan biridir. Ayrıca milliyetçi duygularıyla ön plana çıkmış bir edebiyat öğretmenidir.

şaşırır. Şiirlerinden o etkilenir ki Ozan Arif mektup için Âşık Fatma Taşkaya'yı tebrik eder ve kendisinin de şiirde usta olduğunu söyler. Bu şiirlerden bazıları aşağıda verilmektedir.

OZAN ARİF

Unuttun mu beni Feymânî usta
Olan biten işten haber yaz bana
Selâm söyle benden yarene dosta
Gelişten gidişten haber yaz bana

Âşık Kul Mustafa için;

Buluklu'yu Buruk'tan git sor, ara
Ona uyup sende girme zarara
Kadına içkiye bir de kumara
Ömrünü vermişten haber yaz bana

Âşık Hazım Demirci için;

Kayınbaban dikkat etsin besine
Ben hayranım onun bülbül sesini
Duydum girmiş tarikatçı süsüne
Son model dervişten haber yaz bana

Gül Ahmet¹⁶ için;

Gâvur dağlı gül bitirmiş saksıda
Bülbülleri hep bağlamış taksite
“Acer gelin” ile Murat takside
Vuslata ermişten haber yaz bana

...

---

¹⁶ Gül Ahmet: 1955 yılında Gaziantep İslahiye'de doğmuştur. Gerçek adı Ahmet Yiğit'tir. Şiirlerinde “Gül Ahmet” mahlasını kullanmaktadır. Birçok âşık şölenlerine katılmış ve atışmalarıyla ön plana çıkmıştır.

ÂŞIK FATMA TAŞKAYA

Mektubunu aldım ey Ozan Arif
 Olan biten işin hâli perişan
 Methodip dostları eyledim tarif
 Bu yoldan gidenin hâli perişan (105/1)

Âşık Kul Mustafa için;

Burukluyu gittim sordum oradan
 Aklını başından almış yaradan
 Hiç eser kalmamış aktan karadan
 Boşuna çağlamış seli perişan (105/2)

Âşık Deli Hazım için;

Selâmını alır koyar başına
 Bülbül olur hep çağırır eşine
 Dikkatlidir ekmeğine aşına
 Mahlasıdır deli dolu perişan (105/3)

Gül Ahmet için;

Acer gelin bükmüş onun belini
 Gâvur dağlı kayıp etmiş yolunu
 Soruyorsan Gül Ahmet'in hâlini
 Arısı peteği balı perişan (105/7)

4. SONUÇ

Âşıklar, geçmişten günümüze buldukları toplumun geleneklerini nesilden nesile aktaran halk sanatçıları olarak ortaya çıkmışlardır. Âşıklar, sanatlarını belli kurallar çerçevesinde aktararak bir gelenek haline getirmişler ve geleneğin devam etmesini sağlamışlardır. Geleneğin devam etmesindeki bir diğer etken ise âşıklar hakkında yapılan çalışmalardır. Âşıklık geleneği hakkında yapılan çalışmaların 20. yy.'ın ilk yarısında arttığı görülmektedir. Geleneğin devam etmesine son derece önemli katkıları bulunan Adana âşıklık geleneği ve Adanalı âşıklar hakkında yapılan çalışmalarda da artış olduğu gözlemlenmiştir. Ancak yapılan çalışmaların çoğunda kadın âşıkların ihmal edildiği dikkat çeken bir sorundur. Bu sorunun giderilmesi amacı ile Âşık Fatma Taşkaya'nın gelenek içindeki yeri ve şiirlerinin incelenmesi ile şu sonuçlar tespit edilmiştir:

1. Âşıklık geleneğinin geçmişten günümüze kadar sürdürülmesine etki eden olgular belirtilerek gelenek içinde bir kabul görme şartları tespit edilmiştir.
2. Geleneğin devam ettiği yerlerden biri olan Adana'nın tarihi, nüfusu, coğrafyası ve ekonomisi hakkında bilgiler verilmiştir.
3. Kadın âşıkların erkek âşıklara oranla geri plana atıldıkları gözlemlenerek Adanalı kadın âşıklar hakkında kısa tanıtımlar yapılmıştır.
4. Erkek âşıklar kadar olmasa da kadın âşıkların eserleri göz ardı edilemeyecek sayıda oldukları tespit edilmiştir.
5. Kadın âşıkların gelenek içinde karşılaştıkları sorunlar ele alınarak toplumsal eşitsizliğin âşıklık geleneği içerisinde de nasıl uygulandığı belirtilmiştir. Kadın âşıkların gelenek içinde kabul görme çabası içindeyken karşılaştıkları tepkiler saptanmıştır. İcra ortamlarında bir kadın olarak kabul görmenin kolay olmadığı gözlemlenmiştir.
6. Adanalı kadın âşıklardan biri olan Âşık Fatma Taşkaya'nın şiirleri incelenerek gelenek içindeki varlığı ispatlanmaya çalışılmıştır.
7. Âşık Fatma'nın hayatı, şiire başlaması ve âşıklık hayatında gördüğü olumlu sonuçlar tespit edilmiştir. Âşıklar tarafından en önemli konulardan biri mahlas seçimidir. Fatma Hanım, şiirlerinde daha çok "Fatma" mahlasını kullanmayı tercih etmiştir.

8. Âşık Fatma Taşkaya'nın toplam 111 şiiri derlenerek bir araya getirilmiştir. Şiirleri arasında sadece 1 şiiri hariç diğer bütün şiirlerini dörtlükler biçiminde yazmıştır. Şiirlerindeki dörtlük sayısı değişkenlik göstermektedir. En çok 3 ve 4 dörtlük sayısını kullanmıştır.
9. Âşık Fatma şiirlerinde en fazla 11'li hece ölçüsünü kullanmıştır. İncelenen şiirinden 67'sini 11'li hece ölçüsü ile kaleme alınmıştır. Daha sonra en çok 8'li hece ölçüsünü kullanmıştır. Ayrıca şiirlerinde dize şeklinde nakarata sıkça rastlanmaktadır.
10. Âşıklık geleneği şiirlerinde kafiye kullanımı oldukça önemlidir. Âşık Fatma Taşkaya şiirlerinde en fazla yarım kafiye çeşidini kullanmayı tercih etmiştir. Tam kafiye, zengin kafiye ve tunç kafiyeyi ustalıkla kullanan âşık şiirlerinde kafiye çeşitlerinin neredeyse hepsini kullanarak ahengi sağlamayı başarmıştır. İfadelerini güçlendiren redifleri ise kusursuz bir şekilde şiirlerine uygulamıştır.
11. Adana âşıklık geleneğinde önceden saz çalan âşığa çok fazla rastlanılmıyordu. Ancak daha sonraları saz çalmanın yayıldığı görülmüştür. Âşık Fatma saz çalmayan âşıklardan biridir. Bunun en büyük sebebi olarak saz çalan kadınlara kötü bakıldığı düşüncesidir. Bu durum toplum baskısının kadın üzerindeki etkilerinden biri olarak değerlendirilebilir.
12. Âşık Fatma şiirlerinin çoğunu eşi Âşık Feymânî için yazmıştır. Bunların geneli hasret ve gurbet temaları altında işlenmiştir. Bunların yanında şiirlerinin içinde toplumsal konulara değinmeyi ihmal etmemiştir. Bunlardan bazıları; dünya genelinde yaşanan korona virüsü, 15 Temmuz günü ülkemizde yaşanan hain darbe girişimi ve israf etmenin sonunda yaşanacak sıkıntıları belirten şiirleridir.
13. Gelenek içinde üslup önemli konumdadır. Bir aşığın üslubu ve hitap şekli aşığın gelenek içindeki yerini belirlemeden rol sahibidir. Âşık Fatma'nın üslubu oldukça sade ve yalın bir şekildedir. Sadece dini konuları içeren şiirlerinde Arapça ve Farsça kelimelerin yer aldığı görülmektedir. Âşığın şiirlerinde yöresel ağız ve mahalli unsurlar sıklıkla görülmüştür. Bu aşığın seslendiği kişi veya kitleye düşüncelerini samimi bir şekilde ifade etmesinin göstergesidir.
14. Âşık Fatma'nın şiirlerinde âşıklık geleneğinde yer alan dedim- dedili ve lebdeğmez olguları yer almamaktadır.
15. Âşıklık geleneğinin en zor olgusu olan atışmadır. Âşık Fatma Taşkaya'nın atışma yaptığı saptanmıştır. Ancak bunların çoğu kayıt edilemediği için kaybolmuştur. Elde edilen atışma örnekleri çalışmada belirtilmiştir.

Bu çalışmada ataerkil toplumlarda yaşanan cinsiyet eşitsizliğinin her alanda ve âşıklık geleneği içinde bitmesi gerektiğini düşüncesi ile kadın âşıkların önemi vurgulanmıştır. Kadın âşıklar üzerine yapılan çalışmalara katkı sağlamak amacıyla Âşık Fatma Taşkaya'nın kadın olarak gelenekte ne kadar önemli bir yere sahip olduğu ortaya konmuştur. Gösterdiği cesaret ile çevresindeki diğer kadınlara örnek olduğu görülmektedir. Âşık Fatma'nın âşıklık geleneği kurallarına her yönüyle uyduğu bu araştırma ile saptanmıştır. Sazlı ve sözlü ortamda büyümesi, eşi Âşık Feymânî'nin desteği ve özellikle kendi çabası ile şiir konusunda ustalastığı görülmektedir. Âşık Fatma Taşkaya eşi Âşık Feymânî ile fırsat buldukça âşık şölenlerine katılmaya devam etmektedir.

Kadın âşıklara erkek âşıklar gibi sanatlarını rahatça icra etme fırsatı verilmediğinden geri planda kaldıkları görülmüştür. Erkek âşıklar yapılan tüm âşık şölenlerine rahatça katılabiliyorken kadın âşıkların bu organizasyonlara davet edilmediği görülmüştür. Bu çalışmada kendi çabaları ile seslerini duyurmaya çalışan kadın âşıkların oldukça değerli şiirleri bulunduğu gözlemlenmiştir. Yapılan bu tür araştırmalar geleneğe ve geri plana atılmış değerli kadın âşıklara önemli destek niteliği taşımaktadır.

Bugüne kadar birçok kadın âşık tanınmamış ve gelenek içinde kaybolmuştur. Ağıt, ninni gibi sözlü kültürün aktarılmasında önemli konumda olan kadınlara daha çok sahip çıkılması gerekmektedir. Bu çalışma hakkında detaylı bilgi bulunmayan Âşık Fatma Taşkaya'nın unutulmaması için önem ve hassasiyet gösterilerek yapılmıştır. Âşık Fatma'nın hayatı, sanatı ve şiirleri biçim, içerik yönünden titizlikle incelenerek gelenekteki yeri ispatlanmıştır. Araştırma ile bu tür çalışmaların çoğalması gerektiği ve hakkında çok bilgi olmayan kadın âşıklar üzerine detaylı incelemeler yapılması görüşü savunulmaktadır.

ÂŞIK FATMA TAŞKAYA'NIN ŞİİRLERİ

1. ELVEDA PİR BABAMA

Ayrılık hasreti çöktü içime
Gidiyorum can efendim elveda
Var ise bağışla bakma suçuma
Gidiyorum can efendim elveda

Dergâhına ben de olmaya geldim
Nasip kısmetimi almaya geldim
Kendimi tanıyıp bilmeye geldim
Gidiyorum can efendim elveda

Fatma der ki daim hakkı anarım
Çağladı cüş etti gönül pınarım
Kısmet ise bir gün geri dönerim.
Gidiyorum can efendim elveda

2. ELMAS ANNEYE (19.04.1994)

Mevlânâ'nın diyarına
Çağır da geleyim anne
Mürşîdimden olsun himmet
Kendimi bileyim anne

Gelmek için can atarım
Hasretle yanar tüterim
Böyle olursa biterim
Doğruyu bulayım anne

Dünya işim kötü gider
Bacılarım nasıl eder
Mürşîdim halime ne der
Bildir de güleyim anne

Abim Hüseyin'e selam
 Yol açın da çabuk gelem
 Başımdan gitmiyor elem
 Umutlu olayım anne

Neneye hürmetim vardır
 Elimden tutacak pirdir
 Konya görülecek yerdir
 Ummanına dalayım anne

Fatma der düzenim yoktur
 Çare olmaz tabib doktor
 Mahrum etmek mürşit haktır
 Kapısın çalayım anne

3. LEYLE-İ KADİRDE

Himmet et efendim himmet et babam
 Tutup yapışacak dal gönder bize
 Boşuna gitmesin, hizmetim çabam
 Varıp kavuşacak yol gönder bize

Bana âyân oldu sizin halınız
 Vallahi güzeldir gerçek yolunuz
 Davet ediyorum bize geliniz
 Gönül diyarından tel gönder bize

Çiğdem çiçek, Nergis açtı dağlarım
 Bu gece leyle-i gadir ağlarım
 İlkbahardır yine coşar çağlarım
 Sohbet deresinden sel gönder bize

Ey, **Fatma** mürşide kurbandır canın
 Bana göre kutbu azamdır şanın
 Kokusu nebiyyi zişandır onun.
 Muhabbet bağından gül gönder bize

4. CEMİLE ANNEYE (19.04.1994)

Kıymetli Cemile anam
 Gösterdin nurunu bize
 Çabuk çağır geri dönem
 Gösterdin nurunu bize

Mürşidin den destur aldın
 Herkesi hayrete saldın
 Müritler halinden bildin
 Gösterdin nurunu bize

Halisan edir niyetin
 Bize olsun merhametin
 Zuhur etti kerametin.
 Gösterdin nurunu bize

Müritlere sen anasın
 Seyredenlere bir aynasın
 Cahil kınarsa kınasın
 Gösterdi nurunu bize

Fatma'yım eyledim tövbe
 Canlarım Hatice, Tuğba
 Rehberindin Fevzi Baba
 Gösterdin nurunu bize

Çorum Devlet Hastanesi Baştabibi Mehmet Çağlar Bey'in eşi Ayten Hanım ve çocukları ile köye gelmiştir.

5. AYTEN HANIM VE ÇAĞLAR BEY'E

Ayten hanım ağlar bey'le
Hoş geldiniz köyümüze
Tanışmışsın bizim köyle
Hoş geldiniz köyümüze

Bekliyorduk yollarınız
Nasıl vatan elleriniz
Çok samimi halleriniz
Hoş geldiniz köyümüze

Boşa gitmedi çabamız
Nasıl efendi babamız
Memnun etti mi obamız
Hoş geldiniz köyümüze

Fatma daim anar sizi
Minnettar ettiniz bizi
Aşkınan aldım sazı
Hoş geldiniz köyümüze

6. BU SABAH

Kara gözlerini sevdiğim yârim
Ayrılık fermanın sundun bu sabah
Gnlme sen saldın ah ile zarı
Ynn gurbet ele döndün bu sabah

Ayrılıpta sen sıladan giderken
Gam yükünün kervanını yederken
Aşkın ile beni irşâd ederken
Derdimle ah Edip yandın bu sabah

Fatma der ki derdimizi bölelim
 Bazı ağlayalım, bazı gülelim
 Gel biraz da aşk sazını çalalım
 İçtin aşk dolusun kandın bu sabah

7. AĞLADI

Gönül bu aşkın elinden
 Bir zaman yandı ağladı
 Sabreyleyip etti karar
 Eyyuba döndü ağladı

Dostunu düşürdü zara
 Hasret kaldı nazlı yâre
 Talihi doğuştan kara
 Sevdiğin andı ağladı

Fatma'da eğlendi kaldı
 Attı tasta tasa çaldı
 Ahû zara derde saldı
 Çileye kandı ağladı

8. SEHER YELİ

Yârim gitmiş gurbet ele
 Selâm olsun gonca güle
 Sonundaki sarı tele
 Hayranım ben seher yeli

Gurbet elde yar nederse
 Cânânını arz ederse
 Ferhat olup Şirin derse
 Kurbanım ben seher yeli

Fatma'nın canı cânânı
 Var mı yürekten yananı
 Mısır'ın Yusuf Kenân'ı
 Seyranım ben seher yeli

9. BİLÂL BABA DERGÂH'INDA (AŞURE GÜNÜ)

Bilâl baba sana geldik
 Boş çevirme elimizi
 Size gerçek mürit olduk
 Boş çevirme elimizi

Eşiğine yüzüm sürdüm
 Arzu muradıma erdim
 Çok güzel halleri gördüm
 Boş çevirme elimizi

Hallerine oldum hayran
 Eyledim her yeri seyran
 Kendimden geçmişin bir an
 Boş çevirme elimizi

Fatma derki yanar içim
 Ne olur bağışla suçum
 Dünyadan çekerken göçüm
 Boş çevirme elimizi

10. HACCA GİDEN FEVZİ BABAM'A

O mübarek diyar Mekke şehrine
 Arzu maksudundu vardın mı babam
 Her sabah Nur doğar çöl üzerine
 Gönül seccadesin derdin mi babam

Büründün ihrama, soydun kisveyi
 Dolandın Minâyı, gezdin merveyi
 Hacerül Esveti, kutsal nesneyi
 Görüp muradına erdin mi babam

Oradadır ümmeti Ahmed'e ikram
 Makamı İbrahim, Mescidi Haram
 Ordadır çâriyar, Ashab-ı Kiram
 Yüzünü Kâbe'ye sürdün mü babam

Ehlibeyt aşkına döküp gözyaşı
 Minâ'da şeytana attın mı taşı
 Orda unutturmuş kardaş kardaşı
 Vakfede birazcık durdun mu babam

Ordadır Uhud'un Bedr'in erleri
 Onlar ki İslam'ın şaheserleri
 Medine'de nebilerin zerveri
 Makamı Mahmut'a girdin mi babam

Kırk rekât namazı kıldın mı birden
 Kıyam-rûkü-secde yazılır Âdem
 Aciz müritlere hediyen zem zem
 Getirip elinle verdin mi babam

Hakkın habibini görmüyecek mi?
 Arzu muradına ermiyecek mi?
 Varıp huzuruna durmayacak mı?
Fatma'nın halini sordun mu babam

11. HACDAN DÖNEN FEVZİ BABAM'A

Resûlullah diyarından
Hoş geldin efendim babam
Geçmiştin dünya varından
Hoş geldin efendim babam

Bakıyorduk yollarına
Hayran idik hallarına
Hasret kaldık dillerine
Hoş geldin efendim babam

Müritleri şadetmeye
Gönülden sohbet etmeye
Yine muhabbet etmeye
Hoş geldin efendim babam

Bir nazar ettin perine
Hakkın kutsal eserine
Farzı getirip yerine
Hoş geldin efendim babam

Dervişlerin zikre dalsın
Sohbetinden feyiz alsın
Tavafın mübarek olsun
Hoş geldin efendim babam

Duydun lebbeyk sedasını
Feryadını-nidasını
Yapıp haccın edasını
Hoş geldin efendim babam

Fatma'yım ağladık dem-dem
 Varlığıdır bize elzem
 Hediye bir yudum zem zem
 Hoş geldin efendim babam

12. TEYZEM ZELİHA'YA

Canım teyzeciğim Zeliha Hanım
 Önce sevgi selamımı ederim
 Çok kötü hallerim yanıyor canım
 Yazılmış alınma kötü kaderim

Mustafa Amca'mı sorarım böyle
 Hatice, Hasan'a selamımı söyle
 Hülya, Rustem nasıl küçükler heyle
 Aşılmaz engeller aşar giderim

Fatma her dem sizi anar iniler
 Sinesi gam dolu yanar iniler
 Yarası derindir kanar iniler
 İkrarımdan dönmem ikrar giderim

13. DOKTOR MEHMET ÇAĞLAR BEY'E

Kısmet oldu yine Çorum iline
 Ziyarete geldik sizi Çağlar Bey
 Daim hizmetiniz Hakkın yoluna
 Ziyarete geldik sizi Çağlar Bey

İyilikle memnun ettiniz bizi
 Hatırlayıp her an anarız sizi
 Unutmadık size verilen sözü
 Ziyarete geldik sizi Çağlar Bey

Fatma der efendi yaşa bin yaşa
 Âlemde insanlık taç olur başa
 Hak için yapılan gider mi boşa
 Ziyarete geldik sizi Çağlar Bey

14. BEN

Eğer benim kim olduğum sorarsan
 İki yavru, bir de garip yâr ben de
 Varlığımı, malım mülküm ararsan
 Aşkımınla sifıra düşmüş kar ben de

Yardan ayrılması bana güç gelir
 Dostlar ağlar bana, düşman da güler
 Bülbül feryadını ahımdan alır
 Feryat bende, figan bende, zar bende

Haktan ilham alıp aşka dalınca
 Ayrılığın sonu ölüm olunca
 İsrâfil de sur düdüğün çalınca
 Canımı cânâna vermek var bende

Çözülmez muamma benim ahvalim
 Gaderim çok beter, talihim zalim
 Âlemin işinden ayırır halim
Fatma der ki; gizli kalmış sır bende

15. BAHAR I

Bahar gelip tüm çiçekler açınca
 Arıda, petekte, balda sır vardır
 Âşık, aşk dolusun pirden içince
 Alanda, sunanda, elde sır vardır

Yolcular seherde düşünür yolu
 Bülbüller o zaman severler gülü
 Yârdan ayrılanın yamandır halı
 Maksatta, arzuda, hâlde sır vardır

Güzeller yaylada güler oynaşır
 Koyun kuzu su ile meler, kaynaşır
 Akarken dağlardan yâre gül taşır
 Pınarda, derece, selde sır vardır

Mevsim yılı, yıl baharı unutmaz
 Bülbül gülü, gül baharı unutmaz
 Meyve dalı, dal baharı unutmaz
 Ağızda, lisanda, dilde sır vardır

Baharda, **Fatma**'nın neşesi dağlar
 Vatanın en güzel köşesi dağlar
 Sevdiğim başından aşası dağlar
 Yolcuda, kervanda, yolda sır vardır

16. BAHAR II

Düzülsün Türkmen elleri
 Yollara bahar erişti
 Söylesin şeyda dilleri
 Güllere bahar erişti

Dağlarda karlar eridi
 Sular çağlardı yürüdü
 Gönül'ü neşe bürüdü
 Hallere bahar erişti

Mecnun Leyla'ya koşmuştu
 Aşılmaz engel açmıştı
 Kader ile savaşmıştı
 öllere bahar erişti

Fatma, Hakk'tan dilek diler
 Ağlayan gözleri güler
 Âşıklar aşk ile çağlar
 Tellere bahar erişti

17. BAHAR III

Yine bahar, geldi karlar eridi
 Lâle, sümbül, nergis, reyhan açıldı
 Türkmen kızı göçün çekti, yürüdü
 Yaylalara kervan ile göçüldü

Bülbül güle bağlı, gül de bülbüle
 Çekerler cefayı, yâr bile bile
 Şaşkındır onlarda bu gizli hale
 Bu mevsimde aşk badesi içildi

Baharı müjdeler ötüşen kuşlar
 Türlü renge girdi karşı yamaçlar
 Çiftçi mahsulünü ekmeye başlar
 Tohum topraklara yeni saçıldı

Fatma da baharı seyreder, güler
 Koyunlar kuzuya seslenir, meler
 Âşıklar sazını aşkınan çalar
 İlkbaharda tatlı candan geçildi

18. BAHAR IV

Gurbetten sılaya dönüyor ise
 Yolcunun gözüne, yol güzel olur
 Leyla'sını aramaya gitmişse
 Mecnun'un gözüne çöl güzel olur

Karşiki görünen dağın eteği
 Çiğdem, nergis, mor menekşe biteği
 Kovanına yerleştirir peteği
 Arının gözüne bal güzel olur

Yağmur yağar hayat verir toprağa
 Ağaca, meyveye, dala, yaprağa
 Bahçıvan da iyi bakmışsa bağa
 Bülbülün gözüne gül güzel olur

Çiçekler açılır süsler ovayı
 Buhar kalkar seyran eder havayı
 Çer-çöp ile donatırken yuvayı
 Kuşların gözüne dal güzel olur

Görünse de hayat karmakarışık
 Olmalıdır, dere, selle barışık
 Bir muhabbet ehli bulmuşsa âşık
 Sazda tel, ağızda dil güzel olur

Toprak cana gelir, destur alınca
 Dağlar sırlar saklar kendi halince
 Dost dostu karşılık nağme salınca
 Mektup şirinleşir, pul güzel olur

Baharda **Fatma** da dalar hevese
 Kalkar mahlûkattan elem vesvese
 Şahin'i görmeden kavuşmuş ise
 Turna'nın gözüne göl güzel olur

19. DAĞLARI

Yârim sen gidince gurbet ellere
 Büründü bahara, yaza bu dağlar
 Yücesinden geçit vermez bellere
 Benim gibi âşık, öze bu dağlar
 Bahar gelir, her tarafı şenlenir
 Sinesinde garip âşık dinlenir
 Kulaktan kulağa sanı ünlenir
 Yaslanır beyaza, güze bu dağlar

Garip **Fatma** yol üstüne çıkıyor
 Yârin geleceği yöne bakıyor
 İçindeki derya coştı akıyor
 Hayrandır turnaya, kaza bu dağlar

20. DAĞLAR II

Coşkun sular çağlayıp da akıyor
 Baharın müjdesin veriyor dağlar
 Çiğdem çiçekleri açmış, kokuyor
 Çimenler dan halı seriyor dağlar

Yücesine çıkıp bakasım gelir
 Aslıyım Kerem'i yakasım gelir
 Derdimi onlara dökesim gelir
 Perişan halimi görüyor dağlar

Gariplere kucak açmış, kol açmış
 Âşıklar başına türlü hâl açmış
Fatma'ya da ara sıra yol açmış
 Bugünler murada eriyor dağlar

21. VATAN SEVGİSİ

Vatan diye, millet diye, din diye
 Ölürsen şehidim kalırsam gazi
 Şeref diye, namus diye, şan diye
 Ölürsen şehidim kalırsam gazi

Nice canlarını verdi yiğitler
 Yıktı insanlığı şu arsız itler
 Bildirdi düşmana haddin bozkurtlar
 Ölürsen şehidim kalırsam gazi

Yüce başbuğ önümüzde beğ gibi
 Ulu çınar önümüzde dağ gibi
 Gereceğim kollarımı ağ gibi
 Ölürsen şehidim kalırsam gazi

Vatan için nice canlar yanıyor
 Azdı yaralarım yine kanıyor
Fatma, yaradanı her an anıyor
 Ölürsen şehidim, kalırsam gazi

22. TÜRKÜN MAZİSİ

Allah'ı hak bildik Kuran'ı azim
 Resul-ü Muhammed dinimiz bizim
 Tarihi uygarlık dstandır mazim
 Savaştır bayramdır günümüz bizim

Davasından geri dönmeyendeniz
 Mantıksız laflara kanmayandanız
 Ateşsiz yakarız yanmayandanız
 Fedadır bu yola canımız bizim

Önümüzde önder, hakanımız var
 Çelik dağlar delip çık anımız var
 Dünyaya bir gözle bakanımız var
 Al bayrakta renktir kanımız bizim

Nice şehit verdik nice yaralı
 Nice günler gördük ağı karalı
 Nice esir aldık şahı kralı
 Dünyaya örnektir şanımız bizim

Fatma, Türkoğlu'nun deşinir derdi
 Dünya Turan'ımın olacak yurdu
 Tanrım önder etti ulu bozkurdu
 Kızıl elmayadır yönümüz bizim

23. CUMHURİYET

Türkiye'nin şerefini yücelten
 Demokrasi, Cumhuriyet, Atatürk
 Adalet, istikbâl, hürriyet veren
 Demokrasi, Cumhuriyet, Atatürk

Sevgi kaynağımız duygumuz gibi
 Tarihler yazdık bir rumuz gibi
 Kalbimiz, beynimiz, ruhumuz gibi
 Demokrasi, Cumhuriyet, Atatürk

Cehalete uygar mührü vur diyen
 Esarete, yobazlığa dur diyen
 İlim denen mürşidimiz var diyen
 Demokrasi, Cumhuriyet, Atatürk

Hemi yüzden hemi sözden peçeyi
 Kaldırdı ruhlardan kara geceyi
 Kolayca belletti, yazı, heceyi
 Demokrasi, Cumhuriyet, Atatürk

Uçak, vapur, oto, tramvay, tren
 Uygar bir sahaya teknikle giren
 Yurda çağdaş yenilikler getiren
 Demokrasi, Cumhuriyet, Atatürk

İlim irfan asaletin senedi
Fatma bunu töresinden belledi
 Eseriyle yaşayacak ebedi
 Demokrasi, Cumhuriyet, Atatürk

24. ADALET

Gel efendim konuşalım,
 Aslımız ne, tanışalım
 Adalete yanaşalım
 Gör bakalım neler olur

Terazi mizan kurulur
 Haklıya hakkı verilir
 Cennete suçsuz girilir
 Sor, bakalım neler olur

Divanına götürürler
 Sualimi yitirirler
 İki melek getirirler
 Er, bakalım neler olur

Yanar **Fatma**'nın yüreği
 Çöker dünyanın direği
 O zaman olmaz gereği
 Yâr, bakalım neler olur

25. TUTUMLU OL

Ey Arkadaş tut sözümü
 İsrâf etme tasarruf et
 Saklarsan olur lüzumu
 İsrâf etme tasarruf et

Servetini hep harcama
 Güven olmaz her adama
 Nekes olma ye iç ama
 İsrâf etme tasarruf et

Kişi bellolur zatından
 Müsrif tez iner atından
 Zamanında sıhhatından
 İsrâf etme tasarruf et

Düşkünleri et himaye,
 Kanattır kuşa sermaye,
 Tutumluluk hoş bir gaye,
 İsrâf etme, tasarruf et.

Çokça israf çokça günah
 Sonunda olmasın ah vah
 Müsripleri sevmez Allah
 İsrâf etme tasarruf et

Malın denk olsa denize
 Örnek olun beldenize
 Muhammed (SAV) rehberdir bize
 İsrâf etme tasarruf et

Fikirden ince duygudan
 İstirahat iş uykuda
 Yanan lamba, akan sudan
 İsrâf etme, tasarruf et

Grev boykot içki kumar
 Hayatı eyler tarumar
 Her dem rezildir ziyankâr
 İsrâf etme tasarruf et

Karamsar fikire kin güf
 Gölgesiyle hoştur söğüt
Fatma Mahremi der öğüt
 İsrâf etme tasarruf et

26. TURİZM

Bölücülük vatanımdan yırasın
 Acizlik duymasın konuklarımız
 Huzur arayanlar burda arasın
 Cennettir yöremiz oymaklarımız

Tembellik vermese arzu hevesler
 Tercümanlık eder hislere sesler
 Maşallah dünyayı rahatça besler
 Bunca bereketli kaynaklarımız

Cehalet ilme etmeye gölge
 Her köşemiz olsun turistik bölge
 Sanat uygarlığa sanki bir belge
 İşlesin elimiz parmaklarımız

Her misafir dokuz rızıkla gelir
 Birisinin yer de sekizi kalır
 Güler yüz tatlı dil ne güzel olur
 Hoş olsun daima ahlaklarımız

Sözüm bir duyuru olsun amire
 Fon ayırman bey oğluna tamire
 Sürgün değil özlem olsun memura
 Şemdinli, Hakkâri, Şırnaklarımız

Düşmanlık meyvesi vermeye dallar,
 Karşılıklı sevgi dünyayı sallar,
 İbret ile sıhhat bulsun mavsallar,
 Kireçleme yapmaz oynaklarımız.

Helal kazanılsın, haram yenmesin,
 Tembellik hanede pineklenmesin,
 Mikrop kapar diye ojelenmesin,
 Okşasın toprağı tırnaklarımız.

İnsanoğlu sen âleme mizansın
 Her varlığı sevki; dünya bezensin
 Nefret eylemesin bize özensin
 Sonraki gelecek kuşaklarımız

Fatma, der muhabbet mutlu bir hayat

Gezip görmek ile yayılır sanat

Enerji ile aydınlansın kâinat

Boş yere akmasın ırmaklarımız.

27. UYANDIM

Tam 14 yaşında, gençlik çağında

Pir elinden kadre içtim, uyandım

Bir fırtına koptu gönül bağında

Bir hayret içine düştüm, uyandım

Gader çelmesini taktı peşime

Nere gitsem hep karıştı işime

Acımadı gözden akan yaşıma

Feleğin işine şaştım uyandım

Fatma der ki: ben daima ağladım

Aşkın ateşiyle sinem dağladım

Bazı durgun aktım, bazı çağladım

Sevda ocağında piştım uyandım

28. NASIL BAYRAM EDELİM

Bosna Hersek kan ağlarken

Nasıl bayram edelim biz

Bu işe cihan ağlarken

Nasıl bayram edelim biz

Anadan ayrı kuzular

Yüreğim yanar sızılar

Gönül ateşkes arzular

Nasıl bayram edelim biz

Bosna'ya yardım edelim
Gideceksek tez gidelim
Böyle bayramı nidelim
Nasıl bayram edelim biz

Yanıyorum ta özümden
Bir ibret alın sözümden
Dünyayı sildim gözümden
Nasıl bayram edelim biz

Aman din kardeşim susma
Yaradan'dan ümit kesme
Ar namus rezil-i rüsva
Nasıl bayram edelim biz

Birleşmiş milletler utan
Bu soykırım senin hatan
İnler iken şehit yatan
Nasıl bayram edelim biz

Amerika bak pür neşe
Bu zulme eyler temaşa
Savaşırken Zeynep-Ayşe
Nasıl bayram edelim biz

Fatma, uyarıyom sizi
Silinsin bu zulmün izi
Bütün dünya kınar bizi
Nasıl bayram edelim biz

29. AŞK

Bir âşık ayrılınca yerinden
 Firkati aşk ile yanar iniler
 Yüce dağlar erir akar zarından
 Hasretlik uğruna döner iniler

Gurbetin kahrına dayanmaz canlar
 Vakiti daralır yıl olur günler
 Aşkın çetinliğİN çekenler anlar
 İçer aşk şerbetin kanar iniler

Merhem tutmaz sızlıyor yaralar
 Zalim gurbet sevenleri aralar
 Dileğımız bir kefene saralar
 Bu zulmeti **Fatma** anar iniler

30. AŞK ELİNDEN

Deli gönül yaralandı
 Aşk elinden aşk elinden
 Param parça paralandı
 Aşk elinden aşk elinden

Bilinmez muamma çözdü
 Nice gurbet elde gezdi
 Bazı derde düştü bezdi
 Aşk elinden aşk elinden

Bir zaman Mevla aradı
 Bir zaman Leyla aradı
 Bir zaman hülya aradı
 Aşk elinden aşk elinden

Bu garip **Fatma**'yı seçti

Aşılmaz engeller aştı

Eliyle kefenim biçti

Aşk elinden aşk elinden

31. BÜLBÜL

Gurbet elde bilen olmaz halini

Hatırla sılanı elini bülbül

Kuzuların bekliyorlar yolunu

Gönlünden çıkarma gülünü bülbül

Sılada bekleşir ana kuzular

Ah ettikçe yürek bağım sızılar

Seven sevdiğini elbet arzular

Hakk'a doğru çevir dilini bülbül

Bu hasret narının ardı tükenmez

Yaramız derindir ahımız dinmez

Sevdanın kahrına canlar dayanmaz

Düşkünlere bahşet malını bülbül

Çeker ayrılığı, kârı olmadan

Ezrail de kapınızı çalmadan

Senin **Fatman** tatlı candan yılmadan

Hazırla mezara salını bülbül

32. ÇİLE

Gönülden gönüle aşkın yolları

Karlı dağ olsa da aşar ağlarım

Çekilmiyor gurbet elin halleri

Çekerim bu derdi yaşar ağlarım

Gönülden gönüle girmek isterim
 Açan gonca gülün dermek isterim
 Arzuya murada ermek isterim
 Leylayım Mecnun'a koşar ağlarım

Bir zaman aşkınla yaşadım deli
 Bana aşk gösterdi, hakikat yolu
 Açılmadan soldu ömrümün gülü
 Aşkınla ah eder, taşar ağlarım

Fatma der ki: dost elinde kalmışım
 Bir zamanda ummanlara dalmışım
 Aradığım aşkı sende bulmuşum
 Bakarım halime şaşar ağlarım

33. YAVRULARIM

Yavrularım gurbet elde kalıyor
 Bakarım yollara bende ağlarım
 Onları görünce yüzüm gülüyor
 Bakarım yollara bende ağlarım

Ana ciğeridir her an sızılar
 Gönlüm daim yavrularım arzular
 Köyünden elinden ayrı kuzular
 Bakarım yollara bende ağlarım

Ben **Fatma**'yım yanar yanar özlerim
 Daima yolları gözler gözlerim
 Yavrularım benim size sözlerim
 Bakarım yollara bende ağlarım

34. FELEK I

Sana nettim bire felek
 Güldürmedin yüzüm, neden?
 Çok yükledin bana şelek
 Köze döndü özüm neden?

Yaradan Hakk'ı bilirim
 Pirimden ilham alırım
 Ben senin kölen olurum
 Kabul olmaz nazım neden?

Bütün derdi bana verdin
 Başıma belalar sardın
 Her an için beni yordun
 Hep ağladı gözüm neden?

Şikâyetim sana benim
 Yaktın şu sinemde tenim
 Kurudu damarda kanım
 Geçmez oldu sözüm neden?

Fatma, bilmem nasıl nider
 Öz canını helâk eder
 Kötü yazılmış bu kader
 Kara imiş yazım neden?

35. FELEK II

Yıllar oldu hasret ile yanarım
 Aldırdım elimden yârimi felek
 Gözümünden kuruduğu ümit pınarı
 Kaybettim kazancım kârımı felek

Bu ayrılık kırdı benim belimi
 Görmez oldum sağım ile solumu
 Genç yaşımda reva gördü ölümü
 Yaptığın bu işin yeri mi felek

Anamdan doğalı yaralı sinem
 Yıkıldı sarayım, virandır hanem
 Sarıldı kefenim, çatıldı çenem
 Kimse duymaz oldu zarımı felek

Bu garip **Fatma**'nın gönlü yaralı
 Sevdiğin yitirdi kaldı aralı
 Doğuştan kaderi bahtı karalı
 İmdada çağırdım pırımı felek

36. SÖYLE

Sevdiceğim gurbet ele gidersen
 Aşkımızı dile getir çal söyle
 Gönül'den gönüle haber edersen
 Soranlara bir garipçe hâl söyle

Hatırlarsam ben sılamı ağlarım
 Tartılarım aşk yükünü teğlerim
 Divaneye döner kara bağlarım
 Arzu hâlin turna ile sal söyle

Gurbet elde bölme derdi el ile
 Haberini yolla esen yel ile
 Aşkın dile getir dertli tel ile
Fatma'ya da sevdiğini gel söyle

37. SOR ÖĞREN

Bu aşkın sırrına ermek istersen
Gir onca bağlara, gülden sor öğren
Arz edip hakikat görmek istersen
Dertli dertli öten telden sor öğren

Getir âşıkların yenebilirim
Aşkınla ney çalıp dönebilirim
Aslı'yım, Kerem'e yanabilirim
Gönlümdeki gizli hâlden sor öğren

Göster sen kendini, yokla sevdiğim
İstersen kendine sakla sevdiğim
Derdimi derdine ekle sevdiğim
Seher vakti esen yelden sor öğren

Ağlamış dünyada; **Fatma** gülmemiş
Ferhat gibi aşk dağımı delmemiş
Yalan dünya şahlara da kalmamış
Âleme nazar et elden sor öğren

38. SEVDİĞİM I

Mecnun ile Leyla gibi
Çöle düşüp çöl olasın
Kerem ile aslı gibi
Aşka düşüp kül olasın

Gel sevdiğim düşme gama
Ömür yaklaştı akşama
İsmin mızrap değil ama
Aşk sazına tel olasın

Gülün bahtı neden kara
 Bülbül düşer ah-u zara
 Selam olsun o diyara
 Yâr gönlüne el olasın

Fatma ah ederek ağlar
 Sinesine Kara bağlar
 Yıkılacak yüce dağlar
 Viranda bülbül olasın

39. SEVDİĞİM II

Günler oldu gurbet ele gideli
 Dinmiyor gözümün yaşı sevdiğim
 Bir sevda uğruna, gönül yüzünden
 Muhannetin yenmez aşı sevdiğim

Suna boylun ahu gözlü burada
 İnşallah erersin bir gün murada
 Hani anan-baban, elin nerede
 Çetin geçer hayat kışı sevdiğim

Felek etmiş seni elinden sürgün
 Gelir diye yola bakarız her gün
Fatma'yım sılaya dönersin bir gün
 Sağlıktır her işin başı sevdiğim

40. SEVDİĞİM III

Bu ayrılık yaman oldu sevdiğim
 Evimi başıma yıktın da gittin
 Bunu böyle herkes bildi ne deyim
 Temelim devirip, söktün de gittin

Hep ağladım, bir an yüzüm gülmedi
 Ben garibim, kimse halim bilmedi
 Bekledim, gözledim, haber gelmedi
 Giderken boynunu büktün de gittin

Sen gurbette, ben sılada beklerdim
 Kanadım olsaydı gelip yoklardım
 Sevgimizi yüreğimde saklardım
 Kader ağlarını taktında gittin

Fatma, için için ağlar, sızılar
 Buyun büktü bu kadere kuzular
 Deli gönlüm seni her daim arzular
 Sinemi ateşe yaktın da gittin

41. ÖĞÜT

Gönül kuşum fazla yüksekte uçma
 İndirirler sonra pişman olursun
 Dost dururken düşmanına kol açma
 Dönderirler sonra pişman olursun

Seyireyle yücesinde dağlara
 Yad kuşlara dadandırma bağlara
 Düşürürler tuzaklara ağlara
 Kandırırlar sonra pişman olursun

Gel ha **Fatma** cahillerle teğ olma
 Bülbül olsa namertlerle bağ olma
 Turnalar uğramaz ıssız dağ olma
 Yandırırklar sonra pişman olursun

42. NE FAYDA

Yavrusun yitirmiş bir kuş olupta
 Uçarsam ararsın ama ne fayda
 Sinen döve döve saçın yolupta
 Mezarım sorarsın ama ne fayda

Sen Mecnun ben Leyla gezdik çöllerde
 İsmimiz söylendi durdu dillerde
 Bir zaman dolaştık gurbet ellerde
 Şimdi de yırarsın ama ne fayda

Sen bir garip avcı bende kuş olsam
 Sen bir bülbül bende sana eş olsam
 Sen bir sarraf ben kıymetli taş olsam
Fatma'yım kırarsın amma ne fayda

43. NE DEYİM

Hasret kaldım dert ortağı eşime
 Yollar uzak varamadım ne deyim
 Felek acımadı şu genç yaşıma
 Arzuladım göremedim ne deyim

Gurbet elde kaldı garip yaralı
 Kaderi doğuştan onun karalı
 Anadan, sıladan, dosttan aralı
 Arzusunu soramadım ne deyim

Can atardım varmak için oraya
 Zalim kader bağdaş kurdu saraya
 Lokman tabip çare olmaz yaraya
 Sırlarına eremedim ne deyim

Akıyor gözümde kan ile yaşım
Fatma der daima belalı başım
 Her zaman zararda kâr olmaz işim
 Yarısını saramadım ne deyim

44. NE ZAMAN

Ömrüm geçti ağlamakla
 Ben ne zaman güleceğim
 Ciğerimi, dağlamakla
 Ben ne zaman güleceğim

Yalvarırım ulu Allah'ım
 Yükseldi feryadım, ahım
 Himmet eyle yüce şahım
 Ben ne zaman güleceğim

Geçmedi gönlümün gamı
 Rabbim kabul et duamı
 Ahrette mi dünyada mı?
 Ben ne zaman güleceğim

Fatma'yım ahtım; Zikrulah
 Zikrullahım "Beka Billah"
 Tek muradım Cemalûllah
 Ben ne zaman güleceğim

45. KÜL OLDUM

Gözlerim bakıyor senin yoluna
 Hasretin bağrımı yaktı, kül oldum
 Haberini yeni aldım sevdiğim
 Söyleyemiyor dilim, artık lâl oldum

Bu hasretlik bana ölüm getirir
 Genç ömrümü yiye yiye bitirir
 Aşkın deryasında gemim yitirir
 Giderim gurbete bende el oldum

Bu dünya yalandır, gülen olmamış
 Ondan gitmiş geri gelen olmamış
Fatma'nın derdini bilen olmamış
 Aklımı yitirdim, bende del oldum

46. KAHIR I

Şu gurbette gözyaşımı
 Silen olmadı olmadı
 Ölünce hece taşımı
 Bilen olmadı olmadı

Hasretlik beni bitirdi
 Geldi kapıma oturdu
 Ummanda gemim batırdı
 Gelen olmadı olmadı

Bu gader **Fatma**'yı sınar
 Aşk ateşi durmaz yanar
 Bilmeyenler beni kınar
 Gülen olmadı, olmadı

47. KAHIR II

Seviyorum dediklerim
 Yalan oldu, yalan oldu
 Dil ucuyla övdüklerim
 Yalan oldu talan oldu

Gelme mezarım başına
 Garip yazsınlar taşına
 Karışmam felek işine
 Kalan oldu kalan oldu

Fatma, gonca bir gül gibi
 Uzaklaştın bir el gibi
 Ezip geçtin bir yol gibi
 Kulun oldu kulun oldu

48. KADER I

Issız koydu hanemizi
 Zalim gader neler eder
 Dert sinemde dizi dizi
 Zalim kader neler eder
 Hep beni ardından yeder

Gurbet ellere götürür
 Gemimi gölde batırır
 Mezarımda ot bitirir
 Zalim gader neler eder
 Nere gitsem beni güder

Ayırıldı beni eşimden
 Takip eder hep peşimden
 Belâsı gitmez başımdan
 Zalim gader neler eder
 Genç ömrümü etti heder

Fatma'nın da aklın aldı
 Mecnun edip çöle saldı
 Sanki can yoldaşı oldu
 Zalim gader neler eder
 Benle gelmiş benle gider

49. KADER II

Şu dünyada benim yüzüm gülmedi
 Biliyorum gader denen zalimden
 Bu garip halimi kimse bilmedi
 Biliyorum gader denen zalimden

Aradım âlemi, bulmadım ilim
 Genç yaşta büküldü eyvahlar belim
 Kırıldı kökünden tutacak dalım
 Biliyorum gader denen zalimden

Fatma'nın talihi gamlı karalı
 Gönlü can evinden derin yaralı
 Dertlerim düzüldü sıra sıralı
 Biliyorum gader denen zalimden

50. HASRET

Geceleri uyku girmez gözüme
 Seher vakti yâri bekler gözlerim
 Aşk ateşi düşmüş yanar özüme
 Yârin hayalini yoklar gözlerim

Bakarım bahara yaza yanarım
 Mecnun'un gittiği ize yanarım
 Âşığın maşuğa köze yanarım
 Dert üstüne derdi ekler gözlerim

Fatma'ya da kara talih gülmedi
 Beklerim dostumdan haber gelmedi
 Lokman hekim geldi yine bilmedi
 Vermez sırrın ele saklar gözlerim

51. HEDİYE

Saçlarımdan bir tel versem
Kabul edip alır mısın?
Ölünce mezara girsem
Yol uğradıp gelir misin?

Vallahi unutmam seni
Gel gönlünden silme beni
Unutalım dünü günü
Sevdiğimi bilir misin?

Fatma, aşkın ile ağlar
Viran olmadan bu bağlar
Yıkılırsa yüce dağlar
Yâr, ahtında kalır mısın?

52. HALİMİZ

Soruyorsan çoluk çocuk halımı
Yoksulluk kapıma çöktü bu günler
Özlüyorsan sen gonca gülünü
Hasretin bağrımı yaktı bu günler

Sen gurbette, ben sılada ağlarım
Bazı durgun akar, bazı çağlarım
Ah çektikçe erir bütün yağlarım
Felek çelmesini taktı bu günler

Kara deve kapımıza oturur
Alır bizi menziline yetirir
Mezarımda yeşil otlar bitirir
Dostlarda geriden baktı bu günler

Fatma'nın da gönlü hüznü doludur
 Gittiğimiz şükür İslam yoludur
 Tattığımız ilim, irfan balıdır
 Deli gönül taşıp aktı bu günler

53. GÖNÜL I

Yârdan ayrılınca kara bağlıyor
 Baharda kokusun saçmıyor, gönül
 Bazıda aşkıyla akıp çağlıyor
 Göçün çekip ele göçmüyor gönül

Her yolun bir sonu, menzili vardır
 Gönül cuş edince her taraf dardır
 Dosttan ayrılması ölümden zordur
 Derdini yad ele açmıyor gönül

Fatma der ki, gönül yüceden uçma
 İnsanlık dururken hayvanlık seçme
 Namertler elinden bal olsa içme
 Seviyor ahtından geçmiyor gönül

54. GÖNÜL II

Kökten mi kırıldı dalların senin
 İçten yaralısın öze küsmüşsün
 Dosttan mı ayrıldı yolların senin
 Söylemiyor dilin, söze küsmüşsün

Sıladan bir haber aldın ağladın
 Gariplik çok zordur bildin ağladın
 Bir hasret içinde kaldın ağladın
 Bilmem ki sen niye bize küsmüşsün

Sevenler dünyada gülemez ağlar
 Sellerde dertlidir engine çağlar
 Düzlenir ovalar yıkılır dağlar
 Deryaya darılıp düze küsmüşsün

Baykuş gibi ayrılmışsın virandan
 Hoşlanırsın yanlış öğüt verenden
 Açmışsın arayı dosttan yörenden
 Niyaza küsmüşsün, naza küsmüşsün

Daha evvel varmak isterdin sona
Fatma, yaşın sanki vardı yüz ona
 Darılıp da kızmak olur mu sana
 Seksene, doksana, yüze küsmüşsün

55. GÖNÜL III (Yunus Emre'ye nazire)

Kalmayalım bu dünyada
 Gel varalım dosta gönül
 Eğlenmiyek şurda burda
 Gel varalım dosta gönül

Gönül sevmiş bir âşığı
 Ondadır ilmin ışığı
 Elif, Lam, Mim'in beşiği
 Gel varalım dosta gönül

Dostum bana girelim
 Muhabbet gülün derelim
 Orda cananı görelim
 Gel varalım dosta gönül

Fatma'yım geldim cihana

Yalvarırım gönül sana

Sen rehbersin ben pervane

Gel varalım dosta gönül

56. DELİ GÖNÜL

Yazın ağlar seller gibi

Gazel olmuş dallar gibi

Dosta giden yollar gibi

Ermek ister deli gönül

Yâr yâr diye ağlayarak

Dosta gönül bağlayarak

Hem taşarak, çağlayarak

Varmak ister deli gönül

Nasıl diye bugün halin

Dosttan yana dönsün yolu

Seher vakti gonca gülü

Dernek ister deli gönül

57. GARİP GARİP

Muhannetlik etme varan sakiye

Gönül testisine dol garip garip

Ben göçersem şu faniden bakiye

Al sazın eline çal garip garip

Bülbülüm başladı ah ile zara

Gülüm uğramadı neden bahara

Yolun düşer ise bizim diyara

Uğra mezarıma gel garip garip

İplik olsam tezgâhımda dokunmaz
 Bağıma bülbüller konup şakımaz
 Ruhuma fatiha kimse okumaz
 Savuşur semtinden yol garip garip

Ben nazlı **Fatma**'yım, sevdaya daldım
 Şirin gibi yâri dağlara saldım
 Yâri Mecnun edip Leyla'sı oldum
 Dolanır sahrayı çöl garip garip

58. DÜNYA

Dünya gel seninle derdi bölelim
 Hangimizin yükü ağır vay dünya
 Fanidir sonumuz onu bilelim
 Müşkülâtın birem birem say dünya

Doğrula çevirelim yönümüz
 Koruyalım şerefimiz şanımız
 Yüceltelim ahlâkımız dinimiz
 Hakk yolunda yürüyelim oy dünya

İbret için yaratılmış karınca
 Huzuru mahşere kalkıp varınca
 Günahımız gözümüzle görünce
 Bu **Fatma**, sana da kanmaz hey dünya

59. DUA

Felek her an için beni ağlatma
 Ne olur yüzümü güldür Allah'ım
 Engeller çıkartıp yolum bağlatma
 Aradan perdeyi kaldır Allah'ım

Anadan doğalı yüzüm gülmedi
 Kimse benim dertlerimi bilmedi
 Mecalim tükendi canım kalmadı
 Çektirme çileler öldür Allah'ım

Fatma senden daim iyilik diler
 Gözleri kan ağlar sanman ki güler
 Bir hayret içinde kendini salar
 Bu şaşkına haddin bildir Allah'ım

60. BEDDUA

Azrail alsın canını
 Kurtlar oysun her yanını
 Nesimî gibi tenini
 Yüzecekler gör bakalım

Yakup gibi Yusuf'unu
 Ele bıraktın yavrunu
 Şu dünyada yap hayrını
 Yazacaklar gör bakalım

Ölmeden önce gelecek
 Kaf dağın ecine deecek
 Bu dünya bomboş kalacak
 Bozacaklar gör bakalım

Fatma, gönlün Hakk'a bağlar
 Gözüm yaşı gizli çağlar
 Yıkılacak yüce dağlar
 Kazacaklar gör bakalım

61. ELVEDA

İhtiyacım yok diyorsan, bu elden
Gidiyorum ben sevdiğim elveda
Hâl ehli olmayan ne bilir hâlden
Gidiyorum ben sevdiğim elveda

Sıladan gurbete döndü yolumuz
Genç yaşta büküldü bizim belimiz
Ne olursa olsun varsın hâlimiz
Gidiyorum ben sevdiğim elveda

Dayanırım gurbetliği çekerim
Gözlerimden kanlı yaşlar dökerim
Ahım ile Kerem gibi yakarım
Gidiyorum ben sevdiğim elveda

Fatma, bu dünyada neden gülmemiş
Garip kalmış hâlim kimse bilmemiş
Sabır etmiş usanmamış yılmamış
Gidiyorum ben sevdiğim elveda

62. ÜMİT

Rahmeti büyük Hüdâ'nın
Âleme bol verir Allah (cc)
Medet uman bir bedene
Söyletir dil verir Allah (cc)

Dağlar, taşlar; kurtlar, kuşlar
Hakk'ı zikretmeye başlar
Dallar, yapraklar, ağaçlar
Emreder gül verir Allah (cc)

Ben de sensiz nasıl edem
 Günahım çok, bilmem nidem
 Senden başka kime gidem
 Tutacak dal verir Allah (cc)

Dil zikrederse şahını
Fatma unuttur ahını
 Tövbekârın günahını
 Bağışlar, hâl verir Allah (cc)

63. ESHAB-I KEHF'

Sendedir üçler, yediler
 Eshab-1 kehf, eshab-1 kehf
 Üç yüz sene uyudular
 Eshab-1 kehf, eshab-1 kehf

Ziyaretin yarım hacı,
 Sizdedir gönlüm ilacı
 Âşıkların başı tacı
 Eshab-1 kehf, eshab-1 kehf

Arzulardım ben varmağa
 Dünya gözüyle görmeğe
 Muradım vardı, ermeğe
 Eshab-1 kehf, eshab-1 kehf

Gözlerimden aktı yaşlar,
 Zikrediyor kurtlar-kuşlar
 Günahları Hakk bağışlar
 Eshab-1 kehf, eshab-1 kehf

Kefeştatayyuş ordadır
 Mekânın güzel yerdedir
 Mağara size perdedir
 Eshab-1 kehf, eshab-1 kehf

Yemliha fırına gitti
 Padişahlar onu tuttu
 Görenler murada yetti
 Eshab-1 kehf, eshab-1 kehf

Bir de Mislina, Debernuş
 Mekselina ve Sezernuş
Fatma'yım Kıtmir'le Mernuş
 Eshab-1 kehf, eshab-1 kehf

64. SELAM

Medine şehrine varam
 Selam size ya Muhammed (SAV)
 Arzu muradıma erem
 Selam size ya Muhammed (SAV)

Yardım eyle tut elimden
 Ayırma beni yolundan
 Ancak sen bilin halımdan
 Selam size ya Muhammed (SAV)

Gece gündüz yanar içim
 Affeyle bağışla suçum
 Çekerken dünyadan göçüm
 Selam size ya Muhammed (SAV)

Çevirdim resule yönüm
 Kurban olsun tatlı canım
 Rehberim güneşim günüm
 Selam size, ya Muhammed (SAV)

Ben **Fatma**'yım, yanar özüm
 Nasip olsa görse gözüm
 Ayağına sürsem yüzüm
 Selam size, ya Muhammed (SAV)

65. HAYÂL

Hak nasip etse gitsem
 Eline Muhammed (SAV)' in
 Canım kurban etsem
 Yoluna Muhammed (SAV)' in

Varsam Ravza'ya, girsem
 Eşiğine yüz sürsem
 Vuslat çadırın kursam
 Çölüne Muhammed (SAV)' in

Nuru âleme doldu
 Şeytanın rengi soldu
 Düşmanlar hayran oldu
 Halına Muhammed (SAV)' in

Cemâliyle görüşsem
 Sohbetine erişsem
 Katre olsam karışsam
 Seline Muhammed (SAV)' in

Sohbetiyle kavrulursam,
 Sevgilisiyle savrulsam,
 Turna olsam, çevrilsem,
 Gölüne Muhammed (SAV)' in.

Çiğdem, çiçek, sümbüller
 Kokusun almış güller
 Hasret kalmış gönüller
 Dinine Muhammed (SAV)' in

Yeri arş-ı âlâdır
 Aşkî kalbi cilâdır
 Bülbüller müptelâdır
 Gülüne Muhammed (SAV)' in

Fatma arzuhâlin et
 Hakk'dan ere inayet
 Konmuş mührü nübüvvet
 Beline Muhammed (SAV)' in

66. CABBAR DEDE (09.03.1994)

Ziyaret eyleyen etmez endişe
 Ne güzel mekânın var Cabbar dede
 Cennet-i alâ'dan sanki bir köşe
 Doğmuş üzerine nur Cabbar dede

Âşıkların gönlü sızlayan yâre
 Himmet eyle nolur düşmüşüm zâre
 Sende bulur hasta derdine çâre
 Yetiş imdadıma pir Cabbar dede

Bu Leyle-i Kadir ne güzel gündü
 Kûfür âlemin ışığı söndü
 Bu **Fatma**, aşkınla pervane döndü
 Nolur bir teselli ver Cabbar dede

67. GELDİK (Mevlanâ'ya)

Çağırmiş Mevlâna bizi huzura
 El açıp divana durmaya geldik
 Nasip olur ise geliriz bura
 Bu ulu sultanı görmeye geldik

Açtı, yollarımız ol bari hüda
 Bu yolda canımız adadık feda
 Farz ile sünneti eyledik eda
 Arzuya murada ermeğe geldik

Ben **Fatma**'yım, gece gündüz yanarım
 Allah aşkı ile sema dönerim
 Akıyor gözümde kanlı pınarım
 Muhabbet güllerin dermeğe geldik

68. YUNUS I

Birlikten, dirlikten, kardeşlik doğar
 En güzel örneği vermiştir Yunus
 Sevgi olan yere bereket yağar
 Bunun mahsulünü dermiştir Yunus

Özün taptuk denen pire bağlanmış
 Her varlığı sade bire bağlamış
 Saygıyla insanı yere bağlamış
 Cevheri toprakta görmüştür Yunus

İnsan: Lokman Hekim; İnsan: Çaredir
 İnsan: Arş-I Alâ; İnsan: Küredir
 İnsan: Ümmül Kitap; İnsan: Suredir
 Mânâsın meydana sermiştir Yunus

Bir göz atmış, batın ile zahire
 Aşkla girmiş ilim denen şehire
 Cehaleti kıyas görmüş zehire
 Kâmillikle sohbet kurmuştur Yunus

Yunus olmadıysak bir **Fatma** olduk
 Feyiz ırmağının gözünden doğduk
 Gönül sarayında tahtında bulduk
 Bir yüce makama ermiştir Yunus

69. YUNUS II

Nefse uymayan
 Cana kıymayan
 Haktan caymayan
 Kul olmuş Yunus

Pir eteğinde
 Aşk bittiğinde
 Dert peteğinde
 Bal olmuş yunus

Esmiş savrulmuş
 Dönmüş çevrilmiş
 Yanmış kavrulmuş
 Kül olmuş Yunus

El ele gerçek
 Birlik gül çiçek
 Meyve verecek
 Dal olmuş Yunus

Bu dünya dolmaz
 Gelenler kalmaz
 Ey **Fatma**, solmaz
 Gül olmuş Yunus

70. AĞLIYORUM (Eşim âşık Feymani'ye)

Gurbet elde hatırlayıp sorarsan
 Nazlı yâr yollara çıkıp ağlıyor
 Yavruların, kuzuların ararsan
 f ellere bakıp ağlıyor

Âşıkların hâli yaralı olur
 Tarihi doğuştan karalı olur
 Hakk'ın emri böyle aralı olur
 Gaderine boyun büküp ağlıyor

Fatma hasret ile yaralanmıştır
 Gönlü, gam yüküne kiralanmıştır
 Zarara uğramış firelenmiştir
 Derdi sinesine çekip ağlıyor

71. TURNALAR I (Eşim Âşık Feymâni'ye)

Haber verin turnam gurbet ellerin
 İyi midir hâllerinden ne haber?
 Dumanlı dağlardan karlı yollardan
 Geçit vermez bellerinden ne haber

Nazlı yâr sılada bekler yolların?
 Kalbinde mi, sazında mı ellerin?
 Ötüyor mu dertli dertli tellerin?
 Mızrabından tellerinden ne haber?

Sorun, turnam özlüyor mu bizleri?
 Acı mıdır, tatlı mıdır sözleri?
 Solgun mudur, neşeli mi gözleri?
 Öten şeyda dillerinden ne haber?

Fatma der ki; gönlüm yine coşuyor
 Bir fırsat bulunca yare koşuyor
 Ömrümün zamanı gelmiş aşıyor
 Baharından güllerinden ne haber?

72. TURNALAR II (1975)

Ötüşüp giden turnalar,
 Deyin Feymânım tez gelsin.
 Hasret sinemi yaralar,
 Deyin Feymânım tez gelsin.

Kar yağar yollar örtülür,
 Gelen gurbetten kurtulur,
 Belki mektubum yırtılır,
 Deyin Feymânım tez gelsin.

Hastayım hâllerim yaman,
 Yol gözlerim hayli zaman,
 Unutman aman ha aman,
 Deyin Feymânım tez gelsin.

Dağlarım büründü sise,
 İçime düştü vesvese,
 Eğer ki, ölmedi ise,
 Deyin Feymânım tez gelsin.

Benim kulağım sestedir,
 Gönlümse kara yastadır,
Fatma da son nefestedir,
 Deyin Feymânım tez gelsin.

73. MEKTUP (Âşık Feymânî'nin "Ahu Gözlüm III" adlı mektubuna cevap)

Nazlı yârdan haber geldi,
 Aldım okudum elime.
 Hasreti ciğerimi deldi,
 Ne gelse derim dilime.

Bilirim talihim kara,
 Yaradan düşürdü zara,
 Aşkın ateşiyle nara,
 Yansam da şükür halime.

Özlemiş oğul, kızını,
 Hakk'a bağlamış özünü,
 Sağlam tutmuştur sözünü,
 Gadermiş çıktı yoluma.

Fatma, sırrın vermez ele,
 Bakar durur daim yola,
 Sağlam sarılmış bir dala,
 Güvencim sonsuz gülüme.

74. SİTEM (Anne ve babama)

Mektup attım, cevabınız gelmedi,
Ayrı düştüm, sizden yüzüm gülmedi,
Gurbet elde kimse hâlim bilmedi,
Anam-babam hâlleriniz nasıldır?

Gözüm yaşlı, ciğerlerim sızılar,
Analar hep yavruların arzular,
Gurbet elde garip düşmüş kuzular,
Ağaç, yaprak, dallarınız nasıldır?

Hasret kaldım hem sılama, elime,
Acımazlar gurbet elde halıma,
Yoksulluk kervanı çıktı yoluma,
Arı, petek, ballarınız nasıldır?

Anam; yavrum diye beni arar mı?
Bacı, gardaş; ablam diye sorar mı?
Babam âşıklerle sohbet kurar mı?
Ötüyor mu telleriniz nasıldır?

Fatma der ki: gözüm yolda beklerim,
Şiirime selâmımı eklerim,
Sevginizi ben kalbimde saklarım,
Şirin tatlı dilleriniz nasıldır?

75. GARİP YOLCU (Babamın ardından Adana-1996)

Garip yolcun ne tez göçtü gurbete,
Yalancı dünyadan bıktı mı babam.
Can dayanmaz bu hasrete, zulmete,
Acısı özünü yıktı mı babam.

Sabır gerek yaradandan gelene,
Akıl yetmez ecel denen pilâna,
Gönül bağın uğradı mı talana,
Vakitsiz yaprağın döktü mü babam.

Gelir diye bekliyorduk yolların,
Bilmiyorduk, müşküldeymiş halların,
Kırıldı mı ta kökünden dalların,
Felek çelmesini taktı mı babam.

Acımamış gözden akan yaşına,
Hasret koymuş yavrun ile eşine,
Bu belâlar girmede mi düşüne,
Kanlı yaş, gözünden aktı mı, babam.

Tabip çare etmez böyle yaraya,
Gelmek için can atardım oraya,
Zalim kader devre girmiş araya,
Genç yaşta belini büktü mü, babam?

Fatma kızın, seni daima anar,
Dayanmaz çileye yüreği yanar,
Hakk sevdiği kulu belâyla sınar,
Temelin devirip, söktü mü babam,

76. HABER VERİN DOSTLARINA (Babamın ardından)

Ben babamı yolcu ettim,
Haber verdim dostlarına.
Ayrılık acısın tattım,
Haber verdim dostlarına.

Yaram derin, acım büyük,
 Mekân oldu ona “Hüyük”,
 Bana vasiyet eyleyik,
 Haber verdim dostlarına.

Sevenlerinmiş babası,
 Toplanmış elin obası,
 Boşa değilmiş çabası,
 Haber verdim dostlarına.

Bayram gelirse giderim,
 Kıymetli benim pederim,
 Emanet ettim “Gaderim”,
 Haber verdim dostlarına.

Yalvarırım ulu Allah’a,
 Unutmam babam vallaha,
 Gönderdim Resulullah’a,
 Haber verdim dostlarına.

Hakkın emri, tamam oldu,
 Saat geldi, mühlet doldu,
Fatma, ayrılığın bildi,
 Haber verdim dostlarına.

77. SİTEM II (Kardeşime)

Görmeyeli hayli zaman oluyor,
 Halleriniz iyi midir gardaşım?
 Dost dostuna haber, mektup yazıyor,
 Yollarınız iyi midir gardaşım?

Yıllar geçti, aylar geçti gelmedin,
 Ömrün kıymetini sende bilmedin,
 Selâm saldık selâmımız almadın,
 Elleriniz iyi midir gardaşım?

Ayrılığın dağı gayet yücedir,
 İsminiz ağzımdan düşmez hecedir,
 Anam, babam, bacılarım nicedir,
 Dilleriniz iyi midir gardaşım?

78. ASKERE MEKTUP I (Kardeşime)

Can gardaştan haber geldi,
 Yaralandı garip gönlüm,
 Hasreti sinemi deldi,
 Parelendi garip gönlüm.

Gitmiş gurbet elde kalmış,
 Ablasına mektup salmış,
 Benim gibi garip olmuş,
 Yaralandı garip gönlüm.

Bu hasretlik bir gün biter,
 Çektiğimiz çile yeter,
 Sıladan uzamış katar,
 Aralandı garip gönlüm.

Eller güler, **Fatma** ağlar,
 Gazel döktü neden bağlar,
 Gözlerimden yaşlar çağlar,
 Sıralandı garip gönlüm.

79. ASKERE MEKTUP II (Oğlum Oğuzhan Ömer'e 2002)

Oğuz yavrum Ankara'da
Yolumuzu bekler Şimdi,
Varırsak erer murada
Yolumuzu bekler Şimdi

Ara uzadı epeyi
İnşallah sıhhati iyi
Anam babam gelir deyi
Yolumuzu bekler Şimdi

Güvercin kondu gediğe
Gurbet ipin sardı içe
Dayanamaz hasretliğe
Yolumuzu bekler Şimdi

Sözün eder hâldaŐları,
Muhabbetli sırdaŐları
Selam saldı gardaŐları
Yolumuzu bekler Şimdi

Serdarımın gözü yolda
Bünyamin acep ne hâlde
Oğuzhan'ım gurbet elde
Yolumuzu bekler Şimdi

Garibe gurbet acısı
Teselli bulmaz sancısı
Özlemiş Sultan bacısı
Yolumuzu bekler Şimdi

Güvercinlik anakiler
 Yavrum orda vatan bekler
 Asker ocağı kutsal yer
 Yolumuzu bekler şimdi

80. ÖĞRETMENLER GÜNÜ (Oğlum Serdarhan'a 24.11.2001 Konya)

Bu öğretmenler gününde
 Günün kutlu olsun oğlum
 Sevil sayıl halk yanında
 Günün kutlu olsun oğlum

Öğrenci emanet sana
 Sakın kıyma tatlı cana
 Kavuş böyle mutlu ana
 Günün kutlu olsun oğlum

Annen **Fatma**, dua eder
 İyilik insanla gider
 Gönlünde olmasın keder
 Günün kutlu olsun oğlum

81. GÜLE GÜLE (17.08.2002 Kayseri)

Zeynep bacım ile Hilmi gardasım
 Size güle güle bize elveda
 Ayrılık başladı akar gözyaşım
 Size güle güle bize elveda

Şemsi anan ağlar, gözyaşı döker
 Baban bir köşede boynunu büker
 Habba sizden ayrı, hasretlik çeker
 Size güle güle, bize elveda

Muhammed, Oğuzhan, Özlem kızınla
 Gurbete düşmüşsün alın yazınla
 Nasip olsun görüşmemiz sizinle
 Size güle güle bize elveda

Namertlikten uzak eyle yolunu
 Kötülükten sakın aman dilini
 Gel unutma vatanını elini
 Size güle güle bize elveda

Sevgi bacın Cuma'yı da görünce
 Sıladan gurbete varıp erince
 Selam söyle sağ-selâmet varınca
 Size güle güle bize elveda

Fatma bacın daim anar sizleri
 Memnun edip hoş tuttunuz bizleri
 Hatıra eyledim ben bu sözleri
 Size güle güle bize elveda

82. SEL

Yardım için Azaplı' ya
 Sefa geldiniz Devlet Bey
 Düşmüşsünüz elden tutmağa
 Sefa geldiniz Devlet Bey

Sel geldi yıktı bizleri
 Her an beklerdik sizleri
 Güldürdün mahsun yüzleri
 Sefa geldiniz Devlet Bey

Sel bizlere verdi zarar
 Gözlerimiz sizi arar
 Söz söyleyin halka yarar
 Sefa geldiniz Devlet Bey

Fatma'nın perişan hali
 Bendende beter ahali
 Bakan, kaymakamla, vali
 Sefa geldiniz Devlet Bey

83. HOŞ GELDİNİZ

Hoş geldiniz Kadirli'ye
 Başbakanım Tansu Çiller
 Her zaman bekleriz yine
 Başbakanım Tansu Çiller

Kıratı koştur meydanda
 Ünün söylenir her yanda
 Dostluğu kurdun cihanda
 Başbakanım Tansu Çiller

Sen herkesi bir gözettin
 Kadınları temsil ettin
 Onurumuzu yüceltin
 Başbakanım Tansu Çiller

Sefa geldin elimize
 Uydun doğru yolumuza
 Sen acırsın halimize
 Başbakanım Tansu Çiller

Babaya selam söyleyin
 Kadrlimiz il eyleyin
 Cennet âlâyı boylayın
 Başbakanım Tansu Çiller

Yirmi yedi mart gününde
 Bütün dünyanın önünde
 Taht kurdun halkın gönlünde
 Başbakanım Tansu Çiller

Senin ile neşe geldi
 Gönlümüze sevgi doldu
 Türkiyemiz huzur buldu
 Başbakanım Tansu Çiller

Benazir ile gittiniz
 Bosna'ya el uzattınız
 Dünyayı temsil ettiniz
 Başbakanım Tansu Çiller

Terörizme darbe vurdun
 Anarşiyi tez durdurdun
 Pekaka'nın belin kırdın
 Başbakanım Tansu Çiller

Sağ olsun askerim ordum
 Hey benim aslanım kurdum
 Mevlâm size etsin yardım
 Başbakanım Tansu Çiller

Halimize çıkın sahip
 Biz azaplı da garip
 Sizi görmek olsa da nasip
 Başbakanım Tansu Çiller

Arabamız atımız yok
 Uçağımız yatımız yok
 Apartman katımız yok
 Başbakanım Tansu Çiller

Fakirlerin anası
 İnsanın aynası
 Çağımızın dehası
 Başbakanım Tansu Çiller

Bayramınız kutlu olsun
 Türk milleti mutlu olsun
 Yarının umutlu olsun
 Başbakanım Tansu Çiller

Der **Fatma**, sevindi yine
 Git dostlarınla el ele
 Elimizden güle güle
 Başbakanım Tansu Çiller

84. ÇAĞLAR BEY

Emanet yolladım o nazlı yâri
 Durdine bir çare bulun Çağlar Bey
 Çok sevmiş belloldu sizin diyarı
 Tabibi Lokman'ı olun Çağlar Bey

Yavruları çok küçük, yola bakarlar
 Gönülleri gamlı boyun büklerler
 Gözlerinden kanlı yaşlar dökerler
 Taburcu eyleyin salın Çağlar Bey

Size yardım etsin ulu yaradan
 Engeller dağılsın çıksın aradan
 Çok beğendik memnun olduk oradan
 Olgun meyve versin dalın Çağlar Bey

Binayı taşımaz, yalnız direk
 Hanemiz perişan, gitmemiz gerek
 Elveda eyledik istemiyerek
 Sizler sağ selamet kalın Çağlar Bey

Mevlâm sizi hanenizde var etsin
 Dilerim daima bahtiyar etsin
 İçinizi dışınızı nur etsin
Fatma'nın duasını alın Çağlar Bey

85. AĞLARIM (Rabia Hanım'ın ardından)

Kıymetli Rabia ana
 Gitti ağlarım ağlarım
 Kavuştu canla canâna
 Yetti ağlarım ağlarım

Kadir boynu bükük burda
 Ülkün daim ah-ü zarda
 Sevenlerin hepsi derde
 Battı ağlarım ağlarım

Boş durur dergâhta yeri
 Yardım eder şeyhi-piri
 Gidenler dönmez geri
 Netti ağlarım ağlarım

Fatma, daim Hakk'ı anar

Gözyaşlarım oldu pınar

Hakk dostunu böyle sınar

Netti ağlarım ağlarım

86. SEVDİĞİME

Yârim turna ile hakkın selâmın

Yollamışsın aldım canım sevdiğim

Cahillerim değil tanrı kelâmın

Olduğunu bildim benim sevdiğim

Bir tarafın vardır uzak bilinmez

Destur olmayınca manâ alınmaz

Mevlâm izin vermeyince gelinmez

Damarım iliğim kanım sevdiğim

Fatma'nın dilleri ötmüyor galan

Ne Mecnun'a benzer sahrada ölen

Seher vakti yâre nameler salan

Aydınlığım nurum günüm sevdiğim

87. KUTLAMA (Hacc'dan dönen Elmas Hanım'a)

Ol mübarek Muhammed'i

Vardın, Allah kabul etsin

Başlar tacı, can Ahmedi

Gördün Allah kabul etsin

Orası bir ulu âlem

Diller söyler tekbir kelâm

Makam-ı Mahmud'a selâm

Verdin Allah kabul etsin

Arzusun çekerdı özün
 Kabul oldu şükür sözün
 Hacer-ül Esvet'e yüzün
 Sürdün Allah kabul etsin

Şu ömrüyün akşamına
 Düşmedin dünya gamına
 Muhammed'in makamına
 Girdin Allah kabul etsin

Bu **Fatma**'nın feryadına
 O pir erdi imdadına
 Elmas hanım muradına
 Erdin Allah kabul etsin

88. KOLAY DEĞİL

Hakk'ın rıza kapısından
 Girmek kolay değil imiş
 Çalışmadan o makama
 Ermek kolay değil imiş

Binmeyince dert atına
 Düşmeyince firkatına
 Kâmil insanlar katına
 Varmak kolay değil imiş

Anlaşamazsan özünle
 Temiz olaman yüzünle
 Kendi kusurun gözünle
 Görmek kolay değil imiş

Hatamız çoktur biliriz
 Hem ölür hem diriliriz
 Boş boşuna yoruluruz
 Durmak kolay değil imiş

Cahil ile etme kelâm
 Başına dar olur âlem
 Karşılık görmeden selâm
 Vermek kolay değilmiş

Ömür öğütür ununu
 Hayat oynar oyununu,
 Ümit yolunun sonunu
 Sormak kolay değil imiş

Fatma, savdı sırasını
 Ölüm alır kirasını
 El ile dil yarasını
 Sarmak kolay değil imiş

89. ÇAĞIR

Himmat eyle Bilâl baba
 Çağır da yanına gelem
 Bütün gardaşlar merhaba
 Çağır da yanına gelem

Can atardım gelmek için
 Gelip duan almak için
 Kendi kendim bilmek için
 Çağır da yanına gelem

Davet etti dostlar bizi
 Sürelim toprağa yüzü
 Temizlemek için özü
 Çağır da yanına gelem

Hak açtı bize yolları
 Çok güzeldir bak halları
 Ziyaret için orları
 Çağır da yanına gelem

Ordadır Ökkeşe Baba
 Canım malım olsun heba
 Kabul olur cümle dua
 Çağır da yanına gelem

Senin adın Bilâl Nadir
 Sana yakışanı budur
 Bu gece Leyle-i Kadir
 Çağır da yanına gelem

Hakk'tan görüldüğü bir nişan
 Yollara düştük dervişan
 Bu aciz **Fatma** perişan
 Çağır da yanına gelem

90. HEDİYE

Kıymetli hemşehrim, Müzeyyen bacım,
 Sizlere hediye şiirim benim.
 Makamın kutlolsun Mine baş tacım,
 Sizlere hediye şiirim benim.

Hakk'ın rızasını kazanmak zordur,
 Bak ne güzel nasip, ne güzel yerdir,
 Mevlâm iyileri murada erdir,
 Sizlere hediye şiirim benim.

Hemşire hanımlar, kıymetli kızlar,
 Daima sizlere muhtacız bizler,
 Ne olur asmayın bizlere yüzler,
 Sizlere hediye şiirim benim.

Söyleyecek sözlerim var, bitmedi,
 Kimseler imdada gelip, yetmedi,
 Çürük dişim çektik çektik bitmedi,
Fatma'yım hediye şiirim benim.

91. GÜZEL

Yaşadığı şu dünyada
 Eli güzel Ferrahî'nin
 Gamlı görünen dünyada
 Hâli güzel Ferrahî'nin

Sevdiğine yaranmamış
 Garip kalmış aranmamış
 Kaderinden karanmamış
 Dili güzel Ferrahî'nin

Genç yaşta bükülmüş beli
 Daim dertli ötmüş teli
 Mecnun'a benziyor hâli
 Çölü güzel Ferrahî'nin

Fatma, der derdi sıralı
 Dostundan kalmış aralı
 Vuslat eline varalı
 Yolu güzel Ferrahî'nin

92. BİLİRİZ

Haberimiz vardır aktan karadan
 Hikmeti hüdâyı piri biliriz
 Yardımcınız olsun ulu yaradan
 İnancımız sonsuz biri biliriz

Reyhanî kirveyle saldık selamı
 Dostun sefa mıdır yoksa bela mı?
 Âşıkların kârı hüznün elemi
 Gönülden anlarınız zarı biliriz

Fatma bacın sorar sizin haliniz
 Yaşlı mıdır neşeli mi eliniz
 Davete icabet edip geliniz
 Mihmanlar otağı yeri biliriz.

93. HOŞ GELDİN I (Âşık Nurşah'a)

Muradım, arzumdu sizleri görmek
 İlime hoş geldin sen Nurşah bacı
 İsterdim gönülden halini sormak
 Muhabbet severim ben Nurşah bacı

Aşk dağının yokuşunu aştın mı?
 Sevda ocağında yanıp piştin mi?
 Kader tuzağına, söyle düştün mü?
 Düşmediysen geri dön Nurşah bacı

Şöhret yapmak mıdır gezmekte kastın?
 Sefa mıdır, yoksa bela mı dostun?
 İlim çeşmesinden doldu mu destin?
 Konuktur bu handa can Nurşah bacı

Kimdir bu nameyi yazan diyerek
 Kınama bağımı hazan diyerek
 Azaplılı kadın ozan diyerek
Fatma Taşkaya'yı an Nurşah bacı

94. HOŞ GELDİN II (Âşık Reyhanî'ye)

Bizi deyip hanemize
 Hoş geldin Reyhanî kirve
 Neşe kattın müjdemize
 Hoş geldin Reyhanî kirve

Özlemiştik biz de sizi
 Çok memnun ettiniz bizi
 Bu yıl burda geçir yazı
 Hoş geldin Reyhanî kirve

Hâliniz keyfiniz nasıl,
 Yapar mısın sohbet fasıl
 Nice sizde töre usûl
 Hoş geldin Reyhanî kirve

Fatma kirven sizi anar
 Âşıklar yarası kanar
 Gözyaşı kudretten pınar
 Hoş geldin Reyhanî kirve

(Âşık Reyhanî Âşık Fatma'nın şiir yazdığına inanmayınca Âşık Fatma da yazdığı bu şiiri elden göndermiştir.)

95. SELÂM (Âşık Reyhanî'ye)

Reyhanî kirveye selamım vardır
Hatırlar mı vatanını elini?
Âşıklara gurbet kahrı çok zordur
Bekleyeni çifte onun yolunu

Gurbet elin gamı çilesi bitmez
Yüce dağ başından efkâr gam gitmez
Bağbansız bağların bülbülü ötmez
Gurbet elde tutan var mı salını?

Âşık olmuş gezmiş gurbet elleri
Mevlâsını anıyor mu dilleri
Ötüyor mu dertli dertli telleri
Kıran var mı ağacını dalını?

Ölmeden evveli sorun öldü mü?
Âşıkların hali budur bildi mi?
Benlik şişesini taşa çaldı mı?
Kızı **Fatma** sorar onun halini

96. NEDEN (Âşık Sefer Tuna'ya)

Sefer Kivra, sana sözüm söyledim
Kahpe felek neden attı taşını
Bilmiyorum sen feleğe neyledir
Taktı çelmesini kırdı başını

Neden kırdı kanadını kolunu?
Bak şaşırдың düz ovada yolunu

Dostların da anlamadı halımı
Sildirmedi didendeki yaşını

Gader tuzağını hep sana kurdu
Yükletti gam yükün, belâlar sardı
Tükenmez feleğin gam ile derdi
Anlamaz cahiller gader işini

Fatma kivrân üzülererek ağladı
Çıktı da engeller yolun bağladı
Çeşmim yaşı için çağladı
Daha evvel görmedin mi düşünü?

97. HÜDÂÎ (Âşık Hüdâî'nin ardından)

Hakkın emri geldi, zamanı doldu
Vuslat-ı Baki'ye erdi Hüdâî
Sevenler yokluğun anlayıp bildi
Nice gönüllere girdi Hüdâî

Havva ile Ali boynunu bükür
Gönüller kan ağlar gözler yaş döker
Ayrılığı bütün dostları yakar
Serini yerlere serdi Hüdâî

Gurbet elde gezdi garip yaralı
Mezarı köyünden kaldı aralı
Kaderi doğuştan, onun karalı
İşi gücü ah-ü zardı Hüdâî

Fatma bacın ta yürekten ağlıyor
Elif Hatın ciğerlerin dağlıyor
Dostların ardından kara bağlıyor
Çok çileli başın vardı Hüdâî

98. DEĞİLMİŞ (Ağrılı Âşık Fırganî'ye)

Ey Fırganî, sakla sen bu sözümü
 Dışın ile özün bir değil imiş
 Kara ettin ak etmedin yüzümü
 Sana bade sunan pir değil imiş

İyiliğin kötülüğün bildirdin
 Şikâyet nameni yazıp saldırdın
 Ölmemiştin beni yeni öldürdün
 Sırrını saklamayan er değil imiş

Şeytana tabisin iç ile dıştan
 Aforoz edildin kovuldun haçtan
 Rahmandan bahseden anlaman beşten
 Ahın vahın sahte zâr değil imiş

Âşıklara cefa Hakk'tan gelmiştir
 Gerçekler kendini her an bilmiştir
 Namen yolladığın yeri bulmuştur
 Gülün her arzusu hâr değil imiş

Aslı bozuk değil, asildir suyu
 Allah (c.c.) yaratmıştır böyledir huyu
 İsmi de çok şirin Bucak'tır köyü
 Kendini bilmesi zor değil imiş

Hiçbir zaman hayatında gülmemiş
 İncitmiş kalbini o an bilmemiş
 Feymânî'min cefâsı da dolmamış
 Gül dikene ait, ar değil imiş

Sen bana kardeştin ben sana bacı
 Konuklar her zaman başımın tacı
 Affetmek hatanın tek bir ilacı
Fatma'ya çilesi kâr değil imiş

99. ŞİKÂYET (Kadirli Belediye Başkanı Ali Kıvrak Bey'e)

Sayın başkanımız ali gardaşım
 Şikâyet eyledim sizi Allah'a
 Temeliniz sağlam hey ülküdaşım
 Şikâyet eyledim sizi Allah'a

Bir gönül yıkarsan olaman hacı
 Bilâl Nadirî'den alrısın gücü
 Bu nasıl kardeşlik, bu nasıl bacı
 Şikâyet eyledim sizi Allah'a

Bu kapının yolcusuyuz gideriz
 Bundan sonra biz hayatı nideriz
 Ne edersek kendimize ederiz
 Şikâyet eyledim sizi Allah'a

Kapınızı çalmam sizin bir daha
 Kaç gönülü kırdın yıktın vallaha
 Boynumu bükerek düşmüştüm aha
 Şikâyet eyledim sizi Allah'a

Arzu hâlim benim Hilmi Babama
 Söz vermiştim elim ile obama
 İlgisiz kaldınız bütün çabama
 Şikâyet eyledim sizi Allah'a

Belki sizin nabzınızı yokladık
 Açılmadı kapınızda bekledik
 Bir davete iki şiir ekledik
 Şikâyet eyledim sizi Allah'a

Senin gibi Hilmi Baba koğmadı
 Hem bağrına bastı yüzün eğmedi
 Başkanlığın beş kuruşa değmedi
 Şikâyet eyledim sizi Allah'a

Fatma bacın, üzülererek söyledi
 Herhal sizi mevki böyle eyledi
 Haydi bizi bırak babam neyledi
 Şikâyet eyledim sizi Allah'a

100.MEMİLİ DAYI (Osmaniye Belediye Başkanı Memili Kırıkkanat'a)

Gönüller fetheden bir gönül eri
 Dillere destansın Memili Dayı
 Münire Hanım da sanki bir peri
 Otağında hansın Memili Dayı

Cömertsin sofrada yenilir aşın
 Hak hidayet etsin yücelsin başın
 Her zaman adilsin dost doğru için
 Tahtında sultansın Memili Dayı

Bir düşkün görürsen elin tutarsın
 Vicdanın huzurlu rahat yatarsın
 Çağıranın imdadına yetersin
 Dertlere dermansın Memili Dayı

Boş salmamak için bir saniyeyi
 Üç beş güne sığdırırsın seneyi
 İmar ihya ettin Osmaniye'yi
 Bulunmaz insansın Memili Dayı

Yapıya mühendis hastaya doktor
 Senin bu diyara hizmetin çoktur
 İlimde teknikte emsalin yoktur
 Ustasın uzmansın Memili Dayı

Müsterih ol varsa elemin dinsin
 Güzel ilimize Şehr'ül eminsin
 Makamı yücede gönlü enginsin
 Bir ehli irfansın Memili Dayı

Fatma bacın duacıdır sizlere
 Müşfik elin uzatırsın bizlere
 Biçare gariban ve acizlere
 Çaresin imkânsın Memili Dayı

101.DİKKAT EYLE (Âşık Ayşe Çağlayan'a)

Ayşe Hanım suç etmişsin
 Pozlarına dikkat eyle
 Biraz ileri gitmişsin
 Sözlerine dikkat eyle

Ben hastayım, gönlüm diri
 Bulmuşum hakikat piri
 Üzdüremem nazlı yâri
 Sözlerine dikkat eyle

Söyleyecek çoktur sözüm
 Gülmez oldu ahu gözüm
 Ezelden yaralı özüm
 Nazlarına dikkat eyle

Sözün kaba dilin yanlış
 Ceyhan'daki hâlin yanlış
 Bu gidişle yolun yanlış
 İzlerine dikkat eyle

Bu aşkı bana Hakk vermiş
 Gerçekler murada ermiş
 Neden beni hakir görmüş
 Gözlerine dikkat eyle

Fatma der ki Ayşe bacı
 Sözlerin zehirden acı
 Kalp kıranlar olmaz hacı
 Özlerine dikkat eyle

Âşık Ayşe Çağlayan'ın "Özür Diliyorum" adlı şiirini gazetede okuyan Fatma Hanım cevap olarak şu şiiri gönderir:

102.GEREKİR

Çağlayan şiirin duydum okudum
 Sualine cevap hemen gerekir
 Aşkın tezgâhında ilim dokudum
 Ermek için sazla keman gerekir

Devri âlem "kün" emriyle var oldu
 Gerçek âşıkların işi zor oldu
 Aşk uğruna yanan âşık nur oldu
 Sormak için hemen iman gerekir

Arayıp soruyon çok memnun olduk
 Yayınlanan şiirini dün aldık
 Aşkın ummanına çok defa daldık
 Görmek için vakti zaman gerekir

Fatma, der âşıkın ah-u zarları
 Gerçeklerin cennettedir yerleri
 Aşk şerbeti içmek imiş kârları
 Vermek için kavli, yaman gerekir

103.KADİRLİ (Bütün hemşerilerime)

İki yakasına Savrun çayının
 Mekânı otağı kurmuş Kadirli
 Ermeni'ye Fransız'a yiğitçe
 Göğüs germiş, karşı durmuş Kadirli

Çetelerin göğsündeki din iman,
 Düşman işgaline vermemiş aman,
 Yedi Mart'ta zulme karşı kahraman,
 Tarihe mührünü vurmuş Kadirli.

Dağları, yaylalık yeşil yamaçlı
 Gürger, kamaklı, çamlı, ardıçlı
 Dağ keçisi, geyik, keklik, turaçlı
 Enteresan, güzel yermiş Kadirli

Bağ bahçe her yanın arazin sulak
 Bir tarafın dağlık bir yanın dökük
 Milli park, Sülemiş sırmalı yepek
 İnsanların sefa sürmüş Kadirli

Sevgi, burcundaki sönmez meşale
 Uygarlık, sinende yıkılmaz kale
 Açmış nergis, sümbül, menekşe, lâle
 Bu tabiat sana yârmış Kadirli

Karacaoğlan, Dadaloğlu bozlağı
 Yaylaların aşiretler yazlağı
 Akçasaz'ın, Yeşilyurt'un sazlığı
 Âşıklar, şairler görmüş Kadirli

Halay, folklor, ağıt, mani, türküler
 Bu yörenin kültürünü sergiler
 El sanatları, kilim, nakış, örgüler
 Ün salmış, şan şöhret vermiş Kadirli

Âşık Mahremi'nin gönül duygusu
 Yüreğinin gitti gamı, gaygısı
 Tarifine söz yetmiyor doğrusu
 Anlatacak neler varmış Kadirli

104.BAHAR ŞENLİĞİ

İnsan huzur bulur tabiat coşar
 Ellere gelince bahar şenliği
 Koyun, kuzu, kuşlar yuvaya koşar
 Dallara gelince bahar şenliği

Gün vurup dağlarda eriyince kar
 Aslını bulmaya bir hayâli var
 Çiçekten çiçeğe sevgi mayalar
 Yellere gelince bahar şenliği

Kâinatın renk renk değişir süsü
 Birebir vermektir doğa ülküsü
 Dereler söyleşir sevda türküsü
 Sellere gelince bahar şenliği

O anda çözülür bağlı basiret
 Âleme erişir haktan mağfiret
 Yayla sevdasına düşer aşiret
 Yollara gelince bahar şenliği

Fatma bu âleme can mı dayanır
 Kudret boyası ile yer gök boyanır
 Duygular kabarır hisler uyanır
 Kullara gelince bahar şenliği

105.PERİŞAN

Mektubunu aldım, ey Ozan Arif
 Olan biten işin hâli perişan
 Methodip dostları, eyledim tarif
 Bu yoldan gidenin hâli perişan

Âşık Kul Mustafa için;

Burukluyu gittim sordum oradan
 Aklını başından almış yaradan
 Hiç eser kalmamış aktan karadan
 Boşuna çağlamış seli perişan

Âşık Deli Hazım için;

Selâmını alır koyar başına
 Bülbül olur hep çağırır eşine
 Dikkatlidir ekmeğine, aşına
 Mahlasıdır deli dolu perişan

Âşık Ali İlhami için;

Ne pencere olur ne de bir kapı
 Ne taş duvar olur ne de bir yapı
 Ne saza tezene ne kürek sapı
 Dünyanın Rüstem-i Zalı perişan

Abdülvahap Kocaman için;

Almanya'da yol uğrattı dağlara
 Eli ile ördü düştü ağılara
 Ne haddine örnek olmak sağlara
 Keşişin duvası eli perişan

Âşık Hacı Karakılçık için;

Boyu uzun, fakat aklı kıt gibi
 Bozulmuş inancı olmuş ot gibi
 Hacı'nın hayatı bozuk tat gibi
 Tapanlının iki gülü perişan

Gül Ahmet için;

Acer gelin bükmüş onun belini
 Gâvur dağlı kayıp etmiş yolunu
 Soruyorsan Gül Ahmet'in hâlini
 Arısı, peteği, balı, perişan

Mahmut Taşkaya için;

Rüşvetsiz almıyor gayrı selâmı
 Hizmet etmiş ağaca mı, dalı mı?
 Âşık olmuş Vahap çeker elemi
 Feke'de geçiyor yılı perişan

Âşık Mizarlı Mehmet için;

İpe un sermekle kârı ne olur
 Yüzü kara çıkar, zararı ne olur
 Bilmem cehennemde narı ne olur
 Ateşini yakan çalı perişan

Fatma, ozanları övdü, karadı

Selâmınız bazısına yaradı

Feymânî gelince sizi aradı

Sazının perdesi, teli perişan

106.BATUHAN OSMAN TAŞKAYA POLONYA'YA GİDERKEN (Eylül-2021)

Yuvamızdan uçup gittin gurbete

Yolun açık olsun git Batuhan'ım

İçime söğünmez ateş bırakıp

Yolun açık olsun git Batuhan'ım

Kalbin temiz saf su gibi durusun

Yüce rabbim esirgesin korusun

Ciğerimin ortasında birisin

Yolun açık olsun git Batuhan'ım

Dünya ahret muradını alasin

Selam salıp kapımızı çalasin

Ömür boyu mutlu mesut olasin

Yolun açık olsun git Batuhan'ım

Gurbete gidersin vedalaşmadık

Virüs sebep oldu çok yaklaştık

Muhabbet eyleyip coşup taşmadık

Yolun açık olsun git Batuhan'ım

Katlanmak zor gurbet elin kahrına

Kim ölür kim kalır bilmem yarına

Bakıp Polonya'nın ufuklarına

Yolun açık olsun git Batuhan'ım

Fatma nenen üzümlere ağladı
 Aktı gitti gözyaşları çağladı
 Şu korona yolumuzu bağladı
 Yolun açık olsun git Batuhan'ım

107.ON BEŞ TEMMUZ

Hainler dört yandan yurdu sarmıştı
 Hemen karşı çıktık on beş temmuzda
 Asker sivil birlik olup el ele
 Kalesini yıktık on beş temmuzda

İşçi çiftçi esnaf amir memurla
 Birlik çağrısını duyup emirle
 O kahraman yiğit Halis Demir'le
 Gırtlığını sıktık on beş temmuzda

Yok mu sandılar ki yurdun sahibi
 Ele geçirmenin olup talibi
 İstiklâl harbinde olduğu gibi
 Şimşek gibi çaktık on beş temmuzda

Bu milleti yok etmenin kastına
 Saldırarak Atatürk'ün büstüne
 Kamyonlarla tankın topun üstüne
 Seller gibi aktık on beş temmuzda

Yollarını kesip kavşaklarının
 Sinsice iş yapan yavşaklarının
 Hainin burdaki uşaklarının
 İcabına baktık on beş temmuzda

Yıkılası sarayıyla köşküyle
 Milleti kandırdı sahte meşkiyle
 Hürriyet sevdası vatan aşkıyla
 Meşaleler yaktık on beş temmuzda

Fatma der seçildik o gün net olduk
 Daha da gürleştik sanma fetholdük
 Tanklarına yeterince set olduk
 Kanımızı döktük on beş temmuzda

108.ALİ KEMAL DAYIM'A (26.12.2001)

Kemal Dayı senin derdin çok derin
 Felekte üstüme katar bilirim
 Uzak diyara mı yoksa seferin
 Orda şafak başka atar bilirim

Davut yoksa orda horoz sesine uyan
 Âşık Gaderim'e hal olsun beyan
 Birbirine haber versin her duyan
 Uyanmayan hapı yutar bilirim

Çay neyise sigarayı hey heyle
 Orucu da bahane et terk eyle
 Komili emmiye var halin söyle
 Durdine o şifa katar bilirim

Tutmayanlar halk içinde hor olur
 Bayram günü bütün âlem hür olur
 Tutanınan tutmayanlar bir olur
 Gafiller günaha batar bilirim

İnsan aklyınan Hakkı bulmalı
 Yüzüne imanın nuru çalmalı
 Dilsiz hayvandan ibret almalı
 Cahiller uykuya yatar bilirim

Fatma hak rahmetin bize saçınca
 Hakka yönelirim uykum kaçınca
 Hayrolur her akşam oruç açınca
 Feymânî'yi sıtma tutar bilirim

109.ÂŞIK FATMA TAŞKAYA VE ÂŞIK FEYMÂNÎ ATIŞMASI 1

Âşık Feymânî:

Ahu gözlüm etme merhamet eyle
 Aslı gibi Kerem yakan olma ha
 Leyla Mecnun'unu saldı çöllere
 Dünyayı başıma yıkan olma ha

Âşık Fatma Taşkaya:

Ey Feymânî ikrar verdim söz verim
 Ben kendim yansam da yakmam bilesin
 Sözsüz olsa idim çıkıp gelmezdim
 Gönül üzüp hatır yıkmam bilesin

Âşık Feymânî:

Neler çektim aşk elinden hiç sorma
 Hasretlik tıgını sineme vurma
 Şirin isen Ferhat'ını gel yorma
 Ahtın da yalancı çıkan olma ha

Âşık Fatma Taşkaya:

Kaderim ejderha ikbâlim yavuz
 Hercai değilim kalmadım maruz
 Aşk atına bindim sevda kılavuz
 Dosta giden yoldan çıkmam bilesin

Âşık Feymânî:

Feymânî'den kaygın var ise sına
 Ahtı bütün değil isem gel kına
 Hıfzı gitti Sona'sının ardına
 Aşkı muhabbetten bıkan olma ha

Âşık Fatma Taşkaya:

Bu **Fatma** sevdiğinin sunası
 Âşık o ki Hıfzı gibi yanası
 Kaderine yenik düşmüş Sona'sı
 Aşkın cefasından bıkmam bilesin

110.ÂŞIK MAHREMÎ VE ÂŞIK VUSLATÎ ATIŞMASI**Vuslatî:**

Çukurova'nın özünden
 Bir Feymânî geldi geçti
 Muhabbetin çeşmesinden
 Yudum yudum doldu geçti

Âşık Fatma Taşkaya:

Tez değdi sevda şimşeği
 İçten içe deldi geçti
 Feymânî'yi felek oku
 Değmedi ya sildi geçti

Vuslatî:

Ciğerinin yaresinden
 Bin ah çıkar paresinden
 Garipliğin deresinden
 Boz bulanık seldi geçti

Âşık Fatma Taşkaya:

Damlaydı deryaya aktı
 Gönüllere iz bıraktı
 Aşkın meşâlesin yaktı
 Kadir-kıymet bildi geçti

Vuslatî:

Adına yapılır şenlik
 Kimseye gütmezdi kemlik
 Gönünde yok idi benlik
 Hakikâti buldu geçti

Âşık Fatma Taşkaya:

El-aman etti pirine
 Manada daldı derine
 Dertleri çekti serine
 Sabreyleyip güldü geçti

Vuslatî:

Sözü namertleri kınar
 Özü belli, duru pınar
 Yıkılır mı ulu çınar
 Peteklerde baldı geçti.

Âşık Fatma Taşkaya:

Ağlayıp eyledi zarı
 Olmadı dünyalık varı
 Kül eyledi aşkın narı
 Gonca iken soldu geçti

Vuslatî:

Vuslatî'yi tutuşturdu
 Öze ilham katıştırdı
 Nice hamlar yetiştirdi
 Yola rehber oldu geçti

Âşık Fatma Taşkaya:

Fatma'nın sevdalı eşi
 Akar daim durmaz yaşı
 Gayet çetin hayat kışı
 Esen bir sam yeldi geçti

111.ÂŞIK FATMA TAŞKAYA VE ÂŞIK FEYMÂNÎ ATIŞMASI 2**Âşık Feymânî:**

Seksen yılda bir gelip gitmişim haberim yok
 Zerre zerre eriyip bitmişim haberim yok
 Sevdanın ocağında özümü atıp köze
 Aşk ateşiyle yanıp tütmüşüm haberim yok

Âşık Fatma Taşkaya:

Benimki de az değil yüzden otuz beş çıktım
 Hicranın sıkletini tartmışım haberim yok
 Aslı kim Şirin kim Leyla'lara eş çıktım
 Zevk sefa kapısını örtmüşüm haberim yok

Âşık Feymânî:

Murat maksut yâr nedir âşika meşgaledir
 Alış veriş karnedir hayatı işgaledir
 Mansurlara dar nedir ömürü taş galedir
 Ben hepsini beleşe satmışım haberim yok

Âşık Fatma Taşkaya:

Yuva yaptım süsledim o yuvada dört cücük
 Her biri bir kuş oldu amma bana küçücük
 Hayal meyal hedefi görüyom ücük-bücük
 Ömür dalına çentik kertmişim haberim yok

Âşık Feymânî:

Engel kalksa aradan şu dağı aşabilsem
 Gitti vuslat kervanı varıp kavuşabilsem
 Yolda haramiler var uğrun savuşabilsem
 Pirince beyaz taşı katmışım haberim yok

Âşık Fatma Taşkaya:

Beyaz taşı pirinçten seçmeğe sağ göz gerek
 Asılları hariçten ölçmeğe ağ öz gerek
 Sadakati sarnıçtan içmeğe ağ yüz gerek
 Ar namus peçesini yırtmışım haberim yok

Âşık Feymânî:

Arzu serap deryası ben rotasız gemiyim
 Susuz teşne gönüle muradın zemezmiyim
 Sanırdım ki viranın mamurluğa emiyim
 Gaflet denen uykuya yatmışım haberim yok

Âşık Fatma Taşkaya:

Verseler benim olsa tapusuyla kürreyi
 Çözsem ki ne olacak sır denilen şifreyi
 Yitiğim idi buldum aradığım zerreyi
 Mutluluğu burnumda dürtmüşüm haberim yok

Âşık Feymânî:

Esti hasretin yeli savurdu harmanımı
 Dizim takatsız kaldı yol kesti dermanımı
 Kaç kez geçtim görmedim yar yazmış fermanımı
 Sanki ölüm orucu tutmuşum haberim yok

Âşık Fatma Taşkaya:

Sen avcı ol ben ahu tutsağınam vur beni
 Namerde muhtaç etme ey sevgili yar beni
 İşte ahtapotumsun dört yanımdan sar beni
 Kader bahsinde sana şartmışım haberim yok

Âşık Feymânî:

Bir uzak yoldan geldim yorgun argın bu ele
 Hayat mülkümde eyvah koptu büyük zelzele
 Boş hayaller kurmuşum akıbetten evvele
 Bal diyerek zehiri tatmışım haberim yok

Âşık Fatma Taşkaya:

Sevgi hayat bahşeder ümit var olanlara
 Nasihat çok şey verir hanlara hakanlara
 Nefsinin peşi sıra çağlayıp akanlara
 Sözünün eri olan fertmişim haberim yok

Âşık Feymânî:

Çıkamadım yokuşu yorgun düştüm diz üstü
 Bu hali fırsat bilip talihim bana küstü
 Zaman saf dışı etti ahvalinde dürüstü
 Anladım ki ben hapı yutmuşum haberim yok

Âşık Fatma Taşkaya:

Sonbaharda yaprağım tek tek düştü dalından
 Üç beş adım geriye kalmışım emsalimden
 Şahinlerim aç kaldı çinçik uçu çalımdan
 Eli gurbete göçmüş yurtmuşum haberim yok

Âşık Feymânî:

Yüreğimde bir sızı gönlümde elem dolu
 Gözümde aşk perdesi görmezem sağı solu
 Deli sevda uğrattı geçitsiz dağa yolu
 Kaybolup aralıkta yitmişim haberim yok

Âşık Fatma Taşkaya:

Hüsrân sardı gönlümü hasret narına yandım
 Feleğin hilesine bu kaçınıcı aldandım
 Ben kendimi biçare âcizi naçar sandım
 Envayi çeşit dertle lortmuşum haberim yok

Âşık Feymânî:

Anka kuşuna sordum Kafdağı'nın ardını
 Dedi ki bilmez misin âşıkların yurdunu
 Semendermiş öğrendim o ateş baz kurdunu
 Yusufçuk kuşu ile zıtmışım haberim yok

Âşık Fatma Taşkaya:

Sudaki balıkların piri Arş'a gittiler
 Semavat ehli onu kutlu davet ettiler
 Nemrut Hakka ok attı o balığı yuttular
 Musa asasin yiyen kurtmuşum haberim yok

Âşık Feymânî:

Düşünce bilinirmiş nerde Hanya'yla Konya
 Evrenin hoş ziyneti yıldız güneş ay dünya
 Misisipi Amazon Nil Aras Amuderya
 Sakarya Dicle Fırat satmışım haberim yok

Âşık Fatma Taşkaya:

Bir kurumuş dal gibi kopup düştüm bedenden
 Kırk beş yılın adı var uzak durdum ben benden
 Dünya varı bir misal cennetten cehennemden
 Tur Dağı sekisinde sırtmışım haberim yok

Âşık Feymânî:

İmekledim yürüdüm çöktüm oturdum yere
 Bir uluca diyardan geldim kutlu sefere
 İsyân etmedim amma hayret ettim kadere
 Acizlenip feleğe çatmışım haberim yok

Âşık Fatma Taşkaya:

İnsanlığın ölçüsü vicdan merhamet ile
 Adaletsiz hünkârın emekleri nafîle
 Bizden önce ulaştı önden giden kafilè
 Ben yüzümü yerlere sürtmüşüm haberim yok

Âşık Feymânî:

Feymânî ilim irfan daim rehber biz halcı
 İhtiyacım kalmadı sana ey bire falcı
 İstikbâl gemisiyle olduk kadere yolcu
 İkbâlin girdabına batmışım haberim yok

Âşık Fatma Taşkaya:

Fatma ömür kervanı bir menzilde eylenir
 Uzun kısa can ipi zeval bulur düylenir
 Mahşer günü inşallah ismim şöyle söylenir
 Nefsime namert değil mertmişim haberim yok

ÇALIŞMAYA KONU OLAN DİĞER ÂŞIKLARIN ŞİİRLERİ

Ozan Arif'in Âşık Feymânî'ye yazdığı mektup:

HABER YAZ

Unuttun mu beni Feymânî usta
Olan biten işten haber yaz bana
Selâm söyle benden, yarene dosta
Gelişten, gidişten haber yaz bana

Âşık kul Mustafa için;

Buluklu'yu Buruk'tan git sor ara
Ona uyup sende girme, zarara
Kadına, içkiye, bir de kumara
Ömrünü vermişten haber yaz bana

Âşık Kazım Demirci için;

Kayınbaban dikkat etsin besine
Ben hayranım onun bülbül sesini
Duydum girmiş tarikatçı süsüne
Son model dervişten haber yaz bana

Âşık Ali İlhamı için;

Raslar isen o tatlıcı devine
Ensesinden doğrama yap evine
Karnına bakarsan bir tek övüne
Dünyayı yemişten haber yaz bana

Abdülvahap Kocaman için;

Mektup yazdım bana cevap salmadı,
Almanya'da yemediği kalmadı
Örnek al dedi ya, örnek olmadı
Avluklu keşişten haber yaz bana

Âşık Hacı Karakılçık için;

Başka da görmedim onun boyunda
Hiç değişme var mola ki huyunda
Çift karıyla Feke'deki köyünde
Murada ermişten haber yaz bana

Gül Ahmet için;

Gâvur dağlı gül bitirmiş saksıda
Bülbülleri hep bağlamış taksite
“Acer gelin” ile Murat takside
Vuslata ermişten haber yaz bana

Mahmut Taşkaya için;

Emmin oğlu bolarttı mı etini
Vahab'ındır bu haberin metini
Ciğer verip köyün umum itini
Sıraya dizmişten haber ver yaz bana

Âşık Mizarlı Mehmet için;

Bozlaklar dertli olur, gülemem
“Sarı kız” öldü diye ölemem
Hacılığı kaldı mı ki bilemem
Mekke'yi görmüşten haber yaz bana

Âşık Mahmut Coşkuner için;

Elde mala, sırtta tulum giyerek,
Sıvıyor mu, Antepliği yiyerek
Senelerce yavrum olur diyerek
İpe un sermişten haber yaz bana

Bu **Ozan Arif**'i öven var ise
Selâmımı söyle, seven var ise
Benden de yüz misli, söven var ise
Şahsıma kızmıştan haber ver bana

Âşık Fatma'nın "Hoş Geldin II" adlı şiirine Âşık Reyhanî'nin cevabı;

NE DEYİM

Fatma kirvem "Hoş geldiniz" diyerek
İki üç beş kelâm etmiş ne deyim
Elbir etmiş ağlayan göz taş yürek
Zarı bülbül olmuş ötmüş ne deyim

Meğer bize muhabbeti var imiş
Bacı da kardeşe gül atar imiş
Dost dostu erince bahtiyar imiş
Sevgi doğmuş kader batmış ne deyim

Ömrüm söz buldukça söz tükeniyor
Dallar kurudukça öz tükeniyor
Ne yazık ki ömür tez tükeniyor
Bu gün gelen yarın gitmiş ne deyim

Reyhanî'yem bende yaşadım güya,
Kim yatmamış, bu uğursuz uykuya,
Görünen manzara ne yazık ki rüya,
Uyandım ki sabah atmış, ne deyim.

Âşık Fatma'nın "Dikkat Eyle" adlı şiirine Âşık Ayşe Çağlayan da cevap olarak şu şiiri yazar:

ÖZÜR DİLİYORUM

Fatma Hanım hatalıysam
Senden özür diliyorum
Kaset yok idi ortada
Dilim porttu biliyorum

Elbette ki gönlün diri
Tükenmez âşığın ferî
Feymânî'nin nazlı yârî
Sizden ilham alıyorum

Gerçekten tokanmış sözüm
 Gülsün senin ahu gözün
 Şu kalbimi aldı hüznün
 Ağlamaklı oluyorum

Ceyhan'daki yolum düzgün
 Hakikâtte yolum düzgün
 Hata ettim, gönlümüz üzgün
 İnan ki üzülüyorum

Baban vermiş sana fikir
 Ben seni görmedim hakir
 Dillerin desenli dokur
 Size hayran kalıyorum

Der **Çağlayan**, Fatma bacı
 Sözlerin başımın tacı
 Başarmanın bu ilacı
 Evinize geliyorum

Âşık Fatma'nın Turnalar II adlı şiirine Âşık Feymânî'nin cevabı:

AHU GÖZLÜM III (1975)

Ahu gözlüm sana gelirim amma
 Yollar uzak gönül yakın üzülme
 Aşkın ile çalar söylerim amma
 Teller uzak gönül yakın üzülme

Gönül aşkta kaybeylerse maçını
 Hakemlerde bulamazlar suçunu
 Okşamak isterdim kumral saçını
 Eller uzak, gönül yakın üzülme

Boş yere çağırma duyulmaz sesin,
 Belki rüzgâr ile gelir nefesin,
 Ben kuzeye düştüm, sen güneydesin,
 İller uzak, gönül yakın, üzülme.

Suna boylum yollarını gözledim,
 Kader imiş gurbet elde sızladım,
 Tatlı şirin, sözlerini özledim,
 Diller uzak, gönül yakın, üzülme.

Bu hasretlik ciğerimi dağlıyor,
 Ilgaz dağı yollarımı bağlıyor,
 Feymâni'nin de gurbet elde ağlıyor,
 Seller uzak, gönül yakın, üzülme.

Âşık Fatma'nın "Sitem" adlı şiirine babası Âşık Deli Hazım'ın cevabı:

DUYMADIN MI?

Seçimay, şiirli mektup salmışsın,
 Daha benim yeni geçti elime.
 Ne zaman böyle âşık olmuşsun?
 Kimle gittin hududu yok ilime.

Bir muamma düğümü var açamam,
 O sebepten ağ karayı seçemem,
 Sizin semtten bundan böyle geçemem,
 Düşmanlarım diken döktü yoluma.

Hakk kapısın hiçbir kilit dillemez,
 Fakat kimse bir çöpünü ellemez,
 Âşık kişi dediğini bellemez,
 Ne gelirse söylüyorum dilime.

Gönül ovasında ceylan gezerken,
Taş ardından geleceği sezerken,
Evcil kuşlar yuvasını düzerken,
Yaban ördek geldi girdi gölüme.

Deli hazım, şahin uçurdum
Derine mi daldım, çok mu kaçırdım?
Duymadın mı, ben bir kaza geçirdim
ikay oldu kesileli koluma

SÖZLÜK

A

Afşar: Oğuz Kağan Destanı'na göre Oğuzların 24 boyundan biri

Ahval: Hâl, durum, olay (14/4:1)

Âşık: Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı sevgi ve bağlılık duyan, vurgun, tutkun kimse, halk ozanı (15/1:3)

Arş-ı Alâ: Göğün en yüksek tabakası, Allah katı (65/7:1)

B

Beka Billah: Allah ile var olmak (44/4:2)

Birem birem: Bir bir (58/1:4)

Bağban: Bahçıvan (95/2:3)

Beğ: Bey (21/3:1)

Bellemek: Öğrenmek (23/6:2)

C

Cemalûllah: Allah'ın sonsuz güzelliği (44/4:3)

Cuş etmek: Coşmak (53/2:2)

Cemâl: Yüz güzelliği (65/4:1)

Çeşm: Göz (96/4:3)

D

Dermek: Koparmak, toplamak (32/2:2)

Del oldum: Deli oldum (45/3:4)

Debernuş: Yedi uyurlardan (Eshab-ı Kehf) biri (63/7:1)

Dide: Göz (96/2:4)

Destur: İzin, müsaade (4/2:1)

Dem: Zaman (12/3:1)

Deşinir: Değişir (22/5:1)

E

Eshab-ı kehf: Putperest hükümdardan kaçan yedi kişinin uyuduğu mağara (63/1:2)

Ezrail: Azrail (31/4:2)

F

Firkat: Ayrılık (29/1:2)

Feyiz: Manevi haz, mutluluk (11/5:2)

G**Gader:** Kader (27/2:1)**Galan:** Artık (86/3:1)**Gardaş:** Kardeş (74/4:2)**Gaygı:** Kaygı, endişe duymak (103/8:2)**Gazel:** Sonbaharda kuruyup dökülen ağaç yaprağı (56/1:2)**Gedik:** Yüksek yer, Tepe (79/3:1)**H****Hacerül esvet:** kabe duvarında yer alan Kutsal olduğuna inanılan siyah taş (10/2:3)**Hâl ehli:** Hali tavrı güzel gönül sahibi (61/1:3)**Hâr:** Diken (98/4:4)**Hece taşı:** Mezar taşı (46/1:3)**Hemi:** Hem (bağlaç) (23/4:1)**Herhal:** Herhalde (99/8:2)**Heyle:** Nasıl (12/2:3)**Hüyük:** Kozan'a bağlı bir belde (76/2:2)**İ****İhram:** Hacıların örtündükleri dikişsiz bürgü (10/2:1)**İnayet:** İyilik, yardım (65/8:2)**İlim:** Bilim (49/2:1)**İrfan:** Kültür (23/6:1)**K****Kamil:** Yetkin, erişkin, eksiksiz, olgun (68/4:4)**Katre:** Damla (65/4:3)**Kefeştetayuş:** Yedi uyurlardan (Eshab-ı Kehf) biri (63/5:1)**Kıtmir:** Yedi uyurların (Eshab-ı Kehf) köpeği (63/7:3)**Kisve:** Hacıların Kâbe'de giydikleri beyaz üstlük (10/2:1)**Koğmadı:** Kovmadı (99/7:1)**Kervan:** Yük hayvanı, birbiri ardına gelen şey (15/5:4)

L

Lâl: Dili tutulmuş, konuşamaz duruma gelmiş (45/1:4)

Leyle-i Kadir: Kadir gecesi, tek bir değerli gece (89/6:3)

M

Makam-ı Mahmud: Övgüye lâyık yer, yüksek dereceli manevi makam (10/5:4)

Maşuk: Sevilen kişi (50/2:3)

Muhannet: Korkak, namert, nankör (57/1:1)

Müşkülât: Güçlük, zorluk (58/1:4)

Mecal: Güç, kuvvet (59/2:3)

Mekselina: Yedi uyurlardan (Eshab-ı Kehf) biri(63/7:2)

Mernuş: Yedi uyurlardan (Eshab-ı Kehf) biri(63/7:3)

Mislina: Yedi uyurlardan (Eshab-ı Kehf) biri (63/7:1)

Mihman otağı: Misafir odası (92/3:4)

Mürşid: Yol gösteren (2/1:3)

Maksut: Niyet edilen (10/1:2)

Minâ: Mekke'de şeytan taşlanan tepe (10/2:2)

Mizan: Tartı, ölçü (24/2:1)

Mühür: Damga (23/3:1)

Muamma: Anlaşılmayan, bilmece (14/4:1)

N

Nekes: Cimri (25/2:3)

Nere: Nereye (27/2:2)

Nider: Ne eder, ne yapar (34/5:1)

Niyaz: Dilek, dua (54/4:4)

Nübüvvet: Peygamberlik (65/8:3)

S

Saki: İçki dağıtan kişi (57/1:1)

Sazernuş: Yedi uyurlardan (Eshab-ı Kehf) biri (63/7:2)

Sögünmez: Sönmez (106/1:3)

Ş

Şelek: Sırta alınan yük (34/1:3)

T**Teğ:** Denk, eşit (41/3:1)**Terazi:** Tartı (24/2:1)**Tabip:** Hekim (2/6:2)**V****Viran:** Yıkık, harabe (35/3:2)**Vuslat:** Sevgiliye kavuşma (65/2:3)**Varsak:** Oğuzların Üçok kolunu oluşturan boylardan biri**Y****Yedmek:** Peşinden sürüklemek (6/2:2)**Yemliha:** Yedi uyurlardan (Eshab-ı Kehf) biri (63/6:1)**Yırasın:** Uzaklaşsın (26/1:1)**Z****Zikrullah:** Allah'ın anılması (44/4:1)**Ziyankâr:** Zarar veren (25/8:3)

KAYNAKÇA

- Aktaş, H. (2002). Modern Türk Şiirinde Edebi Sanatlar, Çizgi Kitabevi, Konya
- Albayrak, N. (2009). Türk Halk Şiirinde Biçim ve Tür Sorunu. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, Cilt: 2 S: 3-4, 133-186.
- Arı, B.(2009). Adana’da Geçmişten Bugüne Âşıklık Geleneği, Altın Koza Yayınları, Adana
- Arslan, A. (2021). "Bedî’ Disiplini Kapsamında Bir Söz Sanatı Önerisi: İstintâk". Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi 5/2: 502-513.
- Artun, E. (2007) “Âşık Şiiri Geleneğinde Dil, Üslup, Motif ve Metin Merkezli Anlama - Açıklama Üzerine Düşünceler” 14. Kıbatek Edebiyat Sempozyumu. Moldova, Türk İşbirliği Kalkınma İdaresi Başkanlığı, 35-40
- Artun, E. (2008). Âşık Edebiyatı Araştırmaları, Kitabevi Yayınları, İstanbul
- Artun, E. (2013). “Âşıklık Geleneğinde Neşat Ertaş Türkülerinin Yeri”, Uluslararası Bozkırın Tezenesi Neşat Ertaş Sempozyumu, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir
- Artun, E. (2013). Çukurova Âşıklık Geleneğinde Atışma, Folklor/Edebiyat, Cilt:19, Sayı:75, 3
- Artun, E. (2016). Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı, Karahan Kitabevi, Adana
- Artun, E.(1996). Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği (1966-1996) ve Âşık Feymânî, İl Kültür Müdürlüğü Yayınları No:3, Adana
- Asna, B. (2014). Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Şiirlerinde Kafiye Unsurları, Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt: 2 Sayı:1
- Bekki, Salahaddin, (2008) Anadolu Sahası Halk Şiirinde Kafiye: Tespitler ve Öneriler Millî Folklor Dergisi, Yıl 20, S:78
- Cerrahoğlu, M. (2011). Âşıkların Sosyokültürel Hayattaki Yeri Ve Önemi/ Bir Örneklem Olarak Derdiçok folklor/edebiyat, cilt:17, sayı:67, /3
- Cunbur, M. (2011). “Osmanlı Dönemi Türk Kadın Şairleri”, Türkad Tür Kadınları Kültür Derneği Yayınları
- Çıblak, N. (2008), Âşık Şiirinde Taşlamalar, Ürün Yayınları
- Çınar, S. (2008). Yirminci Yüzyılın İkinci Yarısında Türkiye’de Kadın Âşıklar. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Çınar, S., Karahasanoğlu, S., & Şenel, S. (2008). “Kadın Âşıkların Âşık Sanatı İçerisinde Toplumsal Rollerleriyle Konumlanma Problemleri” İTÜ dergisi/b Sosyal Bilimler Cilt:5, Sayı:2, 45-56

- Çobanoğlu, Ö. & Çobanoğlu, S. (2015). Türkiye Türk Halk Kültüründe Konuşmalık Türler Bağlamında Sözel Nasihatler, Dua ve Beddualar, Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi C. 4, S. 7, 1-32
- Çobanoğlu, Ö. (2000). Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü, Akçağ Yayınları, Ankara
- Çobanoğlu, Ö. (2004). Kültürlerin Diyalogu veya Diyalogsuzluğu Bağlamında Halkbilimi Çalışmalarının Yeri ve Önemi, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD) , S: 1, 149-164
- Dilçin, C. (2009). Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
- Dursun, A. (2020). Hallâc-I Mansur'un Yargılanma Sürecinin Değerlendirilmesi, Akademiar Dergisi, S: 8, 63-102, Ankara
- Ekinci, Z. (2019). Âşık Nuri Çırağı'nın Hikâyeleri (İnceleme - Metin). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Eliaçık, M. (2018). Arap Harfli Belâgat Kitaplarında İştikâk Sanatı ve Cinasla İlişkisi, Researcher: Social Science Studies
- Günay, Umay. (1990). Halk Şiirinde "Ayak" Konusunda Düşünceler, Millî Folklor, I, 2, 8: 32-34.
- Halaçoğlu, Y. (2000). "Adana Tarihçesi" Efsaneden Tarihe, Tarihten Bugüne Adana: Köprübaşı, Haz. E. Artun Ve M. S. Koz, Yapı Kredi Yayınları. 10-17. İstanbul
- İlaydın, H. (1997). Türk Edebiyatında Nazım, Akçağ Yayınları, Ankara
- Karadayı, O. Nuri. (2017). Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Tasavvufî Neş'enin Âşık Tavrına Yansıması, KTÜİFD 4, s.1, 43-64.
- Karakaş, A. (2021). Âşık Dursun Yeşiloğlu'nun Şiirlerinde Nasihat (Öğütleme), Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (25), 519-528. Doi: 10.29000/Rumelide.1032435.
- Karınlı, H. (2022). Âşık Feymânî Hayatı, Sanatı ve Hikâyeciliği (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
- Kaya, D. (1991). Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatı, Gazi Üniversitesi Doktora Tezi
- Kaya, D. (1999). Âşık Şiirinde Ayakla İlgili Problemler, Türklük Bilimi Araştırmaları, Sivas, S. 8, 335-348
- Kaya, D. (2000) Çok Kafiye Şiirler Üzerine Yeni Düşünceler, Âşık Edebiyatı Araştırmaları, İstanbul, S. 139-182.

- Kaya, D. (2000), “Âşık Şiirinde Ayak ve Ruhsatı’yle Fehmi Gür’ün Ortak Ayaklı Şiirleri”, Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür, haz: Ramazan Çiftlikçi, Malatya, s. 114-119.
- Kaya, D. (2001). Âşıklık Geleneğinin Geleceğiyle İlgili Düşünceler ve Yapılması Gerekenler. Milli Folklor, S: 52, 87-92.
- Kaya, D. (2003). Âşık Edebiyatına Giriş, Bişkek, S. 9-28.
- Keskin, A. (2019). Alkışların (Dua/İyi Dilek) ve Kargışların (Beddua/Kötü Dilek) Terim, Tanım ve Tasnif Problemlerine Bağlam Merkezli Bir Yaklaşım, The Journal Of Academic Social Science Studies, S.74, .205-220
- Koç, A. (2022). “Toroslardan Yükselen Ağıt Ve Türkülerin Yakıcı Ve İcracısı Andırınlı Hasibe Hatun”, Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırmalar, Bilge Yayınevi s.163-193
- Koçak, A. (2017). Âşık Şiirinde Rüya Motifi Bağlamında Mahtumkulu’nun “Turgil Dediler” Şiiri. Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 6/ 13, s. 29-37.
- Korkmaz, Z. (2018). Türkçenin Anlatım Gücünde Deyimlerin Yeri, Türk Dili, Yıl: 68 Sayı:801
- Köksal. M. F. (2018). Sana Benzer Güzel Olmaz “Divan Şiirinde Nazire”, Büyüyenay Yayınları, İstanbul
- Köksel, B. (2012). 20. Yüzyıl Âşık Şiiri Geleneğinde Kadın Âşıklar, Akçağ Yayınları, Ankara
- Köprülü, M. F. (1960). Türk Edebiyatı Tarihi, (2. Baskı). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Köprülü, M. F. (1999). Edebiyat Araştırmaları (3. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi 7. Dizi Sayı: 47
- Kurt, Begüm (2017). Kadın Âşık Kavramı Ekseninde Malatyalı Âşık Sülbiye Kutlu’nun Hayatı ve Kadın Söylemli Şiirleri Üzerine Bir İnceleme, Türk Uluslararası Dil, Edebiyat Ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, Yıl:5, Sayı:11, Sayfa: 330-351
- Manya, İ. (1983). Halk Şiirinde Ana Sesi - Kadın Ozanlar Antolojisi, İnanç Yayınları
- Özarslan, M. (2001). Erzurum Âşıklık Geleneği, Akçağ Yayınları, Ankara
- Özarslan, M. (2001). Erzurum Âşıklık Geleneğinde İşletilen “Ayak”lar Üzerine, Türkbilig 2/ 97-109

- Özarlan, M. (2016). “Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Kadın Âşıklar Üzerine Bazı Düşünceler”. Tarihi Değiştiren Toplumunu Dönüştüren Kadınlar, Bizim Büro Matbaa s.167-187.
- Özdemir, C. (2011). Âşıkların Dilinden Âşıklık Geleneği Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 4 S: 17
- Parlatır, İ. (2009). Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Yargı Yayınevi
- Sakaoğlu, S. & Karadavut, Z. (1998). Âşıkların Diliyle Cumhuriyet, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
- Sakaoğlu, S. (1986). Ozan Âşık Saz Şairi ve Hlak Şairi, 3.Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Ankara
- Sevindik, A. (2019). Âşıklık Geleneğinin Güncel Durumu ve Âşıklar Üzerine Bazı Tespitler, Sutad, Aralık; (47): 127-144 E-Issn: 2458-9071
- Sinan, A.T. (2008). Deyim Kavramı Üzerine Notlar-I, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 2 Sayfa: 91-98, Elazığ
- Sümbül, M. (2012). “Ramazanoğlu Ailesinden Bir Ozan: Hasibe Ramazanoğlu”, Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu (20-22 Ekim 2011) Bildirileri. Adana: Çukurova Üniversitesi Yay. 542-562.
- Şahin, H.İ. (2011). Türk Halk Şiiri, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2382
- Şahin, P. (1997). Âşık Fatma Taşkaya Hayatı ve Şiirleri, Çukurova Üniversitesi Lisans Bitirme Tezi, Adana
- Şavkılı, C. (2022). Adana’nın Düşman İşgalinden Kurtuluşu ve Kurtuluş Bayramı Kutlamalarının Basına Yansımaları (1922-1938), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi / Cilt: 24, Sayı: 1, 350-364
- Şimşek, E. (1988). Kadırlılı Âşıklar Arasında Ayşe Çağlayan, Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi Sayı:122
- Şimşek, Esmâ (2016). Âşık Veysel’in Âşıklık Geleneği İçerisindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi (S.9) S. 117-126
- Taşkaya, S.M. (2003). Çukurovalı Âşık Fatma’nın Hayatı ve Şiirleri. Osmaniye: Osmaniye Belediyesi Kültür Yay.
- Taşkaya, S.M. (2004), Çukurovalı Kadın Halk Şairleri, Karacaoğlan’dan Bela Bartok’a Dadaloğlu’ndan Âşık Feymani’ye Osmaniye Kültür Sanat ve Folklor Sempozyumu Bildirileri, Osmaniye.
- Turan F.A. (2008). Sazın ve Sözü’nün Sultanları Yaşayan Halk Şairleri-I, Gazi Kitabevi, Ankara

- Turan, F.A., Saluk, R.G., Ünalın, Ü. (2014). Geçmişten Günümüze Sazda Ve Sözde Usta Kadınlar, Gazikitabevi
- Uygur, S.H. (2003). Adana - Tarihi, Turistik Yerleri ve Kentsel Dokusuyla Çukurova'nın Merkezi Adana Büyükşehir Belediyesi Altınkoza Yayınları
- Uygur, S.H. (2010). Adana - Tarihi Turistik Yerleri Ve Kentsel Dokusuyla Çukurova'nın Merkezi, Adana Büyükşehir Belediyesi (güncellenmiş baskı)
- Yanlıç, R.A. (2015). Âşık Şahsenem Bacı, Süleyman Demirel Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Isparta
- Yardımcı, Mehmet, (2002), “Âşık Edebiyatında Uyak ve Yeni Bir Uyak Tanımı”, Uluslar Arası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, S. 697-717.
- Yeniterzi, E. (2002). Türk Edebiyatında Na'tlara Dair, Türkler, C.11, S.762-767, Ankara
- Yıldırım, A. (2006). Divan Edebiyatında Mahlas ve Mahlas-Nâmeler, Akçağ Yayınları, Ankara
- Yörük, S. (2012). Adana Şehrinin Tarihi Gelişimi (XVI-XVIII. Yüzyıllar), Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 21, Sayı3, Sayfa 287-308

İnternet Kaynakları

- Adana, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Adana> Erişim Tarihi: 25.10.2022
- Adana, <https://www.cografya.gen.tr/tr/adana/ekonomi.html> Erişim Tarihi: 25.10.2022
- Seyhan Belediyesi Şehir Rehberi (t.y). “Adana'nın Tarihçesi” <https://egitim.tarimorman.gov.tr/adana/belgeler/belgeler/adana> Erişim tarihi: 08.10.2022
- TDK, <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 16.09.2022
- Yardımcı, M. (2014). “Geçmişten Günümüze Ozanlık Geleneği ve Bu Süreçte İletişim Araçlarının Rolü” <https://docplayer.biz.tr/17019334-Erciyes-aylik-fikir-ve-sanat-dergisi-ulusal-hakemli-dergi-issn-1300-4689.html> Erişim Tarihi:13.09.2022

Kaynak Kişiler

- KK-1: Âşık Fatma Taşkaya
- KK-2: Âşık Feymâni
- KK-3: Nazife Tuncehan

EKLER

EK-1. Etik Kurul Onayı

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	Dilhan Yurdağül
ÖĞRENCİ NO	2020012020
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	Türk Dili ve Edebiyatı
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	Tez
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLIK KAYDININ YAPILIP-YAPILMADIĞI	2022/ 2023 - GÜZ / BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	Adanalı Kadın Âşık Fatma Taşkaya
TEZİN AMACI	Haklarında az çalışma yapılan kadın âşıklar ile ilgili daha fazla bilgi verilmesine ve çalışmaların yapılmasına katkı sağlamak.
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Adana'nın önemli kadın âşıklarından biri olan Âşık Fatma Taşkaya'nın 105 şiiri üzerinde şekil ve içerik bakımından detaylı inceleme yapılarak bir kadın olarak gelenekteki varlığı ispatlanmaya çalışılmıştır.

ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI-ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇEKLERİN UYGULANACAĞI	
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, ... V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) ..... (.....) Sayfa ..... Ölçeği. 2) ..... (.....) Sayfa ..... Anketi. 3) ..... (.....) Sayfa ..... Formları. 4) ..... (.....) Sayfa .....

ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: Dilhan Yurdağül		ÖĞRENCİNİN İMZASI: TARİH: 13 / 10/ 2022		Evrak Aslı Enstitü müdürlüğünde Islak imzalıdır.	
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU					
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.					
2. Anılan konu ..... faaliyet alanı içerisine girmektedir.					
1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI		2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)		ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI	
Adı - Soyadı: Sevin ARSLAN		Adı - Soyadı:		Adı - Soyadı:Sevin ARSLAN	
Unvanı: Prof. Dr.		Unvanı:		Unvanı: Prof. Dr.	
Evrak Aslı Enstitü müdürlüğünde Islak imzalıdır.		İmzası: .... / ..... / 20.....		Evrak Aslı Enstitü müdürlüğünde Islak imzalıdır.	
				Evrak Aslı Enstitü müdürlüğünde Islak imzalıdır.	
				..... / ..... / 20.....	
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER					
Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHİNKARAKAŞ		Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN		Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	
Adı - Soyadı: Deniz AYNUR GÜLER		Adı - Soyadı: Mustafa TEVFIK ODMAN		Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNOĞLU	
Unvanı : Prof. Dr.		Unvanı : Prof. Dr.		Unvanı: Prof. Dr.	
Evrak Aslı Enstitü müdürlüğünde Islak imzalıdır.		Evrak Aslı Enstitü müdürlüğünde Islak imzalıdır.		Evrak Aslı Enstitü müdürlüğünde Islak imzalıdır.	
..... / ..... / 20.....		..... / ..... / 20.....		..... / ..... / 20.....	
				..... / ..... / 20.....	
				..... / ..... / 20.....	
OY BİRLİĞİ İLE		☒		Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, ... / ..... / 20..... - ..... / ..... / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi tarafımızca uygundur.	
OY ÇOKLUĞU İLE		☐			

EK-2. Gönüllülük Formu

**ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ETİK KURULU**

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu formun amacı katılmanız rica edilen araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda “Âşık Fatma Taşkaya’nın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri” başlıklı araştırma “Dilhan Yurdağül” tarafından **gönüllü katılımcılarla** yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya **katılmama** hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan **çıkabilirsiniz**. Bu formu onaylamanız, **araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Araştırmanın Amacı: Âşıklık geleneği içerisinde Âşık Fatma Taşkaya’nın varlığını ispatlamak

Araştırmanın Nedeni: Kadın âşıklar üzerine yeterli çalışmaların bulunmaması

Süresi:1 yıl

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: Adana

Çalışmaya Katılım Onayı:

Katılmam beklenen çalışmanın amacını, nedenini, katılmam gereken süreyi ve yeri ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak çalışma süresince üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunuldu. Bu çalışma ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Islak imzası ile ***)

Adı-Soyadı: Fatma Taşkaya

İmzası***: Evrak Aslı Enstitü müdürlüğünde Islak imzalıdır.

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Dilhan Yurdağül

e-posta:

İmzası: Evrak Aslı Enstitü müdürlüğünde Islak imzalıdır.

EK-3. Röportaj Soruları

1. Halk şairinin;
Adı ve soyadı:
Mahlası:
Lakabı:
Hayat hikâyesi:
Eğitim durumu:
2. Âşıklığa başlama nedeniniz nedir?
3. Badeli âşık mısınız yoksa başka bir etken var mıdır?
4. Badeli âşıksanız; bade içme olayı nasıl gelişmiştir? Bade içme konusunda bildikleriniz nelerdir?
5. 5. Âşık olmanızda pir etkisi, üstad saygısı, bade içme olaylarının dışında etken olan olaylar var mıdır? Varsa nelerdir? (Gurbet, hasretlik, ölüm, tabi afet vb)
6. Deyişlerinizi sazla mı çalıp söylüyorsunuz yoksa saz çalmadan yazan veya söyleyen (kalem şuarası) âşıklardan mısınız? Saz çalmasını biliyorsanız kimden, ne zaman, nasıl, neye karşılık öğrendiniz?
7. Ustanız var mıdır?
8. Aile içinde sizden önce veya şu anda aynı geleneği devam ettiren var mıdır?
9. Yetiştirdiğiniz çırak var mıdır?
10. İrticalen çalıp söylüyor musunuz?
11. Âşıklığınız ile ilgili aile ve çevrenizden nasıl tepkiler aldınız?
12. Kadın olmanız gelenek içinde sıkıntılar yarattı mı? Yarattıysa nelerle karşılaştınız?
13. Âşıklık geleneği hakkında neler söylersiniz?
14. Halk hikâyesi ve hikâyeciliği konusunda bilginiz var mıdır?
15. İcralarınızı hangi ortamlarda gerçekleştirdiniz?
16. Gelenek içindeki kadın âşıklar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
17. Şiir yazarken nelere dikkat edersiniz?
18. En beğendiğiniz şiiriniz hangisidir?
19. Atışmada bulundunuz mu? Bulunduysanız kimlerle atışma yaptınız?

EK-4. Şiirlerin İndeksi

- 1) ADALET
- 2) AĞLADI
- 3) AĞLARIM (Rabia Hanım'ın ardından)
- 4) AĞLIYORUM (Eşim âşık Feymani'ye)
- 5) ALİ KEMAL DAYIM'A
- 6) ASKERE MEKTUP I (Kardeşime)
- 7) ASKERE MEKTUP II (Oğlum Oğuzhan Ömer'e)
- 8) ÂŞIK FATMA TAŞKAYA VE ÂŞIK FEYMÂNÎ ATIŞMASI 1
- 9) ÂŞIK FATMA TAŞKAYA VE ÂŞIK FEYMÂNÎ ATIŞMASI 2
- 10) ÂŞIK MAHREMÎ VE ÂŞIK VUSLATÎ ATIŞMASI
- 11) AŞK
- 12) AŞK ELİNDEN
- 13) AYTEN HANIM VE ÇAĞLAR BEY'E
- 14) BAHAR I
- 15) BAHAR II
- 16) BAHAR III
- 17) BAHAR IV
- 18) BAHAR ŞENLİĞİ
- 19) BATUHAN OSMAN TAŞKAYA POLONYAYA GİDERKEN
- 20) BEDDUA
- 21) BEN
- 22) BİLÂL BABA DERGÂH'INDA (AŞURE GÜNÜ)
- 23) BİLİRİZ
- 24) BU SABAH
- 25) BÜLBÜL
- 26) CABBAR DEDE
- 27) CEMİLE ANNEYE
- 28) CUMHURİYET
- 29) ÇAĞIR
- 30) ÇAĞLAR BEY
- 31) ÇİLE

- 32) DAĞLAR I
- 33) DAĞLAR II
- 34) DEĞİLMİŞ (Ağrılı Âşık Firganî'ye)
- 35) DELİ GÖNÜL
- 36) DİKKAT EYLE (Âşık Ayşe Çağlayan'a)
- 37) DOKTOR MEHMET ÇAĞLAR BEY'E
- 38) DUA
- 39) DÜNYA
- 40) ELMAS ANNEYE
- 41) ELVEDA
- 42) ELVEDA PİR BABAMA
- 43) ESHAB-I KEHF'
- 44) FELEK I
- 45) FELEK II
- 46) GARİP GARİP
- 47) GARİP YOLCU (Babamın ardından Adana)
- 48) GELDİK (Mevlanâ'ya)
- 49) GEREKİR
- 50) GÖNÜL I
- 51) GÖNÜL II
- 52) GÖNÜL III (Yunus Emre'ye nazire)
- 53) GÜLE GÜLE
- 54) GÜZEL
- 55) HABER VERİN DOSTLARINA (Babamın ardından)
- 56) HACCA GİDEN FEVZİ BABAM'A
- 57) HACDAN DÖNEN FEVZİ BABAM'A
- 58) HALİMİZ
- 59) HASRET
- 60) HAYÂL
- 61) HEDİYE I
- 62) HEDİYE II
- 63) HOŞ GELDİN I (Âşık Nurşah'a)
- 64) HOŞ GELDİN II (Âşık Reyhanî'ye)
- 65) HOŞ GELDİNİZ

- 66) HÜDÂÎ (Âşık Hüdâî'nin ardından)
- 67) KADER I
- 68) KADER II
- 69) KADİRLİ (Bütün hemşerilerime)
- 70) KAHIR I
- 71) KAHIR II
- 72) KOLAY DEĞİL
- 73) KUTLAMA (Hacc'dan dönen Elmas Hanım'a)
- 74) KÜL OLDUM
- 75) LEYLE-İ KADİRDE
- 76) MEKTUP (Âşık Feymânî'nin "Ahu Gözlüm III" adlı mektubuna cevap)
- 77) MEMİLİ DAYI (Osmaniye Belediye Başkanı Memili Kırıkkanat'a)
- 78) NASIL BAYRAM EDELİM
- 79) NE DEYİM
- 80) NE FAYDA
- 81) NE ZAMAN
- 82) NEDEN (Âşık Sefer Tuna'ya)
- 83) ON BEŞ TEMMUZ
- 84) ÖĞRETMENLER GÜNÜ (Oğlum Serdarhan'a Konya)
- 85) ÖĞÜT
- 86) PERİŞAN
- 87) SEHER YELİ
- 88) SEL
- 89) SELAM
- 90) SELÂM (Âşık Reyhanî'ye)
- 91) SEVDİĞİM I
- 92) SEVDİĞİM II
- 93) SEVDİĞİM III
- 94) SEVDİĞİME
- 95) SİTEM (Anne ve Babama)
- 96) SİTEM II (Kardeşime)
- 97) SOR ÖĞREN
- 98) SÖYLE
- 99) ŞİKÂYET (Kadirli Belediye Başkanı Ali Kıvrak Bey'e)

- 100) TEYZEM ZELİHA'YA
- 101) TURİZM
- 102) TURNALAR I (Eşim Âşık Feymâni'ye)
- 103) TURNALAR II
- 104) TUTUMLU OL
- 105) TÜRKÜN MAZİSİ
- 106) UYANDIM
- 107) ÜMİT
- 108) VATAN SEVGİSİ
- 109) YAVRULARIM
- 110) YUNUS I
- 111) YUNUS

EK-5. Şiirlerin Biçimsel Özellikleri

Şiir Numarası	Hece Vezni	Kafiye Düzeni	Dörtlük Sayısı	Şiirdeki Mahlası
1	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
2	8'li ölçü	xaxa/bbba/cccb	6 dörtlük	Fatma
3	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
4	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	5 dörtlük	Fatma
5	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
6	11'li ölçü	xaxa/bbba/ccca	3 dörtlük	Fatma
7	8'li ölçü	xaxa/bbba/ccca	3 dörtlük	Fatma
8	8'li ölçü	aaab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
9	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
10	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	7 dörtlük	Fatma
11	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	7 dörtlük	Fatma
12	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
13	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
14	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
15	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	5 dörtlük	Fatma
16	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
17	11'li ölçü	aaaa/bbba/ddda	4 dörtlük	Fatma
18	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	7 dörtlük	Fatma
19	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
20	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
21	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
22	11'li ölçü	aaaa/bbba/ccca	5 dörtlük	Fatma
23	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	6 dörtlük	Fatma
24	8'li ölçü	aaab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
25	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	9 dörtlük	Fatma Mahremî
26	11'li ölçü	aaab/cccb/dddb	10 dörtlük	Fatma
27	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
28	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	8 dörtlük	Fatma

29	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
30	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
31	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
32	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
33	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
34	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
35	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
36	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
37	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
38	8'li ölçü	aaab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
39	11'li ölçü	xaxa/bbba/ccca	3 dörtlük	Fatma
40	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
41	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
42	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
43	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
44	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
45	11'li ölçü	xaxa/bbba/ccca	3 dörtlük	Fatma
46	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
47	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
48	8'li ölçü	ababb/cccb/dddbb	4 dörtlük	Fatma
49	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
50	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
51	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
52	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
53	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
54	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	5 dörtlük	Fatma
55	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
56	8'li ölçü	aaab/cccb/dddb	3 dörtlük	Mahlas Yok
57	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
58	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
59	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
60	8'li ölçü	aaab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma

61	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
62	8'li ölçü	xaxa/bbba/ccca	4 dörtlük	Fatma
63	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	7 dörtlük	Fatma
64	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	5 dörtlük	Fatma
65	7'li ölçü	abab/cccb/dddb	8 dörtlük	Fatma
66	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
67	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
68	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	5 dörtlük	Fatma
69	5'li ölçü	aaab/cccb/dddb	5 dörtlük	Fatma
70	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
71	11'li ölçü	xaxa/bbba/ccca	4 dörtlük	Fatma
72	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	5 dörtlük	Fatma
73	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
74	11'li ölçü	aaab/cccb/dddb	5 dörtlük	Fatma
75	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	6 dörtlük	Fatma
76	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	6 dörtlük	Fatma
77	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Mahlas Yok
78	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
79	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	7 dörtlük	Mahlas Yok
80	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
81	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	6 dörtlük	Fatma
82	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
83	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	15 dörtlük	Fatma
84	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	5 dörtlük	Fatma
85	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
86	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma
87	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	5 dörtlük	Fatma
88	8'li ölçü	xaxa/bbba/ccca	7 dörtlük	Fatma
89	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	7 dörtlük	Fatma
90	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
91	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
92	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	3 dörtlük	Fatma

93	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma Taşkaya
94	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
95	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
96	11'li ölçü	xaxa/bbba/ccca	4 dörtlük	Fatma
97	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
98	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	7 dörtlük	Fatma
99	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	8 dörtlük	Fatma
100	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	7 dörtlük	Fatma
101	8'li ölçü	abab/cccb/dddb	6 dörtlük	Fatma
102	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	4 dörtlük	Fatma
103	11'li ölçü	xaxa/bbba/ccca	8 dörtlük	Âşık Mahremî
104	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	5 dörtlük	Fatma
105	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	11 dörtlük	Fatma
106	11'li ölçü	xaxa/bbba/ccca	6 dörtlük	Fatma
107	11'li ölçü	Xaxa/bbba/ccca	7 dörtlük	Fatma
108	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	6 dörtlük	Fatma
109	11'li ölçü	abab/cccb/dddb	6 dörtlük	Fatma
110	8'li ölçü	xaxa/bbba/ccca	10 dörtlük	Fatma
111	14'lü ölçü	abab/cccb/dddb	24 dörtlük	Fatma

EK-6. Fotoğraflar

Fotoğraf 1: 13. Âşık Feymânî Şenliklerinde Âşık Fatma Taşkaya, Osmaniye Valisi Dr. Erdinç Yılmaz ve Âşık Feymânî

Fotoğraf 2: Âşık Fatma Taşkaya ve Âşık Hakkı Tanrıkulu

Fotoğraf 3: 1.Kadirli Uluslararası Türk Dünyası Kültür Sanat Festivalinde Âşık Fatma Taşkaya

Fotoğraf 4: Yaşar Kemal'in ..... Köyüne Geldiğinde Kaldığı Ev

Fotoğraf 5: 18. Uluslararası Çukurova Yörük Türkmen Kültür ve Sanat Şöleninde Âşık Fatma Taşkaya

**EK-7. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Tez Etik İzin İstek
Yazısı**

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2200007651
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hk.

13.10.2022

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazınız.

İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesindeki Lisansüstü Programlarda halen tez aşamasında kayıtlı olan **Dilhan Yurdagül** isimli öğrencimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğunu arz ederim.

Prof. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : 1 Adet öğrenciye ait tez evrakları listesi.

EK-8. Çağ Üniversitesi Tez Etik İzin Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2200008070
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

27.10.2022

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 13.10.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200007651 sayılı yazınız.

İlgi yazıda söz konusu edilen **Dilhan Yurdagül** isimli öğrencilerimize ait tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör